

# MEATRUL

REVISTA AGENSIILOR DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALĂ



*O m a g i u*

la aniversarea tovarășului  
NICOLAE CEAUȘESCU

Revistă lunară editată de  
Consiliul Culturii și Edu-  
cației Socialiste și de Uni-  
unea Scriitorilor din Re-  
publica Socialistă Româ-  
nia

A 60-A ANIVERSARE A ZILEI DE NAȘTERE  
ȘI ÎMPLINIREA A 45 DE ANI DE ACTIVITATE  
REVOLUȚIONARĂ A TOVARĂȘULUI  
NICOLAE CEAUȘESCU

|   |       |
|---|-------|
| RADU POPESCU : Intru mulți ani ! . . . . .  | p. 1  |
| TOVARĂȘUL NICOLAE CEAUȘESCU despre făurirea<br>culturii și a artei socialiste . . . . . | p. 5  |
| RADU BELIGAN : Aproape de gândurile și de inima<br>noastră . . . . .                    | p. 11 |
| DINA COCEA : Mindrie a întregului nostru popor . . . . .                                | p. 12 |
| MIRCEA RADU IACOBAN : Precum ramura verde, din<br>trunchiul bătrîn și falnic . . . . .  | p. 14 |
| MIHNEA GHEORGHIU : Întreaga noastră admirație . . . . .                                 | p. 15 |
| PAUL TUTUNGIU : Pe meleagurile natale ale tovarășului<br>NICOLAE CEAUȘESCU . . . . .    | p. 17 |

**Redactor-șef**

**RADU POPESCU**

**Redactor-șef adjunct**

**FLORIN TORNEA**

INTERVIURI

|  |       |
|--|-------|
| PAUL ANGHEL ● Întîlnirea scriitorului cu drama<br>● Meraviglia teatrului ● Transpunerea scenică ●<br>Cultivarea debutului în teatru — O convorbire de<br>Paul Tutungiu . . . . . | p. 21 |
| ION PASCADI : Rostul criticii teatrale . . . . .   | p. 23 |

COMENTARIU CARAGIALEENE

|  |       |
|--|-------|
| MARIAN POPESCU : Comic și cunoaștere în dialog . . . . . | p. 25 |
|--|-------|

NOTE

|                                      |       |
|--------------------------------------|-------|
| I. N. : Un album aniversar . . . . . | p. 27 |
|--------------------------------------|-------|

AVRAM IANCU  
dramă istorică în trei părți  
de MIRCEA MICU

. . . . . p. 28

|   |       |
|---|-------|
| CRONICA DRAMATICĂ — Semnează : MARGARETA<br>BĂRBUȚĂ, VALERIA DUCEA, MIRA IOSIE, ȘTE-<br>FAN IUREȘ, VIRGIL MUNTEANU, IONUȚ NICU-<br>LESCU, BOGDAN ULMU . . . . . | p. 47 |
|---|-------|

SEMNAL

|  |       |
|--|-------|
| VIRGIL MUNTEANU : Cică, niște vinători . . . . . | p. 61 |
|--|-------|



# *Întru mulți ani!*

**C**ă ziua de 26 ianuarie a devenit o sărbătoare a poporului, o sărbătoare națională — aceasta nu e rezultatul unui act de voință, ci al unui fenomen de suflet. Nimeni n-a hotărît ca această dată să fie a unei unanime manifestări de admirație, de dragoste, de recunoștință. Dar forța conștiinței colective, ajunsă la omogenitatea maximei concentrări, maximei tensiuni și maximei limpezimi, e mai puternică decât orice : și, atunci cînd ea nu-și mai poate rezista sieși, se revarsă în afară și se exprimă, în toate felurile și pe toate glasurile, răspicat, poruncitor, fără apel.

Așa se face că noi, cetățenii României Socialiste, noi, românii acestei epoci, avem o zi de sărbătoare națională, care nu e oficială. E sărbătoarea sentimentului național, nestăvilit în rostirea lui. E ziua de 26 ianuarie. E ziua

de naștere a tovarășului Nicolae Ceaușescu, a celor șaizeci de ani de viață și a celor patruzeci și cinci, de neîntreruptă, neobosită acțiune revoluționară, în slujba Partidului și a poporului.

Spre a da expresie sentimentului care ne însufletește, calea cuvintului — cu puterea acestuia, atât de limitată, cu viața lui, atât de efemeră — se dovedește a fi cea mai grea, cea mai necăjită. O horă învîrtită spontan de tineri și bătrîni, un cîntec intonat de mii de glasuri, o chiuitură țîșnită dintr-un piept clocotitor, de se aude dintr-un capăt al țării pînă în celălalt, sau chiar un lapidar, simplu la mulți ani, rostit de milioane de oameni, cu ochii strălucind de bucurie și sinceritate, oricare dintre acestea poate spune mai mult, bate mult mai departe, decît o pagină de fraze și „cuvinte potrivite“. Dar, pentru activitatea noastră, pentru noi — care simțim nevoia, ea și toți ceilalți, de a ne împărtăși bucuria cu cît mai mulți, și măcar cu cititorii noștri —, nu există altă cale decît a cuvintului scris, această cale care e a noastră, și pe care pășim, astăzi, cu mai multă sfiială decît oricînd.

Pentru noi, marxiști și comuniști, ideea de providență este inadmisibilă, iar imaginea „omului providențial“ este încărcată de cea mai neagră experiență istorică. Totuși, ce forță misterioasă — sau ce impenetrabilă combinație de forțe necunoscute — hotărăște ca, acum șaizeci de ani, în Scorniceștii Oltului, sătuc neștiut, pierdut în obscuritatea generală a satului românesc, să se nască omul care va fi, în această țară, cel dintîi, și-i va da, înăuntru și în afară, cea mai mare strălucire? Nu începe vorbă că această forță era ascunsă în dreptul poporului nostru de a se afirma în istorie, de a-și făuri destinul istoric, de a-și croi drum liber în sus, prin istorie. Ideea de providență implică „dar“, „favoare“, „milă“, în condițiile celui mai absolut arbitrar, al spontanei gratuități. Poporul nostru nu avea nevoie de asemenea semne, de asemenea caritate, divină sau de altă natură. El avea „dreptul“ la un om genial, care să-l conducă pe drumul nou, el avea „dreptul“ la Nicolae Ceaușescu. Nașterea și prezența la cîrmă a lui Nicolae Ceaușescu sînt o necesitate istorică. Aceasta se poate lesne descifra dintr-o mulțime de semne, de pildă : libertatea interioară absolută a uriașei lui personalități, care se simte a fi condiționată numai de drepturile și de necesitatea, de nevoia istorică a poporului ; sinteza de realism, de luciditate fără greș, cu pasiunea arzătoare, cu entuziasmul și credința, nestăvilite ; comunicarea directă, rapidă, totală, cu sufletul maselor, cu sufletul popular, comunicare care a devenit și devine identificare, printr-un proces ce se produce, fără cea mai neînsemnată rezervă sau sincopă, în fiecă clipă ; voința neabătută, inepuizabilă, întregă, care conduce munca sa, dictîndu-i atîtea sacrificii, voință a omului împovărat de o misiune, de un mandat, ale căror exigențe, ale căror porunci sînt, teoretic și practic, nelimitate. Și încă multe, multe altele...

**T**oată lumea spune și vrea „omul potrivit, la locul potrivit“... Nicolae Ceaușescu a fost totdeauna la locul unde trebuia să se afle — totdeauna, cel mai greu — și pe potriva locului. Începînd cu „locul nașterii“ — satul, unde se concentra spiritul poporului, satul, pe care apăsa, în seculare straturi suprapuse, nedreptatea cea mai veche. Dar leagănul său a fost clasa muncitoare, în care se concentra, la cel mai înalt grad, necesitatea istorică, și care era chemată să



o exprime. Iar școala sa a fost Partidul, această vatră de formare, de idei, de acțiune. Unde mai era „locul potrivit“ al lui Nicolae Ceaușescu? Oh, nicăieri unde era căldicel, confortabil, unde era liniște și răsfăț. Ci oriunde era primejdie, suferință, sacrificiu : pe baricadă, în clandestinitate, în o mie de sarcini de partid și de acțiuni revoluționare, pe atâtea fronturi de luptă politică și socială — acolo era el „potrivit“, și acolo era locul lui, pe care-l lărgea fără încetare și îl însemna adine, cu harul personalității eroice și creatoare.

Putea exista „loc“ încă și mai greu? Putea : acela de secretar general al Partidului, al Partidului care își asumă sarcinile cele mai mărețe, de făurire a unei lumi noi, și acela de președinte al Republicii, al unui stat care, sub cirmuirea sa, atinge viteza vertiginoasă a zborului și înălțimile supreme. Pe care, anume, dintre marile lui trăsături caracteristice, s-o socotim cea dintâi, pentru a da acestor sarcini strivitoare un conținut și dimensiuni fără seamăn? Setea de ideal cea mai arzătoare, sau spiritul realist cel mai riguros ; conștiința răspunderii netirguită, sau omenia fără limite ; profunzimea cugetării, sau simțul cel mai acut al practicii și observația cea mai minuțioasă a concretului ; patosul patriotic cel mai înflăcărat, sau sentimentul umanității universale ; imaginația creatoare cea mai îndrăzneată, sau instinctul sigur, neînșelător, al posibilului ; talentul și geniul, sau simplitatea și modestia ; și așa mai departe, într-o analiză imposibil de dus pînă la capăt, într-un portret, deocamdată, imposibil de cuprins ? Cu astfel de daruri, Nicolae Ceaușescu încarnează, sub ochii noștri, omul nou, idealul final și vital al comunismului, spre care tinde întregul nostru efort moral. El ne dă o prefigurație fericită a omului nou, în plină, liberă și armonioasă mișcare. Cu astfel de daruri el a dat titlurilor de secretar general al Partidului, de președinte al Republicii — care sînt, în definitiv, cuvinte abstracte, reci, de desemnare oficială a unor ranguri și demnități — un uriaș conținut afectiv, o inegalabilă forță de comunicare vie, o vibrație adîncă și gravă, care stîrnesc în sufletul oricărui om, al întregului popor, ecoul pe care îl stîrnesc numai anumite cuvinte străvechi, numind categoriile fundamentale ale legăturilor și relațiilor dintre oamenii acestui pămînt : „părinte“, „frate“, „tată“, „cîrmaci“, „călăuz“, „prieten“, „apărător“. Poporul poartă în suflet conținutul acestor cuvinte, care au pentru el, ca reprezentare unică, pe Nicolae Ceaușescu.

**T**oți îi datorăm aceeași recunoștință, și fiecare în parte, pe sarcini sociale și pe profesii, cite ceva care e cu deosebire al nostru. Noi, oamenii de artă și cultură, în a căror sferă de activitate revista noastră e o părticică, îi datorăm o nouă înțelegere a misiunii noastre, deschiderea unor perspective largi și rodnice pentru creație.

Inventarierea completă a țărilor multiple ale creației și definirea conținutului fiecăruia dintre ele — cel ideologic, cel patriotic, cel educativ, civic și etic — sînt rezultatul gîndirii sale marxiste novatoare, și totodată al acestei idei-forță, pe care cel dintîi a analizat-o, că arta și cultura se angajează deopotrivă în totalitatea activității sociale, ca și a existenței individuale, cu întregul substrat moral propriu fiecăreia, cu toate frămîntările specifice. Accentuarea egală, egal de viguroasă, a tuturor obiectivelor, angajarea ei adîncă în planurile cele mai largi și în ungherele cele mai tînuite ale vieții, au dus la o extindere necunoscută pînă azi a orizonturilor creației, împletită cu

o solidă unitate interioară. Sub veghea atentă a lui Nicolae Ceaușescu, cu imboldul lui neobosit, arta epocii noastre a depășit ezitățile, contradicțiile, constrîngerile interioare fricoase și dogmatice, și cunoaște azi un avînt care ne cuprinde pe toți și care dă maselor de milioane de făuritori ai socialismului hrana spirituală pe care o așteaptă.

**C**eva cu mult mai important, de o importanță decisivă în istoria civilizației, a culturii și artei socialiste, va rămîne, între atîtea altele, legat de numele lui Nicolae Ceaușescu. Este momentul, și conștiința, saltului de la cultura și arta pentru popor — etapă indispensabilă în faza construirii socialismului — la cultura și arta cu poporul, fenomen necesar și etapă tot atît de indispensabilă în faza societății multilateral dezvoltate, ea însăși o situație istorică nouă, a cărei identificare, definire și denumire sînt rezultatul analizei marxiste originale a lui Nicolae Ceaușescu. Diferența dintre artistul profesionist și consumatorul pasiv al artei, de pînă azi, tinde să se șteargă, întocmai ca diferența dintre țaran și orășan, dintre muncitorul manual și intelectual. Colaborarea cea mai strînsă dintre artistul profesionist, sau exclusiv, sau specializat, și cel din rîndul tuturor oamenilor muncii, devine premisa de neînlucuit a oricărei înnoiri, a oricărui progres al artei epocii noastre. Despre colosala importanță a acestei noi înțelegeri, noi condiționări a creației artistice, a culturii în ansamblul său, viitorul ne va furniza dovezi din ce în ce mai bogate, mai concludente. Deocamdată, Festivalul național „Cîntarea României“, inițiat de Nicolae Ceaușescu — și e încă o dovadă a stringenței curajoase cu care el confruntă, de îndată, valoarea teoriei cu sentința practicii — ne-a demonstrat, în chip mai mult decît îmbucurător, perspectiva fecundă a acestui nou drum.

Se poate, cineva iluziona că a spus, măcar în parte, ceea ce sufletul simte pentru omul extraordinar a cărui aniversare o sărbătorim ? O, nu ! Așa că ne întoarcem de unde am plecat și, suflet lîngă toate celelalte milioane de suflete, confundîndu-ne în emoția întregului nostru popor, rostim din adîncul inimii :

Întru mulți ani, tovarășe Nicolae Ceaușescu !



## Tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU despre făurirea culturii și a artei socialiste

„Istoria arată că marii oameni de cultură, adevărații artiști au exprimat în operele lor realitatea vremii, au fost alături de popor, pe care l-au ajutat și însoțit în lupta pentru o viață mai bună, pentru progres social. Cu atât mai mult creatorii de artă ai societății socialiste trebuie să se identifice cu aspirațiile celor ce muncesc, să slujească țelul măreț al făuririi unei vieți tot mai fericite pentru întregul popor“.

(Din Raportul C.C. al P.C.R. la Congresul al IX-lea al P.C.R., 19 iulie 1965)

„Înflorirea culturii socialiste presupune grijă și răspundere deosebită nu numai pentru prezent, ci și pentru viitor. De aceea, una din cele mai importante obligații morale ale societății noastre, ale generației de azi este de a forma schimbul de miine al culturii românești, de a pregăti cu răbdare, căldură și exigență viitorii noștri intelectuali, în stare să preia și să ducă mai departe creația înaintașilor, să se situeze la înălțimea științei mondiale, să contribuie din plin la făurirea societății socialiste și comuniste în țara noastră.“

(Din cuvîntul de salut la centenarul Academiei R. S. România, 26 septembrie 1966)

„De la înalta tribună a Congresului vreau să exprim chemarea pe care partidul nostru, masele largi ale iubitorilor de cultură o adresează romancierilor, poezilor, dramaturgilor, muzicienilor, artiștilor plastici, interpreților, tuturor creatorilor de artă. Ceea ce vi se cere, tovarăși, este să pătrundeți în adîncul existenței poporului, și, înțelegînd năzuințele sale, eforturile și lupta sa eroică, să înfățișați grandioasa frescă a României socialiste. Partidul este adeptul adevărului obiectiv nemistificat, partizanul în-

fățișării veridice a realității, atît cu luminile cît și cu umbrele ei. Redați prin graiul minunat al artei freamătul creator al poporului, care, transformînd prin munca sa eroică înfățișarea țării, se transformă pe sine însuși. Nu uitați niciodată că menirea artei noastre este de a înnobila omul, de a-l inspira spre noi fapte mărețe, spre realizarea idealurilor socialismului și comunismului.“

(Din Raportul C.C. al P.C.R. la Congresul al X-lea al P.C.R., 6 august 1969)

„Arta este cu adevărat valoroasă cînd omul, ascultînd-o, citind-o, privind-o, simte că ea îi devine necesară, indispensabilă, îl transformă, îl educă, îi lărgeste orizontul spiritual. Asemenea opere de artă cere societatea de la dumneavoastră, iar aceste cerințe vor crește tot mai mult în anii ce vin.“

(Din cuvîntarea la întîlnirea cu oamenii de artă și cultură, 10 februarie 1971)

„Căutările creatoare, efortul de a diversifica și perfecționa mijloacele și formele de expresie în vederea cuprinderii universului uman specific epocii contemporane reprezintă, fără îndoială, o condiție fundamentală a progresului în artă. Partidul nostru sprijină hotărît, în toate domeniile de activitate, deci și în artă, spiritul înnoitor, gîndirea îndrăzneată, capabile să contribuie la transformarea revoluționară a societății.“

„Să nu uităm că în panteonul culturii noastre au dăinuit, înconjurați de dragostea nepieritoare a întregii națiuni, numai acei rapsozi și cronicari care și-au iubit poporul și l-au respectat, care i-au apărut interesele și n-au precupețit nimic pentru a-i spori renumele și prestigiul între popoare, pentru a-i salvagarda demnitatea și libertatea.“

(Din cuvîntarea la Conferința națională a scriitorilor, 24 mai 1972)

„La baza întregii activități teoretice, politice, cultural-educative vor trebui să stea Programul Partidului Comunist Român, documentele partidului nostru, care au un caracter marxist-leninist creator, exprimînd concepția revoluționară a materialismului dialectic și istoric, legitățile generale, universal valabile, aplicate la condițiile istorice, sociale, naționale concrete din țara noastră“.

(Din Raportul C.C. al P.C.R. la Congresul al XI-lea al P.C.R., 25 noiembrie 1974)

**I**ntr-adevăr, Partidul Comunist Român, preocupându-se de edificarea celei mai drepte și mai înaintate societăți din lume, de dezvoltarea forțelor de producție, de ridicarea bunăstării materiale a întregului popor, acordă o atenție permanentă înfloririi științei și culturii — factori de seamă ai civilizației socialiste și comuniste pe care o edificăm. Realizarea noului edificiu al Teatrului Național este o expresie a acestei preocupări de a crea condiții materiale pentru ca slujitorii artei să poată contribui, prin talentul și pasiunea lor, prin ceea ce vor reuși să exprime pe scena acestui teatru, la formarea și dezvoltarea unei conștiințe noi, a conștiinței omului înaintat, stăpîn pe destinele sale.

Fără îndoială că slujitorii artei din România vor face și în viitor totul pentru a contribui la realizarea nobilelor idealuri de umanism, de dreptate, de echitate socială în patria noastră, că ei vor pune arta în slujba întregului popor, a promovării idealurilor socialiste și comuniste, prieteniei și înțelegerii între popoare, a cauzei păcii și colaborării internaționale. Acționînd în acest sens, continuînd astfel tradiția artei dintotdeauna a poporului nostru, artiștii, toți slujitorii artei își vor face datoria față de popor, față de partid, față de năzuințele națiunii noastre socialiste de a fi tot mai puternică, de a păși în rînd cu celelalte națiuni pe culmile civilizației materiale și spirituale, față de năzuințele ei spre o lume mai bună, mai dreaptă, în care oamenii să conlucreze strîns pentru aceleași idealuri de bunăstare, prietenie și pace“.

(Din cuvîntarea la solemnitatea inaugurării noului edificiu al Teatrului Național, 20 decembrie 1973)







„Oamenii de literatură și artă, uniunile au un rol din ce în ce mai important în ridicarea nivelului cultural al poporului nostru, în formarea și educarea omului nou, constructor al socialismului, a omului care, odată eliberat de sub dominația claselor exploatare, se eliberează și de tarele morale ale vechii orînduiri, se înalță pe plan spiritual, își însușește o concepție înaintată și acționează în toate împrejurările în spiritul umanismului nou.“

(Din cuvîntarea la întîlnirea cu un grup de scriitori și de artiști plastici, 22 august 1974)

„Un rol important în vasta activitate educativă desfășurată în țara noastră revine teatrelor, operelor, operetelor, orchestrelor filarmenice și celorlalte formații artistice. Pentru a răspunde la nivelul cel mai înalt cerințelor maselor populare, repertoriul acestor instituții trebuie să asigure punerea în valoare a bogatului nostru patrimoniu artistic clasic, să promoveze creații noi, cu caracter revoluționar, cu o ținută artistică corespunzătoare, să

facă cunoscute spectatorilor cele mai reprezentative opere din tezaurul artistic universal. În același timp, toate aceste instituții trebuie să stabilească o legătură strînsă cu mișcarea artistică de masă, să participe la organizarea și desfășurarea activității formațiilor de amatori din întreprinderi și instituții, din orașe și comune“.

(Din cuvîntarea la primul Congres al Educației Politice și al Culturii Socialiste, 2 iunie 1976)

# SCRIITORILOR STA ROMANIA 1977



„**P**artidul, întreaga noastră societate desfășoară o amplă activitate educativă pentru formarea trăsăturilor înaintate ale omului nou, cu un larg orizont de cunoaștere, capabil să înțeleagă și să interpreteze just complexe fenomene și procese ale naturii și societății, să participe activ și conștient la transformarea revoluționară a lumii. Acționăm consecvent pentru educarea constructorilor noii orânduiri în spiritul abnegației și sacrificiului în lupta pentru nobilele idealuri ale socialismului și comunismului.

lui, pentru slujirea patriei și apărarea libertății și suveranității ei, a cuceririlor revoluționare ale întregului nostru popor, pentru dezvoltarea curajului și pasiunii în promovarea noului, a combativității și fermității în lichidarea lipsurilor și neajunsurilor, a oricăror fenomene negative, pentru asigurarea neabătută a mersului înainte al patriei noastre pe calea socialismului și comunismului.”

(Din cuvîntarea la Conferința națională a scriitorilor, 26 mai 1977)

„**P**ornind de la considerentul că menirea istorică a socialismului este nu numai eliberarea omului de exploatare și asuprire, asigurarea bunăstării lui materiale și spirituale, ci și făurirea unei civilizații superioare, partidul și statul nostru asigură dezvoltarea și perfecționarea continuă a învățămîntului, științei, culturii, legarea tot mai strînsă a acestora de cerințele concrete ale societății. intensificarea tot mai puternică a vieții spirituale a poporului, făurirea suprastructurii noi a orînduirii pe care o edificăm.”

(Din cuvîntarea la Conferința națională a scriitorilor, 26 mai 1977)

„Este necesar să acordăm mai multă atenție ridicării nivelului ideologic al partidului, pregătirii politice a fiecărui membru de partid, înarmării comuniștilor atât cu principiile generale ale socialismului științific, cu concepția revoluționară despre lume și viață a proletariatului, materialismul dialectic și istoric, cât și cu hotărârile partidului nostru, ale Congresului al XI-lea, cu Programul Partidului Comunist Român, care constituie marxism-leninismul creator în România.

În același timp, este necesar să intensificăm munca politică și cultural-educativă de ridicare a conștiinței socialiste a maselor, de formare a omului nou, constructor al noii orînduirii. În realizarea acestui obiectiv trebuie să folosim toate mijloacele de care dispune societatea noastră, începînd cu școala — factorul primordial în formarea și educația tineretului. Un rol important revine, de asemenea, presei, radio-ului și televiziunii, creației literar-artistice, celorlalte mijloace de influențare politico-educativă. În acest cadru aș dori să menționez hotărîrea Comitetului Central cu privire la desființarea cenzurii și trecerea răspunderii pentru conținutul publicațiilor, activității de radioteleviziune și a activității cultural-artistice asupra consiliilor de conducere ale organelor și instituțiilor respective. Această hotărîre are menirea să sporească răspunderea comuniștilor, a organelor de conducere co-

lectivă, a colectivelor înseși și să asigure participarea într-o măsură mai mare a oamenilor muncii la activitatea publicațiilor, radioteleviziunii, a unităților cultural-educative.“

(Din Raportul cu privire la realizarea hotărîrilor Congresului al XI-lea, a Programului P.C.R. și la sarcinile de viitor, prezentat la Conferința Națională a P.C.R., 7 decembrie 1977)

„Un rol tot mai important în dezvoltarea societății îl are intelectualitatea muncitoare, care este participantă activă la tot ceea ce s-a realizat și se înfăptuiește în țara noastră și din rîndul căreia s-au ridicat mulți oameni de seamă care au jucat un rol hotărîtor în dezvoltarea națiunii noastre. Adresez intelectualității muncitoare chemarea de a nu precupeți nimic pentru afirmarea în viață a revoluției tehnico-științifice în toate domeniile — în învățămînt, cercetare, în producție — de a vă însuși, dragi tovarăși, cele mai înalte cunoștințe și de a munci pentru ca ele să fie realizate în viață, participînd astfel activ, alături de muncitori și țărani, la înfăptuirea minunatului Program elaborat de Congresul al XI-lea al partidului.“

(Din cuvîntarea de închidere a lucrărilor Conferinței Naționale a Partidului Comunist Român, 9 decembrie 1977)

# Aproape de gândurile și de inima noastră

**P**reședintele nostru împlinește 60 de ani de viață și 45 de ani de activitate revoluționară, dar nimeni dintre noi nu poate așeza aceste cifre alături de imaginea omului tânăr, în permanentă mișcare, în continuă efervescență creatoare, care este tovarășul Nicolae Ceaușescu.

El este cel mai tânăr și mai neobosit dintre noi toți și exemplul său ne uimește în fiecare zi.

Toți îl simțim aproape, lângă gândurile și inima noastră, pe cel care a avut o contribuție hotărâtoare la edificarea României moderne. E, dealtfel, bine cunoscut spiritul său larg, pasionat de toate manifestările vieții, de tot ce poate însemna un pas înainte în progresul material și spiritual al României, în raporturile dintre oameni și în raporturile omului cu el însuși. E, dealtfel, bine cunoscut puternicul ecou pe care îl trezește, între fruntariile țării, și mult dincolo de ele, personalitatea sa.

Acest om care, încă din adolescență, a luptat să schimbe destinul celor ce, apăsați de greutatea unei milenare nedreptăți, erau flămânzi și nefericiți, acest om care, în funcția de secretar general al P.C.R., a dovedit strălucit însușirile unui conducător dăruit cauzei revoluției, a edificării socialiste, a colaborării internaționale, este înzestrat cu un excepțional simț al istoriei.

Alegându-l să-i conducă destinele, poporul a ales pe cel mai bun fiu al său, călăuză energică și inspirată, luminată de ceea ce e mai înălțător în trecutul național și însuflețită de hotărîrea de a merge neabătut spre o lume care să fie opera justiției sociale, a faptei constructive, a prieteniei și a înfrățirii între toate popoarele.

Nicolae Ceaușescu reprezintă ceea ce e mai bun în noi, iar această aniversare este o mare sărbătoare a întregului popor.

**O**amenii de cultură și artă l-au simțit întotdeauna aproape, i-au simțit ajutorul și sfatul, căldura inimii. După marile bătălii cîștigate în construcția socialismului, Partidul Comunist Român, sub îndrumarea secretarului său general, înalță cîte o ctitorie culturală. Printre aceste însemnări pentru viitorime se numără și Teatrul Național din București. Nu vom uita niciodată momentul cînd acest lăcaș de gîndire a prins viață, într-o memorabilă seară din calendarul vieții noastre.

Monumentala clădire, legată pentru totdeauna de numele tovarășului Nicolae Ceaușescu, va rămîne mărturie a marelui și rodnicului interes pe care președintele nostru îl poartă, deopotrivă, bunăstării poporului și setei lui de frumos.

Îi mulțumim pentru această grandioasă operă hărăzită să rămînă, peste vremuri, expresie a ceea ce reprezintă în conștiința noastră socialismul, orînduire a luminii, a cunoașterii, a împlinirii celor mai înalte dintre aspirațiile spiritului omenesc.

**Radu Beligan**

# Mîndrie a întregului nostru popor

**I**lustrul președinte al României socialiste împlinește, la data de 26 ianuarie 1978, 60 de ani de viață și 45 de ani de activitate revoluționară, memorabil moment al istoriei contemporane, aniversare cinstită de întregul nostru popor, căruia tovarășul Nicolae Ceaușescu i-a închinat întreaga sa viață.

Omul și opera sînt valorile cele mai reprezentative ale societății noastre socialiste multilateral dezvoltate. Ele au intrat în istoria vie a ultimelor decenii, călăuzind poporul român pe drumul victorios al vieții orientate de politica comuniștilor.

Spirit clarvăzător, forță creatoare în politologie, savant în stabilirea liniilor directoare de dezvoltare a națiunii române, înflăcărat patriot, înzestrat cu excepționale calități umane, drept și exigent, ctitor al culturii, al științelor și al artelor revoluționare — remarcabila personalitate a președintelui Nicolae Ceaușescu, mîndrie a întregului nostru popor, se impune în lumea contemporană.

**C**instindu-l, astăzi, pe tovarășul Nicolae Ceaușescu, sub impulsul sentimentelor de admirație, de adînc respect și dragoste, determinate de omniprezența sa dinamică în toate sferele de manifestare a harnicului și talentatului nostru popor, greu putem cuprinde activitatea covârșitoare, pentru care noi, toți, îi datorăm nelimitată grațitudine. Congresele al IX-lea, al X-lea și al XI-lea ale Partidului Comunist Român, recenta Conferință Națională a P.C.R. sînt momente de referință în evoluția națiunii noastre socialiste și, totodată, prilejuri de afirmare a solidarității cu popoarele ce militează pentru pace, democrație, progres social și civilizator.

De activitatea secretarului general al Partidului Comunist Român sînt indisolubil legate construcția socialistă a României revoluționare, politica de independență, de suveranitate națională și de neamsec în treburile interne ale altor țări, întreaga politică externă a statului nostru, ce se impune tot mai convingător pe meridianele lumii; de asemenea, eforturile sale creatoare de a concretiza modalitățile formării plene a personalității umane, interesul pentru om și pentru fericirea acestuia.

Uimesc forța extraordinară a președintelui, de a fi prezent pretutindeni în țară, de a cunoaște, în detalii, multiplele zone ale muncii, spiritul mobil și investigator, scîlpitoarea inteligență în procesul de stabilire a opțiunilor și, apoi, al elaborării soluțiilor concordante cu necesitățile vitale ale epocii pe care, în frunte cu tovarășul Nicolae Ceaușescu, o străbatem.

Cu cîtă pricepere a condus, cu ce virtuozitate a dirijat armonizarea vieții social-economice de pe întreg întinsul patriei! Cu cîtă demnitate s-a impus în vizitele oficiale peste hotare și cît respect inspiră, în diferitele contacte diplomatice, acest mare om de stat, descins, parcă, din galeria iluștrilor eroi ai poporului român!



**P**ăstrăm vie în memorie imaginea președintelui, în clipe de restriște : inundațiile și seismul din primăvara trecută. Ca un strateg destoinic și talentat a condus concret operațiile, transmițind încredere, curaj și bărbăție. Durerea inimii sale se exprima în atitudini temerare, ce polarizau dragostea noastră, a tuturor. Îl interesa, și îl interesează, pe secretarul general al partidului nostru, destinul poporului, și, în egală măsură, al fiecărui om în parte.

El ne-a apropiat de istorie, de valorile morale ale marilor înaintași, a inițiat aniversările evenimentelor de care se leagă ființa de sine stătătoare a poporului român. Centenarul Războiului pentru independență este unul dintre recente exemple elocvente.

Din multitudinea preocupărilor sale, a rezervat întotdeauna timp și loc aparte, artelor și culturii. Principiile călăuzitoare ale artei noastre socialiste, formulările clare și fortifiante sînt, pentru noi, stimuli de continuă perfecționare. Redefinirea termenilor în domeniul creației artistice, stabilirea sarcinilor majore ce stau în fața oamenilor de artă exprimă suplu și nuanțat normele de afirmare a inteligenței artistice a poporului nostru.

**P**articiparea președintelui la inaugurarea noii clădiri a Teatrului Național, mesajul adresat Teatrului de Stat din Tîrgu Mureș, vibranta chemare adresată slujitorilor scenei și ai dramaturgiei atestă acuta sa sensibilitate față de cultura teatrală angajată în concertul general al creației artistice, ce contribuie la formarea complexă a omului contemporan.

Indemnurile adresate oamenilor de artă, izvorite dintr-o generoasă disponibilitate sufletească, poartă amprenta tinereții sale spirituale, pline de farmec.

Inițiator al Festivalului național „Cîntarea României“, acest ilustru arhitect a urmărit un plan de punere în valoare a forțelor creatoare ale poporului român.

Astăzi, la această emoționantă aniversare, mîndria noastră patriotică, stima, prețuirea și adîncul respect le închinăm marelui om, președintelui Republicii Socialiste România, secretarului general al Partidului Comunist Român, tovarășului Nicolae Ceaușescu, de a cărui neobosită activitate sînt legate destinele țării noastre.

Fie ca bucuria întregului popor, la care se adaugă, cu ferveare, și cea a slujitorilor artei, să fortifice puterea de muncă a tovarășului Nicolae Ceaușescu, a marelui sărbătorit, de a cărui activitate se leagă destinele patriei noastre !

# *Precum ramura verde, din trunchiul bătrîn și falnic ...*

**D**intotdeauna și, de cîțiva ani, tot mai puternic, sînt fascinat de ceea ce se numește *istorie* ; am scris cîteva piese, lucrez la un roman și oricine-și poate imagina cîte mii de documente mi-au trecut prin mînă. Răsfoindu-le, aflî amănuntul care încălzește și însuflețește *faptul istoric*, evocat, cu fatală ariditate, de litera tratatelor și manualelor. Și descoperi acolo în urîțe, zapise, în stîngenii de rafturi colbăite, destine de excepție, personalități pe care documentul le aduce în prim-planul interesului generației noastre, și, sînt sigur, al urmașilor urmașilor noștri. Aflî, trăind în amintirea slovei ostenite, eroi dîrzi și neînfrițați, personaje cu minte sclipitoare și inimă vitează, oameni de omenie și virtute, așa cum pămîntul românesc a știut mereu să nască și să-i crească, în jurul simbului de piatră numit Carpați. Din marea familie a acelor cititori de neam și țară se desprinde, precum ramura verde din trunchiul bătrîn și falnic, omul de omenie, și dîrzenie, și neînfricare și rară inteligență, Nicolae Ceaușescu. Cei dinaintea noastră își cîsteau contemporanii din fruntea țării cu cîte un determinativ adăugat numelui : cel viteaz, cel bun, cel drept. Lui Nicolae Ceaușescu nu-i vom spune niciodată altfel decît Nicolae Ceaușescu, fiindcă ar însemna să-i însoțim numele de întregul șir al adjectivelor ce-i desemnează calități aflate în putința omului să le aibă, dar extrem de rar înmănunchate în tezaurul unei singure inimi. Este inima ce ritmează pulsul țării și căreia, acum, în ianuarie 1978, 22 de milioane de inimi îi adresează prinosul cel mai adevărat al recunoștinței naționale, odată cu urarea simplă, caldă, sinceră, *la mulți ani !*

**S**întem contemporanii lui Nicolae Ceaușescu, alături de el făurim, ceas de ceas, istorie ; sînt mîndru că, în două momente esențiale, votul meu s-a numărat printre celelalte voturi, la fel de entuziaste, chemate să consfințească, la Congresul al XI-lea, alegerea secretarului general al Partidului și, la Marea Adunare Națională, alegerea președintelui României socialiste. Chemați nu numai să descifreze istoria, ci să și participe activ, direct, la făurirea ei, oamenii de litere, alături de întregul popor, îl felicită fierbinte pe omul care a înălțat, sus, pe cel mai înalt catarg, steagul demnității românești. Iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu, îți dorim tinerețe fără bătrînețe. *La mulți ani !*

Mircea Radu Iacoban

# Întreaga noastră admirație

**L**a uriașă competiție artistică națională încheiată cu succesul unui atât de mare număr de laureați amatori, mișcarea noastră teatrală — și mă refer la teatrele dramatice și muzicale de stat — a adus o contribuție colegială devotată.

Unii dintre profesioniștii teatrului au fost chiar surprinși de valul puternic de emoție și de talent cu care au avansat gustul pentru artă și pofta de joc, în cadrul primului Festival național „Cîntarea României”, prin impresionantul număr de artiști amatori — mulți, premiați pentru munca și vocația lor —, veniți să amplifice rîndurile publicului mare și bun și, poate, rezervorul de aptitudini, deopotrivă necesare bunului și marelui teatru românesc. În același timp, autorii dramatici au avut plăcuta surpriză a unei adevărate ploii binefăcătoare de idei noi, provenite direct din fertilele surse ale maselor de spectatori-oameni ai muncii, ale poporului.

Pentru ambele categorii de profesioniști — autori și interpreți —, această osmoză, artistică și ideologică, această legătură, de un fel nou, cu masele, a fost o experiență utilă și un debut frumos, o deschidere simplă și curajoasă către dorințele și perspectivele reale și actuale ale partenerului și beneficiarului oricărui artist autentic.

*A pune în mișcare energia artistică a maselor*, pentru valorificarea ei în spiritul progresului culturii naționale și universale, este o idee măreață. Ea aparține tovarășului Nicolae Ceaușescu, și o mărturisesc cu atât mai multă admirație, cu cît am avut prilejul de a asista, într-un fel, la nașterea ei, ascultînd argumentele pline de rațiune și de căldură patriotică ale secretarului general al Partidului nostru, în una dintre ședințele premergătoare lansării ei publice.

*Dragostea pentru arta poporului său* — pentru tot ce perpetuează în eternitate marile însușiri ale spiritualității noastre — a președintelui Republicii s-a tradus, în toate prilejurile, într-un elogiu mișcător adresat culorilor României, mereu, aici în țară, și cu orice ocazie, de la tribuna înalțelor lui întîlniri peste hotare.

În recent apărutul volum, al patrusprezecelea, al Operelor sale (reunind principalele rapoarte, cuvîntări, interviuri și articole din perioada ianuarie-septembrie 1977, sub titlul generic *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*), există multe asemenea subiecte de meditație pentru creatorii noștri de artă. Direct li se adresează, desigur, în Cuvîntul la Conferința națională a scriitorilor; mai sînt și altele. Gîndul său se îndreaptă neconținut spre întreaga intelectualitate muncitoare

și creatoare a țării, evocând alți cele mai prestigioase figuri de căturari și oameni de știință, scriitori și oameni de artă români din trecut, cât și valorosul aport al colegilor și contemporanilor noștri, al tovarășilor noștri de muncă și de vis.

*Relația nemediată dintre sufletul omului și opera lui*, dintre gândul și scrisul nostru, dintre jocul și dorul nostru, dintre *etic și estetic* și, apoi, dintre toate acestea laolaltă și Istoria patriei, în care se cuprinde totul, este, de asemenea, o idee măreață și nu știu dacă, de la începuturile statului românesc modern, alt om politic a susținut-o cu mai multă ardoare și perseverență decât președintele României de azi.

Istoria aceasta, mult îndrăgită, nu este o abstracțiune invocată ca argument hotărîtor atunci cînd e vorba de clipe hotărîtoare; ea se confundă cu munca și cu sufletul, de azi, ale patriei, cu năzuințele și cu însușirile tuturor locuitorilor țării, cu *libertatea și cu democrația spre care au aspirat înaintașii*. Întrebat odată, de un grup de ziariști americani, în legătură cu aceasta, tovarășul Ceaușescu a răspuns fără ocol : „în ce privește democrația, cu aș spune că aceasta este esențială pentru societatea socialistă; nici nu se poate concepe socialismul fără participarea largă a maselor populare, a tuturor categoriilor sociale la conducerea societății“.

**A**nul acesta a oferit oamenilor de știință din domeniul larg, multidisciplinar, al culturii ocazia de a medita asupra întregului cod de principii care a prezidat, în istoria contemporană a României, la interpretările felurite ale destinului ei milenar. Exemplul strălucit al acestei noi axiologii istorice a fost expunerea prezentată la Sesiunea solemnă comună a C.C. al P.C.R., a Marii Adunări Naționale și a activului central de partid și de stat, consacrată sărbătoririi Centenarului proclamării independenței de stat a României, expunerea de la 9 mai 1977 a secretarului general al P.C.R., tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Pentru noi, cei ce lucrăm în domeniul științelor sociale, în istorie și filozofie, în științele politice, în istoria artelor, a limbii și a literaturii române, în întreaga creație literară și artistică inspirată de viața poporului nostru, această *viziune științifică, a conducerii partidului nostru, asupra istoriei* ne-a făcut pe noi înșine, întreaga intelectualitate a țării, tineretul studios, pe toți oamenii muncii din România, să înțelegem rostul activ și combativ al gândirii social-politice despre lume și despre istorie, faptul că istoria patriei, adevărul istoric, dobîndesc rolul unui act politic de stringentă actualitate, în apărarea independenței și a suveranității, a prezentului și a viitorului României socialiste.

În tot acest domeniu larg de activitate, literatura, muzica, artele plastice, cinematografia și teatrul au fost la înălțimea sarcinilor trasate de Partid, în toată amploarea și diversitatea creației unor personalități artistice proeminente, aparținînd tuturor generațiilor.



## Pe meleagurile natale ale tovarășului Nicolae Ceaușescu

---

### O localitate-simbol

---

Am fost la Scornicești! Am fost în asezarea aceasta, unde a văzut lumina zilei, în urmă cu șaiszeci de ani, un mare bărbat al României socialiste. La Scornicești s-a născut tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Mă aflu în autoturismul care mă ducea din Slatina spre acest devenit legendar Scornicești și hrănesc în suflet o emoție inedită, dar la fel de puternică, la fel de adâncă, la fel de impunătoare ca și sentimentul pe care mi l-a trezit întâia vedere a Ipoteștilor, comuna care l-a dat țării pe Eminescu. Marile personalități dau valoare istorică locurilor de unde au plecat, așa cum grelele lupte pentru afirmarea independenței naționale au fixat pentru totdeauna în istorie toponimele Rovine sau Podul Înalt. Și tot ca o victorie istorică poate fi socotită nașterea unui mare bărbat al țării. Ca o victorie a năzuinței spre mai bine a celor ce au știut dintot-



deamna ei vor aduce prin ei înșiși, pentru ei înșiși, demnitățile și lumina.

Scornicești a devenit o localitate-simbol. Numele Nicolae Ceaușescu este ca un nimb pentru acest viitor oraș al județului Olt. Aici, la Scornicești, sînt oameni care au copilărit cu marele om de stat al românilor. Ca o nestemată de inel, școala de altădată, locul unde deslușeau tainele alfabetului fiii de țărani, este ocrotită cu respect de localnicii de azi ai Scorniceștilui. „Aici, în clasa aceasta, a învățat tovarășul Nicolae Ceaușescu”.

Fără să fie încă numit oraș, Scorniceștilui este o localitate cu metabolism urban. Cei 12.000 de locuitori au acum o modernă fabrică de confecții, un spital cu 200 de paturi — dotat după rigorile la zi ale medicinei —, un complex industrial de construcții, o fabrică de sticlă, un complex industrial de creștere a puilor de carne și un altul pentru găini ouătoare, un liceu agroindustrial și, mai cu seamă, o gospodărie agricolă colectivă cu producții de cereale record. Vilele cu două niveluri, blocurile cu mai multe etaje, sistematizarea completă, într-un viitor nu îndepărtat, anunță de la început vizitatorului un oraș cu distinctă originalitate. În biblioteca îmbogățită cu mii de titluri, organizată științific, cu fișe tematice, există o secție anume: cea a cărților scrise de, sau despre, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Oamenii din Scornicești sînt mîndri că au dat țării pe cel mai bun fiu al ei. Dar această mîndrie nu este pasivă, ci rodnică, în înțelesul deplin al cuvîntului. La cooperativa agricolă de producție s-au obținut, în ultimii ani, producții excepționale la grîu și la porumb. Călușarii, celebrii dansatori din Scornicești, sînt de asemenea recunoscuți: cunoscuți în toată lumea, prezenți în turnee în toată lumea, recunoscuți pretutindeni ca purtătorii unui mesaj de înaltă valoare artistică, ei vorbesc tuturor, cu limbajul autentic țărănesc al Călușului, despre vigoarea fără seamă a unui popor condus pe un sigur drum al împlinirii.

Acesta este, în cîteva cuvînte, Scorniceștilui de acum, localitate care are un cuvînt de spus și pe tărîmul culturii.

## Aurul medaliilor

Cine n-a văzut „Călușul” din Scornicești trebuie să-l vadă. Între artele spectacolului, călușarii olteni s-au impus de mult. Acest străvechi dans cu temă, acest mod de existență a mitului românesc, care a uimit pe

mulți filozofi ai culturii, continuă să aibă o neobișnuită prospețime, cu fiecare reluare. Toate reprezentațiile Călușului oltenesc sînt premiere. Ansamblul folcloric „Călușul” din Scornicești deține Marele cordon al Constelației Regale iordanene, premiul Europa al Fundației Herder pe 1976, Marele Trofeu Internațional al folclorului la Festivalul internațional de folclor de la Messina-Italia (1973), precum și alte numeroase premii ale festivalurilor internaționale de folclor din toate țările lumii.

Ne-am adresat tovarășului Gheorghe Bărbulescu, secretar cu propaganda al Comitetului comunal de partid Scornicești, rugîndu-l să ne explice secretul acestor importante premii internaționale.

— Este într-adevăr vorba de un secret ?

— Bineînțeles. Este un secret pe care... îl destăinuim tuturor: acest ansamblu își consolidează talentul prin muncă. Trei-patru ore pe zi, în timpul liber, de marți pînă vineri, iată rețeta noastră și știți unde am ajuns punînd-o consecvent în practică. Este un efort serios, dacă puneți la socoteală și faptul că membrii ansamblului nu sînt tăietori de frunză la cîini, ci oameni de nădejde în diversele compartimente ale vieții noastre, cu specific agrar. Ei sînt țărani, dar sînt și artiști. Ei pot fi, în primul rînd, țărani și totodată, în primele rînduri, artiști.

— Cum se explică tinerețea perpetuă a acestui ansamblu ?

— Prin permanența lui întinerire. Noua generație preia tradiția Călușului direct pe scenă, de la vîrste foarte fragede. În toate spectacolele noastre există trei generații de dansatori. În reprezentațiile obișnuite avem 8—10 copii. Dintre aceștia s-au conturat deja personalități. Vătaful călușarilor mici este Ginel Andreescu, un băiat de 10 ani, născut parecă pentru a da o nouă expresie Călușului oltenesc.

— Cînd a luat naștere Ansamblul „Călușul” ?

— Ca instituție culturală, în 1968, prin talentatul dansator Dumitru Jumătate. Dar nemărturisit, ueinstituționalizat, ca atare, Călușul există în Scornicești de cînd ne știm. El face parte din spiritualitatea noastră, din felul nostru de a gîndi în imagini asupra lumii.

# Bunăstarea spirituală

Dansatorii „Călușului” nu sînt singurele forțe artistice ale așezării Scornicești. Ca în toate localitățile noastre rurale, și aici, la căminul cultural, prind aripi inițiative spontane, se impun acțiuni care merită pe deplin aprecierea iubitorilor de artă. Timpul liber este acum, în satele României socialiste, o realitate elocventă. Există în sfîrșit un timp liber, un timp în care sufletul dormie de frumos poate să se recunoască și să se exprime pe sine. Creșterea bunăstării materiale a dus la rezultatul mult dorit, dar firesc: creșterea bunăstării spirituale. Există o bunăstare spirituală la Scornicești, și ea, cîtă s-a afirmat pînă acum, nu înseamnă totul, ci numai o parte. Noi și noi realități ale frumosului suflet de țaran sînt așteptate în anii care vin. Deocamdată laboratorul de creație, căminul cultural, reunește în matca lui un cor de 120 de țărani și muncitori, cadre didactice și sanitare, o brigadă artistică totdeauna inspirată din problemele cotidiene ale Scorniceștiului, ale producției și ale comunei în general, un cenaclu literar și o trupă de teatru. Cei din brigada artistică știu că de fapt colectivul lor de amatori este o echipă de reporteri. Ei sînt, cu alte cuvinte, ziarul vorbit al comunei. Ascultă brigada artistică de agitație și înțelegi că oamenii din Scornicești au o bogată viață cetățenească. Nu pentru că au telefoane și încălzire centrală la domiciliile lor, nu pentru că localitatea are acum un prefix, 944, cu care ei pot chema automat orașele importante ale țării, nu pentru că serviciile către cetățeni sînt acum de natura celor din oricare zonă urbană. Viața cetățenească din Scornicești se impune, înainte de toate, printr-un ritm în care recunoști prezența preocupărilor edilitare, efortul de smulgere din acea anonimă veșnicie care „s-a născut la sat”.

## Cînstirea literaturii

Pare incredibil sau prețios să vorbești despre un cenaclu literar comunal și să-i numești, pe participanții la dezbaterile de aici, scriitori. Sînt într-adevăr puține cena-

cluri literare în mediul rural și dintre acestea foarte puține au cîit de cîit un ecou pe plan național. M-am bucurat, descoperind că la Scornicești cenaclu literar este o realitate literară. La Scornicești sînt în curs de afirmare scriitori. Și nu numai poeți și rapsozi populari, cum sînt țărani coope-ratori Năstase Avram, Elena Călinescu și Ștefan Bălan, elevul Nicolae Gheorghe sau profesorii Marian Firescu și Dumitru Leonte, ci și prozatori, și nu numai prozatori, ci chiar dramaturgi. Doi dintre ei sînt cunoscuți dincolo de marginile județului. Ei sînt Tiberiu Vidra și Gheorghe Bărbulescu, secretarul cu probleme de propagandă al Comitetului comunal de partid. Prima lor piesă de teatru, transmisă pe postul național al Radiodifuziunii Române, se numea *Cum să nu am încredere în fiul meu*. Tentativele, firese, nu s-au oprit aici. Noi și noi experiențe, despre care vom vorbi, sperăm, și în anii următori. Ultima lor lucrare destinată scenei, inclusă în repertoriul formației de teatru a căminului cultural din Scornicești, în vederea participării la cea de a doua ediție a Festivalului național „Cîntarea României”, este intitulată *Simfonia tinereții*. Urmărind rigorile unui poem dramatic, autorii și-au propus să releve în această nouă piesă viața unui tînăr revoluționar care se ridică, în fața lumii, dintr-un sat țărănesc, pentru a lupta pentru viitorul comunist al țării sale. Tînărul, numit în piesă Nicoadă, amintește stăruitor de utecistul Nicolae Ceaușescu, neînfricat reprezentant al clasei muncitoare în anii ilegalității Partidului Comunist Român. Este un omagiu adus conducătorului României socialiste, o sinceră modalitate de a cinsti prin literatură un erou național, spre cinstea literaturii.

## 30 de ani de teatru

Intr-adevăr, sînt peste 30 de ani de cînd, improvizînd, într-o locuință de țaran, căminul cultural al comunei, Melete Lăzărescu, cel care a fost și primul președinte al cooperativei agricole de producție, a înființat o echipă de teatru cult. Trebuie să folosim neapărat expresia „teatru cult” pentru că teatru folcloric există la Scornicești de cînd lumea. Așadar, acest Melete Lăzărescu este ctitorul unei activități culturale de mare importanță în viața modernă a unei așezări rurale. Îmbinarea preocupărilor aparent divergente, agricultura și arta, are, iată, o tradiție născută spontan. Aș fi vrut să-l cunosc pe pensionarul de acum, pe Melete Lăzărescu. Era plecat la Sibiu, la

unul dintre copii. Vroiam să-l întreb ce crede el azi, la cei șaptezeci și ceva de ani, despre munca pe scenă și munca pe câmp. Despre aceste două direcții de activitate umană, atât de firese înfrățite la Scornicești, mi-a vorbit în numele tuturor iubitorilor de teatru tovarășul profesor Dumitru Ticleanu, directorul căminului cultural, al noului cămin cultural, construit în anii edificării socialismului la sate. Am aflat astfel că „regizorul” teatrului din Scornicești se numește Ștefan Motcă, directorul adjunct al liceului; Ștefan Motcă nu numai că a absolvit Facultatea de biologie, ci, interesat de lumea scenei, a mers la Școala populară de artă și a devenit astfel „un instructor de teatru calificat”. Am notat de asemenea numele interpreților, nu în ordinea valorii lor, nu pe toți, așa cum se întâmplă în orice documentare de reporter. Așadar Tatiana Sporea, Lambru Constantin, Marian Firescu, Nicolae Cristea, Elena Stoian, Nastasia Zamfirescu, Maria Oprea, Ioana Turuianu, Vasilica Florea, Toma Trașcă, Petre Zabaria. Gheorghe Mustață — sint cei care dau viață pieselor într-un act, cei care, acum, cu *Simfonia tinereții*, vor să aducă încă un trofeu în Scornicești. Drum bun, dragi prieteni ai scenei!

## Stejarul din Scornicești

Spuneam, la început, că Scornicești, me-leagul natal al tovarășului Nicolae Ceaușescu, este o localitate-simbol. Dar, caracterul simbolic al acestei așezări olteneste este conferit de elementele tipice satului românesc con-

temporan. Ceea ce s-a întâmplat la Scornicești, apariția industriei, dezvoltarea edilitară, întemeierea confortului de tip urban, producțiile agricole sporite de la an la an, conștiința cetățenească activă, viața culturală și artistică cunoscând noi și noi dimensiuni, toate aceste progrese de modernizare a lumii rurale le întâlnim în toate județele țării. În acest cîminal și în următorul, vor deveni orașe zeci de comune — atât prin forțele lor proprii, cum este firese și cum se străduie locuitorii Scorniceștiului, cât și cu sprijinul statului nostru socialist. Să ne amintim, de pildă, că în 1977, cîteva localități rurale — și anume, cele în care, în urmă cu șaptezeci de ani, s-au petrecut cele mai importante războaie țărănești — au primit o subvenție guvernamentală pentru dezvoltarea urbană. Aceasta înseamnă — evident — un beneficiu în plus și pentru cultură. Vor apărea, în satele de altădată, case de cultură și, bineînțeles, în ceea ce ne privește, vom reține în comentariile noastre activități ale unor ansambluri artistice, formații de teatru, brigăzi artistice de agitație, cînacluri de cultură generală și chiar de dramaturgie. Iată de ce putem spune că, oriunde în țara noastră străveche, pe care socialismul și-a pus definitiv amprenta, în orașele noi, în cele întinse și în toate așezările României de azi, pretutindeni, de fapt, este meleagul natal al tovarășului Nicolae Ceaușescu. Dar aura de legendă o va păstra numai județul Olt, numai Scorniceștiul adică, pentru că, dacă stejarul Moldovei a fost Ștefan cel Mare, stejarul din Scornicești (așa cum s-a încetățenit de ani de zile expresia în popor) este tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Paul Tutungiu





## PAUL ANGHEL

despre

■ **întîlnirea scriitorului cu drama**

■ ***meraviglia* teatrului**

■ **transpunerea scenică**

■ **cultivarea debutului în teatru**

**O convorbire de Paul Tufungiu**

— Stimate tovarăşe Paul Anghel, regret că va trebui să limităm discuţia noastră la dramaturgia dumneavoastră, dat fiind faptul că revista noastră se adresează cititorului interesat de teatru. Ar fi fost la fel de captivantă şi conversaţia cu eciestul Paul Anghel, precum şi cu autorul de reportaje literare, cu scriitorul ce a abordat problemele permanenţelor româneşti cu seriozitatea profesională a unui filozof al culturii, precum şi cu istoricul literar Paul Anghel. Pentru

că nu numai ştirea publicată chiar de dumneavoastră ne-a pus în faţa unui Paul Anghel care scrie o istorie a literaturii române, ci chiar „Noua arhivă sentimentală” constituie — credem — prima parte a acestei lucrări. Un motiv în plus, care ne-a îndemnat să vă solicităm convorbirea de faţă, este, desigur, apropiatul Colocviu naţional de dramaturgie. Sinteţi, aşadar, autorul a numai trei piese istorice, cum se crede îndeobşte, sau, dimpotrivă, păstraţi încă în sertare şi alte lucrări destinate scenei ?

— Îmi pare rău că-mi termin greu pieşele, care zac, astfel, cu anii printre hîrtii. Le încep uşor, într-o clipă de exaltare, le dăruiesc mai multe zile şi nopţi, apoi le las sau le uit, fără prea mare regret. Dacă mă gîndesc bine, poate nu e prea rău. Aş fi putut ajunge un dramaturg prolific, spre exasperarea teatrelor şi a spectatorilor. Teatrele, în felul acesta, au ajuns să scape de asaturile unui nou dramaturg, impetuos, iar spectatorii au fost scutiţi de încă un abuz. Fiindcă, vedeţi, asupra spectatorului, dramaturgul comite un abuz. Chiar dacă spectatorului piesa nu-i place, el rămîne adesea în sală pentru spectacol. Desigur, cad şi piesele şi spectacolele, dar pînă cad, spectatorii sînt obligaţi să le suporte. Cu cartea e altceva, abuzul asupra cititorului e mai cuviincios. Închizi cartea şi gata.

— Cînd şi de ce v-aţi apropiat de teatru ?

— Cele două piese pe care le-am publicat în volum, *Săptămîna patimilor* şi *Viteazul*, le-am scris fiindcă nu puteam să nu le scriu. De ce piese, şi nu romane sau nuvele ? Fiindcă materia şi-a dictat genul. Nişte preocupări obsesive s-au exprimat prin explozivul dramei, la modul dialogal sau monologal. De fapt, cred că orice scriitor e obligat să se întîlnească o dată cu drama, chiar cînd n-o cultivă ca mod artistic. Probă, Rebreanu, Hortensia Papadat-Bengescu, Marin Preda. Sînt foarte rare cazurile cînd un prozator sau un poet n-a încercat drama. După cum vedeţi, nu ţin cu orice preţ să fiu dramaturg.

— Orice scriitor important a urmat şcoala maestrilor ; care sînt cei cîţiva dramaturgi ai literaturii dintotdeauna cu care sinteţi prieten ?

— Lista e foarte lungă, marii dramaturgi sînt nişte scriitori fenomenali. Invenţia lor dramatică îţi ia ochii şi-ţi sugrumă respiraţia. Nici un gen literar n-are atîta *meraviglia* ca drama. Dar chiar dacă noţiunea de *meraviglia*, de minune, minunăţie, a introdus-o barocul, care a făcut din teatru genul său predilect, minunăţia dramatică

există de cînd lumea. Vedeți, povestea sau poema nu intimidază, nu inhibă și nu contrariază capacitatea de a imagina pe cont propriu. Într-un roman, autorul te introduce ca partener, sentimentul dintr-o poemă ți-l însușești ca fiind al tău. Drama te bruscăză prin autonomia absolută a întrupării, prin mașinăria conflictului care absoarbe peripeția, prin jocul arteziilor al replicilor care nu-ți vin spontan pe buze. La dramă asistești uimit, ca la un spectacol de viață care se desfășoară în afara ta, care te captivează prin imprevizibilul său, care te sufocă sau te subjugă ca aventura pareurgerii unui labirint. Dramaturgul te ia de mîna sau îți dă firul care te conduce în imensa lui construcție subterană. Uneori, te lasă în întuneric, te silește să bijibii, te aruncă în cele mai cumplite incertitudini, te obligă să urci sau să cobori întreaga construcție, pînă la muchea care te separă de abis. Atunci cade cortina. Te dezmeticești, te desprinzi, te recapeteți, rămînînd în continuare cutremurat de această minunăție, drăcovenie sau invenție. Drama e o mare invenție. Niciodată literatura n-a izbutit să-și impună mai expresiv caracterul de elaborat intelectual decît în dramă și prin dramă. Toemai de asta mi se pare că marii dramaturgi sînt niște scriitori fenomenali, niște artiști care izbutesc să ridice arta cuvîntului la demnitatea arhitecturii. Poate de asta sînt și foarte rari. În secolul trecut, deci într-un secol, românii l-au dat numai pe Caragiale.

— Cît preț puneți pe îndrăzneala regizorului în relație cu textele dumneavoastră? Acceptați ca el să confere un alt orizont piesei de teatru, impunînd deci cu totul și cu totul alte idei decît cele ale textului, sau, dimpotrivă, ați scris aceste piese de teatru cu gîndul la acel regizor fidel universului de idei al scriitorului?

— În lumina celor de mai sus, mi-e imposibil să mai accept discuția despre textele mele. Eu, unul, le cunosc prea bine cusururile, ca să știu și să înțeleg ce dificultăți au de înfruntat regizorii care își propun să le pună în scenă. Aceste texte sînt așa cum sînt, nu le mai pot îndrepta. Transpunerea scenică le poate sublinia malformațiunea sau le-o poate deghiza. Totuși, e detestabil travestiul, chiar cînd te afli la teatru. În mod sigur, un autor poate să spună și altceva decît își imaginează el că spune și, în acest caz, sînt posibile mai multe lecturi. Totuși, un text dat trebuie să-și conserve autonomia minimă. Altfel, ce piesă vezi?

— Despre puțini scriitori se poate spune că istoria patriei — cu excepționalele ei situații-limită — ocupă un loc fundamental în opera lor. Ca să ne rezumăm la teatru, dumneavoastră,

în trilogia Săptămîna patimilor, Viteazul și Regele descult (am păstrat ordinea ieșirii în lume a acestor valoroase lucrări), ați impus o tehnică nouă de abordare în dramaturgie a subiectelor istorice: personajele, faptele sînt demitizate necruțător, în vederea unei mai profunde mitizări. Parcă am asista la o veritabilă restaurare a frescelor, cînd aureolele sînt improspătate cu aur. Este aceasta rezultatul unei pasiuni de-o viață pentru istoria românilor?

— Știți bine că mă pasionează istoria și am motive temeinice pentru asta. Am mai spus-o: ziua de ieri mă face să înțeleg mai bine ziua de azi. În istorie ca și în teatru se joacă cu un număr de situații-limită.

— În ce măsură implicați actorul atunci cînd elaborați un text de teatru? Aveți în vedere personalități ale scenei românești ori — sub acest aspect — actorul este inexistent sau chiar o abstracțiune?

— Nu mă gîndesc la interpreți cînd scriu texte dramatice.

— Dar, dumneavoastră sinteți și autorul unor scenarii de film (cel mai proaspăt este serialul de la televiziune, inspirat din momentul Războiului pentru Independența noastră de stat). Credeți că așa-zisa concurență dintre teatru și film realizează o contradicție neantagonistă?

— Teatrul nu va muri. Nimic nu-l poate înlocui. Televiziunea nu-i face nici o concurență, cu atît mai mult cînd piesele se televizează sau cînd se scriu piese pentru televiziune. Piesele sînt piese. Faptul că, să zicem, am scris scenariul unui serial TV despre Războiul Independenței, faptul că acest serial a fost bine primit de public, n-a reprezentat o concurență pentru textele dramatice pe aceeași temă.

— V-ați exprimat de cîteva ori în legătură cu critica dramatică, cu harnicii cronicari de teatru, subliniind direcțiile valoroase, dar nepropunînd altele. Cum, personal, cred că aceste propuneri există, vă rog să le formulați, cu această ocazie.

— Vom discuta despre critica dramatică — și despre critică! — la Colocviul național de dramaturgie, care se va desfășura în primăvara acestui an. Prefer să mă rostesc acolo.

— Sinteți secretarul secției de dramaturgie de la Asociația scriitorilor



bucureșteni. În această calitate, ce ne puteți spune despre cultivarea debutului în teatru, despre chemarea către dramaturgie și a altor scriitori, dat fiind faptul că nu prea cunoaștem tineri dramaturgi sub 30 de ani ?

— Ce se poate spune despre debutul în teatru ? Foarte rar apar dramaturgi, e știut de toată lumea. Ce se poate face ? Să stimulăm cultura teatrală, să împingem publicul la teatre, să cultivăm oamenii de teatru îndemnându-i să scrie, fiindcă ei știu ce e teatrul, să sprijinim mișcarea teatrală de amatori, unde teatrul e descoperit în chip genuin, să atragem scriitorii la teatru — poate că interferența tuturor acestor factori va ajuta nașterea unor noi dramaturgi. Oricum, avem prea puține teatre față de numă-

rul de locuitori, prea puține teatre mici, cu trupe mici și inventive, prea puține teatre studențești, de elevi, prea puține teatre muncitorești. Existența unei ample mișcări teatrale — în extindere, nu numai în calitate, creează foamea de texte, criza textelor, și, implicit, nevoia de a o satisface. Nu poți avea jucători de tenis fără terenuri de tenis, nici matematicieni fără cercuri sau institute de matematică. Dramaturgii nu pot face excepție.

— Ce șanse are dramaturgia românească de a se impune în lume ?

— Și aceasta e o problemă pe care sper s-o putem discuta pe larg la Colocviul de dramaturgie.

■ ION  
PASCADI

## Rostul criticii teatrale

Recentul Colocviu național de critică și istorie literară, organizat de Uniunea Scriitorilor, a pus cu multă acuitate problema rostului criticii, trezind, poate, pentru unii, ironica întrebare de ce o asemenea dezbateră a fost considerată necesară: se îndoaie cineva de necesitatea și utilitatea criticii? de ce nu s-a întrebat nimeni care este rostul artei înseși? nu cumva cine se scuză se acuză, adică cine încearcă să dovedească atât de insistent că este necesar se arată a fi, de fapt, un simplu adjuvant, apărut recent în istoria culturii, ceea ce ar pleda pentru inutilitatea sa? Am pus întrebările acestea pentru că ni se pare că ele oglindesc o mentalitate destul de înrădăcinată și susținută chiar de personalități dintre cele mai prestigioase, ceea ce nu ne poate lăsa indiferenți.

În cadrul acestui Colocviu, în care s-a vorbit despre ignorarea sau chiar despre încercarea de culpabilizare a criticii de către scriitori, despre slaba legătură a acestora cu publicul, referirea patetică și extrem de necesară la critica dramatică, prin intervenția convingătoare a lui Radu Popescu, a avut aproape forța de șoc a unei revelații, pentru că sute de critici, unii de un real prestigiu, au fost puși în situația să recunoască faptul că imensa lor majoritate ignoră o parte a

literaturii, și anume cea aparținând genului dramatic, de care nu se ocupă aproape niciodată în cronicile lor literare.

Ar merita însă văzut dacă lucrul acesta se face în cronica dramatică și cu ce rezultate. Trebuie să observăm că răspunsul nu este întotdeauna satisfăcător și că, dacă textul dramatic, atunci când ajunge să fie pus în scenă, nu este ignorat, în schimb o atare soartă o are, în multe cazuri, spectacolul. Ni se par nemulțumitoare situația literaturii dramatice, valoarea și substanța ei, ceea ce justifică necesitatea intervenției criticii mai ales referitor la numeroasele texte care circulă nemeritat sub denumirea de piese, dar considerăm chiar îngrijorătoare atitudinea multora dintre cronicarii dramaticei față de teatru însuși. Firește, ei nu vor putea omite referirile la textul dramatic — punct de pornire al oricărui spectacol — dar, din păcate, nu unicul obiect al analizei lor, uitând, parcă, faptul că teatrul este, din antichitate, o ramură independentă a artei, cu legile și regulile sale proprii, rezultat al unei sinteze, al unei contopiri dintre text, viziunea regizorală, interpretarea actoricească, scenografie și muzică, cărora li se alătură, într-un mod propriu, reacția publicului, care nu o dată conduce din umbră desfășurarea intimă a acțiunii.

Întîlnim, adesea, cronicile teatrale în care pe trei coloane și jumătate se scrie despre text, într-un paragraf, despre regie, pentru ca apoi referirile la celelalte componente esențiale ale spectacolului să fie făcute prin „a creat un cadru sugestiv“, actorul X „a fost în rol“, „a dat o notă de lirism personajului“, „s-a achitat cu conștiințiozitate“, „a avut farmec“ sau „nu a găsit tonalitatea necesară“ etc., etc. În cel mai bun caz, muzica sau acompaniamentul sonor sînt amintite ca „potrivite“, „reliefînd ideea piesei“, „acompaniînd acțiunea“, în timp ce publicul, acest mare necunoscut, rămîne mai departe total neglijat (am propus cîndva o cronică a publicului, dar, dacă cerem prea mult, ne întrebăm de ce n-ar fi interesant ca în cuprinsul cronicii teatrale să fie înglobate cîteva opinii semnificative ale acestuia, ca și remarci privitoare la reacțiile sale în timpul spectacolului: „s-a ris în mod nefericit în momente dintre cele mai grave“, „s-a plîns de parcă totul se petrecea de-adevăratelea“ etc.). Chiar și viziunea regizorală, atunci cînd nu este totalmente ignorată, este judecată numai în măsura în care „a intuit sensurile esențiale ale textului“, „a pus în valoare bogăția de idei a piesei“ etc., etc., fără a se analiza mai îndeaproape viziunea scenică specifică a cutărui sau cutărui regizor, făcîndu-se comparații cu cele ale altora și privind întreg spectacolul ca o lume aparte. Adevărul este că numeroase texte de valoare devin șterse și neinteresante într-un spectacol slab, după cum adesea o interpretare excelentă poate salva partituri precare dacă sînt luate în sine.

Ar fi revelatoriu, apoi, dacă am ține seama — măcar ca indicații — care sînt motivațiile publicului atunci cînd merge la un spectacol. Oricît de sumare, neformate, simplificatoare ar fi răspunsurile acestuia la întrebarea de ce merge la teatru, ele sună cel mai des cam așa: „am auzit că e o comedie la care se rîde mult“, „se spune că actorul X face un rol (!) mare“, „se pare că e cel mai bun spectacol (!) al stagiunii“. Abia pe urmă ar veni răspunsuri ca acestea: „am citit că e o piesă inteligentă“, „e un text de Shakespeare, nu poate fi rău“, „merg la toate piesele dramaturgului X, îmi place pentru că are fantezie, curaj și umor“ etc. În sfîrșit, de puține ori am auzit replici ca acestea: „dacă e în regia lui X, trebuie să fie un spectacol (!) bun“.

Firește, ierarhia aprecierilor publicului este discutabilă, dar ni se pare că adesea el intuiește mai clar faptul că nu are de-a face cu o lectură a unui text, ci cu vizionarea unui spectacol și că pe el îl interesează în mod justificat nu numai intențiile autorului dramatic, ci felul în care trăiesc ele în spectacol,

cum este interpretat fiecare personaj și cît de palpantă, de antrenantă, de bine construită este acțiunea de pe scenă, nu doar cea din filele unei cărți.

Nu este rostul criticii teatrale să-i ajute pe dramaturgi să înțeleagă de ce textul lor, uneori, frumos scris, nu trăiește pe scenă, nu invită la o interpretare sugestivă, apare cenușiu, de ce vorbește marii nu trăiește în afara unei țesături dramatice vii și a unei interpretări convingătoare? Nu este, apoi, rostul criticii teatrale să urmărească viziunea regizorului în acțiune și să depisteze lipsa de ritm, lungimile, indicațiile defectuoase date interpretilor sau, dimpotrivă, să laude originalitatea, modul personal în care au fost transformate în spectacol sensuri ascunse, nebănuite ale textului? Nu este tot rostul criticii teatrale să vorbească nu doar adjectival despre interpreți, dar să analizeze dicția, mișcarea scenică, stilul de joc, măsura în care actorii creează personaje vii, cu o identitate artistică înedită sau, dimpotrivă, se joacă pe ei înșiși, se înecă în stereotipii care au avut odată succes, dar nu se potrivește întotdeauna, interpretează plat, nesemnificativ și neinteresant artistic, un rol? Cine să cerceteze, apoi, în ce constă potrivirea, adecvarea scenografiei la spectacol, cine să vorbească despre costume, cine să judece oportunitatea universului sonor, cine să obișnuiască publicul să acorde atenție tuturor componentelor spectacolului și nu doar unora dintre ele, dacă nu critica teatrală? În sfîrșit, cine să investigheze reacțiile spectatorilor, despre care spunem că sînt parte a actului teatral însuși, dacă nu și critica teatrală, alături de sociologi și psihologi?

Avem apoi un spectacol permanent (chiar dacă nu exclusiv, sau în primul rînd, artistic) pe care ni-l oferă viața în toată bogăția sa, ca și această formă specifică pe care ne-o propune și ne-o impune televiziunea (întrucît aici participarea noastră este prin definiție pasivă, iar reacțiile noastre sau ambianța camerei nu influențează în nici un fel imaginea de pe micul ecran). Deși sînt domenii distincte, unele neartistice prin definiție, se poate vorbi de un spectacol sportiv, de caracterul spectacular al acțiunilor umane cotidiene sau de al celor care se conturează în obiceiurile ceremoniale sau în sărbători; toate acestea, chiar dacă se desfășoară după alte reguli, nu intră și sub incidența legilor frumosului? Intrăm tot mai mult într-un univers în care spectacolul audio-vizual cîștigă tot mai mult teren; nu merită el și atenția cronicarilor de teatru specializați? Credem că da, și abia atunci s-ar putea spune despre critica teatrală că este conștiința de sine a artei spectacolului, iar despre critică, că sînt „directori de conștiință“.

## Comic și cunoaștere în dialog

Realizarea comicului prin dialog este un procedeu dificil; dificultatea provine din faptul că relațiile de dependență dintre dialog și comunicarea pe care o vizează nu sînt întotdeauna echilibrate, ci, adesea, înclinate fie în direcția unuia, fie în direcția celeilalte. Actul comunicării presupune o triplă perspectivă: una, la nivelul nemijlocit al textului (comunicarea între personaje); alta, privind receptarea (foarte felurită) a textului de către lector; a treia, în sfîrșit, de ordin filosofic. (Această a treia perspectivă este mult discutată — îndeosebi în contextul comediei — în legătură cu așa-numitul „teatru al absurdului“, neîncrezător în unitatea dintre structura limbajului, aceea a logicii și cea a realității.)

Teatrul comic românesc, la începuturile lui (Facca, Bălăcescu, C. Caragiali, Negruzzi, Millo) realizează, adesea, o comunicare directă actor-public, prin mijlocirea unui dialog descriptiv-narativ, în care sînt revelate, desigur, simplist, anumite corespondențe ale textului (și comunicării) cu complexul social-istoric care îl susține. Un dialog de acest tip realizează comicul fie prin particularități lingvistice, expuse cu ostentație, fie prin particularități caracterologice ale personajelor; ceea ce trebuie reținut este că tendința narativă în construirea replicilor este — ascultînd gradul de receptare al publicului — mult mai puternică decît cea dramatică. În această privință, comediile lui Plaut sînt pilduitoare; la el, formalizarea intrigii face posibilă o comunicare prin mijlocirea unui prolog, dar, mai ales, prin dialogul descriptiv. Procedeu îl regăsim, aproape identic, la Negruzzi. În *Muza de la Burdujani*, de exemplu, scena a doua se configurează ca „prolog“ și îndreaptă, în felul acesta, atenția publicului, în mod fă-

țiș, mai degrabă asupra felului *cum* se spune, decît asupra a *ce* se spune. Modul de comunicare astfel realizat poartă trăsăturile caracteristice ansamblului uman care i-a dat naștere, fascinat, cum se știe, de limbajul prețios. De aici, și caracterul moralist-didactic al scrierilor respective.

Limbajul devine, însă, la Caragiale, *obiect* comic al dialogului, cunoscînd un moment de vîrf în seria rostogănească. Aici, procedul a ajuns particularitate stilistică. Diferența esențială între lucrările comice ale începuturilor și cele ale lui Caragiale constă, deci, în tendința evidentă (deliberată), a celor dinții, de a ilustra ridicolul situațiilor prin *expunerea* limbajului (ca o curiozitate), iar în cazul lui Caragiale, în aceea de a lega prin dialog o comunicare, mai puțin marcată temporal și, mai ales, stilistic. Ceea ce presupune, însă, și o meditație prealabilă (care, la Caragiale, se arată deosebit de profundă) asupra posibilităților de comunicare ale limbajului. Bineînțeles, ansamblul social-istoric respectiv, caracterizat în vremea lui Caragiale prin logoree politicianistă oficială (jurnalistică, parlamentară), intră, printre cele dinții, în rîndul observațiilor și al cercetărilor lui. Dar, în arta lui Caragiale, esențială rămîne *atitudinea* față de limbaj, faptul că acesta e văzut ca o problemă (și ca o sursă) de cunoaștere.



Să întîrziem asupra cîtorva dintre marile dialoguri caragialeene; ele ne vor apărea revelatorii pentru caracterizarea unor procedee comice ale comunicării.

*Căldură mare* poate fi socotită, sub acest raport, o inițiere în modalitatea comunicării (comice). În aceeași categoric intră *La poștă* — un „compendiu“ al dialogului *Căldură mare*. Formula de deschidere a dialogului este, în esență, aceeași : „— Mă rog, n-a venit vreo scrisoare pentru mine? — Nu...“ Ca și *Așteptindu-l pe Godot*, a lui Beckett, și schița lui Caragiale este piesa unei stări. La Beckett, starea de a aștepta ; în *Căldură mare*, starea de a emite fără șansa de a fi recepționat. La fel ca pe Vladimir și pe Estragon, pe Domn și pe Fecior nu-i poate salva nimeni și nimic. În cadrul dialogului dintre Domn și Fecior, transmiterea mesajului pentru Stăpîn, ca scop al comunicării, eșuează și fiindcă mesajul se constituie ad-hoc, și fiindcă e golit de cantitatea minimă de informație, de natură să fie corect decodată. Căci succesul sau eșecul unei comunicări ține de afirmarea sau de negarea calității elementelor componente ; de măsura în care codul este sau nu comun emițătorului și receptorului ; de caracterul receptorului — dacă e provizoriu sau nu ; de măsura în care textul mesajului este sau nu necesar comunicării intenționate.

Cele două personaje din *Căldură mare* țin de un sistem social comun, deși aparțin unor straturi sociale diferite. Ele evoluează pe linia unor „texte“, caracteristice psihic și logic fiecăruia. Indicația lui Caragiale — „În tot ce urmează, persoanele toate păstrează un calm imperturbabil, egal și plin de dignitate“ — sugerează că nici unul nu-și va depăși „atribuțiile“, adică „textul“ respectiv. La întrebarea „Domnu-i acasă?“ Feciorul spune tot, adică dă și răspunsul corect („Da“), dar trădează și consemnul dintre el și Stăpîn („...dar mi-a poruncit să spui, dacă l-o căuta cineva, c-a plecat la țară“). Ca întotdeauna, într-un dialog, cînd nu este precizată o informație (aici, poziția Stăpînului), dialogul este numai aparent, mai mult o delimitare a propriilor capacități lingvistice și de comunicare. *Dialogul suferă de lacune informatice fundamentale* datorită neconcordanțelor — de ordin social, logic și afectiv — dintre cele două „texte“. Putem spune că există în comunicare un „text“ lipsă (textul ce ar trebui să-l pronunțe fiecare personaj necesar pentru punerea în lumină a sensului integral al mesajului). Din cauza incapacității Domnului de a se integra unui nou cîmp de referință (cel al receptorului provizoriu), ia naștere un soi de „lanț al slăbiciunilor“, al codărilor și decodărilor incorecte ; rezultatul — comunicarea aminată. Dialogurile *Căldură mare*, *La poștă*, discursurile lui Cațavencu și Farfuridi deschid astfel o serie de spații albe, nu la nivelul logico-psihic al textelor pe traiectoria cărora evoluează personajele (acestea au caracter integral), ci la nivelul actualizării lor verbale în mesaj. Textul lipsă se intercalează tocmai în aceste spații, constituind sursa *comicalui prin reducere*.

Procedeele comic opus — *comical prin aglomerare* — este și el prezent în dialoguri ; aici, bogăția de sensuri (mesaje) fragmentare (vezi „comunicarea“ în legătură cu „afacerea“) blochează activitatea receptorului. Comicalul prin aglomerare se manifestă printr-o avalanșă de date enumerate, care (așa cum se observă în *Căldură mare*, *La poștă*, *Justiție*) intră în conflict cu logica mesajului, cu refuzul personajelor de a face concretizări în legătură cu propria lor identitate și cu natura confruntării lor. Relatarea Domnului, acum bogată în informații, îl surprinde pe Fecior (prin schimbarea lungimii de undă), care acceptă, fatalist, mesajul, printr-un stereotip „Bine, domnule“. (Să se observe și comica străduință a Domnului de a se asigura în permanență de soarta mesajului său, punînd stereotipele întrebări de verificare a „transmisiei“ : „Ai înțeles?“) \*

Cele două aspecte ale comicalului de dialog — prin reducere și prin aglomerare — sînt tipice pentru Caragiale.

*Lanțul slăbiciunilor* este și el o variantă a comunicării amînate. Totul începe foarte clar în biletul domnișoarei Mari Popescu ; se dau autorului toate informațiile necesare. Pierderea biletului, observată abia cînd profesorul Ionescu cere numele protejatului, are un efect comic similar celui din *Căldură mare* ; aici, eroarea este descoperită cînd Domnul face prima precizare onomastică, întrebînd : „La cite vine d. Costică seara la masă?“ În acest moment, Domnul pare a fi pierdut (la fel ca și autorul, în *Lanțul slăbiciunilor*) un bilet în care se relatea coerent „afacerea“.

Viziunea lui Caragiale asupra raporturilor umane, din punctul de vedere al comunicării, capătă, în registrul comic, o lumină aparte ; personajele sale dau dovadă de o evidentă „inconștiență“ în privința unor elemente esențiale ale comunicării, „inconștiență“ caracteristică relațiilor sistemului social observat. „Lipsa conștiinței din actul de cunoaștere, pe anumite porțiuni ale sistemului de emisie-transmisie-recepție, se numește, în termenii filozofiei, alienare. Alienarea omului de sine însuși nu este decît lipsa de conștiință totală în săvîrșirea actului informațional“ (Virgil Stancovici — *Filosofia informației* — Ed. politică, 1975, p. 106).

\* O variantă a comicalului prin aglomerare o întîlnim la Karel Čapek, în *Un caz cu un copil (Povestiri din cîldălt buzunar)*, unde comisarului i se reclamă răpirea unui copil : „Hm, atunci descrie-mi-l amănunțit pe bebelușul dumitale.“ Ceea ce mama făcu foarte pe larg : — „Ruženka are, zicea ea, un perisor frumos, și un născut și niște ochișori așa frumoși și cîntărește 4,490 kg și are un poponeț așa de frumos, și cute la piciorușe. — Ce fel de cute? întrebă comisarul. — Bune de sărutat. — Pentru Dumnezeu, conia (...) Are vreun semn particular? — Are funde roz la scufiță (...)“

Problema comunicării, susținută prin procedeele comice de reducere și aglomerare, în dialogurile caragialeene analizate, amintește de structura unei „comunicări cruciverbiste”, definită de A. J. Greimas drept o „comunicare aminată și caracterizată prin prezența unui mesaj-obiect mediatizat, intercalat între emiteut și destinatar...” (*Despre sens*, Univers, 1975, p. 296–297).

Nu este vorba, așadar, la personajele lui Caragiale, de o inaptitudine funciară pentru comunicare; ele au, dimpotrivă, o evidentă propensiune „comunicativă”. E vorba, însă, de un permanent eșec în considerarea sistemului de referință străin, al celui alt „text” (psihico-logic) căruia i se adresează. Să ne amintim violența în susținerea propriilor „opinii”, caracteristică personajelor din *O lacună*, *Inițiativa*, inventivitatea jurnalistică debordantă a altora, care „comunică” amănunte senzaționale („— Ce amănunte, domnule? De unde știi și amănuntele? — Ce-ți pasă?”).

Altă dată, personajul substituie, în comunicare, textului său, textul altor personaje; rezultă de aici o linie parodică de tipul vechilor structuri comice greco-latine și italiene, realizate de sclavii și, respectiv, servitorii care imită limbajul stăpînilor, mai ales în comunicarea unor mesaje trimise de aceștia. În comedile caragialeene, parodiarea limbajelor trădează vidul sufleteșc al unor existențe închise în ele însele, în relația dintre

uman și mecanic, amintind, parcă, remarcă lui Bergson (din „Le Rire”), după care „fiecare ființă este un sistem închis de fenomene, incapabil să se interfereze cu alte sisteme”. Domnul din *Căldură mare* îl va căuta din nou pe Stăpîn, comunicarea adevărată neavînd niciodată loc, tot așa cum jocul lui Pampon, Crăcănel, Girimea, Didina și Mița se va păstra, în „textul” ce le-a fost prescris, netulburat, necum alterat, de șocul adevărului.

★

Deși pornesc dintr-o profundă observare a raporturilor logice și psihologice ale personajelor, replicile acestora nu se mai succed, la Caragiale, atît pentru a caracteriza poziția lor în spațiu și în timp (aspectul acesta nu este, bineînțeles, exclus), cît pentru a reliefa neconcordanța de esență între comunicare, ca element primordial al solidarității umane, și unitățile disparate ale discursului, psihico-logic, pe care personajele nu știu să le aleagă și să le combine în mod adecvat. În acest chip, ele devin și revelatoare de adevăruri sociale, morale, istorice, nu doar tipologice.

Caragiale apare, astfel, ca unul dintre rarii creatori care gîndesc comicul în perspectiva calității acestuia de a descoperi, prin dialog și prin comunicare, probleme de cunoaștere.

## NOTE

### Un album aniversar

Editura „Junimea” publică un deosebit de interesant album prilejuit de cei 160 de ani de teatru românesc, pe scena gloriosului Național ieșean. De la cititorul Gheorghe Asachi și pînă la cele mai recente montări, albumul înfățișează drumul de artă și de menire patriotică al teatrului din bătrîna capitală moldavă. Prof. univ. Constantin Ciopraga glosează cu finețe istoriografică despre „Personalitatea Naționalului ieșean”. Un pasionat istoric al teatrului, Sandu Teleajen, realizează un documentar, privind „Începuturile teatru-

lui românesc la Iași”. Numeroase facsimile fixează jaloarele începuturilor — pastorală Mintil și Illoe, piesa primei reprezentații românești, contractul directorial al faimoasei trinități C. Negruzzi, V. Alecsandri, M. Kogălniceanu, frontispiciu de perioadă ca „Albina românească”, „Gazeta de Moldavia” etc.; multe fotografii eternizează cîntorii — Asachi, Alecsandri, M. Mîllo, Mihail Galino, Al. Evolski etc. Din anii de afirmare, de consolidare, pînă în anii noștri cititorul contemplă puzderia de imagini constituite într-o istorie fotografică a Naționalului din Iași. Aglae Pruteanu, State Dragomir, directorul Mihail Sadoveanu, Ion Sava, soții Ghițescu, veterana Margareta Băciu (de 56 de ani pe scenă!), Anny Braesky, C. Ramadan, Mi-luță Gheorghiu, Ștefan Dăncineșcu, Ion Lascăr, Ion

Schimbinschi, apoi noile generații de actori, în scene de spectacol, definitorii pentru prezentele afirmări ale Iașului teatral: Teofil Vălcu, Dionisie Vițcu, Liana Mărgineanu, Adina Popa, Cornelia Gheorghiu, Sergiu Tudose, Emil Coșeru, Virginia Raiciu, George Macovei, Violeta Popescu... Istoricul literar N. Barbu publică un prețios Dicționar al actorilor Teatrului Național „Vasile Alecsandri”, cuprinzînd fișe monografice ale tuturor actorilor, care s-au perindat, în 160 de ani, pe scena sărbătorită.

Salutînd apariția acestui album aniversar, salutăm, de fapt, pasiunea și consecvența cu care ieșenii și-au cîntit totdeauna Teatrul Național.

I. N.



**MIRCEA MICU**

# **AVRAM IANCU**

**Dramă istorică în trei părți**

*Personajele:*

AVRAM IANCU  
BUTEANU  
DOINAȘUL  
DOBRA  
AXENTE SEVER  
POPA VLĂDUȚIU  
PELAGHIA ROȘU  
FANI ȘULUȚIU  
BĂLCESCU  
DRAGOȘ  
SOLUL LUI KOSSUTH

HATVANY  
OFITERUL  
KAZAR  
ÎMPĂRATUL  
HOFFER  
KLING  
FUNȚIONARUL POLIȚIENESC  
PRIMUL MOȚ  
AL DOILEA MOȚ  
SOLDAȚI UNGURI, MOȚI, PO-  
LIȚIȘTI



# PARTEA I

Luminiș de pădure îmbrățișat de copaci. În depărtare, pe coama dealurilor domoale, case moțești, mici și cochete ca niște minuscule cetăți de lumină. Aici e locul de tabără al lui Iancu. În stînga scenei, pe un podium simplu, e așezat un jîlt bătrînesc, cu spătarul încrustat. În cele două părți, două tunuri, de care se sprijină citeva tîlnice. La deschiderea cortinei, o lumină de început de zi cade pieziș peste trunchiul unui copac doborît, care, ziua, servește ca „lemn de hodină” și pe care Ion Doinașul doarme, sfîrșind, ca și cum ar dormi într-un... pat cu baldachin. Din dreapta scenei intră Pelaghia Roșu.

PELAGHIA (*oțînd*): Bine e-am ajuns. Vai dă opincile mele! Noroc că-s din porc de doi ani. (*Spre public*.) Mi-o fost cam urît prin codru. Nu de strigoi. De honvezi. Da' las' că aveam sabia la mine. (*Scoate din cingătoare o seceră scurtă*.) Și am mîna grea. (*Justificînd*.) O dată a vrut Tudor a' lui Drîmbă să mă tuce, la joc. I-am dat una cu dosul palmei. Nu prea tare, da' să vede e-o fost el slab de gingii, că odată i-o picat tri dinți. Amu-i știrb. (*Se apropie de jîltul lui Iancu și ia în mînă sabia*.) M'tulai, ce coasă! Dac-o aveam la mine, puteau veni zece honvezi, că uite-așa fi tocam... (*Face cîteva mișcări prin aer*.) Uite-așa, hăă, măi soro...

DOINAȘUL (*se scoală, mirat, la vederea muntelui de femeie*): Ho, boală, că-mi tai cioarecii! (*Pelaghia, la fel de surprinsă, se dă în lături*.) N-ai alinare, muier, ori ce te-o apucat, dă umbli noaptea în vandră? (*Bănuitor*.) O fi iscoadă!?

(*Drastic*.) Dă, iute, parola!

PELAGHIA (*candid*): Ce părolă? Că n-am!

DOINAȘUL: Ridică mîinile și aruncă sabia. (*Pelaghia se execută*.) Așa! (*Se apropie prudent și o percheziționează, cu exces de zel*.)

PELAGHIA (*se întoarce, înfuriată, și-i smulge pistolul din mînă*): Ce mă prinzi, mă, de țite? Ce-s nevastă-ta? Rușina-te-ar Cel de sus!

DOINAȘUL (*speriat*): Alină-te, muier, nu te juca cu răvolvărul...

PELAGHIA (*nedumerită*): Ce răvolvăr?... Ce tot boscorodești?

DOINAȘUL: Acela din mînă...

PELAGHIA (*cu dispreț*): Pipa asta... Păi, cu asta, chiar dacă te mirui o țîră, tot nu mori. (*Deductiv*.) Amețești. Na-ți, mă, pipa!

DOINAȘUL (*păstrînd distanță*): Ce cauți, muier, noaptea în codru?

PELAGHIA: Am venit la Iancu.

DOINAȘUL (*fluieră*): Il cunoști, ai avut vorbe cu el?

PELAGHIA: Ba!

DOINAȘUL (*ironic*): Ți-o zis el să vii, în crucea nopții, pă vedere?

PELAGHIA (*enervată de interogatoriu*): Ba!

DOINAȘUL (*exasperat*): No, că i-oi fi drăguță...

PELAGHIA (*jignită*): Gura, toală, că amuș' te plesnesc.

DOINAȘUL (*schimbînd tactica, cu toată politețea de care e în stare*): Apoi, atuncea, dară, mă rog, cu ce treburi, doamnă?

PELAGHIA (*franc*): Doamnă-i mă-ta. Io mi-s Pelaghia Roșu, moață și șef păstă muieri. Am venit să ne înseriem pîntru bătaie. Dacă ni-o primi, mîine vin cu toată ceata.

DOINAȘUL (*aparte*): No, că numa' asta ne mai lipsea.

PELAGHIA: Ce-ai zis...?

DOINAȘUL: Zic că acuș' trebuie să pice Iancu. Mă duc să-i spun. (*Mîndru*.) Io mi-s aghiotantul lui!

PELAGHIA (*împresionată*): Ghiotant...? Îi fi, că ești ocoș... (*Doinașul dă să iasă*.) Don' ghiotant! Spune-mi, fi mîndru, Crăișorul?

DOINAȘUL: Ca soarele!

PELAGHIA: Îi înalt?

DOINAȘUL: Ca bradul!

PELAGHIA: Îi viteaz?

DOINAȘUL: Ca vulturul!

PELAGHIA: Dreptu-i, că nu-l atinge numa' glonțul de argint?

DOINAȘUL: Nici cel de aur, muier! Îi sfînt!

PELAGHIA: Doamne, ține-l! (*Cochet*.) Da'... cîți ani are?

DOINAȘUL: Ce, ai venit în pețit...? Îi afla, la timpul nimerit. Amu', meri și te schimbă. Îți dăm toale dă căpitan.

PELAGHIA: Cum adică, căpitan?

DOINAȘUL: Păi, șef păstă muieri, cum zici...

PELAGHIA: Apoi, atunci sînt căpitan. Gata...

DOINAȘUL: Căpitan cu poale. Te-mbrăcăm bărbătește. (*Spre culise*.) Dirîță! Mă, Dirîță!

UN MOT : Porcă, am !

DOINAȘUL : Du-o pe nana și fă-o căpitan. Ai grijă să nu-i pui glont în teavă, că te găurește. (*Ies amîndoi, din stînga întră, gînditor, Iancu. Se oprește în mijlocul scenei și privește în zare.*) Avrămuț ! Așa de dimineată... ?

IANCU : N-am somn, Ioane. Își adună cloșca puii pe cîmpul cerului, și somnul nu vine. Moare de atîta cîntec pasărea pe creangă, și somnul nu vine. Se topește luna în fîntîni și rămîne singură steaua de ziuă, și somnul nu vine.

DOINAȘUL : Ba, că io dorm. Mă trage pămîntul. Cum pun capul pă ceva, simt că mă în cu muzică și gata. Azi-noapte, numa', m-o spăriat o arătare.

IANCU : Ce arătare ?

DOINAȘUL : O muiere cam bolundă. Zice că-i căpitan păstă femeii și vrea să te vadă. Nu vine singură. Are regimental ei dă muieri.

IANCU : Cum arată ?

DOINAȘUL : Îi cît un deal. Are niște pumni dă poate bate pari cu ei. Și niște... Știi, am percheziționat-o...

IANCU : Cum o cheamă ?

DOINAȘUL : Are un nume șod : Pelaghia... Auzi, acolo... Pelaghia Roșu.

IANCU : Să vină. Ioane. Moața îi vitează și știe să se bată. Am nevoie de oameni.

DOINAȘUL : Avrămuț, am vrut să te întreb : ce orezi tu, pînă la urmă ni s-o face și nouă dreptate ?

IANCU : Dreptatea ne-o facem noi, Ioane. Cred în biruința noastră, ea în soarele cel ce acum răsare.

AXENTE SEVER (*intră, cu vestmintele rupte*) : Nu mai pot, Avrămuț. Nu mai pot. Se strînge inima în mine. laseă se face.

IANCU (*încruntat*) : Ce este, Severe ?

AXENTE : Umbă după dări, mai rău ca pe vremea profilor. La Mihalț, ieri, 'or făcut un măcel. Nu pun eu mîna pe Csany ? Îi îmbrăcat în sînge de moț. De sus și pînă jos.

IANCU : Oare, Kossuth știe de toate astea ?

DOINAȘUL : Cum să nu știe, că doar el îi șeful cel mare...

IANCU : Nu face bine că ne ațîță. Moțul nu iartă. Prietenia cu noi i-ar fi de mare folos... Arieșul curge tulbure. E amestecat cu aur și cu sînge... Cu sînge... (*Înfîrîndu-și furia.*) Ce zice căpitanul austriac ?

AXENTE : Ce să zică ? Vorbe. I-am spus că noi nu sîntem nici eu ei, nici eu ungurii. Noi vrem dreptatea noastră. Dă vorbe ne-am săturat.

DOINAȘUL : Gura vorbește, inima tăinuiește...

IANCU : Cu Buteanu ai vorbit ?

AXENTE : E la Abrud, cu ceata. Zice : cît am stat noi la Blaj, la adunare, fîșcalii umblau prin sate după dări. Și se mai miră Kossuth de ce ne-am sculat.

IANCU : Da' Popa Vlăduțiu ?

AXENTE : Lîngă Chîmpeni. Se bate ca un... drac. N-am mai văzut așa popă.

IANCU : Ioane, să sune pentru sfat... Adu și pe Pelaghia, s-o vedem. (*Doinașul iese. Se aud tunlucile sunînd. Extaziat.*) Auzi, vultse munții și cîntă. Tremură frunza fagului și se scoală morții din morminte. Inima moțului se face floare și piatra învie sub pași... Severe, mi-am botezat armata... „Auraria gemina“, legiunea de aur. Armata mea de suflete curate și mîndre... (*Intră Pelaghia Roșu și Ion Doinașul.*) Noroc și pace, căpitane.

PELAGHIA : Mulți ani, și Domnul te țină !

IANCU : No, spune, care-i năcazul ?

DOINAȘUL (*mucalit*) : O vinit în spațir, la bătaie...

PELAGHIA (*îi dă pușca*) : Fleanca, și ține bita asta, că mă încurecă. Io mi-s Pelaghia Roșu din Vidruța și am venit cu 50 dă muieri, la bătaie !

IANCU (*mirat*) : Da' ce-or zice bărbații voștri ?

PELAGHIA (*cochetă*) : N-avem bărbați... Sîntem numa' fete și... vădane.

DOINAȘUL (*sincer*) : Măică Precistă, aici să fii căpitan...

AXENTE (*cu intenție*) : Iancule, nu te încureca cu muierele.

IANCU (*prinzînd jocul*) : Mă tem că nu faceți față...

DOINAȘUL (*echivoc*) : Asta face față și la... (*Pelaghia face un pas spre el.*) Ho, vădano, e-am șuguit.

AXENTE : Pușca nu-i lingură.

PELAGHIA : Tu, ce te bagi... ? Dacă ești așa viteaz, hai la luptă dreaptă. (*Își suflecă mîncele.*)

IANCU : Axente, ți-ai găsit nașul ! Încearcați-vă în bite.

(*Ion le dă cîte un baston, pe care cei doi le încrucișează, cu mîinile deasupra capului. După cedări reciproce, rămîn în neclintire, pe verticală, ca două statui cu brațele ridicate.*)

DOINAȘUL : Asta nu-i muiere...

IANCU (*amuzat*) : Hni și noi, Pelaghia...

PELAGHIA : Nu ! Cu dumneata, nu... Dumneata ești sfînt... Ești Craiul nostru...

DOINAȘUL : Vorbește mai frumos ca popa...

IANCU : Du-te, moață, și adună-ți suratele. Te primim cu dragă inimă. Ioane, o însoțești prin pădure...

DOINAȘUL (*vădit speriat*) : Sîiîngur... ?

PELAGHIA (*îl apucă de mînă și-l trage spre ieșire*) : Hai, mă, ghiotantule, că nu-ți fac nămic. (*Ies.*)

IANCU : Ce zici, Axente, de moață ?... Tare ca stîncă... Ți-a scos puterea.

AXENTE : E vitează și are mușchi de fier. Credeam că mă dovedește.

IANCU (*mergînd spre fundul scenei*) : Severe, vezi bradul acela de pe coastă ?... Așa e și neamul nostru... E de cînd lumea acolo. Îl elatină furtuna și-i rupe crengile. Bruma îi spală răunile, iarna i le

încleide. Vine primăvara și dă alte crengi.  
Are rădăcini adânci. Până în inima pământului.

AXENTE : Nu-l încovoiaie vîntul !  
IANCU : Furtuna nu-l smulge !  
AXENTE : Trăsnetul îl ocolește !  
UN MOT (*intră*) : O venit trimisul lui Kossuth. Ce facem cu el ?  
AXENTE : I-aș face eu...  
IANCU : Să între. (*Se îndreaptă spre jîlt și se așază. Axente și moțul se retrag.*)  
SOLUL (*intră, cu escorta*) : Sînt trimisul lui Kossuth, căpitan Ianoși, fost feișpan al Debreținului, cavalier de Csaba și...  
IANCU (*tăios*) : Iancu Avram. Moț și român din Vidra. Te ascult.  
SOLUL (*derutat, mecanic*) : Vă somăm să depuneți armele și să vă supuneți, că altfel...  
IANCU (*calm*) : Cui să ne supunem ?  
SOLUL : Lui Kossuth Lajos și Guvernului țării.  
IANCU : Care țară ?  
SOLUL : Hungaria !  
IANCU : Eu sînt român și am țara mea.  
SOLUL : Țara voastră e Hungaria. A voastră și a noastră.  
IANCU : Ce căutați, atunci, aici ?  
SOLUL : V-au amăgit austriecii, cu promisiunile lor...  
IANCU : Pe noi nu ne-a amăgit nimeni. Nu ne-am sculat la îndemnul nimănui. Seta de dreptate ne-a sculat.  
SOLUL : Și Kossuth luptă pentru libertate și dreptate.  
IANCU : Noi n-am văzut asta. Ce ne-a dat nouă revoluția lui, în care am crezut... ? Ce-am cîștigat, că nu mai sînt grofii la putere ? Tot supuși înseamnă că sîntem.  
SOLUL : Sînteți supuși statului maghiar.  
IANCU (*grav*) : Țara aceasta stă pe umerii lui Decelul și ai lui Ștefan. Sîntem români, căpitane, și vrem să avem țara noastră.  
SOLUL : N-am venit să discut despre asta. Vă aduc la cunoștință textul adresat românilor. Poftiți... (*Îi întinde foaia.*)  
IANCU (*nu schițează nici un gest*) : Nu știu să citească ungurește.  
SOLUL : Ați învățat la Cluj limba țării.  
IANCU : Am uitat-o. Limba țării mele este cea învățată de la mama.  
SOLUL (*ofensat*) : Atunci, ascultați : „Pe Dumnezeu din ceruri, care apără dreptatea, capetele vinovaților vor suferi severtătea neînduplecată a legii. Viteza noastră armată, care a împrăștiat de curînd o hoardă de trădători și tâlhari, va porni împotriva voastră, și atunci voi de orice tulburant, de trei ori voi de toți instigatorii. Ar fi fost mai bine să nu vă fi născut, deoarece nimeni nu va avea parte de milă și indulgență. Dar, și pînă atunci, s-a dat ordin poporului maghiar să mătore gunoiul ingrat care se răscoală...”  
IANCU (*se ridică, brusc*) : Destul ! Ești sol

și te respect. Dar, dacă ne mai aduci o singură jignire, voi fi nevoit să te omor !  
SOLUL : Pot ști care e răspunsul dumneavoastră ?  
IANCU : De ce aprindeți satele și uicideți oameni nevinovați ?  
SOLUL : Minciuni !  
IANCU : Morți la Mihalt, morți la Cîmpeni, sate arse din temelii...  
SOLUL : Zvonuri !  
IANCU : Axente !  
AXENTE (*intră*) : Cu ochii mei am văzut... În brațele mele au murit.  
SOLUL : Kossuth cere supunere și ascultare. Cine se răzvrătește ne este dușman.  
IANCU : Nu noi ne-am răzvrătit împotriva voastră. Voi ne-ați răzvrătit. Am crezut în dorul de libertate al lui Kossuth.  
SOLUL : Kossuth vrea libertate.  
IANCU : De aceea omoară oameni ? Curge sînge de moț. E sîngele meu...  
SOLUL : Domnule Iancu, n-am timp de pierdut. Acum, fiecare minut este prețios. Vreți să ne onorați cu un răspuns... ?  
IANCU (*grav*) : Du celor ce te-au trimis răspunsul. Noi ne-am sculat pentru dreptate noastră. Vrem libertate și recunoaștere. N-avem nimic cu poporul ungur. Sînt săraci și oameni ca și noi. (*Trist.*) Nu armele ar trebui să hotărască între noi. Dar ați vrut-o. Unde sînt libertățile promise de revoluție... ?  
SOLUL (*evaziv*) : Vor veni...  
IANCU : Știm. Am văzut armata lui Hattvány urcînd spre munți. Dar să știi că sîntem gata să-i așteptăm. Și-i vom învinge, căpitane.  
SOLUL : Astea sînt măsuri de prevedere.  
IANCU : Spune-i lui Kossuth că libertatea e sfîntă și nu poate fi înecată în sînge. El știe asta. Și mai spune-i că, fiind alesul poporului maghiar și fiul lui, să nu-și facă de ris nația. Are un popor viteaz. Dar și poporul meu este, căpitane. Este mai viteaz, pentru că este al meu și eu sînt zidit de viu în durerile lui.  
SOLUL : Este ultimul dumneavoastră cuvînt... ?  
IANCU : Nu ultimul. Mai e vreme...  
*(Solu se retrage.)*  
AXENTE : Cum răzbi jignirile lor... ?  
IANCU : Severe, Kossuth nu înseamnă Ungaria. Am crezut că el va înțelege... Deșertăciune...  
AXENTE : Pînă vin ceilalți la stat, mă duc să mă hodinesc. M-a rupt calul. (*Iese.*)  
*(Iancu se așază în jîlt, cu capul în mîini, gînditor.)*  
DOINAȘUL (*intră, monologînd spre public*) : Poftiți, intrați. Maică Precistă, ce noroc

am și io, în lumea asta. Însoțitor de mu-  
ieri. Numa' că cealaltă...  
FANI (*intrînd*): Care, cealaltă?  
DOINAȘUL: Pelaghia... Vădana... Uite-așa  
niște brațe avea, și niște butuci de pi-  
cioare...  
FANI: Ce căuta aici...?  
DOINAȘUL (*mucalît*): O venit pă vedere la  
Avrămuț. (*Iese.*)

(*Fani se apropie de jîlțul lui Iancu și-l  
mîngîie de departe, cu mîna în aer.*)

IANCU (*ridicînd brusc capul*): Mi-a dat o  
frunză veste că ai venit și se înmiresmase  
de cu ziuă aerul a busuioc.

FANI: Ce-ți face vădana...?

IANCU: Care vădană?

FANI (*îmîînd*): Aceea, eu niște brațee... și  
niște picioare...

IANCU (*realizînd*): Pelaghia?... Pelaghia nu-i  
femeie. E bărbat. Ce, bărbat? Face cît  
zece bărbați. E căpitan de ceată.

FANI (*cu entuziasm*): Primește-mă și pe  
mine în ceata ta, să-ți fiu aghiotant...

IANCU: Postul e ocupat. (*Spre culise.*) Dar  
o să-l dau pe Ion în seama Pelaghiiei.

DOINAȘUL (*din culise*): Ferească sfîntul!  
Mai bine îmi termin zălele.

(*Cei doi rid.*)

FANI (*duios*): Mi-o fost tare, tare dor de  
tine, Avrămuț.

IANCU: Cît de tare?

FANI: Ca privighetorii, de lună. Știi, azi-  
noapte te-am visat. Se făcea că urcai  
dealul Abrudului și cerul se întunecase.  
Te-am strigat să te întorci, dar tu nu  
auzeai. Atunci, s-a pornit furtuna... Și  
buciumau moții a dor după tine, și tu  
nu auzeai. Urcai dealul și purtai ceva  
mare și greu în spate. Ceva mare și greu...

IANCU (*intrigat și amuzat*): Și ce purtam  
în spate, porumbel de codru? Poate, pe  
tine?

FANI (*straniu*): O cruce. Avrămuț. O cruce  
mare și neagră...

IANCU (*posomorit*): Crucea neamului meu.  
Gîndurile și sufletul lui mă apasă.

FANI: Și te-am strigat, și buciumau moții a  
dor după tine, dar tu urcai, urcai și...  
te-ai topit în cer.

IANCU: Toți ne topim în cer. Fiecare cu  
crucea lui. (*Schimbă vorba.*) Ce vești, de  
la Cîmpeni? Ce face Buteanu?

FANI: M-a trimis să te vestesc că vine în  
urma mea, cu Dragoș.

IANCU: Care Dragoș?

FANI: Deputatul de Bihor. Zice că are  
ordin de la Kossuth să vorbească cu tine,  
pentru împăcare și supunere. Doamne,  
dacă s-ar termina odată! Vorbește cu el,  
Avrămuț. Ajungeți la învoială. Să nu mai  
ardă noaptea flăcările și să nu ne mai  
strice somnul. Să-ți eu vine, Avrămuț.  
Să avem și noi casa noastră.

IANCU: O casă de lemn de brad. Sub poale  
de codru.

FANI: Și o grădiniță de flori, în care să  
crescă nopcioase.

IANCU: Va fi și asta, odată...

FANI: Să-ți fac un crășor.

IANCU (*brusc, schimbat*): Ce zice Buteanu  
de misiunea lui Dragoș?

FANI: El aduce aici, să vă sfătuiți cum e  
mai bine.

IANCU (*aparte*): Să fie adevărat? Ce gîn-  
duri are Kossuth? (*Spre culise.*) Ioane,  
să buciume încă o dată, pentru sfat. (*Se  
aud buciumele.*) Acum te du, porumbel  
de codru, și du nădejdea cu tine.

FANI: Avrămuț, fii blind. Să avem și noi  
viața noastră.

IANCU: Vom avea-o... Uite, îți jur pe crucea  
ce-ai visat-o c-o port în spate.

FANI: Crucea mea ești tu. Și nădejdea mea,  
toată.

(*Își dau mîinile.*)

DOBRA (*intră*): Noroc, Iancule. Am intrat  
la ceas oprit?

IANCU (*stîfnit*): Nu. N-am opreliști pen-  
tru prieteni. Domnișoara Fani a venit  
să-mi aducă vestea despre Dragoș.

DOBRA: Și, ea s-o pricepi mai bine, te  
ținea de mînă.

IANCU: Dobra, nu-mi place șaga cînd nu-și  
are rostul. (*Către Fani.*) Spune-i tatălui  
tău sănătate. Am să te caut curînd.

DOBBA: Ce veste ai dat prin glas de  
bucium?

IANCU: Veste de pace. Kossuth ne propune  
armistițiul.

DOBBA: Nu te încrede în vulpe.

IANCU: Vom chibzuia și vom vedea cum e  
bine.

(*Intră Doinașul și Popa Vlăduțiu.*)

DOINAȘUL: Il adusei și pe Sfîntia-Sa. Zice  
să-i dai un bărbir și ceva (*face semnul  
deșertării sticlei*) apă sfințită.

POPA: Gura, păcătosule!

DOINAȘUL: Gura păcătosului adevăr gră-  
iește. Am auzit că te-ai luat la trîntă cu  
vădana și ți-o rupt... crucea?

POPA: Doamne, iartă-mă, că mă-mpingi la  
păcat. Cînd ți-oi da o cruce, te vede  
satana.

DOINAȘUL (*măimutărînd*): Doamne, iar-  
tă-mă... Uite-așa face și cînd se bate. Cu  
crucea în stînga, cu sabia în dreapta, zice  
iute „Doamne, iartă-mă” și, apoi, dă-i,  
frate. Noroc că nu-i vine să zică „Crezu”,  
că, pînă l-ar da gata, s-ar găsi vreun  
honved să-l taie.

POPA (*blind*): Iancule, spune-i ăstuia să  
tacă, că amuș' îl trimiți în cetele sfînți-  
lor, unde dreptii se hodinesc.

DOINAȘUL (*încovnicește*): Aleluiaaaa!  
(*Iese.*)

AXENTE (*intră*): Am auzit vestea. Noroc,  
Popo!

POPA (morocânos) : Domnul te miluie !  
 AXENTE : Zie, să-l lăsăm să vorbească. Să spună tot ce vrea și mai ales ce nu vrea.  
 DOBRA (întunecat) : Să nu ne încredem în vulpe.  
 POPA : Dulul blindeții să ne lumineze mintea.  
 IANCU : Dacă are hîrtie oficială și e de bună-credință, vom vorbi. Dacă nu... Domnul cu ei.  
 DOINAȘUL (intră pe replică) : ...Domnul dracu'. Iar o venit muierea, Pelaghia. Zice că are treabă la sfat.  
 DOBRA : Ce muiere ?  
 IANCU : Unde-i ?  
 DOINAȘUL : Amuș' se scaldă. Zice că nu se poate prezenta la sfat așa... jechoasă. I-am găsit un butoi pe măsură.  
 AXENTE : Du-te și spal-o pă spate.  
 DOINAȘUL : S-o spele Popa.  
 POPA : Despre ce muiere fi vorba ?  
 AXENTE : Îi vedea imediat. Nu prea seamănă cu o sfință.  
 BUTEANU (intră) : Noroc. Sănătate, Avrame. L-am adus pe Dragoș.  
 IANCU : Îmi pare bine că te văd. Ce faci, frate ?  
 BUTEANU : Am venit să ne sfătui. Kossuth ne propune o joncțiune de trupe.  
 DOBRA : Domnule Buteanu, să nu fie cu supărare. Vorbește mai pă înțelesul nostru.  
 IANCU : Adică, o unire de forțe.  
 AXENTE (violent) : Niciodată !  
 POPA (blind) : Nu te repezi, fiule. Să judecăm. Dacă își va respecta cele făgăduite...  
 DOBRA : Nu faci pace cu el. L-or plătit grofii... Am spus să nu ne încredem în vulpe.  
 BUTEANU : Total depinde de măsura în care Dragoș are propuneri scrise de la Kossuth. Și aceste propuneri să ne fie garantate.  
 IANCU : Ce zie Bărnuțiu și cei din Comitet ?  
 BUTEANU : Chestiunea e de moment. Acum nu e vreme de diplomație. Va trebui să fim cu ochii în patru. Iancule, poporul nu trebuie mințit niciodată.  
 IANCU : Ce fel de om e acest Dragoș... ?  
 BUTEANU : Pare de bună-credință. Are salvconduct de la Kossuth. Ne asigură că, pe timpul tratativelor, luptele vor înceta. Zie să-l ascultăm.  
 DOBRA : Să-l ascultăm, dacă vrei, dar eu nu-i dau crezare.  
 IANCU : Să vină Dragoș.

(Iancu se așază în jilt, ceilalți în jur, în diferite poziții. Intră Doinașul, Dragoș și Pelaghia Roșu.)

DRAGOȘ (uimit de tinerețea lui Iancu și de simplitatea cu care este primit) : Salut vitejilor din munți și Crăișorului. Vin cu solie de pace și înțelegere.  
 IANCU : Cine te-a trimis ?  
 DRAGOȘ : Președintele Kossuth !  
 IANCU : În numele cui ?  
 DRAGOȘ : În numele Guvernului.

BUTEANU : Cu cine ai mai vorbit ?  
 DRAGOȘ : Numai cu Kossuth. Zicea că trebuie păstrat secretul.  
 IANCU (bănuitor) : Secretul... ?  
 DOBRA (tăios) : Ești român ?  
 DRAGOȘ : Din tată-n fiu !  
 POPA : Ești creștin, fiule ?  
 DRAGOȘ : Botezat, Sfinția-Ta, botezat...  
 DOINAȘUL : Spune „Crezul” !  
 DRAGOȘ (se execută) : „Cred într-unul Dumnezeu, Tatăl atotștiitorul, făcătorul...”  
 IANCU : Destul. Să auzim propunerile.  
 DRAGOȘ (cu o mică emfază) : Președintele vă cere să depuneți armele și să vă înțoareceți la patria-mamă. (Căpitanii schimbă priviri.) Căpeteniile răsculate vor fi libere. Se vor discuta drepturile și se vor rezolva cererile. Pe timpul tratativelor, luptele încetează. Chiar eu am vorbit cu maiorul Hatvany, care m-a asigurat că...  
 BUTEANU : I-ai spus lui Hatvany că vii aici ?  
 DRAGOȘ : Da. Știe că ne întâlnim aici.  
 IANCU : Pelaghia, du-te și întărește străjile.

(Pelaghia iese.)

BUTEANU : De ce nu amintește Kossuth nimic de pământurile noastre, de dreptul nostru, ca națiune a Imperiului, de pădurile pentru care ne judecăm ?  
 DRAGOȘ : Asta veți discuta după depunerea armelor. Eu atîta știu.  
 IANCU : Veți discuta... Adică noi, românii. Dumnenta ce ai să faci ?  
 DOBRA : Dacă ești român și simți românește, cum poți să ceri să depunem armele, cînd știi că Hatvany e la doi pași de noi ?  
 DRAGOȘ : Hatvany nu-l va compromite pe Kossuth.  
 IANCU : De ce nu ți-a dat Kossuth o scrisoare din care să se vadă lămurit ce dorește ?  
 DRAGOȘ : Am salvconduct...  
 BUTEANU : Salvconductul îți apără viața ta și atît. Noi înțelegem să ducem tratative pe baza unor hîrtii oficiale. Știi prea bine, deputatele Dragoș, că în Parlament s-a pus chestiunea românilor din munți. Ca reprezentant al națiunii la Budapesta, știi că promisiunile făcute au rămas pe hîrtie.

DRAGOȘ : Kossuth nu vrea nimic scris, de teama austrieicilor.  
 IANCU : Vorbe ! Simple vorbe. Ni-s pline buzunarele de vorbe. Vînt ! ...Nu ne mai încredem.  
 DRAGOȘ : Dar dacă Kossuth face o pace separată cu austrieii ?  
 BUTEANU : Asta e treaba lui. Noi luptăm pentru drepturile poporului român. Kossuth nă le-a promis și nu s-a ținut de cuvînt. Acum, ni le promite împăratul. Dar noi nu așteptăm milă. Drepturile noastre sînt sfînte.

DRAGOȘ : Vi le garantează Kossuth. Din ordinul lui am venit aici.

DOBRA (*violent*) : Din ordinul lui au fost tăiați moșii, știți asta ?

DRAGOȘ : Kossuth s-a sculat pentru binele poporului.

AXENTE : Pentru binele poporului său. Pe noi, tot cu cereri la Împărat ne-a lăsat.

DRAGOȘ : Kossuth este un om de onoare.

DOINAȘUL : Amu' spun io ce fac pă onoarea lui.

DOBRA : Ești un trădător ! Iancule, să-i facem sama !

IANCU : Dobra, nu te aprinde. (*Către Buteanu.*) Frate, ce-ar fi să-l punem să glăsuiește moșilor ?

BUTEANU : Ar fi sfârșitul lui... Ce le poate garanta... ? Moșii nu mai pot fi amăgiți...

DRAGOȘ : Nu veți fi amăgiți. Pun cheazășie viața mea.

DOBRA : Viața ta ? Cea care e subțire ca ața ?

IANCU : Frate Buteanule, te du, rogu-te, la Abrud și la Cîmpeni. Află ce zice Bărnațiu. Și, dacă-i p-așa, adună și oamenii.

BUTEANU (*are o clipă de ezitare*) : Știi, vroiam să ne mai sfătuiam. Dar, dacă-i musai...

DOBRA : Mă duc io, Iancule !

IANCU : Nu, să meargă Buteanu. Tu ești prea aprins. Du-te, frate, și pronia cerească să-ți lumineze calea. (*Buteanu iese. Iancu merge spre fundul scenei și ascultă încordat zgomotele pădurii.*) Deputatele Dragoș ! Ești român și simți românește. Spune-mi, crezi cu adevărat în intențiile de pace ale lui Kossuth ?

DRAGOȘ : Da, cred. Este un om de onoare.

IANCU : Hatvany nu-și va călca cuvântul, venind să ne atace prin surprindere, aici ?

DRAGOȘ : Nu. Nu va veni. Am asigurări.

IANCU : Știi ce te așteaptă, dacă toate acestea nu vor fi respectate ?

DRAGOȘ : Știu, și cer să vă încredeți în spusele mele.

(*Se aud împușcături din ce în ce mai apropiate. Iancu și tribunii se ridică, gata de luptă.*)

IANCU : Ce-i asta ? Cine trage ?

DOBRA (*scoțind sabia, se repede la Dragoș*) : Vindutul ! Ți-a sunat ceasul !

IANCU : Dobra, lasă-l. (*Se apropie, mut și amenințător, de Dragoș.*) Ai să plătești asta, deputatele Dragoș !

PALAGHIA (*intră, rotind sabia deasupra capului*) : Vin honvezii ! E și Hatvany cu ei.

(*Iancu îl țintuiește pe Dragoș.*)

DRAGOȘ (*căzînd în genunchi*) : Jur pe Dumnezeu din cer... pe sânul mamei mele...

(*Iancu și ceilalți se pregătesc de luptă. Intră primii dușmani. Se produce o mică busculadă. Iancu și ai lui bat în retragere.*)

IANCU : Spuneți-i lui Hatvany c-o să ne întorcem cît mai degrabă. Dihorul n-are ce căuta în cuibul vulturului !

DRAGOȘ (*încearcă să oprească urmărirea*) :

Stați, sint trimisul lui Kossuth, am salv-conduct, am salv-conduct...

HATVANY (*cu sabia scoasă, infuriat*) : Nu mai bocii ca o muiere. Unde-i șarpele ?

DRAGOȘ : Ai stricat totul. Și ți-ai dat cuvîntul de ostaș că...

HATVANY (*cu dispret*) : Cuvîntul de ostaș... În fața cui ? În fața acestor netrebnici,

a acestor sălbatici, pe care am să-i zdrobesc fără milă. Așa cum se zdrobesc strugurii.

DRAGOȘ : Dacă va afla Kossuth, vei fi pedepsit.

HATVANY : Am avut grijă să afle. (*Pauză.*) Barbarii își trimit și muierele la bătaie.

E cît un munte ! Ce zici de o asemenea ibovnică ? Scoate trei rînduri de sudoare de pe tine !

(*Pe replică intră Buteanu, legat.*)

BUTEANU : N-aș da o asemenea muiere pe zece ca tine !

HATVANY : A... domnul avocat Buteanu... Rara avis. Ai gură largă, fișcalule. S-ar putea să ți-o astupăm cu pămînt.

BUTEANU : Îl voi primi ca pe o plîne. E pămîntul țării mele.

HATVANY : Ești viteaz. Îmi place. Tot așa să fii și cînd vei atîrna în streang. (*Se apropie.*) Buteanule, te întreb, ești om cu școală : de ce nu vă supuneți, de ce vă lăsați amăgiți de austrieci ?

BUTEANU : Dacă n-aș avea mîinile legate, ți-aș arăta de ce. Am auzit că, după mamă, ești român din Banat. Inima mea plînge pentru tine. Dar îți voi spune. Noi nu ne-am lăsat amăgiți de nimeni. Vrem dreptul de națiune liberă.

HATVANY : Și cine e de vină pentru toate astea ?

BUTEANU : Cine a dat foc caselor și a omorît oameni nevinovați...

HATVANY : E război !

BUTEANU : Noi nu v-am declarat război. Ne-am sculat să ne apărăm pămîntul.

HATVANY : Care pămînt ?

BUTEANU : Pămîntul care te ține pe spattele lui și te hrănește cu plîne și cu aur.

HATVANY : Destul ! Pe Dumnezeu meu, că voi termina cu această bandă de hoți.

BUTEANU : Hoți sînt cei care ne fură nouă averile și aurul.

UN HONVEZ : Domnule maior, raportează : Iancu se îndreaptă spre tabără, cu o ceată numeroasă. Nu le-am putut ține piept.

BUTEANU : Ei, domnule ofițer, acum să-ți arăți vitejia... Hai, așteaptă-l aici... Să-l vezi la fața pe Chișor.

HATVANY : Taci !

BUTEANU : Să-ți spună el ce dor îi scurmă inima și-i spulberă nopțile. Să te uiți în lumina ochilor lui albaștri.

HATVANY : Taci, am zis ! (*Scoate pistolul.*)



BUTEANU : Trage, efine... Nu-mi pasă, bra-  
zii mă vor culca pe cetina lor. (Se in-  
toarce spre fundul scenei.)

HATVANY : Stai ! Unde te duci ?

BUTEANU (fără să se întoarcă) : Mă duc  
să-i văd venind.

HATVANY : Stai, am zis ! (Trage.)

BUTEANU (se întoarce și vine încet spre el,  
privindu-l fix) : Și gura ta a supt lapte  
românesc...

HATVANY : Nici un pas... Tac! Tac!  
(Descarcă pistolul). Sunați retragerea...

(Iese din scenă, pe când Buteanu se în-  
răște spre așetul tunului și cade, mort. Intră,  
Iancu, Dobra, Sever, Popa, Pelaghia, Doi-  
nașul.)

IANCU (se oprește, la vederea cadavrului,  
Rămîne așa, impietrit) : Binecuvîntează,  
părinte !

POPA : „Tatăl nostru, carele ești în ceruri...”  
(Psalmodiază în șoaptă, odată cu ceilalți.)

(Iancu, Dobra, Sever, Pelaghia, Doinașul  
il iau pe umeri și-l scot din scenă.)

## CORTINA

# PARTEA a II-a

Același decor, foarte puțin schimbat. În depărtare, se zăresc focuri de tabără,  
corturi improvizate. E o noapte albastră și limpede. Sus, luna, roșie ca o rană, ară-  
mește pădurea.

Pelaghia Roșu stă ghemuită la picioarele unui copac. Intră Iancu, trist, gînditor.

IANCU (monologînd) : Ce noapte... Îngheață  
frunza de atîta liniște. Nici nu poți dormi.  
Gîndurile vin, viclenele, dau năvală. Și  
luna asta, care-mă picură lumina în sânge...  
(Își dă seama că e cineva de față.) E  
cineva aici ?

PELAGHIA : Eu sînt, Crăișorul...

IANCU (duios) : Pelaghia... Ce cauți aici, în  
puterea nopții ?

PELAGHIA : Am venit așa, în trecere... E  
lună plină și bătrîni zic că în asemenea  
nopți ți se arată soarta. Da' io nu cred.  
Pe mine, cine să mă iubească ? Că-s cit  
un bărbat.

IANCU : Dar tu, Pelaghia, nu iubești pe  
nimeni ? Nu ți-o căzut drag nici un voi-  
nic... ?

PELAGHIA (schimbă vorba) : Și cum cîntă  
pasărea, afurisita ! Are argint în gușă.

IANCU : Vrei să-ți ghicesc în stele ?

PELAGHIA : Io m-am stea.

IANCU : Fiecare om are o stea. Cîți oameni  
pe pămînt, atîtea stele în cer. Uite-o și  
pe a ta. (Arată cu degetul spre boltă.)

PELAGHIA (se apropie, tremurînd) : Care-i ?

IANCU : Cea de sub lună. Aceea mare și  
luminoasă, Pelaghia.

PELAGHIA : E Inceafărul de ziuă. E steaua  
ta. Crăișorul, cea care nu se stinge.  
(Face un gest de mîngiere.) Miroși a  
busuioc și a iarbă. Și ai părul ca mă-  
tasea.

IANCU (stînjenit) : Am dormit în fin.

PELAGHIA : Și ochii tăi, viorele de aprilie,  
Crăișorul.

IANCU : Pelaghia ! Dar tu vorbești ca din  
carte. Orice fecior ți-ar asculta vorbele.

PELAGHIA : N-am cui le spune, și cui le  
spun, nu le pricepe. (Pauză.) E frumoasă,  
domnișoara. Fragedă și legănătoare, ca  
salcia.

IANCU : Care domnișoară ?

PELAGHIA : Domnișoara Fani. Am auzit c-o  
să avem nuntă. O să mă chemi la  
nunta ta ?

(Iancu se sprijină cu spatele de copac și  
o privește, mirat.)

IANCU : Ce vorbe-s astea, Pelaghia... ?

PELAGHIA : Dacă o să am un fciior, vreo-  
dată, îl botez Avram. Și o să semene cu  
tine.

IANCU : Ți-l botez eu, Pelaghia, și-i dau și  
zestre. (Pauză.) Se duce luna. Pică roua  
pe frunze și șterge somnul privighetorii.  
Acum va începe să cînte mai cu foc... O  
auzi ? ! Io mă duc... Azi avem zi grea.  
(Iese.)

(Pelaghia rămîne singură. Se apropie de  
copacul de care s-a sprijinit Iancu, îl mîn-  
gîie și îl îmbrățișează.)

DOINAȘUL (*intră și rămâne mirat*): Ce, te-ai apucat să scoți pomii din rădăcină? N-ai ce face cu puterea?

PELAGHIA: Ce vrei? Umblă-ți drumul.

DOINAȘUL: Ce te uiti așa la mine? (*Îmbrăcat pînă la briu în straie de husar.*) M-am înnoit. Unde-i Avrămău?

PELAGHIA (*surprinsă*): Ai pîndit? (*Se repede la el.*)

DOINAȘUL (*face cîțiva pași înapoi*): Maică Precistă, că asta o bolunzit! Mă, muiere, te întreb una, și tu...

PELAGHIA: Nu știu. N-am dat față. Poate că doamne. (*Iese.*)

DOINAȘUL (*se scarpină în cap*): No, pricepe ceva, dacă poți!

IANCU (*intrînd*): Ce te-ai îmbrăcat așa, ca o sorocovă?

DOINAȘUL (*mîhnit*): Dacă nu-ți place... Da' mi-am pus și io cismele și cioarecii ortacului. Că mi-am zis: ce-ar fi să schîmbăm? Ja mai poartă și tu opinci și ȋțari și dă-mi mie cismele. (*Admirativ.*) Is faine. De piele dă pore.

IANCU: Despre ce ortac vorbești, ce cisme?

DOINAȘUL: Apoi, să vezi cum a fost. Mă duc io cu vorbă la Popa, să-i spun să vină pă Măgura. Cînd trec prin pădurea Luminoasei, numa' ce aud boscorodind ceva. Mă apropii dă luminiș și văd șapte ofițeri, unu' mai fereheș ca altul. Maică Precistă, Ioane, tare ȋ-ar trebui și ȋtie o bucată di ofițer. Stau io și mă socotesc ce-i dă făcut și numa' odată aud pă ăsta (*arată spre cisme*) că zice, pă limba lui, că să rătraje să facă — să mă iertați — lipsa mare. Rătraje-te numa', zic io în gînd, rătraje-te... Și rătras o fost! L-am lăsat pînă s-o desfăcut la brăcinar și, cînd să se ușureze, hop! fi bag răvolvăru sub nas și-i fac sămna să tacă. Apoi așa, cine-cinește, el cu pantălonii pă vine, io cu răvolvăru în mîină, hai, pînă la iapa me. Acolo l-am legat, l-am suit în spinare, că de, era musafir... Și, uite-ăsa, eu pă lingă iapă, trap-trap, el în spinare, l-am adus. Drept răsplată, mi-o făcut cadău cismele și nădraji. Nu l-am lăsat dăscuț, că mi-o fost că răcește. L-am dat opincile mele.

IANCU (*rîzînd*): Ioane, ești un ȋnger la casa omului...

DOINAȘUL: Și nevastă-me tăt așa o zis, la început. Amu', din (*îmită*) drac împiedicat nu mă mai scoate. Ce să fac, să-l aduc?

IANCU: Adă-l, da' umblă frumos cu el.

DOINAȘUL: Să poate? Ca și cu un păhar... (*Iese.*)

AXENTE (*intră, împreună cu Dobra*): Noroc, Avrame. Am fost la meșterul Iovu. În tri zile, ne gată tunurile.

DOBRA: Io i-am bătut și fără tunuri. Am omorît un căpitan ȋnăr. Îl chema Voșvari, sau cam așa ceva.

IANCU: Voșvari, ai zis?

DOBRA: Așa ȋmi pare.

IANCU: Oricine, în afară de el, putea să moară. Păcat! A fost un suflet ales.

DOBRA: Și Buteanu?...

IANCU (*întuneceat*): Nici o vorbă despre asta. Niciodată. Auzitu-m-ai? (*Către Axente.*) Severe, te mai întreb o dată: crezi că Kossuth știa despre atacul lui Hatvany?

DOBRA: Ba bine că nu!

AXENTE: Dragoș avea salvconduct. A fost asigurat că, pe timpul tratativelor, luptele vor înceta. Și, totuși, Hatvany...

IANCU: De ce n-a discutat Kossuth în prezența nimănui misiunea lui Dragoș?

AXENTE: Ca să nu afle austriecii...

DOBRA: Și ca să afle Hatvany unde sîntem.

IANCU: Vom lămuri de îndată. Am prins un ofițer de husari. (*Spre culise.*) Ioane, să vină. (*Intră Doinașul cu Ofițerul înjumatăit de vestimite, care pășeste ȋcapăn și caraghios.*) Numele, și din ce armată faci parte? (*Ofițerul tace, mîndru.*) Te-am întreat ceva, domnule ofițer.

OFIȚERUL: Nu discut cu civilii!

DOINAȘUL (*nu realizează*): Ce, mă, ne sudui?

IANCU: Ce știi despre Hatvany?

OFIȚERUL: A fost destituit, din ordinul lui Kossuth.

IANCU: Pentru care vină?

OFIȚERUL: Greșeli tactice și nepricepere.

IANCU: Kossuth știa de intervenția lui Hatvany?

OFIȚERUL: Ce intervenție?

IANCU: Din timpul convorbirilor cu Dragoș.

S-a dat ordin de încetare a luptelor.

OFIȚERUL: N-a existat un asemenea ordin!

DOBRA: Ți-am spus eu... Dumnezeu! cui l-o miruit!

IANCU: Deci, Kossuth știa... El a pus la cale... (*Pauză.*) Duceți-l! Dragoș a fost momeala...

(*Doinașul iese cu Ofițerul, intră Popa.*)

POPA: S-a ȋmplinit voia Domnului.

IANCU: Ce-i, părinte? Parcă trebuia să fii în altă parte.

POPA: L-am prins pe Dragoș. L-am adus la judecată.

(*Intră Dragoș, cu chipul răvășit.*)

DOBRA: Ne-a fost dat să ne ȋntîlnim. Ești mînjit de sîngele lui Buteanu.

DRAGOȘ: Pe Dumnezeu! mamei mele, că am fost ȋnșelat. N-am vrut să fac rău.

AXENTE: De ce n-ai părăsit Abrudul, după uciderea lui Buteanu?

DRAGOȘ: Nu m-a lăsat Hatvany. Iancule, nu mă lăsa...

(*Iancu se întoarce cu spatele.*)

DOBRA: De ce ne-ai mai chemat la o ȋntîlnire, cînd știai ce s-a ȋntîmplat cu Buteanu?

POPA : Fiule, ai mințit oamenii și le-ai spus că Iancu a încheiat pace, pe ascuns, cu Kossuth !

DOBRA : În genunchi... Închină-te ! (*Seoate sabia.*)

IANCU : Lasă-l ! Duceți-l de aici. Ochii mei nu mai vor să-l vadă niciodată !

DRAGOȘ (*în timp ce Popa îl duce*) : Indurare ! Am salvconduct... Am fost mințit.

IANCU (*se scutură, ca de un fior*) : Ei, și-acum să pornim. Să-l țină minte Kossuth pe Buteanu. Axente, le ții calea pe drumul Abrudului. Dobra, treci spre Cîmpeni. Eu, cu Popa, la dealul Merișelului. (*Trece spre fundul scenei, pune mina pînă la gură.*) Mă, ficii, mă! (*Ecoul. Se aud strigăte.*) Gata, ficii ? (*Un șuier : „Gata !” Iancu ridică mina.*) No, haide !

(*Scena rămîne o clipă goală, apoi intră Doinașul.*)

DOINAȘUL (*monologînd*) : Eh, viață, viață, cusută cu ață. (*Spre public.*) Oare, ce face Ana me ? (*Compătîmîtor.*) N-o avut parte de bărbat. Numa' ce ne-am luat, nici n-am apucat să încălzim bine patu', și hai, la bătaie. (*Oftează, în pădure se aude cucul.*) Cînți, afurisitule ? Ce-ți pasă ? ! A dor și înșingurare cînți ? Maică Precistă, cum mai miroase a iarbă... ! La noi, în sat, îi tare frumos pă vremea asta. S-or copt merele dă Sinziene și-o dat mura ochi negri în pădure. Apa de izvor miroasă a ismă. (*Se aude din nou cucul.*) Hei, surule, cîți ani îmi dai ? (*Cu-cu.*) Unu ? Fie și atîta, numa' să mai văd odată pă Ana și să-mi coșcască otava. Eh, cum mai sună coasa în otavă. Uite-așa face : fișș-fișș, fișș-fișș... Și roua te spală pe față, și sare iepuroaica de sub picior...

(*Intră doi moși încărcați cu merinde.*)

PRIMUL MOT : Bună pace !

AL DOILEA MOT : Noroc și bine !

DOINAȘUL : Da' de unde veniți, mă, frățînilor ?

PRIMUL MOT : Am fost să cosim otava.

AL DOILEA MOT : Bătaia mai așteaptă, da' otava să usucă.

PRIMUL MOT : Amu-i numa' bună dă tăiat, dimineața, pă răcoare.

DOINAȘUL : Da' din a cui ceată fiți ?

PRIMUL MOT : Din a Popii.

DOINAȘUL : Îi vitează Popa ?

AL DOILEA MOT : Ca un drac !

DOINAȘUL (*rectificînd*) : Ca un drac sfînt, mă ! Da' pă Avram Iancu văzutu-l-ați voi, vreodată ?

PRIMUL MOT : L-am. La o bătaie lîngă Vadul Morii. Călărea pă un cal alb. Și,

cînd a intrat în luptă, odată o făcut roată în jur. Puteai juca sîrba. Și avea un cal...

DOINAȘUL : Făt-frumos, mă !

AL DOILEA MOT : El îi regele nost' ! Că ne știe durerea și amarul'. Așe cum zice cîntarea : „Astăzi, cu bucurie...”

TOȚI TREI (*cîntă*) :

„Astăzi, cu bucurie,  
Românilor, veniți,  
Pe Iancu în cîmpie  
Cu toți să-l întîlniți.

Iancule mare, Iancule tare,  
Cu noi să fii, cu noi să fii.”

PRIMUL MOT : Să-i dea Domnul sănătate și viață lungă, că el ne vrea binele.

AL DOILEA MOT : Să luptă să ne dea pădurile înapoi.

PRIMUL MOT : Aurul va fi al nost'.

AL DOILEA MOT : Pentru asta ne batem, frățîne. Pentru dreptu' nost' dă români. Că io n-am nimic cu ungurul. Îmi dă el pace, îi dau și io. Asta-i !

PRIMUL MOT : Îi loc dăstul pă pămînt.

DOINAȘUL : Li, nu-i vorbă, da' fiecare să șadă pă locul lui.

AL DOILEA MOT : Cum, adică ?

DOINAȘUL (*explică*) : Păi, uite-așa. Tu ești ungur...

PRIMUL MOT (*intrigat*) : Io, ungur ? Ai grijă, că amu te...

DOINAȘUL : Mă, omule, așa zicem. Adică, tu ești ungur, el îi neam. Tu stai, frate, în Ungaria ta, și tu, în Nemția ta. Asta-i !

PRIMUL MOT : Nouă nu ne trebuie dă nici un fel.

AL DOILEA MOT : Cumu-i tureu', și pistolu'...

PRIMUL MOT : Numa' să nu ne mințască Împăratul, ca pă Horia...

DOINAȘUL : Cine poate citi în inima lor. Că inimă boierească nu îi ochi să o cetească. Da' nu ne lasă Avramuț... Trăi-l-ar zînel !

PRIMUL MOT : No, că noi om me' ! Rămii cu bine. (*Ies.*)

DOINAȘUL (*privește în urma lor*) : Mereți cu Domnu'... Spuneți Popii că vreau să mă spovedesc. (*Pauză.*) Or fost să coșcască otava. (*Adulmecă.*) Eh, Ană, Ană, că dor mi-e dă ține...

(*Cortina*)

(*Scurt antract. În care se va schimba fundalul decorului. Un cîmîtir vechi, cu cruci bătrîne și cîteva proaspete.*)

IANCU (*cîtînd niște hîrtii*) : Severe, vești de la Bem ! Ne cere să fim neutri. Acum, să fim neutri... Să-i răspundem că noi

puteam fi dintotdeauna neutri. (Pauză.) Am rămas singuri... Buteanu... Dobra... Popa... Acolo, hodinesc sub deal... (Se aude un fluier doinind a jale.) Cine cîntă ?

AXENTE : Doinașul e...

IANCU : Are un dor sub streășina inimii... ?

AXENTE : O fi intrat în ceasul morții...

IANCU (grav) : Toți întrăm, mai degrabă sau mai târziu, în moarte. Totul e să știi pentru ce mori, nu cînd. Să vină Ion.

AXENTE (din prag) : Hai, mă, bocitoare, că ne-ai frînt inimile.

(Intră Doinașul, fără chef.)

IANCU : Ce-i, Ioane ? Miroase văzduhul a otavă coșită și-o dat cucul glas de mai... (Duos.) Du-te, Ioane, și cosește-ți finul. Trece și prin Vidra... pe la mama. Spune-i sănătate din partea mea.

DOINAȘUL (inveselit) : Să trăiești, Avrămuț, că m-ai citit ca pe-o bucoavnă. Amu mă duc... Zbor !

IANCU : Stăi ! Îngăduie un pic. (Scoate din cîngătoare o basma.) Ia-o ! Ți-o dau, s-o duci Anei, ca din partea ta.

DOINAȘUL : Multămită mare ! Maică Precistă, ce cocoană fac din ea !

AXENTE (după ce iese Ion) : Spre seară trebuie să pice Bălcescu.

IANCU : Am trimis pe Coarchiș în calea lui, cu o ceată. Am ales cei mai mîndri feciori, și și-or împănăat caii cu cetini de brad. Să-i bucure ochii și inima fratelui de peste munți.

AXENTE : Am auzit, c-ar fi bolnav...

IANCU : Boală de libertate, Severe. La ei judecă și taie turcii ; la noi, grofii și austrieii. În trei părți e împărțită țara asta. Bomăni sintem toți și aceeași limbă grăim. Ne-a fost scris să fim stăpîniți de alții...

AXENTE : Tot ce e scris se poate desface.

IANCU : Se desface, Severe, se desface. Numai că oamenii nu sînt toți oameni. Sătulul nu crede flămîndului și nici împăratu', slugii... Dacă nu vrei să fii slugă, nu te supui. Dacă nu te supui, iese cu vîrsare de sînge. Spune, cui slujește războiul ăsta ? Grofii și baronii tot grofi și baroni or rămas... Fratele Bălcescu umblă ca un străin în țara lui, cu inima ruptă de durere... (Gînditor.) Cu inima ruptă... Țăranul ungar pierce nimicitor pămînt străin și rămîn cîmpurile nelucrate. Mōții, mōții mei mestecă mămăligă amestecată cu aur și le crește inima a speranță. Drept e asta ? Să luptăm pentru pămînturile ce le avem, din moși, în stăpînire... ?

AXENTE : Împăratul ne va face dreptate. Io așa gîndesc.

IANCU : Nu aștept milă de la nimeni. Prin noi va veni izbăvirea. Și va veni... Nu

din mîndrie și poftă de măcel am sculat mōții. Durerea lor îmi arde ochii și inima. Și s-a făcut flacără. Nu s-a mai putut răbda.

AXENTE : În timp ce noi ne sfătuiam la Blaj, ei umblau după dări.

IANCU : N-au vrut pace și liniște... Se putea fără sînge... Știi, Severe, mă gîndesc că, dacă se va termina totul, mă voi duce eu la Împărat. O să te iau cu mine. Să ne spunem durerile. (Pauză.) Acum, Kosuth nu mai are ce face. Steaua lui lunecă spre noapte... Și noi, noi, Severe, mōții din munți, vom fi liberi.

AXENTE : Și, dacă Împăratul ne va minți, ca pe Horia... ?

IANCU (neplăcut surprins) : Atunci... Cum ? De ce... De ce a curs atîta sînge de mōți... De ce ne-am luptat... Atunci...

AXENTE (se aude zgomote de copite. Trece spre fundul scenei) : Vine Coarchiș, cu ceata... E și o femeie cu ei...

IANCU : O femeie... ? Fani ! Și Bălcescu... ?

AXENTE : Și Bălcescu. Acum descalecă. E slab și bărbos...

IANCU : Steagul de lumină al Valahiei se arată în Apuseni.

(Intră Fani, apoi Bălcescu și, la urmă, Pelaghia Roșu.)

IANCU : Fani ! (Către Bălcescu.) Frate al meu de sînge și grai, bun venit în bătrînul Ardeal !

BĂLCESCU : Craișor de munte, Avrame... (Se îmbrățișează.) Să știi că am avut o companie dintre cele mai plăcute, în persoana logodnicei tale... Hai, îmbrățișa-ți-vă...

(Pelaghia se întoarce, stingherită.)

IANCU : Domnișoara Fani este o ființă delicată și un suflet nobil.

BĂLCESCU : Plină de grație și înțelepciune. Știi, mi-a povestit visul ei, cu tine. E grozav... Aș zice, simbolic...

IANCU (evită) : Fantezia femeilor m-a cucerit totdeauna. Să-ți prezînt pe Axente Sever. Unul dintre vitejii tribuni care mi-au mai rămas...

(Cei doi își dau mîna.)

AXENTE : Am auzit de dumneavoastră, de la Iancu...

BĂLCESCU (privind în jur) : Ce minunăție... Și frunza sună altfel aici, mai duioasă și mai bună. Și codrul grăiește limba dacilor. Și cerul, curat și proaspăt ca un ștergar de paști...

IANCU : Îl spală mōții, cu lacrimile lor de durere. (Spre Fani.) Cunoști pe Pelaghia... ? Hai, dați-vă mîna. Sînteți amîndouă la fel de frumoase și de viteze.

FANI : Am auzit multe despre doamna Pelaghia. Se zice că este un războinic de temut.

IANCU : Numai să nu-i zici doamnă. Zi-i, simplu, Pelaghia.

PELAGHIA : Io, domnișoară, nu mă supăr. De la dumneata primesc, că ești frumoasă și bună.

IANCU : E pentru prima dată când o aud pe Pelaghia vorbind astfel.

FANI : Îți mulțumesc, Pelaghia. Și dumneata ești bună. Și frumoasă.

IANCU : Știi că Pelaghia nu crede în steaua ei ?

FANI : Poate nu știe care-i.

IANCU : I-am arătat-o, într-o noapte.

PELAGHIA : Aceea era steaua dumitale, Crăișorul. A mea s-a topit...

BĂLCESCU : Frate Avrame, voi sintetizi suflete poetice.

IANCU : Pelaghia, vrei să-i arăți domnișoarei Fani tabăra... ? Vezi, să nu te apuci să tragi cu tunul... Caută-l și pe Doinașul. Trebuie să fi venit.

PELAGHIA : Poftiți, domnișoară. Să mergem. Știu o poiană cu flori. O să culegem pentru Crăișor, că-i plac mult...

(Ies.)

BĂLCESCU : E un munte de femeie. O adevărată moață. Și, după cite-mă dau seama, nu-i ești indiferent...

IANCU (*inveselit*) : Eu, Pelaghiei ? Frate, sugumești. Nu s-a născut omul care să se atingă de ea. E un bun ostaș și un prieten credincios. Dar, să lăsăm. Ce vești ?

BĂLCESCU : De-acum, pe drum de pribegie... E ultimul popas, înainte de graniță. Plec în Italia.

IANCU : Durerea mea e și a ta, frate.

BĂLCESCU : Nu cunoști această durere. E cumplită și grea. Te arde pe dinăuntru, ca un foc. Te macină, te mistuie și te usuacă.

IANCU : Boală de libertate, frate. Nu dispera...

BĂLCESCU : Va veni clipa izbăvirii. Tiranii vor pieri și poporul va fi liber.

IANCU : Lege să se facă, vorbele tale. Noi am scris pe steagul nostru cuvântul libertate !

BĂLCESCU : Și frăție, Iancule !

IANCU : Și frăție, ou oamenii de omenie.

BĂLCESCU : Frăție cu popoarele împilate. Zid de piepturi contra asupritorilor.

IANCU : Noi am ținut pieptul și-l vom ține. Alții și l-or tras. Sintem români, și sângele nostru din aceeași fântână izvorăște.

BĂLCESCU : Dacă s-ar uni cele trei țărișoare, nu s-ar găsi dușman să le poată sta în cale.

IANCU : Un braț viteaz ca al lui Mihai ne trebuie. Să le adune muchie lângă muchie, ca pe-o parte a coroanei ce-a păstrat-o Ștefan cel Mare.

BĂLCESCU : Vin de la Kossuth. Vrea împăcare și pace.

IANCU (*intuneat*) : E tirziu... El a uitat idealurile revoluției sale.

BĂLCESCU : Idealurile voastre, una sînt.

IANCU : Așa am crezut și noi. Numa' că el ne-o mințit. Vrea stăpânire nemeșească peste locuri strămoșești.

BĂLCESCU : Luptă pentru libertate. Vrea să vă uniți forțele contra Habsburgilor...

IANCU : Prea tirziu... Ne-a mințit. A vrut să ne vîndă. Mi-a sporit mormintele cu cei mai buni oameni ai mei.

AXENTE : Buteanu !

IANCU : Dobra !

AXENTE : Popa Vlăduțiu...

BĂLCESCU : Kossuth nu mi-a vorbit de asta...

IANCU (*ii arată cimitirul, face cîțiva pași spre fundal*) : Aici a fost un cimitir bătrîn. De demult, de pe vremea lui Iloria. Sub el dorm oasele strămoșilor mei și, mai adînc, soldații lui Decebal. Aceasta e urna sfîntă a neamului. Os peste os și frunte peste frunte, oasele lor s-au făcut piatră, și aur, și tărie. Pămîntul acesta se sprijină pe umerii lor, de două mii de ani. Kossuth să ne lase morții în pace. Să nu ne stîrnească minia. Mor, frate, mor, cu fiecare moț ucis... Mor în picioare, de durere... Noi ne apărăm neamul, și limba, și pămînturile. De ce nu vor să înțeleagă acest lucru... ?

BĂLCESCU : Grăiești inspirat și cu simbur de adevăr. (*Cu elan.*) Țara asta binecuvîntată, între toate cite le-a sămănat Domnul pe pămînt, are nevoie de asemenea bărbați. Ardealul, ca o cetate, Moldova, dulce grădina, și Muntenia mea, cuib de soare sub lume... Să facem o unire cu toți românii. Stea strălucitoare sub cerul universului — România ! Să liberăm poporul și să-i luminăm mintea cu sfînta lumină a libertății... Acum sau niciodată...

(*Din culise se aude un cor de bărbați, cîntînd prima strofă din „Deșteaptă-te, române !”.* Iancu, Bălcescu și ceilalți se descoară în tăcere. Corul se pierde.)

IANCU : Frate, acum, dacă vrei, vino să-ți arăt tabăra. Cîrînd, voi da veste de lăsare la vatră. Moșul se va întoarce la steamp. Va scoate aur. Va semăna livada din spatele casei. Va duce găul la moara de apă. Se va întoarce la ciubare. Și le va meșteri, și va lua drumul țării...

„Trece moșul cu ciubare,  
Țara-i mare, noaptea-i mare...”

Dar nu va mai fi noapte, frate... Așa-i... ?

BĂLCESCU : Aș vrea să-ți trăiești dorul acesta al vieții tale. Iancule, ține minte și nu te încrede în austrieci... S-ar putea... IANCU : Niciodată nu voi ceda nimic. Nu m-ar ierta morții.

BĂLCESCU : Trădarea, frate, are o mie de fețe. Eu, de mină de prieten am fost trădat. De un om în vinele căruia curge același sânge... Sânge românesc... Dar să nu-ți pierzi nădejdea... În lume suflă un vânt de libertate...

IANCU : Atât mai aștept de la viață. Să-mi văd moșii liberi și țara a noastră, a românilor... Apoi, dac-o fi să mă lase puterea în următorul ceas, nu-mi pasă... Știi, frate, dacă mi s-ar spune : „Dă-ne viața ta și îți dăm în schimb ce ne ceri” — aș merge cu pieptul deschis la moarte, fără șovăire.

BĂLCESCU : Și eu, acum, cît prețuiește viața mea... În zori voi fi departe. Pămîntul, pașii mi-i va săruta... Poate, pentru ultima dată...

IANCU : Ai să te întorci, frate. Italia e sora noastră și limba lor e la fel de dulce.

BĂLCESCU : De la o vreme, nu mă simt bine. Boala mea de piept și boala de libertate mă sapă. Aici, am luat aer pentru un an. N-aș vrea să mor printre străini. Inima mea n-ar avea spre care cer să zboare.

IANCU : Cînd ai să te întorci, vîi aici, în munți. Strîngem o ceată de moși liberi și trecem în Valahia.

BĂLCESCU : Am să te caut, frate, negreșit am să te caut. Să mergem în tabără.

(Ies. Intră Doinașul, încărcat de merinde.)

DOINAȘUL : No, că iată-mă-s. Otava am cosit-o, pe Ana am văzut-o, aș mai fi rămas eu. Da' m-am gândit : ce să face Avrămuț fără mine ? Te pomenești că și Kossuth s-o fi mirat că nu mai aude de mine. (Ia umbrela lăsată de Fani și o cercetează, mirat.) Mă, drăcie... ? Ce fel dă pușcă o fi asta ? (O miroase.) Și, cum puteee... A floare de tei...

(Intră Fani și Pelaghia.)

FANI : Îți place, Ioane ?

DOINAȘUL : Îmi, numa' că nu știu ce-i. Miroasă tare fain.

FANI : Asta mă apără de ploaie și de soare.

DOINAȘUL : Servus, Pelaghia... Nu te-ai măritat încă ?

PELAGHIA : Te-am așteptat pă ține.

DOINAȘUL : No, că-s numa' bun dă înurat, după atîta coasă și... alte cele... Ț-am adus ceva. (Scoate din sin un măr.) Pofim și na... Mincă-l sănătoasă... (Privește o clipă, descumpănit, spre Fani, apoi îl ia înapoi și-l taie în două.) Așa, frățește.

FANI : Cum te-a primit nevasta, Ioane ? DOINAȘUL : Apăi, domnișoară, să mă ier-tați, ca pă cîtane. La început, cînd m-o văzut, s-o făcut că nu mă cunoaște. Ori poate că nu m-o cunoscut îmbrăcat așa jurnate-jurnate. Apoi o început să plîngă, ca după mort. Io am prins-o în brață și am strîns-o o dată, dă i-or pîrîit oasăle. Și ea o început să rîdă... De, muier... cu oînte slabă...

PELAGHIA (jignită) : Minte slabă ești tu...

DOINAȘUL : Nu te minia. Ț-am găsit un fi-cior dă măritat. Îl înalt și frumos... ca Avrămuț... Icoană...

(Pelaghia iese în fugă.)

FANI : Ai supărat-o... Pelaghia, Pelaghia... (Fuge după ea.)

DOINAȘUL : No, că mai pricepe ceva, dacă poț... Stău, stăi o țîră... A... Nu... nu... Pelaghia și... (Rîde.)

(Intră Iancu și Bălescule.)

IANCU : Văd că ți-o pîrit coasa.

DOINAȘUL : Avrămuț, Crășorule... Ochii mei se bucură că te văd bine. (Către Bălescule.) Să trăiți, sînt Ion Doinaș, zis Croampă, aghiotantul lui Avr... adică, a' lui domnul nostru Avram Iancu.

IANCU : Ioane, pregătește un car cu coviltir și ciubare. Alegi patru moși unu' și unu', cunosători de drumuri, să-l însoțească pe fratele Bălescule. Cauți și niște haine mo-țești. Cele mai frumoase. Să te facem pui de muntean, frate.

(Ion iese.)

BĂLCESCU : Îți mulțumesc.

IANCU : Veți ține drumul printre munți, pînă răzbiți spre cîmpie. Pentru austrieci, vă dau io o hîrtie de trecere. Dă vă veți întîlni cu honvezii, vă vedeți de cale. Lasă-i pe ficiori să se descurce. Stai în coșul căruței, în fin, și visează cît ești încă pe pămînt românesc.

BĂLCESCU : Straiete de moț le voi duce cu mine în Italia. Îmi vor aduce aminte de acești munți și de oamenii de aici și de tine.

IANCU : Mai am un gînd... Nu știu cum să ți-l spun... Mi-e teamă să nu te supăr. (Merge lîngă jîlt și aduce o pungă cu aur.) Ia, frate, aurul munților mei. Aici și oriunde în lume îl poți schimba în bani. Și banul dezleagă totul în lumea asta.

BĂLCESCU (ezută) : Nu, nu pot face asta. Ai trebuință de el. Moții tăi schimbă aurul pe mămăligă...

IANCU : Nu te mpovăra de remușcări. Unde-o fost, se mai găsește. E aur curat și sfînt. Nu-ți va întunece inima. Pune-l la piept,



apropae de flacăra torului tău, și te va ogoi, ține-l la buze, în nopți înghețate, și te va încălzi, miroase-l ca pe-o pfină, când îți va fi gîndul flămînd de țară... la-l, frate...

BĂLCESCU (*il ia*): Meșter de vorbe și diplomat iscusit... Îți mulțumesc. Fie-mi pumn din soarele Apusenilor.

IANCU: Și-acum, o gură de vinars moțesc.

(*Cîntesc.*)

BĂLCESCU: Pentru visul vieții tale!

IANCU: Pentru Valahia soră!

BĂLCESCU (*după ce bea*): Foc! Mă arde ca o flacăra! (*Învălit.*) Iancule, știu că ești meșter în cîntec de fluier. Cîntă-mi ceva...

IANCU: N-am mai cercat de mult gustul lemnului de cireș. Știi ce zice latinul: „Inter arma silent musae“. Dar să cer-căm.

(*Vrea să cînte, dar, din dreapta, intră Fani.*)

FANI: Aici erați... complotiștilor. V-am cău-tat în toată tabăra. Cred că nu discutați secrete de stat. (*Către Bălcescu.*) Domnule Bălcescu, mi l-ai răpit pentru prea multă vreme. Am și eu de pus la punct anele lucruri... Diplomatie de femeie.

BĂLCESCU: Să fii iertat. Dar eu nu-l voi mai vedea, poate, niciodată. Pe cînd voi, de-acum, o viață... o viață întreagă aveți înaintea.

FANI: Dumnezeu, dacă ar fi așa cum pro-rociți... Dar eu...

IANCU: Porumbelule de codru, să lăsăm visele. Știu că iar ai visat ceva.

FANI: Da, am visat... am visat...

IANCU: Vei însoți pe domnul Bălcescu pînă la Cîmpeni.

FANI: Aș fi vrut să rămîn pînă mîine.

IANCU: Mîine nu vom mai fi aici. Ne re-tragem mai sus, în munți. Îți dau eu veste, da Cîmpeni.

FANI: Și cînd te voi vedea?

IANCU: Curînd, foarte curînd. E aproape clipa...

DOINAȘUL: Gata. Ficiorii așteaptă poruncă de plecare!

BĂLCESCU: Și eu sînt gata. (*Privește în jur.*) Ce minunăție! (*Trage adine aer în piept.*) Aș vrea să rămîn aici toată viața. (*Spre Iancu.*) Te las, frate. Eu, de-acum, pe drum de pribegie. Rămîi, Crai de lumînă, în munții tăi. Fie-ți soarele însoțitor de pași.

IANCU: Gîndul meu cu tine, în țară străină. Îți doresc străinătate ușoară. (*Se îmbră-țișează.*) Și tu, porumbel, zboară, te voi

ajunge curînd din urmă. (*O mîngie pe păr.*)

FANI (*îi ia mîna și i-o sărută*): Nădejdea mea...

(*Ies.*)

IANCU (*singur, se sprijină de copac*): Sin-gur... Ca într-o lume de umbre: Buteanu, umbra fără somn... Și tu, Dobra, cu inima nemîngiată. Bălcescu... pribeagul viu... Doamne, ce taină a lumii îți în puterile tale neștiute?... Pînă cînd?... Pînă la sfîrșitul sfîrșitului... O viață, un dor, o dorință... Și va fi. Va fi...

AXENTE (*intră*): Mă iartă că te tulbur. Vin cu veste. Austrieci și ruși i-au în-colțit rău pe honvezi. În cîteva zile, Kos-suth va depune armele. Zic să începem și noi să slobozim cetele. Rămîn a mea și a ta. La caz de nevoie, dăm semn prin glas de buciun și focuri.

IANCU: Coareliș, Aiudeanu, Balint și ceata Pelaghiei să se slobozească. Cu Pelaghia, va fi mai greu... De la Viena, ce vești...?

AXENTE: Vorbe, vorbe, vorbe. Delegația așteaptă degeaba. Zic să mergi tu, Avrame.

IANCU: Împăratul nu se grăbește acum. Dar îl voi face să-și aducă aminte de noi. Cine-mi va plăti sîngele și morții? Și pe Buteanu, și pe Dobra? Vom merge, Axente. Și vom veni cu dreptul nostru scris în mînă.

AXENTE: Să-ți fie gura de aur și gîndul în ceas de adevăr. Dar eu tare mă tem că tot degeaba am luptat...

IANCU: Nu! Să nu te mai aud zicînd asta. Nu mi-aș ierta niciodată jertfa credincioșilor mei moți. Cu ce inimă m-aș putea întoarce lîngă inima lor, cea mereu cu speranță? Spune-mi! Cu ce inimă? Dar, nu, împăratul va înțelege. Ne va da pă-durile și pămînturile și roșire liberă de grai românesc. Așa va fi, Severe!

PELAGHIA (*intră, furioasă*): Am auzit că ai dat ordin de slobozenie. Dar io, Pelaghia Roșu, îți spun: de bună voie am venit și mă duc cînd oi vrea. Așa să știți!

IANCU: Pelaghia, dar nu numai ceata ta se va slobozi.

PELAGHIA: Nu-mi pasă. Io vreau să ră-mîn lîngă tine atîta vreme cît porți sa-bia la brîu. (*Duioș.*) Nu mă alunga, Crăi-șorul. Nu-mi lua bucuria vieții mele. Unde să mă duc?

IANCU: Te-ntorci în sat, îți găsești un fi-cior și-i umpli casa de copii.

PELAGHIA: Ori suguiești, ori nu vrei să înțelegi. Asta nu va fi, numa' dacă... Crăișorul, nu mă alunga...

DOINAȘUL (*intră, însoțit de Kazar*): Avră-muț, o' vînit un pribeag de-al lui Kos-suth. Zice că are de vorbit cu tine.

KAZAR : Sunt ofițerul Kazar, fost căpitan în armata lui Hatvany. Domnule Avram lăncu, am vești care vă pot interesa.  
 IANCU : Să le auzim !  
 KAZAR : Veștile au un caracter secret. Nu vi le pot spune decât dumneavoastră. Între patru ochi.  
 IANCU : Severe, Pelaghia, Ioane, lăsați-ne singuri. *(Cei trei pleacă, Pelaghia se ascunde după copac.)* Poftim, domnule Kazar, dorința ți-a fost îndeplinită.  
 KAZAR : Vin de pe frontul austriac. Kosuth va capitula. Armata e dezorganizată. Fug, care, încotro. Mai rău ca pe timpul lui Hatvany.  
 IANCU : Am aflat acest lucru și-mi pare rău.  
 KAZAR : Domnule Avram lăncu, vă mai aduceți aminte de Voșvari ?  
 IANCU : De Voșvari ? Cum să nu ! A fost un ofițer viteaz și un prieten al românilor. Tânăr, frumos și talentat. Mi-a părut sincer rău de sfârșitul lui.  
 KAZAR : Așa-i că era tânăr, frumos și talentat. Avea numai 23 de ani, și o mamă bătrână și bolnavă.  
 IANCU : Nu înțeleg unde vreți să ajungeți.  
 KAZAR *(febril)* : Și mai avea un frate, mai mare, luptător în armata lui Bem.

IANCU : Nu l-am cunoscut.  
 KAZAR : Și fratele mai mare n-a îndrăznit nici până azi să-i spună bătrânei mame adevărul. *(Se apropie cițiva pași, Pelaghia iese și ea.)* Eu sunt fratele mai mare și am venit să plătesc... *(Scoate pistolul.)* Mori, efine !

*(Pelaghia se repede în față și cade împușcată. Intră Doinașul și Azente.)*

IANCU : Duceți-l... *(Se apropie de Pelaghia.)*  
 Pelaghia... Vădano, hai, ridică-te. Nu-ți șade bine așa... Fii bărbat... Pelaghia...  
 PELAGHIA *(face un efort)* : Nu. De-acuma, gata, Avrame... Am vrut... Am vrut un... Dar, gata... Zilele mele... Și puterea mea se duc... Dar am rămas... Nu m-ai slobozit la vatră...  
 IANCU : Pelaghia, ridică-te. Vei rămâne aici. Te fac ajutorul meu pe toată viața...  
 PELAGHIA : Pe toată viața... Care viață... ? Dă-mi mina... *(O strânge într-a ei.)* Nu mai am putere... mi-o furat-o pământul... Te las... mă duc, Avrame... Crăișorule... Îmi pare rău că te las singur.  
 IANCU *(ii așază minile pe piept ; se ridică și se depărtează)* : Singur ?

## CORTINA

# PARTEA a III-a

Un salon de primire, la Viena, precedat de un mic hol. Birou de lucru elegant, mobilă aurită în stilul epocii. Pe perete, o hartă a Imperiului.

În scenă, comisarul imperial Hoffer și secretarul acestuia, Kling.

HOFFER : Mi se pare, domnule Kling, că va trebui să luăm măsuri mai directe împotriva delegației conduse de lăncu.

KLING : Exact asta vroiam să vă propun și eu. Excelență. *(Deschide un dosar.)* Am aici măsurile pe care le-am preconizat și justificările...

HOFFER *(cu superioritate)* : Uiti, pare-se, Kling, că nu tocmai dumneata ești chemat să preconizezi măsurile. Cât privește justificările de care aminteați, lasă pe seama altora această îndeletnicire. Și, apoi, nici nu cred că vom fi obligați să dăm explicații.

KLING *(docil)* : Îmi permit, totuși, să vă atrag atenția că lăncu a promis să nu se

miște din Viena până nu va sta de vorbă cu Majestatea-Sa Imperială.

HOFFER *(imitând)* : A promis să nu se miște din Viena... Și, mă rog, cui a făcut aceste promisiuni ?

KLING : Așa se vorbește, cel puțin în cercurile înalte.

HOFFER : Nu înțeleg de ce se încăpățânează acest moț. Ambiția lui e nemăsurată. În definitiv, putea bănuși, după felul în care a fost primită delegația lui Șaguna, care este poziția noastră. Nu-i așa, domnule Kling ?

KLING : Perfect adevărat, Excelență. Dar să nu uitați că lăncu este o natură liberă și nu va ceda atât de ușor.

HOFFER : Ce să cedeze ? Constituția a fost votată. Nu mai e nimic de făcut. Și, ce-ar fi fost ? Știi, sînt prea periculoși acești moți și prea știu să se bată bine. Tine minte asta, Kling !

KLING : Majestatea-Sa a cerut să fie anunțată de sosirea delegației. Vrea să-l vadă pe Iancu și să-i vorbească.

HOFFER : Majestatea-Sa e tînăr și generos. E suficient, pentru eroismul cetelor răzlete din munți.

O VOCE : Delegația domnului Avram Iancu.

(*Intră Iancu și Axente Sever.*)

HOFFER : Poftiți, domnilor. În curînd trebuie să sosească și Majestatea-Sa. Vrea să vă vadă !

IANCU : Doar să ne vadă ?

HOFFER (*eschivînd*) : Cum vă place Viena, domnule Iancu ?

IANCU : E un oraș mare și frumos și are oameni veseli, ca la noi, în munți.

HOFFER (*glăsuie surprins ; cu o ironie subțire*) : Găsești că vienezii se aseamănă cu... moții dumitale ?

IANCU : Cu mici diferențe. Moții mei sînt mai deschiși.

HOFFER : Cum, adică ?

IANCU : La noi se folosește un proverb : „Îi citești în inimă ca-n carte”...

HOFFER : Și, crezi că acest proverb nu ni se potrivește și nouă ?

IANCU : Nu, Excelență. Nu vi se potrivește întotdeauna.

HOFFER (*jignit*) : Se pare că nu ești prea obișnuit cu ceea ce noi numim politețe !

IANCU : Eu sînt ostaș. Excelență. Am uitat să fiu diplomat. Diplomația altora ne-a adus nouă vărsare de sînge.

KLING : Majestatea-Sa Imperială !

(*Axente și Iancu fac cîte o plecăciune.*)

IMPĂRATUL : Iată că ne-a fost dat să vedem, în persoană, pe Craiul munților ! Ești așa cum mi te închipuiam și cum mi-ai fost descris. Te-ai luptat ca un viteaz. Am auzit că ceata dumitale de moți s-a bătut cu mîinile goale. E colorsal !

IANCU (*subliniînd*) : Armata mea, Majestate, n-ar fi putut învinge dușmanul, luptînd cu mîinile goale. Ne-am făcut puști și tunuri de lemn. Iar dușmanul a găsit de cuviință să ne lase, mai apoi, armament din belșug.

IMPĂRATUL (*căuțînd conversație*) : Și, domnule, cine este ?

IANCU : Unul dintre vitejii mei trîbuni. Dintre cei care au rămas în viață. Axente Sever !

IMPĂRATUL : Îmi pare bine. (*Schimbînd vorba.*) Vorbește-mi ceva despre munții

dumitale. (*Indică vag pe hartă.*) Mi se pare că sînt pe-aici, prin sudul Ungariei.

IANCU : Nu, Majestate. Munții mei sînt în Transilvania.

IMPĂRATUL : Am auzit că sînt plini de aur. Nu-mi place aurul. Este un metal diavolesc.

IANCU : E sfînt și curat, ca inima moțului. Oasele străbunilor mei s-au făcut aur, Majestate.

IMPĂRATUL : Ești viteaz și vorbești ca un poet. Ce-ar fi să te înrolezi în oastea mea ? Simbolic, bineînțeles. Îți voi da un post de slujbaş la Curte.

IANCU : „Acvila non capit muscas”. Sînt ostaș, Excelență, nu scrib.

IMPĂRATUL : Vorbești latină ?

IANCU : Meseria mea m-a obligat s-o învăț și, apoi, este limba noastră de obîrșie.

IMPĂRATUL : Noi am hotărît să te decorăm, pentru serviciile aduse Imperiului. (*Face semn lui Hoffer, care aduce cutia cu decorația.*)

IANCU : Eu mi-am servit în primul rînd poporul, Majestate.

IMPĂRATUL (*ia decorația și o scutură*) : Uite, ce frumoasă e ! Ca o mică jucărie de aur.

IANCU (*jignit*) : Nu ne-am luptat pentru jucării, Majestate.

IMPĂRATUL (*spiritual*) : Dragul meu Avram Iancu ! Obiceiul decorațiilor e perimat. Dar e simbolic.

IANCU (*cu elan*) : Decorați țara cu drepturi, Majestate.

IMPĂRATUL : Drepturile vor veni. Vom avea grijă...

IANCU : Recunoașteți principatul Transilvaniei ca națiune liberă a Imperiului, cu limba și cu obiceiurile lui. Lăsați-ne pădurile și locurile, de la străbuni păstrate. Fiți prințul tînăr și ocrotitor al românilor din munți.

IMPĂRATUL (*măgulit*) : Dar sînt...

IANCU : În Constituție nu se pomeneste nici cîieri despre români, ca națiune liberă. Noi am luptat pentru aceste drepturi și am adus servicii Imperiului.

IMPĂRATUL : Primește această distincție, ca semn de prețuire și răsplată !

IANCU : Răsplata voastră să fie către popor !

IMPĂRATUL : Prin tine, răsplătesc poporul, cu această decorație.

IANCU : O refuz, Majestate !

IMPĂRATUL (*rece*) : E o jignire, adusă mie și Imperiului.

IANCU : E o nădejde că ne veți înțelege dorințele.

IMPĂRATUL (*îi șoptește ceva lui Hoffer*) : Am terminat, domnule Iancu. Regret că bunele noastre intenții s-au lovit de mîndria dumitale. Mi-aș permite să-ți dau un sfat : în asemenea ocazii, mîndria este cel mai mare adversar.

IANCU : Dă sărarii noştri sînt alţii, Ma-jestate.

(*Împăratul se retrage, jignit.*)

HIOFFER : Domnule Iancu, purtarea dumi-tale este incalificabilă.

IANCU : M-am purtat așa cum s-ar fi pur-tat orice alt român, în situația mea. Noi nu ne cerșim drepturile, Excelență. Am luptat pentru ele.

HIOFFER : Ai jignit intențiile Augustului Suveran.

IANCU : Jignirile aduse nouă s-au făcut du-rere.

HIOFFER : Orgoliul dumitale nemăsurat s-ar putea să te coste scump.

IANCU : Nu mai avem ce pierde, Excelență. Mindria și nădejdea în libertate sînt tot ce ne-a rămas.

HIOFFER : Socotesc întrevăderea terminată. Veți fi anunțați în scris de ceea ce s-a hotărît.

IANCU : Nu mai credem în vorbe. Poporul vrea fapte.

HIOFFER : La revedere, domnule Iancu.

(*Axente și Iancu ies și se opresc.*)

AXENTE : Iată, deci, răsplata morților noștri.

IANCU : Mi-e inima grea. Ce le voi spune morților ? (*Privind spre intrare.*) Metal diavolesc ? Pe acest metal diavolesc se sprijină Imperiul tău. Aurul moțesc scîl-pește pe capul încoronat.

AXENTE : Și, acum... Acum, încotro ?

IANCU : În munți. Severe. Timpul va ho-tări.

COMISARUL (*intrînd*) : Domnul Avram Iancu, domnul Axente Sever ? (*Cei doi încuviințează.*) Din ordinul Majestății-Sale Imperiale, pentru purtarea necuviințioasă și jigniri aduse Suveranului, sînteți so-mați să părăsiți capitala Imperiului, în termen de opt zile.

IANCU : Opt zile... E prea mult, comisare. Spune stăpînilor tăi că vom pleca chiar astăzi. Aerul nu ne priește. Pentru restul de șapte, cite ne-am fost acordate, ne rezervăm dreptul de a veni altă dată.

(*Cortina*)

(*Decorul reprezintă o locuință moțească. Scaune și o masă de brad. Pe un perete, steagul austriac cu pajura împărătească. În scenă, Iancu, stînd la masă, cu chipul schimbat, chinuit, trist.*)

IANCU (*monologînd*) : Deșertăciune și min-ciună... Ce-am primit, în schimbul mor-ților și al singelui vărsat ? Vorbe ! Pro-misiuni ! Decorații ! Buteanu — mort. Dobra — sfîrtecat, Pelaghia... și Kossuth ?

Din mîla Alteței-Sale, plecat peste graniță. (*Se repede la pajură și o calcă în pi-cioare.*) Încemn de necinste și mîrșăvie. Ești goală și slabă ca o minciună. (*Strigă.*) Un imperiu de minciună !

UN MOT : Crăișorul, o veste ! (*Privește pajura.*)

IANCU (*ironic*) : O căzut din cui. Ce veste ?

MOTUL : Împăratul face o vizită în Tran-silvania. Bărnăușii și Șaguna zic să-i faci o poftire în munți. Poate i s-o îndura inima.

IANCU : Îndurare ? De la cine ? O vizită ? Să vină Axente.

DOINAȘUL (*intrînd*) : Am auzit c-o să avem goști. Mi-am cumpărat elop nou, să nu zică Împăratul că nu-l cinstesc. Dă dragul lui mi-am cîrpit și nădraji. Dacă m-o vedea cumva, să întrebe : „Cine-i, me rog, la tunnefoastre, asta moț care nici choa-recul ca lume nu este la el ?” Și io, dă colo : „Ion Doinașul, să trăiți, domnule Majestate. N-am, că pă ceia buni mi i-o rupt drept în șăzut, să mă iertați, cînd am fost la bătaie.” Și, atunci, Împăratul va porunci să-i țină careva sabie și, fain-frumos, și-o da nădraji lui jos, grînd : „Na, poftim, me rog, draghe Ioane, ia asta nedragule, che tare fost tu viteaze.” Și, uite-așa, dă la jumătate în jos, o să fiu domn-majestate.

IANCU (*amuzat*) : Și el ce-o să facă, o să rămînă, în fața mulțimii, numa' în iz-mene ?

DOINAȘUL (*cu gravitate*) : Împăratul, chiar dacă-i gol pușcă și i să vîd bucele, tot împărat rămîne. Așa să știi ! (*Vede pa-jura și înțelege. Mîmînd naivitatea.*) Da' ce s-o-nîmplat, s-o strîcat ?

IANCU : O căzut din cui.

DOINAȘUL (*o scîlpă și o freacă cu mîneea*) : Măi, măi, ca să vezi ! N-ai trebuință de ea ? Dă-mi-o mie, s-o duc pruncului, să se joace cu ea.

IANCU : Du-o sănătos. Cîtă vreme are ?

DOINAȘUL : Un an. N-am avut vreme să-l croiesc mai devreme, c-am fost ocupat cu bătaia.

IANCU : Ce face Ana ?

DOINAȘUL : Ce să facă, mă suduie ; zice : „Vaii dă urechile tale, tontălaule. Doi ani ai stat la bătaie și tăt sărac ai ră-mas. Ai venit și tu cu o păreche de mă-draji, și aceia ungurești, și pă deasupra și rupt în spate.”

IANCU : Și tu, ce-i răspunzi ?

DOINAȘUL : Ce pot' să-i răspunzi ? Că gura muierii, dă data asta, adevăr grăiește. Pădurile nu-s ale noastre. Aurul nu-i al nost'. Mare mincinos, Franț Iosef ăsta. Nu m-aș fi așteptat dă la o față dă domn. Pîntru sărăcie ne-am bătut, cu ea am rămas. Ce fel dă dreptate îi ăsta, Avrame ?

IANCU : Dreptate împărătească, Ioane.

DOINAȘUL : Ne-or mînjît ca pă Horia.

AXENTE (intră): Împăratul e în drum spre Găina. Am pregătit moții în străile de sărbătoare. Se va abate și pe la Vidra, să ciocnească un pahar de vin la tine acasă.

IANCU: Un pahar de vin... La mine acasă? Severe... la mine acasă.

AXENTE: Zic să strângem moții și să pornim. Pe munte e totul pregătit. Îl vom primi cum se cuvine.

(Se aud buciumele sunind.)

IANCU: Buciumă moțul a nădejde. Inima lui, tot încrezătoare și curată este.

AXENTE: Se va îndupleca și ne va asculta cererile.

IANCU (ca un ecou): Se va îndupleca...

AXENTE: Va simți dragostea poporului și durerile lui.

IANCU: Dragostea și durerile lui. (Înfuriat.) Durerile lui nu le ia în seamă nămeni. Sînt aici, în inima mea, și numai moartea mă va scăpa de ele. Aici, în inima mea înghețată. (Brusc.) Axente, nu voi merge în întîmpinare.

AXENTE: Dar e totul pregătit!

IANCU: Adă-ți aminte de Viena!

AXENTE: Nu pune totul la inimă. Acum e momentul să...

IANCU: Taci o vorbă! Am spus că nu voi merge.

AXENTE: Poporul vrea să te vadă alături de el.

IANCU: Nu va câștiga nimic din asta.

AXENTE: S-a hotărît să-l întîmpini personal.

IANCU: Cine a hotărît? Să aștepte... Moții mei așteaptă de sute de ani.

AXENTE: Împăratul nu-ți va ierta asta.

IANCU: Măcar dacă ar ține minte!

UN MOT: Veste de la Vidra: Împăratul se cîstește la tine acasă.

IANCU: Să se cîstească sănătos. Vinul pe care îl bea are gust de sînge.

(Se aud din nou buciumele, a chemare.)

AXENTE: Iancule, te cheamă...

IANCU: Dacă s-ar putea face sufletul meu buciom... Bucium de om să se facă, și să-și plîngă durerea peste munți. Moții mei ar pricepe. E tîrziu acum, Axente, și n-am nici o poftă să-l văd. Ne vom judeca pe calea legii.

AXENTE: Să mergem, să nu le stîrnim minia.

IANCU: Minia lor? Cui îi pasă de minia lor?! De minia noastră să se teamă. Nu voi merge, Axente! Am hotărît. Vă rog, lăsați-mă cu gîndul meu.

(Ies toți.)

DOINAȘUL (mucalit): No, că s-or dus dracului nădrajii mei...

(Iancu rămîne singur. Se aude o muzică tristă.)

IANCU (se deschide la cămașă): Inimă, răbdă și taci... Fă-te o pasăre de tristețe și cîntă... Fă-te pasăre și du-te în nom. Soarbe apa cerului și văzduhul cetinii. Pasăre... Pasăre liberă-n zbor. Să nu mai vină umbrele... Umbrele cele fără hodină.

(Se aud bătăi puternice în ușă.)

O VOCE: În numele Împăratului, deschideți!

(Iancu deschide. Intră un funcționar polițienesc, însoțit de doi jandarmi.)

FUNCTIONARUL: Numitul Avram Iancu?

În numele Împăratului, te declar arestat.

IANCU: Pentru care vină?

FUNCTIONARUL: Ai instigat oamenii împotriva stăpînirii.

IANCU: Nu eu i-am instigat. Alții, cu fără-delegile lor.

FUNCTIONARUL: Ai blamat pe Majestatea Sa.

IANCU: Sînt credincios Majestății Sale și Imperiului.

FUNCTIONARUL (vede steagul căzut): Ce-i asta? Revoltă! Legați-l!

(Soldații îl leagă, Iancu se zbate.)

IANCU: Sînt Avram Iancu. Nu aveți dreptul.

FUNCTIONARUL: Ești arestat!

IANCU: Asta e răsplata Împăratului?

FUNCTIONARUL: Taci!

IANCU: Pentru că i-am slujit cu credință și am vărsat sîngele moților?

FUNCTIONARUL (brutal): Taci!

IANCU: Pentru că i-am apărut coroana, care se elătina?

FUNCTIONARUL (il bruschează): Taci odată, rebelule!

IANCU (la început uluit, apoi, izbucnind într-o furie necontrolată, își rupe legăturile și răstoarnă mobilierul): Vrei să mă lovești? Palma ta spurcată mă atinge, pe mine, Avram Iancu?! (Se oprește și-și duce minile la cap, ca în urma unei dureri violente.) Creștinătatea nu mai este. (Blînd.) Mielul Domnului... (Fără noimă.) Am să scriu Împăratului Mexicului... Ești satana... Ești Hatvany... Să vină Buteanu, Buteanu! (De afară se aud strigăte furioase. Senin, se așază pe scaun.) Vino să te binecuvîntez. Auzi? Au venit îngerii. A sunat trîmbița lui Dumnezeu. (Se ridică, brusc.) Nu, nu ești Hatvany, ești satana. Satana. Axente! Buteanu! Mă omorî diavolii!

(Pe ușă năvălesc un grup de moți, Axente și Doinașul.)

AXENTE: Iancule!

DOINAȘUL: Avrame!

IANCU (își duce minile la cap, a apărare):  
Eu nu sînt Avram Iancu. Eu sînt umbra  
lui Iancu.

(Cortina cade încet, Antract.)

(Grădină prinsă în jocurile mistuitoare ale  
toamnei. Totul e roșu pînă la violență. În  
depărtare, munți cu nimb de zăpadă. În  
mijlocul scenei, sub un brad, jîlul lui Iancu.  
Au trecut aproape douăzeci de ani. E îmbă-  
trînit. Chipul său e răvășit de tristețe. Iancu  
stă pe jîlt, într-o atitudine meditativă. Din  
cînd în cînd, cade cite o frunză. Atunci, as-  
cultă cu încordare. O lumină difuză, de în-  
ceput de zi. Se aude, în răstimpuri, privighet-  
toarea. La o mică depărtare de jîlt, culcat pe  
pămînt, ca un ciine credincios, Ion Doinașul.)

IANCU (monologînd): Țara umbrelor... Fie-  
care umbră cu soarta ei. (Se ridică.) Ce  
faci, Bălcescule, frate... tot rătăcitor pe  
meleaguri străine? Buteanu, Buteanu,  
umbră fără liniște, vino să tăifăsuim.  
Auzi cum sună frunza codrului. Și tu  
ești aici, Pelaghia... Biata mea Pelaghia,  
sulțet și trup neîubit. Femeie-bărbat...  
Umbre... O lume de umbre... (Se aude  
privighetoarea cîntînd.) Ioane, o auzi?

DOINAȘUL: Privighetoarea, Avrămuț. Nici  
ea nu doarme.

IANCU: Oare, de ce cîntă?

DOINAȘUL: De dorul verii cîntă. Simte  
iarna.

IANCU: Iarna... Simte iarna. Ioane, ce face  
Fani?

DOINAȘUL (surprins): Fani? Te așteaptă,  
Avrămuț. Ea e mireasa ta. E gătită în  
haine albe de mireasă.

IANCU: A îmbătrînit?

DOINAȘUL: Nu. E tînără, ca tine.

IANCU (surdit): Tînără, ca mine. Ea e mi-  
reasa mea. În haine albe.

DOINAȘUL: În haine albe. Albe, ca spuma  
norilor.

IANCU (insufleșit): Ea e mireasa mea. Du-te  
și spune-i să vină. Ne va cununa Popa  
Vlăduțiu. Cu sabia în mînă. Cu sabia, în  
loc de cruce. Stai! Să buciume moșii. Să  
adune cetele... Să vină Axente și Bu-  
teanu...

DOINAȘUL (cu ochii în lacrimi, spre fundul  
scenei): Buciumați, mă, buciumați!

IANCU (ascultă cu încordare): De ce nu bu-  
ciumă? (Tăcere.) Auzi? Au început. Bu-  
ciumă munții. Se face tulnic creanga. Se  
face ziua. E lumină! Soarele, sfîntul. (Se  
ridică, întinzînd minile spre soare. Se  
sprijină cu spatele de brad, ca și cum ar  
fi răstignut.)

VOCEA FANEI (la microfon): Purtai o cruce  
mare și grea... Și tu urcai dealul și te-am  
strigat. Buciumau moșii a dor după tine,  
dar tu te-ai pierdut în nori.

(Un început de vînt înfioară grădina.)

IANCU: Soarele, sfîntul. Se face lumină...

(În surdina, cor bărbătesc, aspru: „Trec  
carele Iancului!”)

VOCEA LUI IANCU (la microfon): Pe noi  
ne-au sculat nedreptatea și dorul de li-  
bertate. (Cor puternic.) Libertatea se cîș-  
tigă cu sînge! (Cor puternic.) Hai, zboară,  
Axente, ca șoimii. Înainte, feciori!

(Se aud zgomote de luptă.)

IANCU: Soarele, sfîntul. Se face lumină.

VOCEA LUI IANCU (la microfon): Aici  
dorm oasele lui Iloria și, mai jos, dacia  
lui Decebal. Os peste os și frunte peste  
frunte. Oasele lor s-au făcut aur și tărie.  
Noi ne apărăm neamul, și limba, și pă-  
minturile. (Melodia crește.) Nu ne-am  
luptat pentru jucării, Majestate. Decorați  
țara cu drepturi. Minciună, un imperiu  
de minciună!

(Corul se pierde brusc.)

IANCU (lunecă încet de-a lungul bradului,  
dar nu cade. Se sprijină de două crengi  
laterale): Lumină... Mireasa mea în straie  
albe... (Moare, sprijinit de brad. În pi-  
cioare.)

(De departe se aude un clopot subțire,  
stînger, speriat, apoi altul și altul. Vuiește  
văzduhul.)

DOINAȘUL (plingînd. Spre spectatori): Bu-  
ciumați, mă! Buciumați!

(Scena se întuneacă treptat. Un reflector  
puternic luminează bradul înalt și demn spri-  
jînd trupul lui Iancu.)

**CORTINA**



# CRONICA DRAMATICĂ

## PIESA ROMÂNEASCĂ PE SCENĂ

TEATRUL „ION VASILESCU”

### ÎNTORS DIN SINGURĂTATE de Paul Cornel Chitic

Data premierei: 28 decembrie 1977.

Regia: OLIMPIA ARGHIR. Scenografia: EVA ȘORBAN. Muzica de scenă: IOSIF HERȚEA.

Distribuția: SORIN POSTELNICU (Vlad); MARIETA LUCA (Doamna); CORNEL GIRBEA (Albu); SANDA MARIA DANDU (Teona); ION NICIU (Laonic); STELIAN CREMENCIUC (Agatanghel); ION LEMNARU (Ioad); CONSTANTIN RAȘCHITOR (Iracleie); ALEXANDRU MANOLESCU (Natanail); MIHAI DOBRE (Teleleu); AUREL TUNSOIU (Radu); FLORIN CRĂCIUNESCU (Damian); DANIEL TOMESCU (Balaban); DUMITRU FEDOREAC (Foca); IULIAN MARINESCU (Mitropolitul); ROMULUS BĂRBULESCU (Paznicul închisorii, Ostașul); DOMNIȚA MĂRCULESCU (Slujnica); IRINA BIRLĂDEANU (Ana); GELU VLAD (Ichim); IANCU NICOLAE, BAITOIU TUDOR, RANTHOLZ OCTAVIAN (Oșteni).

Tirziu și-a deschis porțile în această stațiune Teatrul „Ion Vasilescu”, stagiune, de altminteri, jubiliară, marele, pentru acest lăcaș de cultură teatrală al județului Ilfov, împlinirea a 25 de ani. Dar, prima reprezentare a anului teatral — și totodată prilej de aniversare binemeritată — a răscumpărat din plin așteptarea. A răscumpărat așteptarea publicului și a întrecut din plin așteptările noastre, fiindcă *Întors din singurătate*, spectacol montat de Olimpia Arghir, în scenografia Evei Șorban, valorifică cu prestanță o frumoasă piesă scrisă mai de mult de

Paul Cornel Chitic și se înscrie ca o montare exemplară în istoria frământată a acestui colectiv, cu sediul în inima Capitalei și cu reprezentațiile, mai ales, în afara ei.

Autorul *Cronicii personale* a lui Laonic, piesă reprezentată acum aproape zece ani, pe scena de la Piatra-Neamț — într-un spectacol distins la vremea respectivă cu o mențiune pentru debut în regie (Magda Bordeianu) —, și-a refăcut substanțial textul; păstrându-i nucleul greu de fapte și idei, dar primenindu-i câteva personaje, eliberându-l de balastul unor episoade și linii nesemnificative, sporindu-i latura descriptivă meditativă, adăncindu-i semnificațiile. Paul Cornel Chitic a dat prin *Întors din singurătate* o piesă de marcantă și marcată originalitate, care îmbogățește dramaturgia istorică și capitolul consacrat lui Vlad Tepeș — capitol care a tentat în ultimii ani nu puține și încercate condeie. Dacă în prima variantă personajul Laonic Chalcocondil, cronicarul bizantin care a furnizat importante izvoare pentru istoria principatelor din secolele XIV-XV, trasa chenarul dramei, comentator și întrucâtva protagonist al faptelor, pe cât de cumplite pe atât de pline de tlcuri, restituindu-ne chipul și gândul voievodului Vlad prin intermediul cronicii sale (fictive) — procedeu dramaturgic de mediere adesea forțată —, în noua piesă, Laonic trece în fundal, laolaltă cu toate celelalte personaje, și din ansamblul basoreliefului dramatic se detașează, lucrată cu a finețe, figura lui Tepeș. Figură copleșitoare, fascinantă și contradictorie, din ale cărei meditații adânci și monologhe histrionice, acțiuni crude și gesturi imprevizibile, aforisme înflorite și declarații fruste, tinărul scriitor a construit cu forță dramatică și impetuozitate literară un Vlad Tepeș veridic, eliberat de rigiditatea manualului de istorie, ca și de picanterea legendelor lui Dracula. Un personaj dramatic, tragic chiar, prin solitudinea în care e silit să se înfășoare, neînțeles de contemporanii săi, un luptător pentru independență, un apărător al libertății poporului, un campion al apărării puterii centrale și centralizatoare, care a distrus veleitățile autarhice ale marii boierii, utilizând în acest scop maxima violență, un fanatic al ecarisajului moral, ne-

pregătind să folosească represiunea pentru curățirea țării de hoți și ticăloși. Compoziția piesei e epică, acțiunea se derulează în secvențe rapide, mutându-se din palatul doamnei în iatacuri de taină și în camere boieresti, replicele sînt laconice și substanțiale, relațiile, tensionate și subtextuale, personajele, desenate în linii sigure, cu forță în caracterizare și plasticitate în înfățișare. Serisă cu un anumit rafinament al replicii, cu un pronunțat gust pentru sentințe aforistice, pentru ceea ce francezii numesc „mot d'esprit” („La oameni fără lege, trebuie unul fără suflet”; „Leg prietenie cu haita dar nu las bîta din mînă”; „Victoria s-așază în partea de unde poate vedea călcîiele fugărilor...”), piesa are un înalt registru liric, dezvoltându-se în autorul ei un poet al scenei. Noua versiune a „cronicii lui Laonic” nu e lipsită însă și de un anume livresc, piesa plătește tribut unor motive tradiționale, ca și unor scene de gen proprii dramei istorice, dar trebuie să recunoaștem că modelele sînt de calitate și influențele, benefice.

Spectacolul realizat de Olimpia Arghir impune și, fără discuție, se înscrie în realizările certe ale acestui an teatral. E un spectacol solid, bine articulat dramatic, într-o calligrafie cursivă și nu lipsită de grație, deși violența, virilitatea sînt principalele lui trăsături. O violență și o asprime tragică care incită spectatorul și-l determină să mediteze — ca în bunele reprezentații de idei — asupra sensurilor morale ale acțiunilor eroiului, asupra răspunderii conducătorului în momentele de cumpănă ale istoriei. Regia a asigurat omogenitatea funcțiilor complementare interpretării și, ca atare, scenografia sobră, austeră a Evei Șorban, fără a fi inedită, e adevărat și sugestivă: decorul din scînduri are tonurile cromatice necesare trimiterii în epocă, folosirea variabilă a spațiului are rigoare și costumele au expresivitate; culorile lor iradiază stări și semnificații: croiala onora aduce în scenă binevenite sugestii rinascimentiste care se tocesc avizat în veșmintele orientale ale altora, compunându-se, astfel, imaginea unui ev cumplit și măreț și a unei lumi fabulos amestecate. Muzica eminentului compozitor și folclorist Iosif Herța are autenticitate și vibrație poetică, colorează istoria cu sonorități contemporane.

Omogenitate aflăm și în cea mai mare parte a distribuției, dar, firește, cu excepții. Colectivul, actori tineri în majoritate, practică un joc de relație, cultivînd expresivitatea laconică și supletea mișcării. Tinărul actor Sorin Postelnicu a acoperit, în bună măsură, rolul dificil, complex, din fațete, al lui Vlad, și l-a „demonstrat”, în altă măsură. El ne convinge de justetea obsesiilor eroiului, ne amintește setea lui de absolut în căutarea dreptății, dar în interpretarea sa lipsește un anume „grăunte de nebunie”, o anume scînteiere proprie unei naturi charismatice, pricină pentru care personajul uneori apare decalibrat, sărăcit... O numeroasă distribuție joa-

că în acest spectacol și, cum spuneam, majoritatea joacă bine, cu rigoare și forță de caracterizare: Mihai Dobre — un măscărici sui-generis, de inspirație shakespeareană și cu purtări valahe; Cornel Gîrbea — un boier mișel și camelconic; Ion Niciu — Laonic, enigmatic, atâteștiutor și tăcut; Maricla Luca — Doamna, tristă, speriată și coplesită de personalitatea soțului-stăpin; Stelian Gremeneuc — un armas, slugă credincioasă Domnului pînă la o anumită răs-cruce a drumului istoriei, dar credincioasă sieși totdeauna etc. Se detașează, însă, interpretarea Sandei Maria Dandu (Teona) și a lui Ion Lemnaru (Ioad), actori ce-și acoperă partiturile cu strălucire. Prin jocul lui Ion Lemnaru, boierul trădător Ioad apare ca un personaj sofisticat, un principe machiavelic, ce-a adunat știința occidentului și tainele orientului în meșteșugul delațiunii, omorului și intrigii, apariție onctuoasă, ascunzînd secrete grele, pe măsura celor trăite în vremi tulburi și aprige. O reală creație realizează Sanda Maria Dandu, în rolul Teonei, aducînd acest personaj — tînără soață de boier, robită de patima uciderii Domnului pentru a-și răzbuna ibovnicul — în prim-planul dramei. Teona devine, pe rînd, o Vidră, nepotolită în ambițiile-i mari, o adevărată lady Macbeth, pe drumul singelui, întru-chipînd, cu gingășie, perfidia, cu subtilitate, cruzimea, cu nevinovăție, violența. Ca una dintre cele mai expresive scene de gen ale spectacolului s-a desenat secvența în care Teona dă glas și înfățișare parabolei „grădinăritei distrate”, călăuzindu-și Doamna pe o potecă a crimei, joc realizat cu grația naivă și rafinată a unei miniaturi din școala primitivilor italieni.

Întors din singurătate e un spectacol care trezește interesul pentru colectivul dramatic al Teatrului „Ion Văselescu”, pentru potențialul său, realmente, creator.

Mira Iosif

TEATRUL „V. I. POPA”  
DIN BÎRLAD

EXCURSIA

de Theodor Mănescu

Data premierei: 22 noiembrie 1977.  
Regia: DINA COCEA. Scenografia:  
MUGUR PASCU.

Distribuția: ELENA PETRICĂN  
(Mama); CONSTANTIN PETRICĂN  
(Tatăl); CONSTANTIN AVĂDANEI  
(Fiul).

După premiera absolută de la Bacău, după spectacolul realizat sub egida A.T.M. la București și după alte cîteva premiere, la

teatrele din țară, un alt colectiv, cel din Birlad, ne-a invitat să vedem *Excursia*. Nu e greu de închipuit în ce măsură ne-am grăbit să dăm curs invitației, la o piesă contemporană, pe care, cu un an și ceva în urmă, am receptat-o cu deosebit interes. În graba cu care am acceptat să vedem versiunea birlădeană a *Excursiei*, s-au amestecat mai multe temeuri. Primul, interesul pentru piesă (socotită, pe bună dreptate, una dintre cele mai bune lucrări ale lui Theodor Mănescu). Al doilea, interesul pentru acel teatru (dramaturgia originată este, pe scena birlădeană, un oaspete îndrăgit și frecvent. Dovadă, în repertoriul actualiei stagiuni există, în prezent, cinci spectacoale cu piese românești inspirate din actualitate). Al treilea, interesul pentru regie (un nume prestigios, întâlnit mai rar pe lista direcțiilor de scenă: Dina Cocea).

Versiunea birlădeană este realizată sub semnul maturității profesionale, ideea politică fundamentală a textului este transmisă limpede, cu mijloacele care-i sînt, în mod organic, specifice. În reprezentarea de la Birlad a *Excursiei* se recunosc trăsăturile caracteristice ale actriței Dina Cocea: inteligența ascuțită, subtilitatea, sensibilitatea artistică, capabilă să desprindă și să reliefeze lapidar esențialul. Cu tăieturi nervoase și sigure în text, cu binevenite renunțări la unele acțiuni suplimentare care îngreuiuan, în prima parte și în final, înțelegerea dramei, Dina Cocea, în ipostază de regizor, a asigurat concentrarea acțiunii, afirmînd, dintr-o perspectivă convingătoare, concepția politică, etică și culturală, proprie societății noastre de azi, pe care autorul a supus-o deschis, cu îndrăzneală, dezbaterii.

Așadar, spectacolul cu *Excursia* de la Birlad a impus, cu deosebită forță, cu atmosfera necesară, cu momente de tensiune reală, valoarea angajării, a responsabilității față de interesele patriei socialiste.

Talentul pedagogic al Dinei Cocea, aflată la cea de a cincea sa experiență regizorală, s-a răsfrînt binefăcător asupra actorilor birlădeni, care, bine conduși pe linia portretului, și pe aceea a dinamicii dramatice, au ilustrat, deplin convingător, intențiile autorului. Razele colaborării creatoare, ale fetei înfloriri dintre virtuțile unor actori dotați și o îndrumare de înalt profesionalism, s-au remarcat, în primul rînd, în debutul scenic al tinărului absolvent Constantin Avădanei. Cîștig important al dramaturgiei noastre socialiste, în genere, rolul Fiului din *Excursia* (exponent al tinerei intelectualități din zilele noastre, caracterizată prin judecată matură și dragoste față de pămîntul în care s-a născut și a crescut) a fost susținut de tinărul actor cu vibrație sinceră, cu patos reținut. Dincolo de candoarea vârstei, de naturalitatea exprimării, debutul lui Constantin Avădanei a fost marcat tocmai de greutatea



Elena Petrican, Constantin Petrican și Constantin Avădanei

și de gravitatea argumentării, prin care ne-a convins nu numai de posibilitățile pe care le are de a da contur unui rol, ci și de aceea de a da adîncime conflictului dramei.

În rolul Tatălui, Constantin Petrican ni s-a înfățișat, ca întotdeauna, sigur, egal cu sine, autentic și convingător prin acuratețea și minuția cu care a subliniat amestecul de vanitate, de ambiție vulgară, de lăcomie, al unui îns care nu are alt țel în viață decît parvenirea.

Drama adevărată, umană, realistă, a Mamei, sentimentele și atitudinile ei contradictorii (cînd aprobatoare, cînd dezaprobatoare), îndoilele și hotărîrile ei dramatice au fost excelent punctate de Elena Petrican, într-o compoziție expresivă, îmbibată de fire și de sinceritate.

Spectacolul birlădean ne-a revelat și o scenografie plăcută, cea semnată de Mugur Pășeu, care a demonstrat, la rîndul lui, aceeași limpezime și aceeași acuratețe care au călăuzit întregul spectacol. Un interior, desenat în linii moderne, cu spații multiple, „mobile” cu tot felul de obiecte, sugerînd semnificativ, în aparenta lor îngrămădeală și dezordine, atmosfera piesei: febrila agitație de dinaintea plecării într-o unică și metaforică *Excursie*.

Valeria Ducea

# PIATRĂ LA RINICHI

de Paul Everac

Data premierei: 1 decembrie 1977.

Regia: NAE COSMESCU. Scenografia: DIANA și VLADIMIR POPOV.

Distribuția: TITOREL PĂTRAȘCU (Urechiatu); CONSTANTIN COȘA (Farfuz); FLORIN GHEUCA (Hărăbaie); PUIU BURNEA (Strungă); CONST. CONSTANTIN (Ranchiș); GH. GHEORGHIU (Dăicuțoiu); MIHAI DRĂGOI (Scurtuleț); DORU ATANASIU (Peșcheșanu); SICĂ STĂNESCU (Roșcovă); ANCA ALEXANDRA (Camelia Strășcineanu); CĂTĂLINA MURGEA (Tovarășa Mardare); DOINA IACOB (Geta Plăcintă); RODICA MUȘTEANU (Sora); DESPINA PRISĂCARU (Pica); LIGIA DUMITRESCU (Tovarășa Costiță); IOANA ENE-ATANASIU (Doctorița Odobăcă); VASILE CAMBOS (Un muncitor).

Recent intrată în circuitul artistic, comedia lui Paul Everac *Piatră la rinichi* se află în repertoriul a patru teatre. (După cum se pare, piesa nu avea soarta precedentei scrieri satirice a autorului, *Viața e ca un vagon*?) Succes explicabil, zice eu, prin mai multe cauze, printre care semnătura scriitoricească nu este cea din urmă. Alte explicații ar fi, într-o ordine neaxiologică și necronologică, criza de comedii bune și noi; precum și sentimentul spectatorului, de a fi fost „răzbunat” de către eroul principal, Virgil Urechiatu. Numele acestuia stârnește nedumeriri doar celor care au ignorat aspectul onomastic din lista de personaje a piesei, savuroasă, alecsandrineană: eroii lui Everac se numesc Dăicuțoiu, Peșcheșanu, Costiță, Plăcintă, Odobăcă ș.a.m.d. Urechiatu nu poartă acest nume ca o aluzie... zoologică (pentru că ar fi măgar, spre exemplu), ci, așa cum ne lămurește autorul însuși, „deoarece l-au luat mulți de urechi, de-a lungul anilor”. Piesa începe, însă, în momentul revanșei, atunci când, sătul de umilintele pe care le-a suportat, indignat de încercetudinea pe care le vede în jur, începe el să-i urecheze pe ceilalți. Cu mai multă putere, cu forța omului care are dreptate. Și, mai mult, fi molipsește de combativitate și pe tovarășii săi, care încep, rînd pe rînd, să bată cu

pumnul în masă. Piesa lui Paul Everac nu este deloc comodă, formula nu e schematică, atitudinea e fermă. Dramaturgul nu cruță pe nimeni, înfierînd eroarea, indiferent de mediul social în care o întîlnește, arătînd și el (ca să folosesc cuvintele lui Vasili Șukșin) că „răul este mai organizat decît binele” și, deci, nu prea ușor de învins. Funcționari din minister, directori de întreprindere, medici, responsabili de restaurante ș.a., care și-au țesut cu migală relațiile abjecte, străine eticii și echității socialiste, sînt dărîmați — greu, dar definitiv — de acest justițiar Urechiatu. Comedia dovedește, din nou, că autorul se numără printre cei mai consecvenți dramaturgi, susținători ai atitudinii civice, radicale.

Cusurul *Pietrei la rinichi* este, însă, vulgaritatea; de la Petronius și Aristofan, se știe că există și o literatură licențioasă, care-și păstrează, totuși, valoarea; găsim și în piesa lui Paul Everac replici inspirate, cu această tendință; dar, nu o dată, mi-au zgîriat urechea expresii pe care nu-mi vine să le transcriu.

Epurată, însă, piesa cîștigă mult; faptul e confirmat de montarea băcăuană, realizată de Nae Cosmescu (preocupat de nuanțele lirice, de gravitatea subtextului, în aceeași măsură ea și de latura caricaturală a lucrării). Și trupa teatrului, cu verificată apetență pentru comedie, a servit-o foarte bine (cu excepția lui Constantin Constantin și a lui Sică Stănescu). Am aplaudat subtilitatea Ancăi Alexandra, a lui Titorel Pătrașcu și Mihai Drăgoi, hazul enorm, bine punctat, agresiv chiar, al lui Puiu Burnea, Gheorghe Gheorghiu, Florin Gheuca, Constantin Coșa, Cătălina Murgea sau momentele lucrate cu precizie de către Doina Iacob, Despina Prisăcaru și Doru Atanasiu.

Bogdan Ulmu

TEATRUL „A. DAVILA”  
DIN PITEȘTI

## UNDEVA, O LUMINĂ

de Doru Moțoc

Versiunea scenică piteșteană a acestui text, cu premiera absolută la Teatrul „Bulandra”, își datorează interesul mai ales regiei. E un spectacol bine articulat, cu teza literară înfățișată limpede. Piesa lui Doru Moțoc este o pledoarie lirică pentru puritatea raporturilor umane. Tînărul dramaturg — fervent gazetar și cercetător al trecutului Loviștei — s-a pasionat mai mult de reliefaarea caracete-

Data premierei : 25 decembrie 1977.  
Regia : NAE COSMESCU. Scenografia : CONSTANTIN RUSU.

Distribuția : ION ROXIN (Ben Benedict Preda) ; ELENA TUTULAN, NINA ZĂINESCU (Ursula Seidelman) ; ION FOÇAȘA (Sandu Crăcană) ; HAMDİ CERCHEZ (Gică Rîmboacă) ; EUGEN UNGUREANU (Un bărbat cu „Chevrolet”) ; DEM. NICULESCU (Necunoscutul) ; ANGELA RADOSLAVESCU (Doctorița) ; CARMEN ROXIN (Silvia) ; FLORIN PRETORIAN (Un tânăr) ; MARIA ANDREEA RAICU (Asistenta medicală) ; MIHAI VIOREL (Rănitul).

relor, de observația morală. O poveste simplă, cu mai multe caractere bine individualizate. Regizorul Nae Cosmescu a înțeles „slăbiciunea” dramaturgului și, chiar dacă a lucrat cu actori buni, nu le-a prilejuit acestora „recitaluri”, ci i-a orientat spre un efort colectiv de valorificare a ideii piesei. Oamenii feluriți, pe care destinul îi înalță o clipă, își dovedesc, ajutați de împrejurări, omenia. Interdependența personajelor, faptul că ele au, fiecare, o convingere afirmată impetuos, l-au determinat pe regizor să urmărească și să sublinieze atent relațiile dintre ele, să creeze o stare conflictuală permanentă. Personajul Ben, vânzător la o stație PECO, a dorit singurătatea pentru a se vindeca sufletește, în urma unei nedreptăți. În el moenesc, însă, mari clanuri, fostul medicinist caută — deocamdată, pe plan ideatic — „lumina”, adică puritatea, pregătindu-se pentru un viitor în care să traducă faptic gândurile sale constructive. Actorul Ion Roxin atribuie personajului o impresionantă forță lirică. În gândirea sa, tânărul Ben este un visător lucid, un bărbat matur, căutând să pătrundă rosturile demne

ale vieții. Roxin s-a mai întâlnit în ultima vreme cu asemenea eroi dramatici și, totdeauna, am apreciat la el capacitatea de interiorizare, convingerea că arta teatrului înseamnă și cultivare perpetuă a rostrii. Ion Foçașă, veteranul teatrului, întruiepează cu bonomie pe agentul de circulație Sandu Crăcană. Actorul creionează, cu dezinvoltură-i știută, un personaj cu farmec, un om plin de înțelegere pentru semenii săi. Hamdi Cercez risipește multă energie pentru pitorseul Gică Rîmboacă ; se remarcă dorința actorului de a revela filonul de omenie al simpaticului căruțaș. O surpriză în spectacol este Dem Niculescu, interpretul Necunoscutului. Un actor bun, neutilizat de cîteva stagii, pe care-l regăsim aici în efortul de a exprima datele particulare ale unui text. Eroul său, un încercat activist de partid, comunică emoționant cu sala, dezvăluind un suflet încarnescenț, un luptător pentru adevăr. Carmen Roxin intuiește datele personajului, Silvia, fata care caută „unde va, o lumină”, dorind să se salveze din banalitate și compromis. Se mai remarcă Angela Radoslavescu (o înimioasă doctoriță) și Eugen Ungureanu (un tânăr talent, într-un rol episodic). Destul de ștersă este Elena Tutulan, o turistă germană, vorbind școlărește în... franceză.

Scenografia lui Constantin Rusu ni s-a părut inexpressivă, amintind vag interiorul unei stații de benzină.

Să consemnăm, de asemenea, contribuția în spectacol a regizorului tehnic Ștefan Dumitrescu, unul dintre acei pasionați slujitori nevăzuți ai teatrului.

În repertoriul Teatrului „A. Davila”, acest spectacol marchează încă un moment de readă slujire a dramaturgiei originale, dedicate omului și cinstei sale.

Ionuț Niculescu

## ALTE PREMIERE

### TEATRUL MIC

# EFFECTUL RAZELOR GAMMA ASUPRA ANEMONELOR

de Paul Zindel

*Efectul razelor gamma asupra crăițelor în epoca debarcării omului pe lună* sună titlul complet al piesei destul de obscurului scriitor new-yorkez Paul Zindel, care a fost distinsă cu premiul Pulitzer, ca cea mai bună lucrare dramatică a anului 1971. Piesa a stat la baza filmului cu același titlu, regizat de Paul Newman și interpretat de soția sa, Joanne Woodward, și ea continuă, acum, la Teatrul Mic, seria premierelor cu prospeccii valabile, bogate în semnificații, din literatura dramatică a ultimilor ani, scrisă pe alte meridiane.

*Efectul razelor gamma asupra anemonelor* (titlul frumoasei versiuni românești) reprezintă o experiență științifică școlară și, totodată, ascunde sub această denumire metafo-



Data premierei : 20 decembrie 1977.  
Regia : CĂTALINA BUZOIANU.  
Scenografia : MIHAI MADESCU. Tra-  
ducerea : ALF ADANIA.

Distribuția : OLGA TUDORACHE  
(Beatrice); RODICA NEGREA (Tillie);  
ADRIANA ȘCHIOPU (Ruth); ANGE-  
LA IOAN (Janice); IOANA CIOMIR-  
TAN (Nanny).

rică o parabolă frumoasă, plină de tilcuri. În-  
tilnim în piesă diverse influențe ale marilor  
dramaturgi americani: motivații psihologice  
din Tennessee Williams, relații dramatice ca  
la Edward Albee, situații sociale ca la Arthur  
Miller, eroinele dramei arătându-ni-se urmas  
directe ale „dezmoșteniților“ lui O'Neill. În  
această scriere, care a scos la lumină și a  
consacrat cariera literară a profesorului de  
chimie Paul Zindel, propulsându-l peste noapte  
dramaturg — ca în foarte multe piese ame-  
ricane ale deceniilor șase și șapte — e vorba  
despre singurătate și înstrăinare, despre sor-  
dăd și atroce, despre promiscuitate și mizerie  
în viața unei familii situate la periferia  
murdară, săracă și tristă a unei lumi stră-  
lucitoare, opulente și zgometoase. Piesa ne  
înfățișează puternicele contradicții din socie-  
tatea americană hiperindustrializată, super-  
tehnocratizată, capabilă să desferece tainele  
micro și macrouniversului, misterele galaxiei  
și ale atomului, să exploreze cosmosul și să  
prospecteze luna, dar neputincioasă în fața  
dramelor familiei, a lipsei de comunicare,

incapabilă să rezolve paupertatea fizică și  
morală a membrilor săi. O mamă își crește  
în chip primitiv, plină de ură și sălbatică  
disperare, fiecele, jonglând să găsească mij-  
loacele de trai, pe cît de insolite pe atît de  
păguboase, asociind unor improvizații fantas-  
magorice răutate și cruzime. Beatrice zăluda,  
femeia trecută prin multe furtuni și naufra-  
gii, zarzavagioaică cu fuste veleități de dan-  
satoare, cinică și sărmană exploatare-gazdă  
a unor bătrîni infirmi și încu-  
rabili, reprezintă realitatea brutală a unei  
Americi obscurantiste, segregacioniste, înapo-  
iate. Beatrice nu permite fiicelor sale să  
frecventeze școala, arătîndu-se despotică și  
mărginită ca un personaj dickensian, învăță-  
tura fiind pentru ea sursa „teoriilor“ inutile,  
a iluziilor, cu nimic folositoare în lupta  
crîncenă pentru o bucată de pîine. Ruth,  
fiica cea mare, adolescență dezaxată, nîmfo-  
mană precoce, cu stagiu în instituții psihia-  
trice, e vidoma multor altor tinere personaje  
din piesele de peste ocean, generînd conflicte  
printr-un comportament hipergoist, împre-  
vizibil și insuportabil. Dar Tillie, mezină, ade-  
vărată „rază de lumină în împărăția întu-  
nericului“, aduce în acest peisaj sumbru și  
devastat încrederea în om, în puterea lui  
de a descifra și stăpîni prin rațiune uni-  
versul, în ciuda tuturor vicisitudinilor trau-  
lui cotidian. Efectul radiațiilor cosmice asu-  
pra florilor e tema lucrării practice la bio-  
logice realizate de micuța Tillie, stimulată de  
un profesor îndrăgit, personaj ce nu apare,  
dar omniprezent, cu un nume simbolic, dom-  
nul Goodman (Omul bun !). Razele gamma,

Rodica Negrea, Adriana Schiopu, Olga Tudorache și Ioana Ciomirtan





știință, se află în îndemna oamenilor, a tuturor, și chiar dacă în *slums*-urile metropolei domnește promiscuitatea, sărăcia și tristețea, asaltul cunoașterii asupra ignoranței și a răutății va triumfa. Acestea e mesajul adânc umanist al piesei lui Zindel, din plin valorificat pe scena din Sărindar, într-unul dintre cele mai frumoase spectacole ale stagiunii bucureștene. Spectacol lucrat de Cătălina Buzoianu în cheie majoră, în forță, cu o orchestrație bogată, spectaculoasă, în care principalele acorduri sînt violența, grotescul, fabulosul și sordidul. Într-un decor de expresivă plasticitate, ce etalează, ca într-o expoziție hiperrealistă de pop-art, insalubritatea, decrepitudinea, talmeș-bolmeșul unor existențe dezordonate și încovoiate (scenograf Mihai Mădescu), se desfășoară în volute mari — nu totdeauna strunite — o luptă violentă, cîteodată surdă, dar mai mult urlată, cu acute tragice și fiorituri ridicole, o luptă între niște ființe care se iubesc și totodată se detestă, în luna schemă americană a ecuației dramatice dragoste-ură. Regia atentă, chiar prea atentă, la mărunțul detaliu naturalist, la gestul fixat cu minuție, a intercalat cu aplicație planul realist cu o a doua realitate, onirică, și a suprapus întregii narațiuni proiecțiile altei lumi. Efectul „radiațiilor” se traduce (cu o anumită, neavenită ostentație) în pulsații de lumină și imagini filmate, amintindu-ne de o odisee a spațiului, măreăță și superb eliberatoare, ce face neînsemnate dramele locuitorilor Terrei...

Reușita reprezentăției o găsim, în principal, în interpretarea actricească, în recitalul Olgăi Tudorache, în primul rînd. Olga Tudorache (care și-a sărbătorit cu acest rol un sfert de veac de teatru) ni s-a arătat într-o compoziție de zile mari. Ea a portretizat cu energie, în mari pete de culoare, o femeie îmbătrînită înainte de vreme, înrăită și urîțită, un chip și un trup pe care s-a depus jégul unei vieți năclăite în privațiuni și umilințe; actrița a nuanțat cu inteligență stupiditatea, mîrginirea, meschinăria și abrutizarea personajului și a punctat cu delicatețe visele sfîșiate, speranțele înăbușite, frumusețile mistuite. O secondează, din umbră, cu mare discreție, veterana Ioana Giomirtan, în rolul aproape mut, dar extrem de expresiv, al decrepitei Nanny, ruină fizică, simbol al distrugerii relațiilor filiale, personaj atroce, realizat diafan. Și o înconjoară, multicolor, trei studențe (elevele Olgăi Tudorache, care și-a dovedit cu acest prilej și certa ei vocație pedagogică), în rolurile adolescentelor; spectacolul concretizează cerința integrării studenților în practică. Angela Ioan siluetează rapid și în linii caricaturale — urmînd, evident, indicațiile mizanscenei — un preceoz și contrafăcut „star” de o zi, după tipicul reclamelor TV, eludînd, însă, substratul mai adînc al demonstrației dramatice, care a urmărit să ne avertizeze, prin adolescența Janice și prin succesul ei „științific”, de pericolul violenței și al dezumanizării în rîm-

durile tineretului. Adriana Șchiopu compune cu sîrguință și cu vădită conștiinciozitate chipul fetei morbide, vag dezzechilibrată, izbutindu-i însă mai bine conturul decît desenul. Admirabilă e, în schimb, Rodica Negrea în rolul Micuței Tillie, „cercetătoare” candidă și profundă, mică stea ce-și urmează neabătut traiectoria, neatînsă de mizeriile și de nefericirile familiei ce-o persecută cu obstinație. Personajul are strălucire, iradiază inocență și credință și ne convinge de inteligența și de generozitatea unui tineret care, în epoca de-lăcășării omului pe lună și a cuceririi cosmosului, poate aspira să trăiască la unison cu timpul său și merită să trăiască astfel. Prin integrarea acestor sensuri, spectacolul regizat de Cătălina Buzoianu, pe scena Teatrului Mic, e profund politic și educativ, răspunzînd și unor întrebări ale tineretului nostru.

Mira Iosif

## TEATRUL GIULEȘTI

# RĂZBOIUL VACII

de Roger Avermaete

Data premierei : 23 decembrie 1977.

Regia : DINU CERNESCU. Scenografia : ANDREI BOTH și LIANA MANTOC. Versiunea românească : PAUL B. MARIAN. Muzica : compozitor și interpret VALI STERIAN.

Distribuția : FLORIN ZAMFIRESCU, CONSTANTIN COJOCARU (Tăranul) ; MIHAIL STAN (Primul sergent) ; VASILE ICHIM (Al doilea sergent) ; ȘERBAN CELEA (Grefierul, Seniorul de Beaufort) ; JORJ VOICU (Judele din Condroz) ; DORINA LAZĂR (Femeia) ; ION VILCU (Seniorul din Goşnes și din Jallet) ; GEORGE BĂNICĂ (Prelatul) ; MUGUR ARVUNESCU (Pristavul) ; ILEANA CERNAT (Doamna de Fallais) ; GEO COSTINIU (Seniorul de Fallais) ; OLGA BUCĂTARU (Doamna de Beaufort) ; ATENA DEMETRIAD (Doamna de companie) ; SEBASTIAN RADOVICI (Regele Franciei).

Deși lipsită de originalitate și de inventivitate dramatică, *Războiul vacii*, piesa prolificului scriitor flamand Roger Avermaete își găsește totuși, cred eu, rostul în repertoriul teatrului giuleștean, pentru ideile sale, pentru intențiile de critică socială și pentru structura sa dramatică, dintre cele mai accesibile: farsă satirică, naivă, de tip popular.



Țăranul (Florin Zamfirescu), între cei doi sergenți (Mihail Stan și Vasile Ichim)

Situată într-un îndepărtat și neprecizat ev mediu, *Războiul vacii* își justifică actualitatea prin atitudinea morală a autorului. Avermaete denunță dezumanizarea proprie tuturor societăților bazate pe exploatare; prin jocul intereselor meschine ale unor minorități sociale, se pot petrece oricând și oriunde fapte cu consecințe catastrofale, războaie absurde și nedrepte, cărora le cad victime oameni simpli și nevinovați. Iată, în esență, titlul fundamental al *Războiului vacii*. El conferă textului caratul calității și al rezistenței în orice companie și competiție repertorială.

Facilă ca ton, cu acțiune cam săracă, liniară, piesa are o galerie de tipuri variată și pitorească. Scâlțați în ridicol, apar, rind pe rind, seniori cupizi și profitori, prelați ticăloși, judecători penibili și corupți, regi convenționali, doamne ipocrite, soldați bezmetici și blazați. Iar, învăluiri într-un sentiment de sinceră compasiune și urmăriti cu o emoție discretă, se ivesc, disperați, lîhniți de foame și fugăriți de mizerie, țărani și țăranice.

Cunoscut pentru diversitatea și pentru vastitatea preocupărilor sale, autorul nu pare a fi însă și un umorist de forță. Dialogul, cît se poate de realist, este acordat adesea la diapazonul locului-comun și al banalității. Dar ideea care animă acest dialog, puterea nefastă a bunului-plac, efectele dramatice ale înlocuirii logicii cu arbitrarul în relațiile sociale și umane, ca și lumea piesei, așezată sub semnul convențiilor fade și ridicole, al ipotezei, pot constitui sursa unui spectacol de valoare.

Dinu Cernescu, ca și actorii din distribuția acestui spectacol (alcătuită cu cîțiva dintre

cei mai buni interpreți ai trupei giuleștene) erau cheazășia unei izlînzi artistice. Dar, deși e înscris în limitele unei montări de ținută și are cîteva momente convingătoare, cîteva puncte de real interes, spectacolul nu poate totuși fi socotit o biruință, nu răspunde potențialului creator al realizatorilor și nici, speranțelor investite.

Unii critici au tresărit cu uimire și cu amărăciune în fața efortului artistic, în fața cantității de fantezie și de energie, cheltuite pentru un rezultat incert, receptat mai mult cu rezerve decît cu satisfacții.

Tentați să ne punem întrebări pe marginea unei montări căreia trebuie să-i acordăm, totuși, după părerea mea, dreptul de a fi înțea, în actuala stagiune, în rîndul spectacolelor interesante și încitante la discuție (și nu în acela al reprezentațiilor-rebut, amorfe și indiferente), am putea formula sumar un răspuns. Regizorul a luat farsa prea în serios, a încărcat-o cu prea multă gravitate, devansîndu-i, în mod ostentativ, intențiile. În dorința de a amplifica acțiunea cu sensuri suplimentare, Dinu Cernescu a subestimat regulile simple ale jocului propus de Avermaete și a încercat să se apropie de text cu un arsenal de instrumente specifice altor genuri de satiră politică, agitatorie, de amplizarea dezbaterilor brechtiane sau dörrenmattiene. Or, așa cum s-a văzut, în derularea contorsionată, greoaie și vădit elaborată a spectacolului, farsa lui Avermaete nu poate rezista la un instrumentar atît de pretențios. Pentru materializarea intenției sale, regizorul a introdus în spectacol un perso-

mai suplimentar, un soi de trubadur, chemat să comenteze, din cînd în cînd, mersul acțiunii cu songuri de tip brechtian. Nici melodiile linguitoare, și nici versurile nostalgice, cu rezonanță funebă (de palidă inspirație, dealtfel), nu veneau să sprijine ceea ce urma să se petreacă pe scenă. Iar cele ce se petreceau apoi — o suită de momente de comedie parodică — nu purtau toate pecetea rigorii și a preciziei, a discernămintului artistic, cu care ne-a obișnuit, de mai mulți ani încoace, Dinu Cernescu.

Siliți, la rîndul lor, să încerce figurile, mai triste sau mai amuzante, ale personajelor, cu o multitudine de gesturi și atitudini suplimentare, cu o agitație și o vibrație nervoasă accentuate, interpreții ne-au apărut bolovănoși, fără haz, lipsiți de viață, de spontaneitate și de strălucire.

În rolul principal, al Tăranului, Florin Zamfirescu a jucat, cu ardoarea și cu sinceritatea ce-i sînt caracteristice, posibila tragedie a personajului său. Același actor a demonstrat, cu oțiva an în urmă, în versiunea de la Tîrgu Mureș, că e capabil să susțină cu strălucire, și în tonalitate comică, aceeași partitură, investită cu ironie și însoțită de o emoție nițel sîreacă, nițel înconștientă, pentru paguba suferință și pentru despăgubirea atît de neomenescă primită. Cîte ceva din absurdul comic al personajelor și al situațiilor proprii lui Avernaete a răzbit cîntodată în evoluția perechii celor doi sergenți, interpretați de Vasile Ichim și Mihail Stan, ca și în aparițiile fugare ale lui Geo Costiniu, Olgăi Bucătaru și Ilenei Cernat. Cu toate stăruințele și pasiunea demonstrate de admirabilii actori Lorj Voicu și Ion Vilcu, interpretările lor n-au reușit să atingă plafonul creației autentice, al bunelor realizări care ne-au delectat în spectacolele precedente de la Giulești. Deși s-a agitat foarte mult, nici Dorina Lazăr nu s-a arătat, de data aceasta, pe măsura talentului ei generos, ce se poate afirma cu aceeași vigoare și în dramă și în comedie. George Bănică, Mugur Arvunescu, Sebastian Radovici, Șerban Celea au făcut și ei tot ce le-a stat în putință pentru a sluji spectacolul.

Punctul de interes major al versiunii giuleștene îl constituie debutul celor doi scenografi: Andrei Both și Iléana Mantoc. Decorul frumos și sugestiv impune cu detalii rafinate intenția regizorului de a deschide piesa spre înălțimi metaforice, spre simbolice și legendare povești medievale, petrecute în vremuri cețoase și involburate.

Foarte amuzante, costumele în care s-au îmbrăcat, uneori, fericit, alteori, însă, cu stridențe, pielea cu tînicheana, postavul cu mătasea și cu cartonul. Pentru unele apariții în ținută sumară, ca și pentru exacerbarrea unor detalii (lacătele de la centurile de caștitate, de pildă), scenografiile sînt, desigur, numai pe jumătate răspunzătoare.

**Valeria Ducea**

TEATRUL „BULANDRA”

## ANECDOTE PROVINCIALE

de Aleksandr Vampilov

Data premierei: 7 ianuarie 1978.

Regia: VALERIU MOISESCU. Scenografia: MIHAI MĂDESCU. Ilustrația muzicală: ALEXANDRU SCHULDER. Traducerea: TATIANA NICOLESCU. Distribuția (Douăzeci de minute cu ingerul): OCTAVIAN COTESCU (Ilo-mutov); ȘTEFAN BĂNICĂ (Anciughin); VIRGIL OGĂȘANU (Ugarov); OVIDIU SCHUMACHER (Bazilski); PETBE LUPU (Stupak); CATRINEL DUMITRESCU (Faina); TAMARA BUCIUCEANU-BOTEZ (Vasiuta).

(O întîmplare cu un metteur en page): CATRINEL DUMITRESCU (Victoria); ȘTEFAN BĂNICĂ (Potapov); OCTAVIAN COTESCU (Kaloșin); TAMARA BUCIUCEANU-BOTEZ (Marina); OVIDIU SCHUMACHER (Rukosniev); VIRGIL OGĂȘANU (Kamaev).

După *Vara trecută la Ciulimsk* și *Întoarcerea fiului risipitor*, încă două piese — scurte, reunite într-un singur spectacol: *Douăzeci de minute cu ingerul* și *O întîmplare cu un metteur en page* — vin să îmbogățească imaginea noastră despre un dramaturg contemporan cu totul remarcabil. Mai rămîne să cunoaștem și celelalte trei piese, doar trei, pentru că șase a scris cu totul. Atît a lăsat în urma lui Aleksandr Vampilov, dispărut în chip tragic, șase piese scrise pe întînsul a mai puțin de două lustre, dar făcute să dureze și, nu am nici o îndoială, să marcheze apăsător momentul actual al dramaturgiei sovietice și al dramaturgiei în lume. O personalitate ieșită din comun, o originalitate pe care nu o ating alții într-o viață de căutări, așa ne apare Vampilov. Chiar și aceste două scurte piese, reunite la Teatrul „Bulandra” sub titlul *Anecdote provinciale*, sînt de ajuns pentru a ne convinge că ne aflăm la întîlnirea cu un talent neobișnuit.

Anecdote, adică, scurte povestiri hazlii despre întîmplări ieșite din comun, cu un deznodămînt neașteptat și cu un tîlc pe care nu-l înțelegem de la început, cu un tîlc pe care ni-l dezleagă doar sfîrșitul, iată ce sînt cele două piese perfect distinse, dar într-atît de înrudite între ele, încît par a aparține unei suite, par a izvorî una din cealaltă, în orice succesiune le-am cunoaște.

întâmplările încep banal : într-o cameră de hotel provincial, doi indivizi oarecare se trezesc mahmuri după un chef prelungit ; mahmuri, dornici să se dreagă și fără nici o para chioară în buzunar. Tot într-o cameră de hotel provincial, la o oră destul de târzie, un individ oarecare, devorat de pasiunea lui pentru fotbal, dă buzna să prindă la radio transmisia unui meci important, fără să țină seama de locatar. Până aici, nimic neobișnuit. Neobișnuitul abia începe, logica vieții începe să pîrîie și se rupe, neobișnuitul îmbracă hainele absurdului, întâmplările ascultă de legile altei logici, buimăcitoare, pentru ca în scurt timp să ne fie dat să înțelegem că, de fapt, nu s-a întîmplat nimic neobișnuit, ci totul s-a petrecut așa cum se întîmplă de obicei, dar cum nu mai avem obiceiul să vedem, sau nu ne mai place să vedem și cum, firește, nu ne-ar plăcea să mai vedem.

Va să zică, ce fac cei doi indivizi din prima întâmplare ? Mahmuri, lefteri, caută să ciupească trei ruble de la femeia de serviciu sau de la vecinii de palier, și nu capătă nimic. S-ar mulțumi și cu câteva copeici, să trimită o telegramă pentru niște bani. Nu capătă nimic. Cu un gest, în care nici ei nu cred, strigă oamenilor străzii că au nevoie de bani. Și, iată, minunea se întîmplă : cineva le oferă o sută de ruble. O sută de ruble pentru ei, care încercau să ciupească doar câteva copeici, e prea de tot. Nici ei, nici vecinii — un inginer și un muzician — nici măcar femeia de serviciu, nu pot crede că cineva poate oferi, așa, gratuit, cinstit, fără nici un scop, o sută de ruble unor necunoscuți. Generosul nu poate fi decît un escroc, un criminal, un falsificator de bani, un homosexual, nicidecum un om ca toți oamenii. Generosul e legat fedeleș, interogat brutal, pînă cînd mărturisește că a oferit banii ca să-și răscumpe vîna că nu și-a ajutat la timp propria mamă. Așa mai merge, e de înțeles, deci se mai învinge un chef, eu vin mult și cîntece de pahar.

Dar, între timp, de pe chipul vieții au fost smulse vîlurile, realitatea imediată a început să aibă o înfățișare cam slută, totul nu mai e chiar așa de vesel. Oamenii au uitat să fie prietenoși, buni și generoși, nepăsarea, înstrăinarea s-au instalat în conștiința noastră ; nu e vesel, ne spune Vampilov, nu e deloc vesel, dacă dintre toți, de la femeia de serviciu, pînă la muzician, doar o singură faptură, o tînără soție, poate înțelege că mai sînt printre noi și oameni buni, cărora conștiința le mai poate vorbi.

Nu, nu e nimic vesel nici în cea de-a doua întâmplare. Individul mistuit de pasiunea fotbalului a intrat să asculte meciul în camera unei tinere. Cum poate închide ochii administratorul ? Îl dă afară, brutal, pe individ. Dar dacă el, șeful hotelului, a dat afară un șef mai mare ? Ce profesie are trecutât individul în registrul de evidență al hotelului ? Metteur en page ? Asta trebuie să fie ceva foarte mare, bănuiesc toți. Sin-

gura scăpare pentru administrator e să simuleze nebunia, e gata să și moară, nici nu-i mai pasă că tînăra lui nevastă trăiește cu un golănaș, pe el îl ucide gîndul că a repezit un șef. Dar șeful nu e șef, e un fel de zețar, adică nimic, de data asta a scăpat basma curată, însă așa nu se poate trăi, mereu cu spaima în suflet, la cinematografie, acolo e de mine, își spune administratorul. Nu, nici de data asta nu e nimic vesel, să-ți fie mereu frică de șefi, să te temi și de tine însuși, cînd tu însuși ești șef. Nu e deloc vesel, ne spune Vampilov, dacă ignoranța și slugărnicia fac din om o ființă terorizată, înspăimîntată, mereu hăituită.

Ce rezultă ? Că micile păcate omenеști n-au dispărut din lumea noastră, că deprinderi fără prea mare efect nociv (raportate la dimensiunile întregii societăți), slăbiciuni ale conștiinței, neîmpliniri de caracter, toate aceste părți negative ale existenței noastre, nevestețite într-un sistem definit de reguli, dar subînțelese în imperativele codului nostru moral, pot fi privite cu o lăpă măritoare și, astfel privite, pot fi înțelese în toată hidoșenia lor și cu întreg cortegiul lor de consecințe nefaste pentru viața noastră de zi cu zi.

Vesel și trist, îngăduitor și neiertător, în aceeași măsură, Vampilov îmbină gestul în aparență cotidian cu fapta de proporții grotești. Scrisul lui are o sprinteneală puțin obișnuită, stăpînește meșteșugul construcției dramatice cum rar ne este dat să întîlnim și, ceea ce e foarte important, poate, cel mai important lucru, imprimă pieselor sale un ton optimist, nutrit de încredere în oameni, de speranța că totul se poate îndrepta, că nimic nu e definitiv pierdut. E multă tristețe în scrisul său vesel, dar nimic nu e deprimant.

Spectacolul Teatrului „Bulandra“ se înscrie alături de cele mai bune realizări ale acestei, destul de promițătoare, dar încă prea zgîrcite stagiuni bucureștene. M-am bucurat să-l reîntîlnesc pe Valeriu Moiescu, cel din zilele lui bune, cu vervă, cu fantezie, cu haz și cu măsură. Sensibil la valorile pieselor, la ceea ce au ele specific, distinct, inimitabil, regizorul a gîndit spectacolul unitar, căutînd mereu înțelesurile mai adînci, aducîndu-le la suprafață fără ostentație și fără deformări. Cu o scenografie de foarte sugestivă alcătuire, în care partea cea mai izbită sînt costumele și în care detaliile au întotdeauna semnificație (Mihai Mădescu), cu o ilustrație muzicală, de asemenea, foarte potrivită, de la cîntecele de pahar la exasperantele exerciții matinale ale muzicianului (ilustrația muzicală : Al. Schulder), spectacolul se împlinește rotund, încîntător ; aproape desăvîrșit, dacă Valeriu Moiescu ar fi fost la fel de atent la unele nuanțe pe cît a fost de atent la toate detaliile. Remarcabili sînt Ștefan Bănică și Virgil Ogășanu, în rolurile celor doi indivizi mahmuri și fără parale, tot ei doi, în cealaltă piesă, intruchipînd în mod remarcabil alte personaje total diferite, dar nu

Mai puțin pline de haz. Tamara Bucuceanu-Botez realizează, de asemenea, cu mult haz, două personaje distincte, nu neapărat neobișnuite pentru ea, dar prin nimic mai puțin izbutite decât ne-a deprins.

Roluri mai puțin importante interpretează, cu bune rezultate, Ovidiu Schumacher și Petre Lupu.

Octavian Cotescu este „Ingerul” generos din prima piesă și administratorul dintr-a doua. În prima piesă, împrejurările fac să fie mai puțin reliefat, rolul său, în conflict, e pasiv, dar Octavian Cotescu știe să-și construiască personajul chiar și din tăceri, din expresie mută, pentru a puncta hotărâtor în final. Îns timid și timorat, „Ingerul” lui se dezvăluie brusc a fi nu atât de pur și generos cum ne-a lăsat să bănuim, ci pus pe chefuri ca și ceilalți și încercând să-și amutească propria conștiință oferind un teanc de ruble; răspuns concret și derizoriu, pentru cea mai adâncă și abstractă dintre întrebări. Administratorul, șeful corupt, dar și spăimos, este motorul conflictului în cea de-a doua piesă, personaj în care se amestecă ignoranța crasă cu agresivitatea. Și, dacă, față de creația lui, dealtfel, remarcabilă, formulăm vreo rezervă, această rezervă se referă la o nuanță melodramatică în plus, care diluează grotescul situației din final.

În sfârșit, Catrinel Dumitrescu, studentă încă, element, fără nici o îndoială, dotat, interpretează, în cele două piese, două personaje asemănătoare, ambele personaje fiind bogate sufletește prin candoarea lor, prin puritatea lor morală, prin superioritatea lor etică. Tânăra și neexperimentată interpretează are grație, gingașie, delicatețe, are și candoarea vârstei, dar nu transmite nimic din superioritatea etică a personajelor, care, în piese, înseamnă mai mult decât o trăsătură a eroinelor, înseamnă o atitudine a acestora în raport cu toate celelalte personaje. O distribuie hazardată a lipsit spectacolul de o dimensiune necesară.

Virgil Munteanu

## TEATRUL DRAMATIC DIN CONSTANȚA

# CERCUL PĂTRAT

de Valentin Kataev

Din opera dramatică destul de voluminoasă a lui Valentin Kataev, dintre cele vreo 20 de piese de diferite genuri, ofte a scris acest bun și solid scriitor, la noi s-au jucat relativ puține. Că, atunci când se joacă vreo comedie de-a sa, lumea, pur și simplu, se îmbulzește la teatru și succesul e asigurat,

Data premierei: 4 noiembrie 1977.

Regia: CONSTANTIN DINISCHIOTU.

Scenografia: EUGENIA TĂRAȘESCU-JIANU. Versiunea românească: LEONARD EFREMOV și VAL SANDULESCU. Muzica: ROMEO CHELARU.

Distribuția: VASILE COJOCARU (Vasea); EUGEN MAZILU (Abram); DIANA CHEREGI (Tonea); ELENA GURGULESCU (Ludmila); VIRGIL ANDRIESCU (Flaviu); LUCIAN IANCU (Emilian).

pe multe săptămâni, pe stagioni întregi chiar, e un fapt verificat, în stare să ne bucure și, într-un fel, să ne și consoleze pentru atât de rara apariție pe afiș a numelui lui Kataev.

Tonica și amuzanta comedie *O zi de odihnă* a ținut, în zilele noastre, atenția trează cîteva ani buni, pînă ce s-a ivit la Turda, în 1972, *Roata cu patru colțuri*. Cele două montări cu *Cvadratura cercului* (cum i se mai spune acestei piese), aparținînd lui G. M. Zamfirescu (Teatrul Național din Iași — 1935) și lui Victor Ion Popa (prima stagiune a teatrului „Muncă și voie bună” — 1938), s-au bucurat, după opinia unuia dintre interpreții spectacolului lui Victor Ion Popa, pe atunci student la Conservator, Radu Beligan, de o popularitate nemăsurată. Că semicentenara „glumă în trei acte” *Cercul pătrat* e menită să învingă timpul, să dăinuie peste ani, fără să îmbătrînească deloc, e o realitate pe care ne-a confirmat-o în această stagiune premiera de la Constanța.

În ce constă vitalitatea comediei lui Valentin Kataev? Ea are trăsăturile generale pe care le relevă, îndeobște, orice comedie sovietică: o sensibilitate pură și luminoasă, sinceritatea tonului, avînt sufletește, personaje care ți cîștigă simpatia, dar mai are și ceva pe deasupra — soluția politică și morală a problemei, răspunsul tranșant pe care-l oferă unor întrebări proprii tineretului: cum să trăim? cum să iubim? cum să ne întemeiem o căsnicie? Să trăim sincer și adevărat, fără minciună și fără falsitate, „cu sentimentul propriei demnități”, cum zice Cernîșevski. Să iubim în acord cu ființa noastră dăuntrică, în acord cu principii etice și morale, să nu fim conformiști și fățarnici. Să punem la temelie familiei dragostea adevărată, verificată, și să nu ne legăm pe viață după impresii de moment. Să ne sprijinim pe relații normale și armonioase, nu pe convenții impuse. Toate aceste comandamente sînt afirmate cu mult farmec, cu multă duioșie. Ironia și hazul mustesc în replică, în situații, în structura caracterelor. Nimic didactic și nimic rigid. O lecție de viață pe care o urmărești cu o plăcere nedisimulată, senzația de adevăr și de curat e permanentă și teribil de încurajatoare. Virtuozitatea acestui dia-



log inteligent îi acuze permanent curiozitatea. Nici o clipă de plietiscală, nici un „timp mort“.

Versiunea actuală a conștanțenilor, semnată de Constantin Dinischiotu, e aidoma piesei. Spectacolul e limpede, dinamic, precis, e tensionat, relevă ideile textului și potențează sensurile mai grave, nelipsindu-le de umor. Am apreciat fidelitatea profundă, subtilă, față de spiritul „glumei“ al lui Kataev, tonul adevărat, necontrafăcut. Principalul merit al montării se desprinde din anunca și din talentul actorilor, din dispoziția lor de joc, din volubilitatea și verva cu care au înfățișat rolurile și relațiile dintre personaje. În ordinea indicată de autor, începem cu Vasile Cojocaru, interpretul personajului Nasea — omul înclinat spre studiu, dispus să se hrănească cu idei și cu teorii, desprins de aspectele practice ale realității, încălzit numai de flacăra științei și a travaliului intelectual — trăsături pe care actorul le-a zugrăvit cu haz și cu mare expresivitate. Dilema existență-conștiință trăită de Abram, omul bucuriei și al simplității, silit vremelnic să poarte carapacea unui comportament străin ființei lui adevărate, a fost redată cu un umor viguros, cu autenticitate, cu note variate de pitoresc. Diana Cheregi a susținut cu sinceritate, cu nuanțe bogate dulei-amărui, pe cerebrala și ambițioasa Tonea, subliniind aspirațiile acesteia spre emancipare intelectuală, apropierea de idealul femeii moderne, dăruită într-o mult mai mare măsură societății. Elena Gurgulescu, în rolul unei gîseu-lite răsfatate, crescute în puful mic-burghez (Ludmila), a avut consistență și autenticitate. Surprizele și deliciale spectacolului conștanțean le-au adus Lucian Iancu și Virgil Andriescu. În rolul poetului mediocru, bonom și pișicher, Emilian, aciuat pe lângă comsomoliști, Lucian Iancu realizează o mare compoziție comică, spumoasă și colorată. El joacă vertiginos și dezlănțuit, cu poze de colosal efect, stîrnind cu fiecare replică și cu fiecare gest un rîs copios. „Pe multe de cuțit“, într-un echilibru armonios și o formulă comportamentală originală, prezintă Virgil Andriescu pe Flaviu : autoritatea, răspunderea politică ale acestuia sînt învăluite într-o cuceri-toare naturală, iradiind simpatie și amuzament.

Scenografia simplă, de bun-gust, realistă și funcțională a Eugeniei Tărășescu-Jianu a slujit și ea fericit ideea spectacolului.

Așadar, *Cercul pătrat* este o reușită categorică a teatrului conștanțean.

Valeria Ducea

## RECITALURI DE POEZIE

### TEATRUL EVREIESC DE STAT

## ... DE LA OM LA OM ...

Data premierei: 27 decembrie 1977.

Regia : ADRIAN LUPU. Scenografia : DIANA IOAN POPOV. Muzica : IOSIF HERȚEA.

Spectacol poetic-muzical de MAGDALENA KLEIN și ADRIAN LUPU.

Comparat cu alte formule spectaculare, un spectacol poetic muzical (un „montaj“) pare ușor de realizat. El cere, în realitate, o lungă și notabilă încordare, salvată, însă, prin contagiunea stării de grație la absolut toți colaboratorii — antologiști de texte, actori, compozitori, scenograf. Altminteri, fragmentele adese, în loc să sudeze emoțional o asistență, rămân o înșiruire de măgele, indiferent cit de colorate, pe un biet fir de ață albă.

Să notăm cu satisfacție, în deschiderea acestor rînduri, că *...de la Om la Om...*, spectacolul realizat la TES, sub bagheta regizorală a lui Adrian Lupu, a izbutit, într-o notă de distincție, ba chiar de rafinament, fuziunea sufletească dintre cei ce „spun“ versurile și cei ce le ascultă. Aici se află, dealtfel, însăși ideea reprezentației, sugerată și prin titlu : o mărturisire între inimi apropiate, un dialog purtat mai curînd în șoaptă decît elamat, un schimb colocvial de idei, sentimente, impresii, atribuind rolul primordial sincerității, nu artificiei.

Modalitățile de expresie servesc strict concepția. Spectatorii sînt întâmpinați în foyer cu o melodie incantatorie, dar foarte simplă, transparentă ; se lasă apoi conduși de către actorii-gazde pe scena teatrului, unde împart cu aceștia locul fizic de joc ; primesc acolo, într-o emoționantă tăcere, cite un colț de pîine caldă, pită frîntă în bucăți deasupra ștergarului ; în sfîrșit, se așază astfel încît să formeze un cerc, sectionat și el, printre segmentele însuflețite ale căruia circulă, cu degajare, Polymnia, Euterpe și Terpsichora. Se poate afirma că grija de căpetenie a realizatorilor a fost ca fiecare poem să fluture, fixat ca o năframă, de cite o privire omenească ; acroșaj dobîndit prin persuasiune, evident, dar nu mai puțin motivat de buna-credință a recitatorului. Mijlocele de albul integral al vestimentelor fruste (concepute de Diana Ioan Popov), de limbajul explicit al gestului economic, de



firescul conexiunilor în montaj, se degajă impresiile fundamentale: înămi parte la un ceremonial, de unde solemnitatea se retrage pentru a pune în evidență noblețea vechimii, simplitatea adevărului, superioritatea modestiei.

Coșemnatar, alături de Magdalena Klein, al selecției versurilor, Adrian Lupu s-a oprit la texte datorate unui număr de 17 poeți de primă mărime în lirica românească a epocii noastre, de la Geo Bogza, Eugen Jebeleanu, Emil Botta, Veronica Porumbacu și Nina Cassian până la Nicolae Labiș, Nichita Stănescu, Ana Blandiana, Marin Sorescu și Mircea Dinescu, tilcuid în toate, peste atâtea deosebiri temperamentale sau/și artistice, un mesaj solar, un vitalism autentic, o încredere nestrămutată în izbînda finală a omului stăpîn pe propria-i soartă, nu fără clipe de grea cumpănă, totuși. Recitativ, cor vorbit, canon, însoțire de fluier cu glas, melos ritmat de un cuvînt ori, dimpotrivă, stih legă-

nat pe scrîncioburi a două fraze melodice, paleta sonoră a spectacolului a fost nu numai bogată, ci și de o vie originalitate, parțitura fiind semnată de experimentatul Iosif Herța. Omogenă, echipa actoricească (Tricy Abramovici, Rudy Rosenfeld, Marietta Neiman, Lucia Maier, Lena Moraru, Adrian Mandel) s-a constituit într-un instrument capabil să pună în valoare, cu mestegug, jocuri ritmice și aliterații subtile (*Ta-ră de clo-po-te...*), în serviciul ideii că, pe pămîntul natal, toate marile, autenticele sărbătorii se află adînc înrustate în conștiință, mai înainte de a fi însemnate cu roșu în calendar.

În ansamblu, spectacolul „*de la Om la Om...*” dă cîștig de cauză acelei sintetizatoare Ars Poetica, care sună astfel:

„Eu cred în versul fără care  
Noi astăzi nu putem trăi”.

**Ștefan Iureș**

## TEATRUL MUNICIPAL „MARIA FILOTTI” DIN BRĂILA

# O ANIVERSARE

Pe la mijlocul lunii decembrie, am fost invitați de Teatrul Municipal „Maria Filotti” din Brăila să luăm parte la o sărbătorire: „125 de ani de atestare documentară a primului teatru stabil la Brăila”. Nu cu multă vreme înainte (în 1974), teatrul brăilean serbase 25 de ani de existență. Atunci fusese vorba de un sfert de veac de activitate instituționalizată, ca teatru de stat, cu colectiv permanent, ca unul dintre numeroasele nuclee ale mișcării teatrale românești, propulsate de revoluția socialistă, investite cu funcții și îndatoriri lîmpede defîinite în viața culturală a țării. De data aceasta, sărbătorirea avea un caracter special. Ea mărturisese dinînta teatrului de a-și consolida identitatea, de a-și căuta rădăcinile, de a se confrunta cu sine însuși, cel de azi cu cel ce încercase să fie de-a lungul istoriei, timp de mai bine de un veac. Este și acesta un semn al integrării teatrului brăilean în ansamblul fenomenelor, ce caracterizează actualitatea spirituală a României socialiste. Pentru că niciodată istoria n-a fost mai profund încorporată prezentului, pentru că niciodată trecutul nostru n-a fost mai adînc și mai temeinic cercetat, investigat, forat pentru ca, în adîncurile lui, oglindîndu-și chipul de azi, poporul nostru să-și simtă mai viguros înfîpte rădăcinile, să-și privească cu mai mare încredere viitorul.

Despre Brăila s-a spus, în repetate rînduri, că este un oraș bun pentru teatru, că are o tradiție teatrală, că turneele se bucură totdeauna de o caldă primire din partea publicului. Toate acestea sînt adevărate. Istoria

le confirmă, documentele le atestă. Documentul care a stat la baza sărbătoririi din decembrie 1977 a Teatrului „Maria Filotti” este o sentință a Tribunalului brăilean, din 3 martie 1852, care îl arată pe Costache Halepliu, directorul Teatrului Național, datornic față de primărie cu o sumă importantă și-l obligă să plătească cu „unelte de întreprindere”. Așadar, exista, la Brăila, la începutul anului 1852 — anul la sfîrșitul căruia avea să se inaugureze, la București, Teatrul cel Mare, viitorul Teatru Național — un Teatru Național, al cărui director era C. Halepliu, cunoscut actor din trupa lui Matei Mîllo și, altădată, din trupa lui Costache Caragiale, și care, desigur, ființa mai demult, de vreme ce apucase să facă și datorii. De altfel, activitate teatrală existase la Brăila cu mult înainte. Ziarul local „Mercur”, întemeiat de Ion Penescu, directorul Școlii Naționale din Brăila, semna în 1840 „Teatrul în care s-a cîntat o odă în cinstea M.S.”, cu prilejul zilei onomastice a domnitorului Alexandru Ghica. Așadar, un teatru, nu o trupă oarecare, înjghebată cine știe cum. Exista în Brăila, la începutul secolului trecut, chiar o stradă a Teatrului, la capătul căreia se afla sala de spectacole din casele lui G. Ico-nomu, zis „Caiafa”, o sală de vreo 150—200 scaune, amî mare, deci, decît sălițele studiourilor din teatrele noastre actuale.

Dar un teatru permanent n-a putut exista la Brăila, în condițiile de indiferență și, uneori, chiar de ostilitate manifestă din partea autorităților locale. Întreprinderea lui C. Halepliu a fost curînd înecată în datorii, iar inimosul actor și animator, care înființase și un conservator unde activa ca profesor, și-a reluat peregrinările, revenînd în Brăila în repetate rînduri. După el au mai încercat și alții să înființeze un teatru românesc permanent la Brăila, printre aceștia aflîndu-se italianul Jacoppo Billi, care cerea Consiliu-



Bujor Macrin și Dumitru Pîslaru  
în spectacolul „Don Carlos” de Schiller

lui municipal, în 1859, un împrumut „pentru a întocmi iarăși sub a sa direcție un teatru național, în limba română, de vodevil, se va reprezenta și în limba italiană și balet” — dar încercarea n-a reușit. În schimb, dragostea pentru teatru a brăilenilor s-a manifestat, de fiecare dată când a poposit acolo o trupă, de fiecare dată când cineva a luat totul de la capăt, luptînd cu greutățile materiale, pentru a încerca să dea viață unei aspirații neistovite. Așa s-a format și s-a consolidat tradiția. Așa s-a modelat Brăila, ca oraș bun pentru teatru, gazdă entuziastă a turneelor. Matei Măllo cu trupa sa, Fany Tardini cu trupa sa, Grigore Manolescu și Aristizza Romanescu cu compania lor și mulți alții, au fost oaspeți iubiți, primiți cu închinare de publicul brăilean, receptivi, dornici de spectacole bune. Coquelîn-d'Ainé, Sarah Bernhardt, Maria Ventura sînt alte nume care au figurat pe afișele Brăilei, ca și mulți, mulți actori ai teatrelor românești, ai teatrelor naționale, ca și ai trupelor particulare, pe care-i mîna spre orașul de la Dunăre dorința unor întîlniri memorabile, calde, comunicative, cu publicul iubitor de artă.

Aceste date, fapte, momente, împreună cu multe altele, semnificative pentru istoria, nu numai a teatrului brăilean, ci a teatrului românesc, în general, au fost evocate în cadrul sesiunii de comunicări organizate cu prilejul sărbătoririi celor 125 de ani, la Teatrul Municipal „Maria Filotti”, de azi. Le-a evocat cu dragoste, cu o bună cunoaștere a datelor și a semnificațiilor lor, profesorul brăilean Ștefan Mircescu, căruia i s-au alăturat tovarășul Octavian Ghiță, președintele Comitetului județean de cultură și educație socialistă, actorul Dumitru Pîslaru, directorul teatrului, publicistul Gheorghe Lupașcu, secretar literar al teatrului, pentru a evoca, îndeosebi, pe-

rioada cea mai recentă și cea mai fertilă, a teatrului brăilean, aceea a existenței sale reale, materiale și spirituale, în anii socialismului, definindu-i sarcinile, împlinirile, perspectivele, în cadrul dezvoltării generale a vieții culturale a țării. Lă s-a adăugat, pe lângă salutul Asociației oamenilor de artă din instituțiile teatrale și muzicale (A.T.M.) și al Direcției instituțiilor artistice de spectacol și a artelor plastice din C.C.E.S., cuvîntul înaripat, de elevată ținută intelectuală, al profesorului universitar Ion Zamfirescu, care a evocat cu emoție prezența *afectivă* a teatrului în viața socială a României de ieri și de azi.

Pe cartea de vizită a teatrului, la această sărbătorire, au figurat patru spectacole din producția sa recentă: *Se adună vremile* de Mihai Vasiliu și Remus Năstuleț, *Recitîndu-l pe Shakespeare* de Cristian Munteanu, *A fi sau a nu fi...* rude de E. Braghinski și E. Riazanov și *Don Carlos* de Schiller. Un repertoriu variat, asădărat, care a aliniat la rampă un colectiv de actori valoroși, de largi disponibilități, remarcîndu-se cu deosebire: Bujor Macrin (prezent în toate patru spectacolele, adevărat maraton actoricesc, epuizant dar revelator pentru marile sale calități), Ruxandra Petru (o prezență luminoasă, de asemenea, în toate patru spectacolele), Dumitru Pîslaru, Petre Simionescu, Zoe Muscan, Gina Nicolae, Jany Dumitrescu, Marin Benea, Mircea Valentin — alți actori buni și mai ales actrițe rămînînd în afara acestor distribuții. Regia în teatrul brăilean, așa cum a apărut în cele patru spectacole, e, în genere, corectă, solidă, profesională, fără strălucire deosebită (Marius Popescu), cu unele semne care anunță o gîndire modernă, o tendință de esențializare a semnificațiilor, pîdărită de exagerări în direcția „contemporaneizării” clasicii (Gheorghe Milețianu în *Don Carlos*), dar, în genere, pe un drum bun.

În ciuda stării vremelnice de... nomadism — clădirea sa, frumoasă, dar impracticabilă în prezent, fiind hărăzită unei substanțiale renovări în viitorul apropiat — Teatrul Municipal „Maria Filotti” își continuă, cu seriozitate și cu răspundere, activitatea, credincios publicului și tradițiilor urbei. Ceea ce i se recomandă, în momentul acesta de reculegere, al confruntării teatrului cu propria sa istorie, este o mai mare exigență față de sine, o mai consecventă străduință spre calitate. A nu se mulțumi cu orice, începînd de la repertoriu, unde nu neapărat nouitatea este de dorit, ci valoarea, și continuînd cu spectacolele, care trebuie concepute în funcție de spațiul său teatral actual și de forța de comunicare către publicul de toate categoriile, teatrul brăilean este dator să-și gîndească întreaga activitate la nivelul cerințelor actualității, raportate la istorie. Îl obligă însăși îndelungata și zbuciumata sa istorie, evocată cu prilejul sărbătoririi. Îl obligă publicul, care își are, și el, istoria sa.

Margareta Bărbuță

VIRGIL MUNTEANU

## Cică, niște vînători...

Se știe că între televiziune și teatru, mai precis, între redacția de teatru a televiziunii și instituțiile teatrale, s-au înfiripat, au sporit și s-au statornicit relații fertile. Sint preluare și retransmise spectacole, sint adaptate piese de teatru, regizori de teatru lucrează uneori pentru micul ecran, regizorii televiziunii lucrează în teatre, „concurența” de la începuturile televiziunii a devenit, firesc și obiectiv, colaborare, cu rezultate bune pentru toată lumea. Se poate scrie o carte — poate că se și scrie — despre factorii stimulatori ai acestei colaborări. Se pot face studii pline de învățăminte despre cât are de câștigat teatrul și despre cât are de câștigat televiziunea, de pe urma utilizării în comun a actorilor. Și despre cât dobîndesc — profesional vorbind — actorii înșiși.

Realitatea are nuanțe — fără asta nu se poate — și despre una dintre nuanțe aș vrea să vorbesc.

Povestea începe cu o actriță tinăvă și frumuseică, dintr-un teatru oarecare. Fata, după cîteva încercări nu prea încurajatoare, nu mai juca. Pînă într-o zi, cînd un regizor a distribuit-o într-un rol cu vorbe puține și cu rochiile multe, îndrumată atent și răbdător, fata a plăcut, adică a avut succes. Un regizor de la televiziune a văzut-o, și-a dat seama dintr-o ochire că fata e telegenică — ah, telegenică! cîte trebuie să ai, cîte trebuie să n-ai, ca să fii te-

legenică! — altceva nu știa despre ea și nici n-a stat să afle. A distribuit-o într-o piesă, Piesa — bună, rolul — generos, regizorul — priceput, maestrul de lumină — maestru; se mișcă fata greoi, nu-i nimic, o așezăm într-un balansoar, vorbește peltic, se dreg, mai tăiem din vorbe, mai punem muzică; una peste alta, emisiunea de teatru are succes, are și fata succes, primul pas a fost făcut, urmează al doilea pas, al doilea rol, fata ajunge vedetă.

Peste cîtăva vreme, un teatru, care-și împrespăta trupa, caută o actriță tinăvă, cineva își spune părerea, curtare, zice, o vād mereu la televizor, nu-i prea grozavă, dar e frumuseică, e vedetă, s-o luăm la noi, aduce public! Și fata se pomeneste într-un teatru mai răsărit, rolurile curg, nu-i nimic că se mișcă greoi, ce dacă vorbește peltic, e vedetă, o cunoaște lumea...

Întîmplarea are tîlcul ei și, ca să-l înțeleagă mai bine și cei din teatru și regizorul televiziunii, am să mai spun o poveste.

Cică, undeva, peste mări și țări, niște vînători s-au pomenit dintr-odată în pragul iernii. Vîntul s-a pornit să sufle tăios, sălbăticiunile s-au ascuns prin birloguri. Trebuie să ne pregătăm și noi, a zis cel mai vîrstnic, să tăiem niște lemne. Au doborît un copac bătrîn, l-au ciopîrjit și l-au stivuit. Or fi destule? s-au întrebat. Du-te pînă în sat, la indieni, i-au spus celui mai tinăvă, ei

se pricep, întrebă-i cum are să fie iarna asta. Flăcăul s-a dus, l-a găsit pe cel mai bătrîn și mai înțelept dintre ei și l-a întrebat ceea ce fusese pus să afle.

Ace să fie o iarnă grea! a răspuns bătrînul indian.

Vînătorii s-au apucat cu și mai multă rîvnă să doboare copaci, să-i ciopîrjească și să-i așeze în stive. Du-te în sat, i-au spus celui mai tinăvă, întrebă-l pe bătrînul indian cît de grea are să fie iarna asta?

Ace să fie o iarnă groaznic de grea! a răspuns bătrînul indian.

Cu ultimele puteri, vînătorii au doborât alți copaci, i-au ciopîrjit și au înălțat alte stive. Du-te, i-au zis celui mai tinăvă, întrebă-l pe bătrînul indian, cum de știe el că are să fie o iarnă groaznic de grea?

Și înțeleptul i-a răspuns: omul alb taie lemne.



# Chaplin, o temă etern valabilă

„Tema Chaplin mi se pare, în cadrul oricărei interpretări a epocii noastre, cu nimic mai prejos decât tema Lloyd George sau decât tema Mac Donald (dacă-i căutăm echivalențe numai în Marea Britanie)”: așa scria, în 1928, un acut eseist latino-american, peruvianul José Carlos Mariátegui, după ce își însușise aproape fără rezerve afirmația lui Henri Poulaille, potrivit căreia *Goana după aur* trebuie considerat cel mai bun roman contemporan. În orice caz, insistă același Mariátegui, filmul lui Chaplin, ca rezonanță umană, depășește net *Schema de istorie universală* a lui H. G. Wells și întreg teatrul lui Bernard Shaw, pentru a rămâne tot între fruntaniile culturale ale Angliei. Astfel, într-o simplă și rapidă introducere a unui studiu (*Circul, clovnul și tristețea lumii*), figura lui Chaplin apare cu un relief deopotrivă estetic și politic, social și filozofic, ce transcende sfera strictă a artei și a filmului său, mai bine zis, o amplifică pe aceasta până la suprapunerea cu însăși problematica de bază a omenirii și a secolului.

Este legitim, oare, un asemenea mod hiperbolic de a conduce exegeza chapliniană? La rigoare, nu rămâne legitim mai mult sau numai pentru Charlot, pentru celebra „mască”, adică în filmografia ce se întinde de la *Charlot soldat* la *Goana după aur*, de la *Piciul* la *Circul*, la *Luminile orașului*, la *Timpuri noi*, în timp ce devine ceva mai greu de autorizat și susținut pentru Chaplin, de la *Monsieur Verdoux* la *Luminile rampei* și la *Un rege la New York*? E vorba, până la urmă, de însăși poziția lui Chaplin față de filmul sonor, de ezitățile sale în a da grai lui Charlot, făcând dovada unei subtile, nuanțate conștiințe estetice tocmai în plină perioadă „de tranziție”, în 1936: „Până când am să mă produc în rolul lui Charlot, nu pot să spun; dacă m-aș apuca să vorbesc, comportarea mea ar trebui să fie cu totul alta. Încă de la primul cuvânt, profilul meu obișnuit ar înceta să semene cu cel universal cunoscut, încarnare de bucurii și neplăceri... (Dacă vreau să interpretez un personaj care vorbește, trebuie să modific masca creată de mine. Numai după aceea voi putea să vorbesc). Practic, s-a văzut cu câtă grijă și cu cât zăbucim „a murit Charlot de moarte naturală”, după ce incomparabilul mim, care a fost părintele său, începuse să îngine un cîntec la modă (*Titina*), dar cu

cuvinte născocite, într-un amestec jucăuș de morfeme și de accente — și cum ar fi putut să procedeze altminteri un artist al tăcerii? — în *Timpuri noi*, și după ce, în *Dictatorul*, se dedublează pur și simplu, pentru ea fața lui Chaplin să apară metamorfozată în *Monsieur Verdoux* și complet „liberă” în *Luminile rampei*: extraordinară răsucire în matura intimă, în echilibrul interior al unui artist în stare să se elibereze de „prizonieratul” măștii care i-a dat sens și celebritate.

Chaplin n-a fost și nici nu putea să fie, în calitate de creator genial, doar obiect de laudă și entuziasm, el a gustat și co-cleada contestării, deseori devenită prejudecată. Ca în cazul indignării lui Henri de Monthérlant, care constată că i se zice artist „unui medicoru măscărici de cinema pe nume Charlot”. Și, fiindcă Chaplin descinde efectiv din istorica familie a măscăricilor, e bine să adăncim acest profil și să-i stabilim coordonatele. Edificator se demonstrează a fi eseul aceluiași Mariátegui, cu impecabila sa definire analitică a conceptului: „Clovnul englez reprezintă cel mai înalt grad de evoluție a paiaței. Este cel mai străin și mai îndepărtat cu putință de acei măscărici fără perdea, excesivi, stridentți, mediteraneeni, pe care ne-am obișnuit să-i întâlnim în circurile rătăcitoare. Este un anim elegant, măsurat, matematic, care își exercită arta cu o demnitate perfect anglicană. La producerea acestui tip uman, Marea Britanie a ajuns — ca la aceea a pur-singelui de curse sau de vînătoare — urmind un principiu de selecție darwinian și riguros. Bîsul și gestul clovnului sînt un aspect esențial, clasic, al vieții britanice; o roțiță și o mișcare a splendei mașinii a Imperiului. Artă clovnului e un rit; caracterul său comic, absolut serios. Bernard Shaw, metafizic și religios, nu este în țara sa decât un clovn care scrie. Clovnul nu constituie un tip, ci, mai curînd, o instituție, respectabilă cum e Camera Lordilor. Artă clovnului reprezintă domesticirea bufoneriei sălbatice și nomade a boemului, potrivit gustului și necesității unei rafinate societăți capitaliste. Marea Britanie a făcut, cu risul clovnului de circ, același lucru pe care l-a făcut cu calul arăbesc: l-a educat cu meșteșug capitalist și zootehnic, pentru desfătarea puritană a burgheziei sale manchesteriene și londoneze. Clovnul ilustrează

intr-un mod remarcabil evoluția speciei". Londonizează Chaplin a ilustrat, la cel mai înalt nivel, această evoluție, această instituție, această artă, ca unul dintre cei din urmă reprezentanți ai săi.

O altă prejudecată, răspândită mai ales printre teoreticienii artei filmului, este așa-zisa „antioinematograficitate” a operelor lui Chaplin, care, pasămite, nu ar ține seama de nevoia unei diversități a mișcărilor de aparat, de modificările în organizarea planurilor și de alte procedee mai mult sau mai puțin curente. Încă o dată ne aflăm pe muclea de la intersecția componentei industrial-economice cu cea propriu-zis artistică. Mai anult chiar, există și o a treia componentă: cea politică (ideologică). Dacă a fi „cinematografic” înseamnă a te conforma Hollywood-ului, filmele chapliniene sînt, cei drept, anti-cinematografice, pentru că modul de producție al lui Chaplin e perfect antihollywoodian, nonconformist. Modul de producție — de gestație și de realizare concretă a operei filmove — este, la Chaplin, artizanal-individual, opus, firește, fluxului tehnologic instituit de marile case producătoare. La un singur film, Chaplin „cioplește” și „slefuește”, uneori, și ani de zile, ca un meșter renașcentist în „bodega” sa, aspirînd mereu spre perfecțiune. Dar nu numai ca producător este Chaplin artizanal-individualist, ci și ca artist. Filmele sale sînt „de autor”, unicat ce nu au nimic de-a face cu producția-standard, în serie, ironizată în *Timpuri moderne* (traducere mai fidelă și mai puțin echivocă decît *Timpuri noi*). Chaplin nu adastă decît puține clipe în spatele aparatului de filmat, pentru a trece repede în fața lui, ca protagonist în acțiune. Umberto Barbaro, într-o suită de articole, a sintetizat în mod pregnant condiția și conduita specifică a artei lui Chaplin: „Cine ia în considerare filmele sale, nu poate decît să rămînă uimit în fața evidentei antioinematograficități a lui Charlot, și, de fapt, observația nu mai e îndrit, ba chiar a devenit aproape un loc comun. Din ce anume derivă această ciudată caracteristică și cum poate să coexiste cu arta recunoscută a lui Chaplin? Răspunsul e mai simplu decît s-ar crede: Charlot este un individualist pînă în pinzele albe și poziția sa față de realitate nu-i permite acea folosire a aparatului de filmat — apropiată și foarte apropiată — la care numai cine crede în viață și o iubește poate să recurgă. În plus, Charlot este autorul subiectului, scenaristul, gag-man-ul, regizorul și actorul filmelor sale. Procesul său de creație nu e cel normal în cinematografie: el e singur, iar

mijloacele sale excepționale i-au permis să rămînă singur. Poate să-și urmeze liber inspirația, poate să fie poet fără calitatea întregitoare, indispensabilă cineaștilor, a auto-criticii constante”.

În sfîrșit, dintre multiplele unghiuri și aspecte la care invită și incită spre contemplare (critică) opera lui Chaplin, demnă de o remarcă specială este o anumită forță anticipatoare, capacitatea de a ghici, de a întrezări dezvoltări viitoare, a artistului nostru. Să ne amintim unul dintre filmele sale, de acum 60 de ani, *Charlot soldat* (1918). Aici — repovestește, cu savoare, un exeget chaplinian — Charlot, în uniformă de infanterist american din primul război mondial, cade, la un moment dat, în mîinile statului-major german. Ca să iasă din încurcatură, el se travestește în generalissim neamț și îl inventă — acesta e cuvîntul potrivit — pe viitorul dictator nazist, pe Hitler: cu aceleași izbucniri, cu aceeași oratorie convulsivă, cu aceeași sticlire de ură în ochi, pînă chiar și cu aceeași suviță de păr căzută pe frunte, Charlot își întinde în poziție de drepti pe generali prusaci și fuge din fața trupelor încremenite, care prezintă onorul. Pe vremea aceea — repet, în 1918 — Hitler era un obscur agitator de grupulețe subversive, iar Chaplin, evident, nu avea de unde să-i știe nici măcar numele. Dar intuiția sa de artist descoperise, tainic, că tocmai un asemenea tip de om avea să stăpînească, în curînd, Germania, dezlănțuindu-i agresivitatea. Nimic „supranatural”, totuși. Se manifestă, și în această circumstanță, extraordinara energie a fantaziei creatoare, care, plecînd de la date contingente ale realității, răzbate spre orizonturi și stratură de cunoaștere noi, revelatoare și, uneori, chiar premonitoare. Este încă o dovadă a calității de mare artist a „măscăriciului” Chaplin. Oare, nu chiar măscăricii lui Shakespeare mai aveau acest dar puțin întîlnit?

Și, oare, nu i se potrivește și autodidactului Chaplin, care se odihnește acum în mormîntul de la Corsier, pe malul lacului Geneva, tocmai cuvintele folosite de Dryden în legătură cu Shakespeare: „Cei care-l învinuiesc că nu a avut școală îi țes cel mai mare elogiu: el era îndoctrinat de la natură; nu avea nevoie de ochelarii cărților pentru a citi tainele firii; privea înăuntrul său și de găsea acolo”? Este o apropiere de nume — oricît de blasfematoare ar părea unor „purîști” academizanți — ce se constituie într-un meritat omagiu adus, în primul rînd, artei filmului, cinematografului, în istoria căruia „tema Chaplin” va pulsa încă multă vreme.





## VIITORUL ROL

### ADINA POPA

Repartizată, în 1957, la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Iași, Adina Popa s-a integrat spiritului acestui colectiv, ai cărui actori au păstrat nobila tradiție a marelui repertoriu clasic, universal și național. Debutul: Catinca Vogoride din *Povestea Unirii*. Curînd, a devenit cunoscută și îndrăgită de publicul ieșean. Rolurile ei, diverse, au un substrat comun — pretinzînd interpretei profunzime, sensibilitate, simțul nuanței: Valea (*Poveste din Irkutsk* de A. Arbuzov), Ana Ipătescu (*Bălcescu* de Camil Petrescu), Alma (*Vară și iun*), Hanah (*Noaptea Iguanei* de Tennessee Williams), Gwendolin (*Becket* de Anouilh), Mătușa (*Dona Rosita* de Garcia Lorca), Alina Bondoc (*Camera de alături* de Paul Everac). Adina Popa și-a demonstrat temperamentul dramatic în Cristine (*Din jale se intrupează Electra*) și, mai ales, în Mary

(*Lungul drum al zilei către noapte* de Eugene O'Neill), unde, în regia Soranei Coroamă, a făcut o creație zguduitoare, memorabilă. Adina Popa și-a dovedit vocația cu argumentul suprem: rolurile shakespeareene. A intuit prăbușirea lăuntrică a Lady-ei Ann din *Richard al III-lea*, trecînd, apoi, cu dezinvoltură, la grațioasa Helena din *Visul unei nopți de vară*, la capricioasa Olivia din *A 12-a noapte*.

Pe parcursul a 20 de ani de carieră pe scena Naționalului ieșean, deosebit de înzestrată actriță a dat strălucire și unor personaje din teatrul antic. „Desigur, mi-au plăcut mult O'Neill, Cehov și Tennessee Williams. Dar rolurile pe care le-am iubit, cu adevărat, au fost Antigona, Casandra și Hecuba. Deși le-am lucrat în cadrul unor spectacole de studio, regizorii Crin Teodorescu și Anca Ovanetz mi-au dat cheia înțelegerii teatrului antic. Misterul tragicului, arderea totală pe care o implică, mi se par fascinante”.

În prezent, Adina Popa pregătește rolul Ranevskaia din *Livada de vișini* de Cehov, într-o distribuție de elită (Teofil Vâlcu, Cornelia Gheorghiu, Marcel Finchelescu, Violeta Popescu și alții). Regia: Anca Ovanetz-Dorosenko. Și, într-un viitor nu prea îndepărtat, *Dansul morții* de Strindberg.

„La foarte puțină vreme de la debutul meu pe scena ieșeană, îndrumată de minunatul om de teatru care a fost Radu Stanca, am făcut cunoștință — și «casă bună» — cu Cehov, prin Sonia din *Unchiul Vanec*. După oțiva ani, am trecut la Arkadina din *Pescărușul*. Și, acum, Ranevskaia, Liubov Andreievna, din *Livada de vișini*. Așadar, am ajuns la Ranevskaia... Mărturisese, rolul mi se pare cel mai generos din «seria» Cehov interpretată de mine. Generos prin plurivalența registrului dramatic (frumoasa actriță în declin, convinsă că trăiește o tragedie, are momentele ei de comic involuntar), prin labilitate psihică, prin alternanța efuziunilor de tandrețe și a acceselor de egoism, prin amestecul de poză și sinceritate, prin complexitatea relațiilor cu cei din jur. Despre această femeie tulburătoare, care face parte dintr-o lume apusă, o lume care a cultivat frumusețea senină, evadînd din realitate și plămîindu-și o existență iluzorie, se pot spune o multime de cuvinte. Aș prefera să vorbesc, deocamdată, mai puțin despre Ranevskaia și, în schimb, s-o aduc pe scenă, în toată amara ei frumusețe.

Aș vrea să spun, însă, că mi se pare binevenită montarea *Livezii de vișini*, pentru că publicul nostru este dornic de spectacole Cehov. Și cred că va fi receptiv, ca întotdeauna, la atmosfera și la dramatismul lui”.





## VIITORUL ROL

### OVIDIU IULIU MOLDOVAN

Faptul a fost observat de mult — promoția '64 a Institutului de Teatru „I. L. Caragiale” se caracterizează printr-o „personalitate” aparte, personalitate „de sinteză”, rezultând din înmănuncherea unor talente extreme de deosebite, fiecare, în felul său, un unicat: Mariana Mihut, Valeria Seciu, Ilinca Tomoroveanu, Florina Cercel, Virgil Ogășanu, Ion Caramitru, Rodica Mandache, Violeta Popescu, Costel Constantin, Cătălina Pintilie, Mihai Stan, Ștefan Radof, Mireea Andreescu. Din acel grup face parte și Ovidiu Iuliu Moldovan; repartizat la Teatrul Național din Timișoara, el s-a impus prin modul original de abordare a rolurilor. Actul său de interpretare nu e niciodată liniar; un fel specific de a realiza sudura elementelor contrarii îl conduce spre cele mai neașteptate gânduri și stări. Idei lucid descoperite sînt trecute prin filtrul unei sensibilități stranie. Trăirile sînt înobilate prin gravitate, fantezia e controlată de sobrietate, sentimentele sînt sprijinite pe cel mai realist amănunt de comportament. Astfel, nu e de mirare că era parcă predestinat unui anumit gen de personaje complicate, care nu încep în cadrele unor definiții limpezi: Allan Squier (*Pădurea împietrită* de R. Sherwood), Mio (*Pogoară iarnă* de Maxwell Anderson), Paul (*Dactilografi* de M. Schisgal), Adam (*Anotimpurile* de Arnold Wesker), Aemilian (*Romulus cel Mare* de Fr. Dürrenmatt), Cusins (*Maior Barbara* de B. Shaw), El (*Nu sînt turnul Eiffel* de Ecaterina Oproiu) ș.a. Din 1970, Ovidiu Iuliu Moldovan s-a integrat în co-

lectivul Teatrului Național din București; aici, însă, rolurile cu adevărat interesante adăugate fiicei lui pot fi numărate pe degete: Oswald (*Regele Lear*), Tyrrel (*Richard al III-lea* de Shakespeare), Ian (*Prima zi de libertate* de L. Kruczowski), Lameth (*Danton* de Camil Petrescu), Alin (*Valiza cu fluturi* de Iosif Naghiu). Cinematografia, în schimb, l-a descoperit repede și, chiar dacă amenință să-l închidă în tiparul unui singur personaj, îl solicită mult mai des; cu filmele *Despre o anume fericire*, *Actorul și sălbaticii*, *Hyperion*, *Dincolo de pod*, *Cercul magic*, *Ultimele zile ale verii*, *Oaspeți de seară*, *Profețul*, *aurul și ardelenii* și *Avaria* (ultimele două vor fi premierele acestui început de an), actorul s-a instalat temeinic în simpatia publicului de cinematograf. Televiziunea, prin recitalurile de poezie, dar mai ales prin spectacole, restituie teatrului acest actor care, de fapt și de drept, aparține scenei, printr-o particulară lungime de undă a capacității sale de comunicare. O dovedesc cîtiva dintre croii creați pe micul ecran, care se păstrează în memoria spectatorilor: Aleksandr (*Cei din urmă de Gorki*), Robespierre din piesa lui R. Rolland, Lică Petrescu (*Concert din muzică de Bach*, după Hortensia Papadat-Bengescu).

Pe scena Teatrului Național, Ovidiu Iuliu Moldovan — alături de Ilinca Tomoroveanu, Mireea Albulescu, Gh. Cozorici, Marin Moraru, Alfred Demetriu, Emil Mureșan — pregătește rolul Thomas din piesa *Fundația* de Antonio Buero Vallejo.

„În regia lui Horea Popescu, repet în piesa *Fundația*, una dintre lucrările de circuit internațional a cunoscutului dramaturg și poet contemporan spaniol, Antonio Buero Vallejo; premiera pe țară a avut loc anul trecut, la Teatrul Național din Timișoara.

Virtuțile textului, prezența unor personalități de autentic prestigiu artistic în toate compartimentele montării, oferă premise generoase realizării unui spectacol de real interes teatral.

În ceea ce mă privește, am senzația (și speranța) unei reîntoarceri la teatru, în ultimul timp, devoțiunea mea îndreptîndu-se — justificat, deadfild — spre arta filmului.

De fapt, mă fascinează, la piesa în care repet, tocmii implantarea unor modalități de pură și specifică viziune cinematografică într-o contextură de teatru clasicizant, în cel mai onest înțeles al cuvîntului.

În măsura în care voi reuși să fac credibil subtilul ballans între real și fantasmă, între vis și concret, între poetic și prozaic, între speranță și neputință, Thomas poate deveni un simbol magic pentru toți cei care cred în omenie, în adevăr, în libertate, în iubire și în prietenie. Pentru că piesa lui Antonio Buero Vallejo se vrea o pledoarie și un îndemn la luptă pentru o viață adevărată, demnă, pentru un viitor în care omul să-și găsească împlinirea.”

**Maria Marin**

# Contribuții la o bibliografie

## „Eminescu — om de teatru“

Deși bibliografia eminesciană este imensă, preocupările pentru ordonarea ei au fost sporadice. Cercetători eminenți ai vieții și opereii poetului au întocmit bibliografii mai mult pentru uzul propriu. Recent, un larg colectiv bibliografic de la Biblioteca Academiei Române a editat primul tom („Opera“), dintr-o monumentală bibliografie eminesciană.

Din mülle de surse documentare privindu-l pe Eminescu se pot alcătui, însă, și indexuri bibliografice tematice. O bibliografie „Eminescu — om de teatru“ credem că poate fi foarte utilă celor interesați de legăturile poetului național cu teatrul. Desigur, ca orice bibliografie, și aceasta fructifică strădanii anterioare (ale istoricilor literari George Călinescu, Barbu Theodorescu, Ioan Masoff, Aurelia Rusu).

● Iosif Vulcan, *Mihai Eminescu*, în „Familia“, 13/25 ian. 1885 ● (Matei Eminescu), *Memorii asupra lui Eminescu*, în „Fântâna Blanduziei“, nr. 27 din 1889. ● Ieronim G. Barițiu, *Mihail Eminescu. Reminiscențe*, în „Rîndunica“, I, 1894. ● Ion I. Livescu, *Mihail Eminescu*, în „Revista Theatrelor“, 1897. ● D. C. Ollănescu, *Teatrul la români*, partea a II-a, București, 1898 ● N. Petru-Petrescu, *Din junețea lui Eminescu*, în „Anuarul III al Societății pentru crearea unui fond de teatru român“, 1899—1900. ● Gordon, *Din anii de liceu ai lui Eminescu*, în „Evenimentul“, Iași, 25 oct., 1900. ● P. S. Alexandrescu, *Actorii de odinioară*, Buc., 1900. ● Ion Scurtu, *Eminescu în Banat*, în „Sămănătorul“, II, 1903. ● D. Teleor, *Eminescu intim*, Buc., 1904. ● Ștefan Căcoveanu, *Eminescu la București*, în „Luceafărul“, Buda-pesta, febr. 1905. ● Dr. I. Borcea, *Eminescu și teatrul*, în „Anuarul XI al Societății pentru crearea unui fond de teatru român“ pe anul 1904—1905. ● Al. Olăresanu, *Contribuții pentru o istorie a teatrului românesc în Banat, Transilvania pînă la 1906*. București, 1906. ● I. L. Caragiale, *În Nirvana*, vol. *Momente*, Schițe, Amintiri, ed.

*Opere complete*, Buc., Ed. Minerva, 1908. ● D. Teleor, *Eminescu sufleur*, în vol. *Mihai Eminescu*, 1909. ● N. Răutu, *Istoria liceului „Laurian“ din Botoșani*, 1909. ● Radu Negură, *Teatru nostru*, în „Revista teatrală“, Brașov, 1913. ● Victor Anestin, *Eminescu*, în „Flacăra“, 1913. ● Th. V. Stefanelli, *Amintiri despre Eminescu*, Buc., 1914. ● Em. Th. Vasiliu, *Teatrul și Eminescu. Amintirile a doi foști colegi de școală ai poetului*, în „Teatru Eminescu“, Botoșani, 1915. ● Victor Anestin, *Amintiri din teatru*, București, 1918. ● Teodor T. Burada, *Istoria teatrului în Moldova*, vol. II, Iași, 1922, și ed. II, București, Ed. Minerva, 1975. ● Barbu Lăzăresanu, *Eminescu și Fany Tardini*, în „Adevărul literar și artistic“, nr. 133, 1923. ● Leca Morariu, *Eminescu și Fany Tardini*, în „Junimea literară“, 1923. ● Leca Morariu, *Idolul celei dintîi iubiri a lui Eminescu*, în „Junimea literară“, 1924. ● G. Bogdan-Duică, *Multe și mărunte despre Eminescu*, în „Viața românească“, nr. 12, 1924. ● G. Bogdan-Duică, *Eminescu la Teatrul Național*, în „Mișcarea literară“, București, nr. 47, 1925. ● Ștefan Căcoveanu, *Amintiri despre Eminescu*, în „Almanahul Presei Române“ pe 1926,

Cluj. ● Isaia Tolan, *Teatrul Național din București la Arad acum 61 de ani*, în „Societatea de miine“, Cluj, 1 febr., 1930. ● G. Baiculescu, M. Eminescu și Fany Tardini, *Cîteva precizări*, în „Buletinul Mihai Eminescu“, 1930. ● Oct. Lupaș, *Al doilea turneu al Teatrului Național din București cu M. Pascaly la Arad*, în „Darul vremii“, Cluj, nr. 4—5, 1930. ● G. Bogdan-Duică, *Eminescu la Iorgu Caragiale*, în „Buletinul Mihai Eminescu“, 1931. ● Notifă despre acțița Augusta Wilbrandt-Baudius, în „Adevărul“, 8 aprilie, 1931. ● G. Bogdan-Duică, *Poetul, diletant teatral*, în „Buletinul Mihai Eminescu“, 1932. ● G. Bogdan-Duică, *Eufrosina Popescu și Mihai Eminescu. Ipoteză*, în „Buletinul Mihai Eminescu“, 1932. ● G. Bogdan-Duică, *Notifă despre Fany Tardini (1865)*, în „Buletinul Mihai Eminescu“, 1932. ● Leca Morariu, *Pentru M. Pascaly*, în „Buletinul Mihai Eminescu“, 1932. ● Th. Bălan, *Trupa Fany Tardini în Bucovina*, în „Buletinul Mihai Eminescu“, 1932, 1933. ● Leca Morariu, *Eminescu, note pentru o monografie*, Suceava, 1932. ● G. Bogdan-Duică, *Între M. Pascaly și I. Caragiale*, în „Buletinul Mihai Eminescu“, 1933. ● G. Bogdan-Duică, *Eminescu la Sibiu (1868)*, în „Buletinul Mihai Eminescu“, 1933. ● G. Călinescu, *Viața lui M. Eminescu*, ed. III revăzută, Buc., Fundația pentru literatură și artă, 1938. ● Perpersicius, *Carlotta Patti sau una din „artiste“*, în „Revista fundațiilor“, 1 iulie, 1939. ● V. Boica, *Un turneu artistic la Oradea*, în „Transilvania“, Cluj, nr. 7—8, 1943. ● Aurel Vasiliu, *Bucovina în viața și opera lui Mihai Eminescu*, Cernăuți, 1943. ● St. Mărcuș, *Thalia Română*, Timișoara, 1945. ● Gitză Letiția, *Mihail Pascaly și Eminescu*, în „S.C.I.A.“, nr. 1—2, 1957. ● Letiția Gitză, *Mihail Pascaly*, E.S.P.L.A., 1959. ● George Franga, *Teatrul Național în texte și documente (1833—*

1877), 2 vol. dactilografiate, Buc., 1960 (Biblioteca Teatrului Național). ● Perpessicius, *Eminescu și teatrul*, în vol. *Alte mențiuni de istoriografie literară și folclor*, Buc., E.P.L., 1961. ● Grațian Jurcan, *Caragiale și Eminescu*, în „*lașul literar*“, iulie, 1962. ● Ioan Massoff, *Eminescu și teatrul*, E.P.L., 1964. ● Gh. Pavelescu, *Eminescu la Sibiu*, în „*Limbă și litera-*

*tură*“, nr. 9, 1965. ● G. Călinescu, *Iorgu Caragiale*, în vol. *Studii și cercetări de istorie literară*, ed. de Al. Piru, Ed. Tineretului, 1966. ● Mihai Florea, *Matei Millo*, Buc., Ed. Meridiane, 1966. ● George Munteanu, *O legendă eminescologică mai puțin*, în „*România literară*“, nr. 22, 1969. ● Aug. Z. N. Pop, *Noi contribuții docu-*

*mentare la biografia lui Eminescu*, Ed. A.R.S.R., 1969. ● Perpessicius, *Eminesciana*, B.P.T., 1971. ● George Munteanu, *Hyperion 1. Viața lui Eminescu*, Buc., Ed. Minerva, 1973. ● M. Eminescu, *Articole și traduceri I*, ed. critică de Aurelia Rusu, Ed. Minerva, 1974.

**Ionuț Niculescu**

## Un film de televiziune despre George Calboreanu

Excelenții realizatori de emisiuni teatrale la televiziune Liliana Zenne și Constantin Paraschivescu au omagiat, într-un film vrednic de a fi așezat în „*filmoteca de aur*“, pe unul dintre marii actori români dintotdeauna —

George Calboreanu. Cum remarcă, cu îndreptățire, Radu Beligan, în pătrunzătorul său comentariu al filmului, Calboreanu este „un artist unic, care seamănă, ca și Goethe, cu propria lui statuie“, maestrul identificându-se cu ultima jumătate de secol a istoriei teatrului nostru. În cele peste 300 de roluri, actorul a dovedit „noblețe, grandoare, simplitate“, însușiri evidențiate de autorul reperelor istoriografice, Valentin Silvestru. O fugară privire asupra grandioasei cariere a lui Calboreanu arată, în primul rând, aportul său la consolidarea prestigiului dramaturgiei naționale. El a lansat piese de rezistență ale dramaturgiei interbelice semnate de George Ciprian, Tudor Mușatescu, G. M. Zamfirescu, Victor Eftimiu, Lucian Blaga (*Avram Iancu*), Alexandru Kirîțescu, Mihail Sorbul, Mircea Ștefănescu. Acest urmaș direct al lui Nottara se află de 50 de ani (în 1928 este numit societar al Teatrului Național din București) în platonul de aur al actorilor români. A debutat, după propria-i mărturisire, în Vlaicu Vodă, la cererea lui Davila. A jucat, timp de cinci decenii, ca nimeni altul, dramaturgie istorică... Ștefan cel Mare, din drama lui Delavrancea, interpretat de Calboreanu, este deja un personaj de legendă, în istoria teatrului nostru. Sintem recunoscători realizatorilor pentru minutele de înaltă desfătare artistică — justificate prin magnifica scenă a încoronării din actul al III-lea al *Apusului de soare*, prin voievodala rostire a „*Serisorii a III-a*“, apoi prin fragmentele de film din *Bădăranii și Străinul*, precum și prin momentele din fresca dramatică a lui Romain Rolland, *Robespierre*.

L-am văzut și l-am ascultat pe maestrul în secevențe proaspăt filmate pentru emisiune. Este același Ștefan cel Mare al scenei românești, cum me-am obișnuit să-l numim, bucurându-ne sufletele cu o tinerețe perpetuă a spiritului, care este hărăzită doar marilor dăruți. La mulți ani, maestre, pentru tot ce ați însemnat și, mai ales, însemnați în teatrul românesc — simbolul desăvârșirii actorești!

**I. N.**





Născut la 26 octombrie 1945, în satul Fedeleșeni, județul Iași. Absolvent al Facultății de fizică, Universitatea București, 1969. Din septembrie 1969, lucrează ca inginer la Combinatul de fibre sintetice din Săvinești.

Debutează la Televiziune, cu scenariul *Iubirea mea cu zurgălăi* (premiul II la Concursul de scenarii pentru teatrul TV, ediția 1972), transmis în 1973; apoi, tot la TV, i se transmit *Scrisori apocrife* și *Dincolo de munte* (premiul II, 1975).

Scenarii radiofonice: *Trenul din zori*, *Magnolii pentru un măgar* și *Oameni la cumpănă de ani*, la Radio-Iași; *Cursa de Brașov* și *Dosarul cu sinziene*, la Radio-București.

Piese de teatru: *Valea Rîsului*, reprezentată la Teatrul Tineretului din Piatra Neamț, 1974.

Proză: *„Zaruri de cretă”* (roman), Editura Junimea, 1976.

În lucru la Televiziune, scenariul *Regăsirea* (premiul II la concursul din 1976).

# Nimic despre sinziene

piesă în trei acte  
de

**CONSTANTIN MUNTEANU**

Acțiunea se petrece în zilele noastre, în România: actul I, într-o sîmbătă la prînz; actul al II-lea, în aceeași zi, seara; actul al III-lea, a două zi, dimineața. Decor unic: o încăpere.

Personajele:

COSTIN  
VIRGINIA

## ACTUL I

*Nu trage, tovarășă!*

O cameră mobilată modern, cu gust, luxos. Deși acoperită de perdele, fereastra lasă, totuși, să pătrundă în cameră lumina puternică a unei amiezi toride.

Costin stă cufundat într-un fotoliu, ținându-și picioarele pe un rucsac plin, cam prăfuit; e îmbrăcat într-o cămașă de nylon albă, curată, cu o eșarfă de mătase legată sub gulerul cămășii; pantaloni care au fost cindva frumoși, dintr-un tergal rezistent; pantofi obișnuiți și un pulover de lînă, descheiat. Și-a acoperit obrazul, semn că vrea să se odihnească.

Intră Virginia, o femeie care a împlinit de cîtva timp treizeci de ani, dar e la fel de tinără și, desigur, va rămîne așa multă vreme: e tipul de femeie cu frumusețe

continuuă, fără vîrstă... A intrat repede, plină de voce-bună, dar, găsindu-l pe Costin odihnindu-se, începe să umble ușor, căutînd în jur cu o privire ironică, nu lipsită de farmec. E îmbrăcată în pantaloni-pană, cu un pulover subțire și cu o scurtă de piele, ce se mulează frumos pe trupul ei cu forme pline; părul și l-a strîns într-o basma de mătase. Deși distrată, fiecare gest, fiecare mișcare o caracterizează ca pe o femeie sigură de sine, autoritară, puternică. S-a așezat la masă și fumează, răsfoind o revistă, dar ochii ei caută spre Costin, așteptînd, parcă, primul semn de viață din partea acestuia. Descoperind lingă fotoliu un mic magnetofon, îl ia și se așază din nou la masă, căutînd pe bandă un anume început. Găsind ceea ce căuta, își lasă scaunul pe spate, ascultînd înregistrarea.

VOCEA LUI COSTIN: Așa... Dragi tovarăși...

Nu. De ce „dragi tovarăși”? Mai simplu: tovarăși! Nu, nu merge. Trebuie mai... să meargă la inima ascultătorului. Dragi ascultători! (*Se aude un ris de femeie. În tot acest timp, un zgomot de mașini pe o șosea.*) Nu, nu rișteți, vă rog! (*Tușește și începe ca la o transmisune de fotbal.*) Dragi ascultători! Știu că la această oră sînteți în fabrici ori pe ogoarele însozite; într-un cuvînt, la locul de muncă. Dar, căci există un dar...

VOCEA VIRGINIEI: ...un dar al naturii.

VOCEA LUI COSTIN: Exact! Un dar al naturii, precum această minunată voce. Ea aparține... Nu, n-ați ghicit; nu aparține vreunei interprete preferate, ci preafrumosiei șoferițe, în compania căreia mă aflu în această dimineață de vară. Relatarea mea n-ar valora nimic, dacă n-aș insista asupra frumuseții acestei doamne. Căci, înainte de toate, ca este o doamnă.

VOCEA VIRGINIEI: Nu o șoferiță?

VOCEA LUI COSTIN: O, desigur! O doamnă șoferiță. O doamnă, în sensul înalt al cuvîntului. Printre femei, ea reprezintă genul matern. Acesta-i cuvîntul! Genul matern! Nu te poți gîndi la ea fără să ți-o închipui ducînd de mînuță un copil. Ca să vă faceți o imagine despre prezența ei fizică, amintiți-vă doar de femeile din filmele lui Lelouch, Antonioni, Bardem și Fellini. (*Pauză.*) Dragi ascultători, emisiunea noastră continuă. O rog pe preafrumosaa mea interlocutoare să se prezinte. (*Pauză. Zgomotul șoselei.*) Mda... Vă rog să mă scuzați! Trebuia să mă prezint eu întâi: Costin.

VOCEA VIRGINIEI: Frumos nume.

VOCEA LUI COSTIN: Mulțumesc! Dumneavoastră...? Vă rog... Curaj!

VOCEA VIRGINIEI: Virginia.

VOCEA LUI COSTIN: Ați auzit și dumneavoastră? Virginia! Preafrumosaa șoferiță se numește Virginia. E îmbrăcată bărbătește, hainele acestea făcînd-o mai frumoasă, mai impunătoare. Are o scurtă de piele — ca orice om care se respectă —, iar părul și l-a strîns într-o basma de mătase. Poartă ochelari de soare, pe care, cu permisiunea dumneavoastră, îi voi lua, ca să-i văd culoarea ochilor. (*Fîrî, Pauză.*)

VOCEA VIRGINIEI: Poftim! Privește-mă fără ochelari. Cum îți par?

VOCEA LUI COSTIN (*puțin incurcat*): Minunată, desigur. Chiar dacă ai oprit mașina, eu tot nu-mi schimb părerea.

VOCEA VIRGINIEI: Vreau să conduc în liniște. Îți acord un minut ca să mă privești.

VOCEA LUI COSTIN: Un minut?! Unii pictori stau o viață-ntr-o dată în fața Giocondei. Vor să afle esența sublimului, să devină și ei nemuritori. Fii bună cu mine și acordă-mi măcar un minut și cinci secunde. Îmi place să te privesc. Imens!...

VOCEA VIRGINIEI: Și mie mi-ar plăcea să te plesnesc!

VOCEA LUI COSTIN: Cum?!

VOCEA VIRGINIEI: Așa cum ai auzit. Nu te obrăznicii prea mult. Și-acum, lasă-mă să conduc. (*Pauză scurtă.*) Stai, nu coborî. Nu fi... Pe-aici trec rar mașini. Astea, de trec, nu merg prea departe. (*Pornește. Pauză lungă.*) Ei, nici chiar așa. Nu mai spui nimic... tinere reporter?

VOCEA LUI COSTIN (*calmă*): Ce să spun?

VOCEA VIRGINIEI: Orice... (*Pauză.*) Unde mergi?

VOCEA LUI COSTIN: Încolo.

VOCEA VIRGINIEI: A! Încolo... Aștepti de mult la marginea șoselei?

VOCEA LUI COSTIN: Da, oarecum.

VOCEA VIRGINIEI (*tot mai ironică, mai sigură de sine*): Sînt o șoferiță bună, cred c-ai observat. După ce-am mai mers vreo jumătate de kilometru, m-am întors să te iau. (*Ride.*) Te vedeam în oglindă, cum elătina din cap a... pagubă. Fii sincer: m-ai înjurat?

VOCEA LUI COSTIN: Nu... (*Pauză. Zgomotul de pe șosea.*) Unde lucrezi?

VOCEA VIRGINIEI: Eu?!

VOCEA LUI COSTIN: Da, tu. Ce te miri?

VOCEA VIRGINIEI (*ironie ascunsă*): Sînt șoferiță la o fermă.

VOCEA LUI COSTIN (*bine dispus*): La o fermă?! Excelent! Probabil, te pricepi și la oi, la capre... (*Ride.*) Mi-ar plăcea să... să vizitez o fermă.

VOCEA VIRGINIEI (*scurt*): Azi ai ocazia. Mergi la fermă cu mine. (*Fîrî.*)

VOCEA LUI COSTIN: Ei, ce mai vrei? De ce-ai oprit?

VOCEA VIRGINIEI: Credeam că glumești; dar tu chiar înregistrezi discuția noastră...

VOCEA LUI COSTIN : Mă distrez și eu cum pot. Dar, dacă vrei tu... îl pot opri. De dragul tău...

(Aici, convorbirea se întrerupe. Banda continuă cu ultima parte a melodiei italiene „Casa albă” de Don Backy.)

VIRGINIA ascultă. Următoarea melodie e tot „Casa albă”. Abia spre sfârșit, își dă seama și rulează banda, căutând altceva. Dar ceea ce ascultă sînt numai fragmente din aceeași melodie.)

COSTIN (calm, dezvelindu-și obrazul) : Pină la capăt, banda are înregistrată aceeași melodie.

VIRGINIA : A, bună dimineța !

COSTIN (uitîndu-se la ceas) : E trecut de amiază.

VIRGINIA (cu aerul ei superior, dar, totodată, drăguță) : E un reproș ?

COSTIN : Tu ce crezi ? Sînt dispus să aștept o femeie cîteva minute, nu patru ore.

VIRGINIA : Și, totuși, m-ai așteptat.

COSTIN (deja iritat de bunătațea izvorită din atitudinea ei voit superioară) : M-am odihnit, nu te-am așteptat.

VIRGINIA (aproape gravă) : Dacă ridici tonul la mine, îți amintesc imediat...

COSTIN : Ce ?

VIRGINIA : Ești oaspetele meu... N-aș vrea...

COSTIN : Ba eu aș vrea. Să nu-mi mai vorbești cu atîta... răceală.

VIRGINIA : Răceală ? !

COSTIN : Da... Aproape cu aroganță. Crezi că o merit ?

VIRGINIA : Ei... mergi prea departe. (Suride.) Mă consideri mai rea decît sînt, stimată... Nici nu știu cu ce te ocupi. (Ride.) Mă îndoiesc că un reporter de la Radio are banda magnetofonului ocupată de una și aceeași melodie.

COSTIN : Poate mai sînt și altele, pe cealaltă parte.

VIRGINIA : Nu țin neapărat să le ascult. Nici nu cred c-aș avea timp.

COSTIN : Atunci... nu-mi rămîne decît să mă ridic și să-ți mulțumesc pentru masă. Nu vreau să te rețin.

VIRGINIA : Ai dorit să cunoști îndeaproape o fermă : vaci, oi, capre...

COSTIN : Da, dar prezentate de o șoferiță, nu de însăși... (Gest de mîrire.)

VIRGINIA : Văd că nu te deranjează. (Suride.) Te-am urmărit cu coada ochiului, să-ți văd reacția cînd ți-ai dat seama că, de fapt, nu-s „preafrumoasa șoferiță”.

COSTIN : Sper că n-am leșinat.

VIRGINIA : A, nu. Ai dat dovadă de o mare stăpînire de sine. Te-ai încruntat puțin și-ai devenit grav.

COSTIN : Iar tu m-ai declarat tuturor nepotul tău. (În plimbarea lui, ajunge lângă Virginia, Gest de tandrețe.) Nu știam că am o bunică așa fermecătoare.

VIRGINIA (reținîndu-i mîna, brusc) : Am spus că ești nepotul meu — fiul unui

frate — și te invit să te porți ca atare.

(Îi lasă mîna, repezîndu-l puțin.) Înțeles ?

COSTIN (cumpăneste cîteva clipe situația) : Nu.

VIRGINIA : Atunci, am să-ți impun.

COSTIN : Ascultă, Virginia : nu sînt nepotul tău, ca să-ți spun tanti, și nici nu-s angajat la ferma asta, ca să-mi ordoni, de la înălțimea scaunului tău de direc-toare.

VIRGINIA (gravă) : Ascultă !...

COSTIN (calm, reținut) : Ușor. La ce bun, să țiți ? ! Pentru mine ești o cunoștință, și-abît. Poate... (Suride.) Desigur, și o gazdă deosebită. (Pauză.) Nu cred că asta îți dă drepturi nelimitate.

VIRGINIA : Dar, măcar, pot să știu cine ești ? (Ironică, puțin batjocoritoare.) Cu cine am deosebita onoare...

COSTIN : Sînt reporter. Ai ceva împotrivă ?

VIRGINIA : Nu, deși...

COSTIN : Nu-ți pot prezenta nici o legitimație. Legitimația mea de ziarist e la Godot. Probabil că-l cunoști.

VIRGINIA : Nu.

COSTIN (la fel de ascuns) : Mă mir. O persoană ca tine... ar fi trebuit măcar să audă de el.

VIRGINIA (simplu) : Eu n-am auzit.

COSTIN : Firește. Nu face parte din agricultură.

VIRGINIA : Am impresia că...

COSTIN : Scuză-mă ! A fost o glumă. De fapt, Godot este...

VIRGINIA : Nu mă interesează. (Tandă.) Te cred pe cuvînt, că ești ziarist.

COSTIN : O, mulțumesc ! Totuși... Stai, să vezi... (Scoate o hîrtie.) O hîrtie mai veche. Măcar să fii sigură că am avut de-a face cu ziaristica.

VIRGINIA (citește delegația) : Ai făcut o anchetă în legătură cu fizicienii ?

COSTIN : Da. M-a interesat cum sînt priviți fizicienii în contextul cercetării științifice.

VIRGINIA : Și, ce-ai obținut ?

COSTIN : Personal, nimic. Nici măcar o strîngere de mînă.

VIRGINIA : Atunci ?

COSTIN : Am scris un articol. Nu ajunge ? Am arătat care e situația reală, cu date concrete. Ce altceva înseamnă o anchetă, dacă nu pătrunderea în miezul problemei ?

VIRGINIA : Să pui degetul pe rană...

COSTIN : Da. (Trist.) Numai că cei cu rana sar în sus.

VIRGINIA (ride) : O ! Mi se pare că... Ei, fii sincer. Nu-i așa c-ai avut necazuri ? Se mai întîmplă. De obicei, ziaristii tineri sînt plini de zel. Ba, chiar prea plini. Își închipuie că pot răsturna pămîntul.

COSTIN (calm, sigur) : Zelul acesta, de care tu faci atîta haz, e una dintre condițiile necesare progresului. (Apăsă.) Înainte, mereu înainte, nu merg decît curajoșii, puternicii, oamenii siguri de sine.

VIRGINIA : Ca tine ?



COSTIN : Poate.

VIRGINIA : Și, tu, cît de departe ai mers?

COSTIN (*iritat de veșnicul ei aer superior, se așază în fotoliu și gîndește cu glas tare, ca într-un recital de poezie*) : Eu ? Dă-mi unitatea de măsură pentru drumul meu și-ți voi spune de-î mult sau puțin. Măsurînd cu metrul, distanța pînă la lună e mare... (*Apăsăt.*) Cifra e mare, dar, măsurînd în unități astronomice, e puțin, cifra e mică. Or, pe tine, cifra te interesează, sînt sigur. De aceea, voi măsura în zecimi de milimetru, să-ți dau o cifră enormă ; tu să rămîi cu gura căscată, să ți se vadă splendidul șirag de dinți, iar ochii să se holbeze a mirare — superbă poză a prostiei.

VIRGINIA (*lovește cu palma, puternic, masa*) : E prea de tot ! Te poftesc să-ți vezi imediat de drum. (*Îi dă magnetofonul.*) Imediat ! Ai auzit ? (*A luat de pe bibliotecă o cravașă, cu care se lovește peste palmă.*)

COSTIN : Crezi că e nevoie de cravașă ? Înțeleg și de vorbă bună.

VIRGINIA : De cravașă am nevoie pentru cal, tinere, nu pentru dumneata.

COSTIN : O ! Doamna are și cal... Ghicesc în dumneavoastră pe marea directoare de fermă, veșnic pe teren, umblînd pe jos ori pe cal, ca-n povești.

VIRGINIA : Iar eu ghicesc în tine pe marele neisprăvit.

COSTIN : Bine spus ! Marele neisprăvit. (*Apăsăt.*) Am timp să mă isprăvesc. Dar, tu ? Cine ești ? Tu, cît de isprăvită ești ? (*Arată cravașa.*) Cravașa e pentru cal, nu și pentru mine. Eu nu pot fi dominat cu forța.

VIRGINIA (*enervată*) : Ai de gînd să pleci odată ?

COSTIN (*calm*) : Nu.

VIRGINIA : Am să chem oamenii să te dea afară.

COSTIN : Inutil. E sîmbătă după-amiază. Oamenii au plecat. Cei care au mai rămas sînt prea ocupați. (*Surtide.*) Și-apoi, să-ți dai afară din casă nepotul, e prea... Cred că ții, cît de puțin, la prestigiul tău. Ia loc, te rog !

VIRGINIA : Ce vrei ? !

COSTIN : Să stăm de vorbă.

VIRGINIA : Am impresia că ești nebun.

COSTIN : Desigur, dacă zici tu... Ia, totuși, loc.

VIRGINIA : N-am timp. Probabil, și pe dumneata te așteaptă treburi. Ori, poate, amicul care să-ți aducă legitimația de ziarist.

COSTIN (*surtide ironic*) : O, ce grijulie ești ! Te rog ! Stai. (*O așază pe un scaun.*) Așa. Stai cumințe, ca o fetiță din clasa întâi. Vreau să-ți spun că mi-am bătut joc de tine. Amicul ăla al meu, Godot, nu există. Există, în schimb, o piesă de teatru. Se cheamă *Așteptîndu-l pe Godot*. Punct. Informații suplimentare găsești în revistele de specialitate. (*Se uită la biblio-*

*tecă.*) Văd că și tu ai reviste... Așa... „Agricultura socialistă“... „Viața economică“... A, uite și eeva literatură... (*Scote din raft cîteva cărți.*) Interesant, foarte interesant !

VIRGINIA : Cu ce drept ? !

COSTIN : Te rog ! Așa cultură, da ! (*Arată cîteva cărți.*) Virginia, cărțile astea !... Crede-mă, te rog ! Le caut de foarte mult timp ! Vrei să mi le împrumuți ? Te rog ! !

VIRGINIA : Ți le dau de tot.

COSTIN : De tot, sau de pomană ?

VIRGINIA : Poftim ? !

COSTIN : Nimic. (*Pauză scurtă.*) Mulțumesc ! Sincer, mulțumesc ! E un eveniment, să pui mîna pe o asemenea carte. Mai degrabă aș fi făcut rost de manuscritele pierdute ale lui Omar Khayyam, decît de „Crima de la amiază“. (*Declamă.*) În tramvaie, autobuze, în pat sau la birou, citești colecțiile „Aventura“, „Clepsidra“, „Enigma“, „Scorpion“, „Sfinx“ și altele asemenea. Da, da, iată o descoperire ! Cărțile polițiste — marea pasiune a femeilor intelectuale, mai ales dacă în rolul principal e vreun june-prim, pe placul atîtor milioane de femei corijente la dragoste. Ce spui, tovarășă directoare de fermă ? Nu-i așa că e un subiect cu care mergi la sigur ? Personajele sînt clare : negativiile de o parte și pozitiviile de cealaltă. Bum-bum ! Totul merge strună, mai ales dacă vorbim despre perioadă de-acum treizeci-patruzeci de ani, clarificată istoric și ideologic. Scriem despre vremurile trecute și ne autointitulăm scriitori contemporani ! Punem în discuție marile probleme ale existenței cotidiane !

VIRGINIA : Nu crezi c-ai sărit peste cal ?

COSTIN : Zău ? ! Peste care cal ?

VIRGINIA : Dacă nu pleci imediat... (*Pune mîna pe telefon.*) Cred că locul tău e... în altă parte. (*Începe să formeze un număr.*)

COSTIN (*smulge telefonul din priză*) : Unde ? (*Se apropie de Virginia.*) Unde crezi că e locul meu ? (*O alintă, apoi degetele lui se răsfrîd în părul Virginiei, dîndu-i capul pe spate.*) Ce voiai să faci ? Să chemi autoritățile ? Ce le-ai fi spus ? Că nu te las în pace ? Păi cum să te las, cînd ești așa frumoasă ? ! O floare în mijlocul verii... Dacă nu te culeg eu, te va oflîi timpul... Ce contur exact al buzelor !... Ce ochi mari, expresivi !... Ce i-ai fi spus celui venit să mă ridice ? Că-mi bat joc de femeile care nu au în bibliotecă decît cărți polițiste ? Ce-ai zice dacă te-aș săruta ? M-ai denunța ca răufăcător, nu ? Apoi, vei veni la mine, la vorbitor, și-mi vei aduce cărți de citit. Cărți polițiste. M-am uitat în programul de radio : ai încercuit doar orele de sîmbătă, cînd e serialul la televizor... Altceva, te mai interesează ? ? Ce privire

- crunță ai !... Și eu care tocmai voiam să te sărut... Bine, înțeleg... Trebuie creată atmosfera... (Îi dă drumul, Se apleacă spre rucsac.) Am să-ți citesc ceva. Să crezi atmosfera. Poate că ai ceva băutură prin casă... (Scoate o carte.) E... (Rămâne cu mîna în aer, uimit, Virginia a scos din raftul de jos al bibliotecii o armă de vîntătoare.)
- VIRGINIA** (apăsât) : În genunchi !
- COSTIN** (continuîndu-și ideea) : E un volum de...
- VIRGINIA** : În genunchi !
- COSTIN** (cumpăneste o clipă situația, apoi suride) : Aici e adevărata literatură... Ar trebui s-o... („citești și tu“).
- VIRGINIA** : În genunchi, ți-am spus ! Ajunge, cit ți-ai bătut joc de mine !
- COSTIN** (observă că nu-i de glumit) : Virginia, cred că ți-ai cam ieșit din minți.
- VIRGINIA** : Tocmai. Asta îmi dă dreptul să te împușc. Auzi ? ! Te împușc ! Cere-ți iertare ! Iertare, pentru tot ce mi-ai spus. În genunchi.
- COSTIN** (sigur pe sine, calm) : În genunchi ? ! Nu... Genunchiul mei se-nmoaie și capul mi se pleacă doar pe mormîntul mamei. (Trist.) Ea merită... (Pauză.) Poți să tragi. (Ironie, amar.) Dar să nu uiți să le spui tuturor că, înainte de a mă împușca, m-ai auzit strigîndu-ți : „Nu trage, tovarășă !“ (Se așază în fotoliu, Așteaptă un timp, apoi deschide cartea.) Să-mi citesc ceva. E, într-adevăr, unic să mori împușcat citind. (Răsfoiește cartea.) Poate c-o să-ți placă... E un scriitor mare... M-am întîlnit cu el într-un anticariat. Mă aștepta acolo, pe raft... Era liniștit, mare ; în jurul lui, celelalte cărți păreau niște caiete de școlar. L-am răsfoit din curiozitate și... am rămas prieten. (Observă că Virginia e de piatră, ținînd, cu amîndouă mîinile, arma la piept, într-o poziție de așteptare, de cumpănire.) Prietenii... Cred că e un cuvînt potrivit. (Lasă cartea pe masă și se apropie, surîzînd.)
- VIRGINIA** (rece) : Găsești că-i de rîs ?
- COSTIN** (drăguț) : Nu. Găsesc că-ți șade bine. Ba, chiar foarte bine.
- VIRGINIA** (abia stăpînindu-se) : Nimeni... Nimeni nu s-a purtat așa cu mine...
- COSTIN** : E uimitor cum mînia te face și mai frumoasă !
- VIRGINIA** (printre dinți, cu ură) : Ar fi trebuit să te împușc ! Nimeni n-a...
- COSTIN** (brusc, prinde arma cu mîna) : Virginia ! (Înteruptă din pornirea ei, Virginia îl privește, incremenită, Costin îi șoptește, apăsât.) E tîrziu, Virginia : prea tîrziu, să mă împuști. Îți tremură mîinile.
- VIRGINIA** (își ridică mîinile de pe armă, privindu-le. Se îngrozește) : Nu-i adevărat ! ! Dă-mi arma !
- COSTIN** (trece arma în cealaltă mînă, reținînd-o pe Virginia cu mîna liberă) : Nu.
- VIRGINIA** : Minți ! Nu-mi tremură mîinile. Am să-ți dovedesc că...
- COSTIN** : Nu, Virginia. Jocul s-a terminat. (Pauză.)
- VIRGINIA** (obosită) : Vreau doar să-ți dovedesc că...
- COSTIN** : Nu... (O împinge spre scaun.) la loc. (Amar.) Ai să-mi dovedești altă dată... cînd ne-om întîlni din nou... (Scoate cartușele din armă.) Grozave ! Cu astea împuști un rinocer... darnite un neisprăvit, ca mine !... (O observă, tăcut, cum se chinuie, cu mîna tremurîndă, să-și aprindă țigara, Virginia fumează un timp, în tăcere, ocolindu-l cu privirea ; el cîntărește în palmă cartușele, Continuînd, parcă, un gînd.) Și, totuși, mă întreb de ce m-ai luat la fermă... apoi m-ai trimis aici să te aștept... Ba, i-ai spus bătrînei să-mi dea și mîncare. Mulțumesc ! De ce-ai făcut asta ?
- VIRGINIA** (suris ironic) : Inchipuie-ți... Tu... cînd cunoști o femeie... frumoasă, care-ți place, nu simți nevoia s-o inviți la tine ? (Îl privește lung, fix, oarecum triumfătoare.)
- COSTIN** : Da, dar — fii sigură ! — în bibliotecă nu am o armă de vîntătoare. (Trîntește pe masă arma și cartușele, își ia cartea și pleacă spre rucsac.)
- VIRGINIA** (trist) : Înțeleg ce vrei să spui și fără să faci atîta zgomot.
- COSTIN** : Scuză-mă ! Să nu pretinzi prea mult de la mine. Nu mi-a eliberat nimeni diplomă pentru cei șapte ani de-acasă.
- VIRGINIA** (tristă, totuși cu farmec) : Nici mie. (Cum Costin o privește, surprins, continuă, mai convingătoare.) Așadar... putem discuta de la egal la egal.
- COSTIN** : O, ce favoare ! (Băgînd cartea în rucsac.) Auzi, amice : sînt tratat de la egal la egal. Ce zici ? S-o credem ? (S-a ridicat, privind-o lung pe Virginia, cău-tînd, poate, un mod de a-și lua rămas bun.)
- VIRGINIA** : Pleci ? (Costin aprobă din cap, arătînd spre ușă, Tandră.) Ei, tot în direcția aceea e și bucătăria. Am pregătît cafea. Tava e pe masă. (Costin ezită.) Te rog ! Chiar dacă orgoliul meu de gazdă e pus la îndoială. (Costin aduce tava, o pune pe masă și vrea să se așeze.) Nu vrei să torni ? (Costin umple ceștile.) O linguriță de zahăr.
- COSTIN** : Numai ? Ceașca e mare, lingurița e mică...
- VIRGINIA** : Nu-mi place dulcea.
- COSTIN** : Mie, dimpotrivă.
- VIRGINIA** : Te rog... ! (Costin își pune zahăr mai mult, îi pune și Virginiei ceașca cu cafea în față, apoi se așază în fotoliu, Virginia se oprește din fumat, ia ceașca, vrea să bea, dar, pentru că mîna îi tremură, reîncepe să fumeze. Crezînd că nu a fost observată, încearcă o discuție, pe un ton glumeț.) Frumoasă, eșarfa

de la gîtul tău. Cine a plîns după ea ?  
COSTIN : O... italiancă, la mare. Am tratat-o cu înghețată...

VIRGINIA : ...și cu vorbe frumoase...

COSTIN : Da, vorbe frumoase, într-o italiană aproximativă.

VIRGINIA : Unde ai fost ?

COSTIN : La Mamaia... așa, în trecăt.

VIRGINIA : Cred că-i grozav. Se vorbește alita despre...

COSTIN : Da... Tu n-ai fost ?

VIRGINIA : Mai de mult. (*Suride.*) De aici e greu să pleci vara. Oi, capre, pămîntul... trebuie păzite, îngrijite... (*Pauză.*) Nu mă privi așa. N-am spus-o cu răutate. (*Încearcă să ia ceașca, dar varsă din nou puțin, și renunță.*) Pentru tine, poate că-i mai ușor să pleci vara...

COSTIN : Da.

VIRGINIA (*scurt*) : Unde lucrezi ?

COSTIN (*nu se aștepta la întrebarea asta*) : Poftim ? ! Aa... La... la un ziar... Sînt reporter. (*Pauză.*)

VIRGINIA : Mda... e o muncă interesantă.

COSTIN : Îmi place. Cunosc tot felul de oameni. (*Se uită la armă și suride.* Virginia ridică din umeri, încercînd să zîmbească.) E plăcut să stai de vorbă cu necunoscuți. Intrî în vorbă cu ei, îi iei pe ocolite și afli tot ce te interesează. Evident, publici ce ți se cere, mă rog, articolul respectiv, dar, totodată, mai aduni ceva cunoștințe.

VIRGINIA : Scrii literatură ?

COSTIN : Da, e marea mea pasiune : „fericirea chinuitoare a zilelor și a nopților”... (*A terminat cafeaua. Pune ceașca pe masă.*) Mulțumesc ! (*Arată spre ceașca ei.*) Tu nu bei ?

VIRGINIA : Să-mi termin țigara.

COSTIN : Ar fi cazul. Cred că nici n-ai mîncat, de dimineață, înainte de a pleca la oraș. (*Gest de tandrețe.*)

VIRGINIA : Te-nșeli... (*pauză*) puștiule. Îmi place să mînînc; mult și bine.

COSTIN (*gest de tandrețe; tratînd-o ca pe o fetiță, plecat mult spre ea*) : Cît de mult ? Ca o veveriță ?

VIRGINIA (*alintîndu-se*) : Mult... Mai, mult decît tine.

COSTIN : Zău ? !... Nu cred. (*Ride. Se duce la fereastră și privește afară, ridicînd puțin perdeaua.*)

VIRGINIA : Îți place ? (*Pune mîna pe ceașcă, dar renunță.*)

COSTIN : Da... Mi-ar plăcea să... (*Scurt.*) Ce mi-ai fi spus, dacă veneam la tine în calitate de reporter ?

VIRGINIA : Puține. Foarte puține.

COSTIN : Adică ?

VIRGINIA : În fiecare an, ferma se întrece pe ea însăși.

COSTIN : O-o !

VIRGINIA : Asta e adevărul ; și, de ce să nu fii mîndră de el ? ! (*Ironică.*) Oile se înmulțesc, caprele, de asemenea, vacile dau tot mai mult lapte... (*Observă*

privirea lui Costin, oprită asupra ceștii de cafea.) Te rog, pune ceașca pe tavă.

COSTIN : Nici nu te-ai atins de ea.

VIRGINIA : Ții neapărat s-o vezi goală ?

Poftim ; o arunc.

COSTIN (*ia ceașca*) : Nu.

VIRGINIA (*îi întinde pachetul de țigări*) :

Te rog !

COSTIN : Mulțumesc ! Nu fumez.

VIRGINIA : O, ce băiețel cuminte ! (*Vrea să-și aprindă țigara, dar se oprește.*)

COSTIN : Îmi dai voie ? (*Aprinde un chibrit. Virginia nu face nici o mișcare; privește doar flacăra apropiindu-se de degetele lui.*) Îți închipui că-mi face plăcere să mă ard la degete ? (*Stinge chibritul.*)

VIRGINIA : Nu te-am rugat eu să-l aprinzi.

COSTIN : Credeam că-ți place să fie cineva amabil cu tine.

VIRGINIA : Amabil ? ! Da. (*Ia țigara.*) Te rog ! Fii amabil...

COSTIN (*ia o țigară, îi dă cutia cu chibrituri*) : Eu învăț să fumez, tu — să-ți aprinzi țigara. (*Cu țigara în gură, Virginia îl privește lung, fix, rece. Pauză. Costin îi aprinde țigara, și-o aprinde și pe-a lui, apoi se așază.*) N-am mai fumat... de mult, în orice caz. (*Suride.*) Nu, n-am să încep să tușesc. E ceva prea banal, prea uzat, în toată literatura, în toate filmele în care apar începători în d-ale fumatului. (*Pauză. Arată spre cafea.*) Pot să mai beau ? (*Virginia aprobă, indiferentă.*) Mă gîndesc că drumul e lung și-o să-mi prindă bine. (*Bea în tăcere, fumează cîte puțin. Suride, încercînd iarăși să schimbe atmosfera.*) După cum vezi, cu fiecare clipă de ședere aici mă îndatoriez tot mai mult față de tine : drumul cu mașina, mîncarea, țigara, cafeaua... (*Pune ceașca pe masă.*) Mă întreb la cît se ridică datoria.

VIRGINIA (*rece*) : La o singură întrebare : cum te-ai fi purtat eu mine dacă aș fi fost, într-adevăr, șoferiță ?

COSTIN : La fel, dacă (*apăsă*) tu ai fi fost aceeași.

VIRGINIA : Mulțumesc, mi-ajunge.

COSTIN : Numai că tu, ca șoferiță, ai fi fost alta.

VIRGINIA : Crezi ?

COSTIN : Sînt sigur. (*Se așază lângă rucsac, umblînd la magnetofon.*)

VIRGINIA : Ce faci ?

COSTIN : Vreau să șterg înregistrarea făcută în mașină.

VIRGINIA : Nu ! Dă-mi mie banda. Ți-o cumpăr.

COSTIN : N-ai unde-o folosi. E un tip special de magnetofon.

VIRGINIA : Îți cumpăr și magnetofonul.

COSTIN : Nu-l vînd.

VIRGINIA : Plătesc. Oricît.

COSTIN (*ride*) : Zău ? ! Mă faci să rîd. Parecă am fi doi copii. (*Îmîntînd.*) Eu îți

dau lanterna și praștia, tu îmi dai ursulețul de pluș și pistolul cu ventuză...

VIRGINIA (*aruncă pe masă câteva pachete de sute*): Ajunge?

COSTIN (*așază pachetele teanc*): Frumoase hirtii. Așezate drept la margini, ca paginile unei cărți abia ieșite de sub tipar... (*Visător.*) Ar mai trebui copertile... apoi, să-ți imaginezi oamenii citind rodul minții tale... Pagină cu pagină.

VIRGINIA: Sint pachete de bani, nu cărți.

COSTIN: Știu... Aș fi preferat să fie invers.

VIRGINIA: Filozofie șablon, scumpule. Cu un singur pachet, poți cumpăra pe puțin o mie de cărți.

COSTIN: Da, dar nu poți scrie nici măcar o singură pagină.

VIRGINIA: Te pomenești că detești banii?! Ai fi un caz unic.

COSTIN: Nu văd de ce i-aș iubi. Sint ai tăi?

VIRGINIA (*cu un aer de superioritate*): Da. Ai mei.

COSTIN: Atunci... lasă-mă să te admir. Să observ cum arată un om fericit. (*Suride amar, meditănd cu glas tare.*) E o prostie. Muncești o viață întreagă, fi visezi o viață întreagă, iar când fi ai, îți tremură mâinile. (*Incurcat.*) Emoția e prea mare, ori poate că nici nu mai există emoție; ești rece și-i privești cu indiferență. Depinde de om... (*Potrivind mai bine pachetele pe masă.*) Mulți... Destul de mulți...

VIRGINIA: Te simți intimidat?

COSTIN: Mda. Puțin nedumerit. Cam mult, pentru un singur buzunar.

VIRGINIA: Depinde de buzunar. (*Suride.*) Oricum, nu i-am furat.

COSTIN: N-ai fi prima... Sint atâtea modalități de a fura...

VIRGINIA: Da, dar mai sint și recom-pense. Atunci cînd vavile dau mai mult lapte, oile se înmulțesc, caprele...

COSTIN (*lovește brusc pachetul de bani, apoi îndreaptă spre ea pumnul, în care ține strîns un teac de sute. Apăsător, printră dîinți*): Ascultă!... (*Dă drumul banilor. Suride, apoi, amar, oarecum împăciuitor.*) Femeile ca tine fi devorează pe bărbați acolo, în pat... nu-i torturează, cu aerul lor superior. (*Se grăbește să bage magnetofonul în rucsac. Sare imediat în sus.*) Ah!... Lua-te-ar...! (*Scoate din rucsac o stea albă, strălucitoare.*) Sigur! Steaua mea de șerif. O amintire de la un spectacol de succes de pe vremea studenției. (*I-o arată Virginiei.*) Îți place? Ți-o dăruiesc. (*I-o agață pe piept. Se retrage, sugîndu-și degetul înțepat. Batjocoritor.*) Minunat!

Îți stă minunat, scumpo! (*Ia arma de pe masă și i-o aruncă.*) Salut, șeriful! (*Cinic.*) Asta-i tabloul tău: o stea de tablă, o armă descărcată și două miini care tremură de nu pot aprinde o țigară. Iată cine vrea să mă devoreze! (*Îi dă și cravașa.*) Poftim și cravașa. Tabloul e complet. (*Rămîne descumpănit, cu mîna întinsă, ținînd cravașa, pe care Virginia i-o ia, cu mișcări sigure, calme. O privește fix, îngrozit de ceea ce-a făcut. Încearcă o scuză.*) Îmi pare rău... Sint prea... ca să mai țin seama și de sentimente... (*Ridică din umeri, surîzînd amar.*) Oricui i se poate întîmpla să-i tremure mîinile... (*Scurt.*) Cred că-i mai bine să plec. Acum.

VIRGINIA (*îl oprește, întinzînd cravașa pe lingă obrazul lui*): O clipă. Privește cravașa. Tremură? Răspunde. Acum îmi tremură mîna? Hai, te ascult. (*Pauză.*) Știi cum arată urma de cravașă? Pielea se umflă, iar singele năvălește sub ea. Probabil că doare. Îngrozitor.

COSTIN (*calm*): Dacă mă lovești, te sugrum.

VIRGINIA: Bine, n-am să te lovesc. Deși... (*suride*) nu mi-ar plăcea să mă sugrumi puțin. (*Pufnește în ris.*) Doar asta a fost gîndul meu inițial, nu? Ce spui? (*Îl lovește ușor cu cravașa peste obraz. Își lasă cravașa agățată de mîna, pune arma pe masă și-și ia din piept steaua, admirînd-o.*) Frumos lucrată! (*O pune pe masă. Aduce din bibliotecă o cutie.*) Eu mai am o stea... Tu să-mi spui pe care s-o opresc și pe care s-o arunc. (*Deschide cutia și o pune lingă steaua lui Costin. Se întoarce la dulap și bagă în buzunar câteva cartușe de vîntătoare. Costin se uită la cutia adusă de Virginia, rece, puțin încruntat.*) O cunoști? Tot un fel de stea de șerif. Mai pe românește, distincție pentru cei merituosi. (*Gravă.*) Distincție pentru cei mai buni dintre cei buni! (*Dulce.*) Scuză-mă că nu pot fi modestă!... Nu cred că e cazul. (*Îl mîngîie pe obraz; o pauză, în care palma ei rămîne pe obrazul lui, într-un gest sincer de afecțiune, apoi întinde mîna spre cele două distincții.*) Te hotărăști... și-mi spui pe care s-o port. Pînă atunci, am să-ți dezvălui gîndul meu inițial. (*Ia arma.*) Trebuie să-mi fac rondul de sim-bătă după-amiază. (*Suride.*) Ca orice șerif. (*Pauză.*) Am spus la grajd să pregătească un cal și pentru tine, să-mi vezi ținutul. (*Ride. Îi arată arma.*) Iau și arma. Vreau să vînez, în cinstea ta, rațe sălbatice. (*Din ușă, întinzîndu-i mîna într-un gest pur, tandru, fermecător.*) Hai, nu vii?

CORTINA

# ACTUL al II-lea

## *Felis pardus, felis tigris*

Cîteva ore mai tirziu, spre seară.

Camera e aceeaşi; arma e pe masă. Intră Virginia, schiopătînd puţin. În urma ei, apare Costin, ducîndu-şi puloverul pe umăr; e liniştit, tăcut, gînditor. Virginia îl priveşte lung, îndoind mereu cravaşa. Costin îi evită privirea.

VIRGINIA (*se aşază, greoaie, în fotoliu*):  
Ciudat!... Taci de prea mult timp.

COSTIN: Ce-ai vrea să spun?

VIRGINIA (*drăguţă*): Orice. Chiar şi-o po-  
veste. (*Se lasă, leneşă, pe spate.*) Ce obo-  
seală plăcută!... Oboseală... linişte... Dacă  
îmi spui ceva, am să adorm aşa, ca un  
călător venit de departe.

COSTIN (*la spatele ei, încearcă o atingere,  
un gest de alinare*): Pentru cîte am de  
spus, ar trebui să-ţi vorbesc mult...

VIRGINIA (*scurt, şoptit*): Vorbeşte-mi...  
mult!...

COSTIN: Soarele frige ca-n deşert,  
cînd, peste ţinutul de soare,  
caută hotarele  
călăreţul cu ochi îndureraţi de lumină.  
Opreşte-te, cal,  
să-ţi odihneşti călăreţul;  
dă-i timp să se mire  
şi lasă-l s-admire...

(*Pauză.*)

Călăreţul sînt eu,  
sînt cel de-al doilea călăreţ,  
mă pierd cîte puţin  
pe nemărginirea ţinutului,  
sub soarele orb de atîta lumină,  
ce-ar vrea să mă topească  
şi aleargă odată cu mine în neştire.  
Allergăm amîndoi, orbi,  
purtaţi de-un cîntec de Orfeu  
pe care nu-l aud nici eu,  
nici soarele, nici calul plin de spume;  
urechile ni-s moartea  
şi mă-ntreb pe unde pătrunde cîntecul.  
(*Cuprinde umerii Virginiei.*)

Cine eşti tu, călăreţule de lingă mine?  
Tu eşti primul călăreţ,  
marele călăreţ,  
eu nu te mai pot vedea  
şi n-am gură să te-ntreb  
încotro mă duci.

Nemărginirea e a ta,  
eu caut să ghicesc de unde vine  
cîntecul tău de Orfeu,  
dar nu-ţi descopăr decît gura  
pe care s-au oprit ochii soarelui  
şi rîd demonic.

Dacă mai rostesci o vorbă,  
îmi voi ieşi din minţi, de sete,  
şi, orb cum sînt,  
voi sorbi ochii soarelui,  
să-ţi pot privi cu mai multă lumină  
măreţia ce mi-ai dovedit-o.

(*Pauză. Virginia a rămas nemişcată. Costin se aşază pe braţul fotoliului, încercînd un gest de tandreţe; îi şopteşte, cu dragoste.*) Orfeul meu din după-amiaza  
aceasta!...

VIRGINIA: Mulţumesc pentru versuri!

COSTIN: De mai rostesci o vorbă,  
îmi voi ieşi din minţi, de sete,  
şi, orb cum sînt...  
(*S-a apropiat s-o sărute, dar s-a oprit în  
ultimul moment, rămînînd aşa, un timp.*)

VIRGINIA (*îşi revine prima şi-şi dă capul  
pe spate, să-l poată privi în ochi*): Ai  
ochi frumoşi... puştiule. (*Şopteşte „puştiu-  
le”, cu un plus de farmec, ceea ce, evi-  
dent, îi face plăcere în primul rînd ei.*)

COSTIN (*se retrage, ridicînd din umeri*):  
O fi, dacă spui tu... (*replică la „puştiu-  
le”*) şerifule.

VIRGINIA (*constatînd, cu o urmă de re-  
gret*): Îţi ieşi cam greu din minţi, de  
sete... (*Pentru că, surprins, Costin s-a în-  
tors, privind-o cu acelaşi suris amar, îi  
întinde cravaşa, pe care o are agăţată de  
mînă.*) Te rog, fii drăguţ... (*Îi face semn  
s-o pună pe masă. Costin o pune şi ră-  
mîne cu mîna pe armă, privind-o.*) Am  
avut ghinion azi.

COSTIN: Crezi? De ce?

VIRGINIA: Piciorul mă doare, tu nu m-ai  
lăsat să iau arma... De ce n-ai vrut să  
vînez?

COSTIN: Nu ştiu. Probabil, pentru că nu-s  
decît un simplu drumet... La ce bun atîta  
fast?!

VIRGINIA: Acum ai să mînninci doar peşte  
şi... raţă domestică.

COSTIN: Sînt musafirul tău. Nu am pre-  
tenţii. (*Arată spre uşă.*) Aş vrea... să  
mă duc să-i ajut bătrînei să jumulească  
raţa. Asta mi-ar aminti de...

VIRGINIA : Nu. Tanti Maria se supără cînd o ajută cineva la bucătărie.

COSTIN : Mda, dar mie mi-ar...

VIRGINIA : Te rog !... (*Stînjenuță de acest început autoritar, își îndoaie glezna, vrînd să și-o cuprindă în palme.*) Mă doare. Am căleat strîmb la intrarea în casă. (*Simulînd o durere mai mare.*) Doamne, ce ghinion !

COSTIN (*se lasă în genunchi, la picioarele ei*) : Lasă-mă... (*Îi trage puțin glezna.* Virginia *tresare ușor.*) O, nu-i nimic, dacă nu țiți de durere. (*Palmele îi alunecă de-a lungul piciorului, spre genunchi.*)

VIRGINIA : Glezna mă doare, nu tot piciorul. (*Suride.*) Dacă ții neapărat să afli cum e piciorul meu...

COSTIN : Mi-nchipui : suplu, elegant, ca o reclamă de ciorapi indeseirabili.

VIRGINIA : Mă întreb cum or fi descrise femeile din literatura ta : cu piciorul subțire ori, poate, plin ; cu mijloc de balerină... Ei, nu-mi spui ?

COSTIN (*s-a dus la fereastră și trage perdeaua*) : Se apropie seara.

VIRGINIA : Nu vrei să-mi spui ? Ceva despre literatura ta...

COSTIN : Mda... Am să-ți spun... (*Recital de poem în proză.*) După-amiezile de simbătă au avut întotdeauna un farmec deosebit, pentru mine. Mama tăia rațe, eu îi ajutam să le jumulească. Ori, poate, mă întorceam cu tata de la cîmp. (*Tot mai visător.*) Ogoarele erau departe, căruța cu boi urca încet la deal, eu aruncam cu pietre după popîndăii răsăriți la marginea unei găuri, în iarba de pe islaz. Atunci simțeam oboseala zilei, acum trăiesc nostalgia elipelor de oboseală. Mama mă puneă să mătur șoseaua în fața casei, văruiam podul, văruiam țărui și bătuți pe marginea șanțului și așteptam să se coacă plăcintele. Plăcinte mari, cu brînză multă !... Și, oricît de departe plecam, întotdeauna mă gîndeam cu patimă la întoarcere. De pe dealul dinspre oraș, se vede satul. Prima casă pe care o vedeam era a mea. O casă albă, albă !... Albă !... În fiecare lună, soarele lumina curtea într-un fel anume. În zilele de vară, curtea era albă, plină de soare, bătătorită de urmele căruței. Serile de simbătă erau liniștite. Tata stătea pe prispă și-mi arăta Luceafărul de seară, eu căscam gura la cer și întrebam ce-i aia Calea robilor. Cîinele fugea în grădină și lătra la vreo broască ieșită de sub gard. (*Revine la tonul normal.*) Asta o literatura mea. Nostalgii. Locuri comune...

VIRGINIA : Minunat !... (*Visătoare.*) Povestea unei case mari și-a unei livezi cu iarbă înaltă...

COSTIN (*rece*) : În locul căreia azi crește grîul.

VIRGINIA (*îl privește lung*) : Costine, tu faci din asta o dramă ?! (*Dojenitoare.*)

Dragul meu, nu vād de ce... ?!

COSTIN (*încet, sigur, oarecum cinic*) : Dar dacă-ți spun că iarba era moale ? Zilele de vară erau lungi, călduroase ; eu eram un tînăr licean cu trăsături fine, aproape copilărești, așa cum descopăr în pozele ce mi-au rămas de-atunci... Dacă-ți spun că acolo, într-o zi, în plină amiază, o consăteancă m-a învățat un joc ? (*Pauză.*) Zilele erau lungi, calde, iarba culcată la pămînt își revenea greu... (*Suride.*) M-a pus să jur că n-o să spun nimănui, nici-o dată.

VIRGINIA : Îmi pare rău că ți-ai căleat jurămîntul.

COSTIN : Dezleagă-mă tu de el.

VIRGINIA : Am ceva comun cu ea ?

COSTIN : Da. Frumusețea.

VIRGINIA : O, ce favoare !

COSTIN : N-are rost să fii ironică. (*Trist.*)

Dacă vreau să mă gîndesc la ceva frumos, mi-o amintesc pe ea. (*Visător.*) Închipuie-ți o femeie subțire, cu o basna albă strîngîndu-i părul și cu o rochie de pînză mulîndu-i-se pe trup, alergînd prin iarbă, ferind cu mîna crengile plecate ale pomilor ; ochi mari, de copil, radiind de fericire, îmbrățișări pătimașe, de femeie !...

VIRGINIA (*după o pauză, cu sinceritate*) : Frumos !...

COSTIN : Poate, vulgar, nu ?

VIRGINIA : Nu... Fiecare tinerețe își are personalitatea ei. Chiar și începutul jocului... (*Amar.*) Un băiat tînăr, drăguț, e chemat în brațele unei femei pline de feminitate ; o fată tînără, atrăgătoare, e ademinită de un bărbat prezentabil, care inspiră respect și... (*cu silă*) e obligată, cu brutalitate, să... (*Schimbă tonul.*) Crede-mă, sint gata oricînd, cu plăcere, să-ți citesc cărțile.

COSTIN (*suride trist*) : Cărțile mele !... (*Admiră cutia de pe masă.*) Minunată stea ! Ce pot să spun mai mult decît că te admir ? (*În palmă steaua de șerif.*) Asta e steaua mea. Steaua mea de șerif. O tinichea frumos lustruită. O amintire la care țin. Îți place ?

VIRGINIA : E frumoasă.

COSTIN : Dar eu îți plac ?

VIRGINIA : Ei, să mă mai gîndesc. Sper că nu vrei răspunsul imediat. (*Arată spre gleznă.*) Mi-a trecut. Ai mîini de aur. (*Se agăță de brațul lui.*) Știi, sint sigură că te învidiez.

COSTIN (*privind-o lung*) : Ochii tăi spun altceva.

VIRGINIA : Nu... Adică... Vreau să spun doar că te învidiez. Tu ai avut mult. O casă albă, albă !... Albă !... Zilele săptămîinii nu erau toate la fel ; existau sîmbetele, cu mirosul de pine caldă... O curte în jurul casei, pomi, grădină... E mult, dragul meu, imens... Un motiv în plus să te întorci, cu gîndul, cit mai des, spre copilărie...

COSTIN : Mai ales dacă acolo te așteaptă un copil de cinci-șase ani, rămas singur



acasă, peste care vin percepătorii, să ia porcul și ce se mai găsește prin curte... Copilul tipă. Percepătorii îl îmbrâncesc. (*Durere și ură.*) Cade. Urlă de durere. Vecinii se uită printre scindurile gardului, dar nimeni nu-i sare în ajutor!... Percepătorii își fac datoria, iau totul și pleacă. El, puștiul, rămîne acolo, în mijlocul ogrăzii, cu piciorul rupt, fără pic de vlagă... Și, asta, nu tare de mult. În 1952, când cotele erau mari, datoriile, de asemenea... (*Pauză.*) Ei bine, copilul acela n-a murit; a avut o mamă ca toate mamele din baladele românești: l-a purtat în brațe, pe la toți doctorii!... S-a făcut sănătos — mă rog, e un fel de a spune. Da, da, trăiește! (*Arată banii de pe masă.*) Nu te gîndi că ai cu ce-l ajuta acum. Acum, nu are nevoie. În '53 a intrat în clasa întâi, fără cărți. I-au fost de ajuns un creion și un caiet. A învățat pe *a*, pe *b*, pe *c* — tot alfabetul. Apoi a învățat matematică. Astăzi, încearcă să adune alfabetul în romane și în piese de teatru. Asta face: literatură. (*Mai cinic, apăsător.*) Vă place literatura lui, doamnă? (*Virginia îl privește, încruntată.*) Știu că nu vă place. El e un realist bătaios. Tinerii din generația lui scriu altfel: sug la țita sensurilor abstracte ale cuvîntului. Și, din laptele inocenței, nasc drame... biblice.

**VIRGINIA:** Există drame de tot felul. Nu numai drama condiției materiale.

**COSTIN:** Mi-nchipui. (*Ironie supremă.*) Drama tinerelor fecioare. Fac pe martirele cînd se trezesc, cu capul greu de băutură, în patul unui bărbat. Nu m-aș mira să ridici aceste eșecuri ale vieții sexuale la rangul de dramă socială. (*Suride amar.*) Desigur... fiecare dintre noi își are trecutului lui, dramele lui. (*Cu furie abia stăpînită.*) Sintem oameni. Gîndim, fiecare, cu propriul cap. (*Apăsător.*) Avem sau nu dreptul să ne amintim și să vorbim despre ceea ce am trăit?

**VIRGINIA (apropiată):** Nu, dragul meu Costin, te rog, nu mai continua. Vom sfîrși iarăși certîndu-ne. Și, nu vreau... Te rog!...

**COSTIN (drăguț):** N-o să ne certăm. Promit. Ești mulțumită?

**VIRGINIA (aprobă din priviri):** Imhm. (*Gest de tandrețe.*)

**COSTIN (după o pauză lungă, se destinde și exclamă):** Virginia!... S-o ia dracul de literatură! Dau toată literatura mea în schimbul zîmbetului tău... (*Ride sincer, fericit, încercînd gesturi de tandrețe, aproape pătimaș.*) Zîmbetul tău, care te face atît de femeie...

**VIRGINIA (se alintă):** Nu mă pricep la vorbe frumoase, ca să-ți pot răspunde. În clipa asta, regret că nu sînt scriitoare.

**COSTIN:** Putem discuta de la egal la egal. Nici eu nu sînt scriitor. (*Atmosfera de destindere dispăre. Costin se retrage, stringînd din umeri, cu un suris amar,*

*trist.*) Nu, nu sînt scriitor. Nu am... stil. Trebuie să fii modern, să scrii ca marii maeștri ai timpului; să ai stil. Eu nu-l am. Nu pot opera decît cu fapte concrete. Ceilalți, din generația mea, au stil. Pe cînd ei învățau stilul și manierele elegante, eu aprovizionam orașul cu carne de porc. În vacanțe, ei se îndopau cu literatură ultramodernă, eu mă speteam pe șantiere, cîte zece ore din zi; udam, noaptea, spațiile verzi pe litoral sau căram, în miezul zilei, pămînt cu roaba, la construcția superbelor vile de pe malul mării!... În timpul anului, învățam. Bine. Foarte bine! Să nu mă mai întorc vreedată în sat! Să nu mai cresc porci, să nu mai stau cîte paisprezece ore din zi pe ogor! (*Obosit.*) Să nu mai fiu la chereumul oricărui... ipocrit, care a simțit că-i mai bine să arunce sapa ori ciocanul și să ia sub braț o servietă... (*Istovit, se așază în fotoliu. Tăcerea se prelungește. Virginia iese. Costin dă drumul magnetofonului: melodia „Casa albă” e, pentru el, un calmant. Virginia intră, aducînd o farfurie. Ascultă, în liniște, lingă ușă. Costin o observă și oprește magnetofonul.*)

**VIRGINIA:** Pește prăjit. Vrei?

**COSTIN (vine s-o îmbrățișeze, fericit):** Mi-nunat! (*Mînîncă.*)

**VIRGINIA:** Pentru seara asta, numai friptură de rață și pește. (*Drăguț.*) Mai vrei ceva?

**COSTIN:** Oare, nu-ți închipui? (*O alintă.*) Frumosul meu șerif!...

**VIRGINIA (arătînd cu privirea, prin fereastră, cîmpul):** Îmi inspectam țînutul... ca de obicei. Numai că mă însoțea, tăcut, un necunoscut. (*Tot mai visătoare.*) Lingă iazuri a trebuit să descălecăm. Căii mergeau la pas, alături; noi, la fel, înaintea lor. Necunoscutul a făcut un gest. Un singur gest. Căii s-au oprit. Am simțit o palmă atingîndu-mi obrazul; apoi, cealaltă... M-a cuprins un fel de beție... Mi-am revenit și-am elătinat din cap, stînjînită de privirea senină și de zîmbetul larg al tînărului care îmi ținea obrazul între palme. (*Îl privește pătrunzător.*) Costine, vreau să știu... ai fost sincer?

**COSTIN:** Da...

**VIRGINIA:** Atunci... voi avea motive să invidiez pe oricine... ba chiar să fiu geloasă. (*Pauză.*)

**COSTIN (rezemat de pervazul ferestrei, a privit, un timp, aiurea, peste cîmp):** Apusul soarelui, peste un cîmp imens... Da... am și eu motive să te invidiez. Ești de mult aici?

**VIRGINIA:** De zece ani. (*Îi aduce o țigară, îi aprinde un chibrit.*) Te rog! Nu mă lăsa să-mi ard degetele. Hm!... Mă invidiezi și tu... Pentru ce?

**COSTIN:** Pentru priveliștea de la fereastra asta. Pentru că ești aici, lingă pămînt. (*Suride, visător.*) Îmi imaginez aici, prin-

tre copaci, niște copii, jucându-se. Tu... lăsându-ți calul la grajd ori sărind de la volanul mașinii și venind în mijlocul lor. Să-l săruți întâi pe cel mai mic... Să fii ne bună după ei... (*Aprins.*) În mijlocul lor, să fii numai femeie... numai mamă!...

**VIRGINIA** (*intr-o izbucnire de fericire*): Costine, ei?

**COSTIN**: Mulți.

**VIRGINIA**: Ce să fie?

**COSTIN**: Și băieți, și fete. (*O apropiere de el, încet.*) Fetele să semene cu tine...

**VIRGINIA**: ...iar băieții să aibă ochii tăi. (*Pauză.*)

**COSTIN** (*îi dă drumul*): E un lucru serios, Virginia.

**VIRGINIA**: Știu. (*Fermecătoare.*) Eu îmi doresc patru copii. Doi băieți și două fete.

**COSTIN**: Hm!... Da, tu poți spune asta, poți dori cu adevărat așa ceva...

**VIRGINIA**: Și tu nu poți? De ce?

**COSTIN**: E atât de greu de înțeles?

**VIRGINIA**: Nu. Copiii înseamnă, întâi, o soție, o familie... înseamnă înțelegere între părinți...

**COSTIN**: Înseamnă, pe dracu'! Înseamnă, mai întâi, niște condiții.

**VIRGINIA** (*ridicînd și ea glasul*): Eu ce spuneam? Înseamnă o viață sedentară, un loc unde să-ți crești. (*Apăs.*) Copiii nu pot fi creșeuți în rucsac și plimbați cu autostopul. (*Se oprește și schițează un zîmbet, ca și cum s-ar scuza pentru ceea ce a spus.*)

**COSTIN** (*rece, așezîndu-se în fotoliu*): Continuă.

**VIRGINIA**: Mă rog, cu ce te-am supărat?

**COSTIN**: Cu nimic, vai de mine! Pur și simplu, îmi place să te ascult. Cum dai sfaturi.

**VIRGINIA**: Te previn că n-am chef de ecartă.

**COSTIN**: Nici eu. Pentru că sînt fericit. Am aflat că în rucsac nu se pot crește copii. Extraordinar! Și eu, care eram sigur că se poate. Ziceam că pe cel mic îl pui într-un buzunar al rucsacului, pe cel mijlociu, într-o despărțitură, iar pe cei doi mai mari, în cealaltă despărțitură. Le dai o gamelă în care să facă baie, iar pentru necesități îi trimiți la W.C.-ul public. Foarte comod și ieftin. Dacă mai și coși rucsacul, pe unde e rupt, ca să nu le spînzure picioarele în afară, poți spune, chiar, că le-ai oferit confort... îmbunătățit!

**VIRGINIA** (*ridicîndu-îi bărbia cu un deget; apropiată, convingătoare*): Ce glume sînt astea, Costine?

**COSTIN** (*rece*): Contemporane.

**VIRGINIA** (*după o pauză, drăguță*): N-ai vrea s-o lăsăm baltă?

**COSTIN**: Veșnica poziție a omului mediu-eru: discuția ne depășește și atunci... o lăsăm baltă. De acord. Pentru că unul dintre noi doi se teme. Să nu greșescă.

**VIRGINIA**: Adică...?

**COSTIN**: Adică, tu și cu mine ar trebui să discutăm despre lucruri mai concrete. Ce-ai zice să discutăm despre cultura griului?

**VIRGINIA** (*il măsoră, un timp, cu privirea*): Bine. (*Se ridică și se duce spre bibliotecă.*)

**COSTIN**: Arma e pe masă.

**VIRGINIA**: Ești cam prozaic. (*Renunță la bibliotecă.*) Eu nu obișnuiesc să mă repet. (*la arma, dojenitoare.*) Cînd mi-ai luat arma, puteai foarte bine s-o pui la locul ei, nu s-o arunci pe masă. (*Pune arma și cartușele pe raft.*)

**COSTIN**: Ai lăsat-o încărcată?

**VIRGINIA**: Ți-e teamă?

**COSTIN**: Poate. Ce-ai vrut să iei din bibliotecă?

**VIRGINIA**: O carte; să discutăm despre cultura griului.

**COSTIN**: De ce te-ai oprit?

**VIRGINIA**: N-am chef să te văd explodînd. Aducîndu-ți cartea (*de pe brațul fotoliului, se lasă în brațele lui*), ți-ai spus: citește, documentează-te... (*Ride.*) Tu ai fi sărit în sus.

**COSTIN** (*prîns în joc*): Acum, dacă sar, închipuie-ți ce se întîmplă cu tine.

**VIRGINIA**: Nu-mi închipui. Știu ce vreau să se întîmple.

**COSTIN** (*vrînd s-o ia în brațe*): Unde să te duc?

**VIRGINIA**: În bucătărie, mai întâi; mi-e foame.

**COSTIN**: Și eu sînt comestibil.

**VIRGINIA**: Tu?! (*Ride.*) Eu vreau să mănînc friptură de rață, pește prăjit... (*Ob-servă că e privită fix, cu răceală.*) Ei! (*Coboară din brațele lui.*) De ce mă privești așa? Ce vrei să spui?

**COSTIN**: Știi ce ești tu, Virginia?

**VIRGINIA** (*aproape furioasă*): Poftim! Spune! Te asigur că n-o să sar în sus...

**COSTIN**: Ești o *felis pardus*. (*Virginia se gîndește o clipă, apoi încruntarea ei dispare sub un zîmbet.*) Da, da. Asta ești: o pisică uriașă. O panteră. *Felis pardus*.

**VIRGINIA**: O, iată un compliment care-mi place. (*Tandră.*) Ca și numele de șerif, dealtfel. Ție cum ai vrea să-ți spun? (*Se gîndește o clipă.*) Tigru. *Felis tigris*. Îți place?

**COSTIN**: Da. Deși nu sînt un tigru.

**VIRGINIA**: Dar ce crezi tu că ești?

**COSTIN**: Un ciine.

**VIRGINIA** (*ride*): Ciine!... *Canis familiaris*. Facem parte din familii diferite, dragul meu. Canide și felide. Tu alergi prada pînă o istovești, eu o pîndesc și o atac prin surprindere. (*Serioasă.*) Asta ai vrut să spui, cu aceste denumiri?

**COSTIN**: Poate.

**VIRGINIA** (*adună banii*): Orice-ai fi vrut să spui, nu-mi pasă. (*Fermecătoare.*) Nu mai reușești să mă superi. (*Pune banii în noptieră.*)

COSTIN : Zău ? ! Și, dacă-ți spun că-mi ești dragă ?

VIRGINIA : Ooo !... (*Ride. Își privește imbrăcămintea.*) Ai fi putut să-mi atragi atenția că e vremea să... să arăt a femeie. Mă duc să mă schimb.

COSTIN (*grav*) : Stai. Vreau să-ți spun ceva.

VIRGINIA : Ceva trist ? (*Pauză.*) Te ascult.

COSTIN : Crezi că o panteră ar admite pe teritoriul ei un... tigru ?

VIRGINIA (*drăguță*) : Da. Chiar și un... câine. (*Pauză.*)

COSTIN (*de la fereastră*) : Peste puțin timp, soarele va apune ; tabloul e încântător.

VIRGINIA : Mda, probabil.

COSTIN : Tu nu obișnuiești să-l admiri ?

VIRGINIA (*amar*) : Când ? Timpul meu liber începe după ce el apune.

COSTIN (*seurt*) : Virginia, ce condiții i-ai pune unui bărbat care te-ar cere de nevastă ?

VIRGINIA : În primul rând, să vină el aici, la fermă. Aici, în... pustietatea asta. (*Suride, cu o urmă de tristețe.*) Nu cred în viața conjugală întreținută prin... corespondență.

COSTIN : Și, dacă el e de acord să vină aici ?

VIRGINIA : Atunci... Trebuie mai întâi să știu cine e acel... Nu, zău ? ! (*Privindu-l lung.*) Costine... ?

COSTIN : Acel... sînt eu.

VIRGINIA (*izbucnește, surprinsă, fericită*) : Costine !...

COSTIN (*o prinde în brațe*) : Da, Virginia. Fetele să semene cu tine, băieții să aibă ochii mei...

VIRGINIA (*și mai fericită*) : Costine, ești un nebun ! Un mare, mare nebun !

COSTIN (*grav*) : Vorbesc serios, Virginia.

VIRGINIA : Te cred, dragul meu, te cred. Pantera s-a întâlnit cu un tigru. Au vrut să se sfîșie, dar pantera a hotărît să fie mai felină în fața agresivității tigrlui. (*Confidențial.*) S-a îndrăgostit de adversar.

COSTIN (*pe un ton glumeț*) : Nu uita că adversarul e un tigru.

VIRGINIA : Și, ce ? E tot o pisică. (*Plină de dorință.*) Și-nă ce pisică !... (*Simțindu-se strînsă mai cu putere, îi șoptește cu patimă.*) Pantera își dorește pui de tigru. (*Costin îi dă drumul, Virginia se retrage, frecîndu-și brațul. Suride.*) După cum vezi, nu m-am frînt. Nu-s chiar așa fragilă.

COSTIN : Îmi pare rău...

VIRGINIA : Te rog !... N-am spus că mi-a plăcut... (*Se plimbă prin cameră, umplînd pauzele dintre fraze cu gesturi.*) *Felis pardus... felis tigris.* (*Brusc, arătînd pe fereastră.*) Superb !... Câmpia scăldată într-o lumină de seară... Mi-aș dori acum să pot picta ; să pictez soarele de seară, la care te poți uita fără să te doară ochii. Ori, poate, să fiu scriitoare, să-i pot descrie culoarea, nuanțele... Să fiu citită de public, așa, ca tine...

COSTIN : Eu nu sînt citit de public.

VIRGINIA (*surprinsă de răceala lui Costin*) : Cuuum ? !

COSTIN : Eu... nu sînt scriitor, Virginia.

VIRGINIA : Mi-ai mai spus ; nu ești unul modern, dar...

COSTIN : Nu sînt deloc ; n-am publicat nici un rînd.

VIRGINIA : Bine, dar... Zău. Lasă-mă să-mi revin. (*Vrea să-și aprindă o țigară.*) Iar îmi tremură minile. Așa cred.

COSTIN (*îi aprinde un chibrit*) : Te rog...

VIRGINIA (*își aprinde țigara*) : Mulțumesc ! (*Pauză.*) De fapt... (*Suride.*) Ești un mincinos, un mare mincinos ! Mi-ai arătat o delegație de la un ziar...

COSTIN : O încercare de colaborare.

VIRGINIA (*sie înseși*) : Cuidat ! Colaborator la un ziar, de la care nu obține nimic ; e în stare să-mi improvizeze un poem, dar nu a publicat nici un rînd. (*Lui.*) Și, totuși, trebuie să te ocupi cu ceva ! Cine ești ? ! De unde vii ? Te-am luat de la marginea drumului... (*Afectuoasă.*) Costine...

COSTIN (*apropiat*) : Cît de frumoasă știi să fii ! (*Poetic.*) În tine zac atîtea generații de femei lipsite de iubire !...

VIRGINIA : Iar tu aduci în ochii tăi albaștri, mari, o poezie dură, bărbătească... (*Intinde brațele, să-l înlanțuie.*) Cum de mai ești liber ? ! Dintre atîtea fete tinere, frumoase, nu s-a găsit nici una care să-ți lege sufletul de-al ei ? Să-ți lege inima de un copil, de o familie ? !...

COSTIN (*după o pauză, eliberîndu-se din brațele ei*) : Când ?

VIRGINIA : Când ? ! Cum, adică ?

COSTIN : Când să mă mai gîndesc la copii, la familie ?... Cît e ziua de lungă, trec printre oameni, merg alături de ei, îmi pun sufletul alături de sufletul lor, și abia aștept să vină seara, să fiu liber, să mă întorc în cămăruța mea... (*Visător.*) Acolo scot mașina de scris (*scoate din rucsac o mașină de scris portabilă*), o deschid, potrivec hîrtia și degetele încep să fugă pe clape. (*Cu pasiune crescîndă.*) Atunci sînt Creatorul, sînt Mama ; simt cum se naște un copil. Copilul meu ! Uit de toate, pentru el ! Cu cine să mă mai căsătoresc, cînd sînt deja legat de mașina asta de scris ? !... Mașina asta... (*O aruncă peste umăr.*)

VIRGINIA : Costine !

COSTIN (*simplu*) : E o mașină de scris, nu o bombă atomică... Deși, poate valora mai mult.

VIRGINIA : Dar... se poate strica. (*Se duce s-o ridice.*)

COSTIN : Păcat ! Am făcut economii, ca s-o cumpăr. I-am sacrificat zile întregi, pînă am ajuns să bat... repede ca gîndul. (*Întors spre Virginia, simplu, firesc.*) Te rog ! Fă-mi un serviciu. Arunc-o.

VIRGINIA : Costine, glumești ? !

COSTIN : Nu. Arunc-o pe fereastră. Poate, s-o găsi vreun copil s-o ia, să se joace. (*Înfuriindu-se.*) Eu m-am săturat de ea. M-am săturat, și o urăsc ! E ca o amantă care te devorează. Nu te vrea decât pentru ea. Să-i sacrifici ei totul ! Totul !! Total !!! (*Își revine, privind-o pe Virginia ; normal, aproape șăgalnic.*) Ce faci ? N-o arunci ? O arunc eu. (*Virginia se retrage.*) Nu mă privi așa. N-am înnebunit. Te asigur. Hai, n-o arunci ?

VIRGINIA : Costine, la ce bun s-o arunc ? Cel târziu peste o oră, ar veni paznicul să mi-o aducă. Și, ce să-i spun ? „O fi căzut, probabil, cind am scuturat cearșaful ?”

COSTIN : Atunci, măcar, du-o de aici. Nu mai pot să stau cu ea în aceeași cameră. Mîine, cel târziu, s-o faci dispărută. Indiferent cum. (*Gest de tandrețe.*) Dacă îmi îngădui să rămîn, fă-mi acest serviciu. (*Virginia iese cu mașina de scris. Costin se plimbă prin cameră. Ia în palmă steaua de șerif.*) Și tu nu ești decât o tinichea. (*Și-o pune în piept, imitînd un dialog.*) — „Salut, șeriful ! Cum o mai duci cu bătrîneța ?” — „Prost. Steaua asta atîrnă greu. Și-s mereu singur...” (*Se oprește în fața Virginiei, care a intrat.*) Șerifii sînt, de obicei, oameni singuri. Oameni stăpîni peste un ținut. (*Apăs.*) Demni de steaua pe care au primit-o... Înțelegi ? (*Mai apăs.*) Demni de steaua pe care au primit-o... (*Îi arată steaua de șerif.*) Pe asta, fii sigură că n-o mai aduce paznicul. (*O aruncă pe fereastră.*)

VIRGINIA : Nu... Ce-ai făcut ? !

COSTIN : Am aruncat-o. E de tablă. O tinichea. Ca și mine, dealtfel.

VIRGINIA (*drăguță, să oprească o nouă explozie*) : Ah, Costine, iar începi ? !

COSTIN : Nu, draga mea. Nu încep nimic. Sfirșesc o dureroasă constatare.

VIRGINIA : Dureroasă constatare ! Dar nu mai vreau să aud nimic.

COSTIN : Ți-e teamă c-ai să afli valoarea mea adevărată ?

VIRGINIA (*scurt, cu furie*) : Nu ! (*Revenindu-și.*) Nu... Nici eu nu mai știu ce vreau. Dar, în nici un caz, nu mai vreau să ne sfîșiem. Ești... ești...

COSTIN : Cum sînt ?

VIRGINIA : Nu... nu știu... Dar mi-e teamă. Te simt feroce...

COSTIN : ...ca un tigru...

VIRGINIA : ...care nu știe decât să sfîșie.

COSTIN : Ești o panteră ; te poți apăra.

VIRGINIA : Dar nu vreau să ne sfîșiem ! (*Apropiată.*) Tu spuneai că... M-ai întrebat dacă o panteră ar admite pe teritoriul ei...

COSTIN : ...un biet tigru obosit...

VIRGINIA (*apropiată, fermecătoare*) : ...pe care pantera îl va învăța cînd și cît să-și arate colții.

COSTIN (*după o pauză, gîndind cu glas tare*) : „Cînd și cît să-și arate colții”. (*Tulburat.*) Nu, draga mea, n-o să-mi mai arăt colții. (*Amar.*) Ai mei s-au rupt.

VIRGINIA (*afectuoasă*) : Se poate trăi și fără colți.

COSTIN : Știu... (*Trist.*) Poți trăi și fără colți. Undeva, liniștit, apărât de o ființă mai în putere decât tine. Nu mai sînt în jurul tău dușmani, nu mai ai cu cine lupta... (*Pauză lungă.*) E greu să-ți explice, Virginia. Mă simt ca un foc aproape stins, din care se va alege doar cenușa. Iar cenușa e lucrul care se împrăstie cel mai ușor în vînt. (*Chinuit.*) Mi-e teamă, Virginia. Mi-e teamă de clipa bilanțului, cînd Eternitatea vine și te întreabă ce-ai făcut pentru ea. Ce-am să-i spun ? „Am fost un foc puternic, la care nimeni nu s-a putut încălzi. M-am agățat singur de o stea de tablă, dar n-am putut vedea lumii că o merit.” Și-atunci, Eternitatea mă va privi ca pe un om gol : n-am făcut nimic pentru ea. (*O cuprinde pe Virginia în brațe, cu dragoste.*) Și tu ești o particică din Eternitate.

VIRGINIA : Ce pot face pentru tine ?

COSTIN : Mult ! Poți repara totul. E de ajuns să mă primești aici...

VIRGINIA : Să avem micuțe pantere și pui micuți de tigru.

COSTIN : Da. Asta e lucrul cel mai firesc cu care te prezinti în ziua bilanțului. (*Visător.*) „Eternitate, pentru tine mi-am crescut și educat urmașii. Eu am fost un punct în drumul tău, dar ei, ori unii dintre urmașii lor, vor planta jaloane în nemărginirea ta. Mi-am făcut datoria de om. Voi trăi prin ei, așa cum, prin mine, trăiesc toți înaintașii mei.”

VIRGINIA (*în șoaptă*) : Minunat !...

COSTIN : Atunci, existența mea va fi justificată.

VIRGINIA : Numai a ta ?

COSTIN (*cîntărește în palmă decorația Virginiei*) : A ta este deja...

VIRGINIA : Și tu ai putea obține...

COSTIN : Cum ? ! Arătîndu-mi colții în fiecare pagină pe care o scriu ?

VIRGINIA : Poate că și mie mi-ar fi plăcut să fac altceva, dar am luptat să ajung utilă, am făcut ceea ce era nevoie, înțelege ?

COSTIN : Literatura, arta, în general, e o a doua justiție ; o justiție despre și pentru oameni. Ce „utilitate” mai mare aș putea căuta ?

VIRGINIA (*apropiată, sinceră*) : Ai avut necazuri, Costine ?

COSTIN : Necazuri ? ! Nu, vai de mine ! Acceptăm cu inima deschisă orice critică obiectivă ; ca la ședințe. Apoi, cu onestitate și sinceritate, recunoaștem : *mea culpa* ! Cîstit ! Tovărășește ! (*Schimbă tonul.*) Numai că, vezi tu, uneori ne mai ieșim din pepeni și scoatem arma din raft. Așa, să fie ! Pentru că cineva

a pus degetul pe rana noastră. (Pauză.) VIRGINIA (*să salveze situația*): Culmea e că nici nu-mi mai amintesc de ce-am scos arma.

COSTIN: Din cauza culturii... Discutam despre cultură; mai precis, despre literatură.

VIRGINIA (*fermecătoare*): A! Cărțile polițiste... Dragul meu, după o zi de muncă intensă, închipuie-ți că nu mai am nici un chef să-l citesc pe Kafka sau pe Dostoievski. (*Se apropie.*) Asta nu-nseamnă că tu n-ai să poți citi pe cine vrei, aici, în casa asta. Luni te trimt la oraș, cu un camion, să-ți aduci cărți; cite vrei! Mie o să-mi ajungă dacă citesc ce-ai scris tu.

COSTIN: N-am să mai scriu, Virginia. Sînt un caz fericit: m-am vindecat de această boală incurabilă. (*Incurajează printr-un gest apropierea ei.*) Virginia... Privindu-te, mă cuprinde o beție ciudată, și nu-mi doresc decît să învăț agronomie, să pot fi util aici, să ajung mîna ta dreaptă. În timpul liber, voi citi povești, să am ce spune în nopțile lungi, de iarnă, copiilor noștri. Vom deschide aparatul de radio, ca să aflăm starea vremii, iar la televizor vom sta doar în timpul serialului de sîmbătă seara. Vom bea vin negru, vom mîncă tot ce are mai bun pămîntul, și amîndoi... „Vom fi voioși și teferi / Vom pierde domul de părinți / Și visul de Luceferi“.

VIRGINIA (*rupindu-se din îmbrățișarea lui*): De ce, cu atîta ură?

COSTIN: Pentru că am iubit-o prea mult.

VIRGINIA: Și-acum?

COSTIN: O urăsc. Urăsc literatura!! Ce-a făcut din mine?! Un drumet cu un rucsac cît un munte, în spate, asta a făcut! Pentru cine să mai scriu?! Pentru cine, draga mea?! Pentru tine?! Tu citești cărți polițiste. Atunci?! Poate, pentru vreun dobitoc, care, recunoscîndu-se în cele scrise de mine, mă va aștepta la cotitură, să-mi dea la cap. Pentru prieteni?! Prietenii se vor lepăda de mine, cînd vor vedea că i-am deranjat pe șefii lor, pe cei mai puternici decît ei. (*Rîde.*) Mai puternici! Ce tîmpenie! Mai puternici, pentru că ăla-i angajat-șef, iar ei, zece-douăzeci, sînt doar angajați... (*Calm, apăsător.*) Pentru cine să mai scriu?! Seară de seară, de ce să mă mai îndop cu cafele de?!, să fiu treaz?!, să judec limpede?!... Iar la lucru... să fiu istovit, să-mi simt inima ca un ogar hăituit, să mă întreb cu groază: oare nu se oprește?!, acum, după bătaia asta, nu se oprește să se odihnească?!... Să mă simt gol, epuizat... Lumea să se învîrtă în jurul meu... Și-atunci, să iau două-trei pastile, să anulez efectul cafelei, să-mi restabilesc ritmul normal al inimii (*furie crescîndă*), să ies din starea de depresiune psihică, să nu mă mai gîndesc cu groază

la orice fleac!, să nu mă bage în boală orice mic zgomot!, orice pocnitură a parchetului sau a mesei!! Pentru ce toate astea, Virginia, pentru ce? Cînd pot trăi liniștit?! Ce?! E-o crimă să trăiesc liniștit?! Nu. E un mod de viață. „Sărut mîna“—n dreapta, „sărut mîna“—n stînga; și, după fiecare „sărut mîna“, voi avea grijă să-mi șterg buzele de mizeria miinilor sărutate. (*Brusc.*) Te rog! Nu încerca să mă intrerupi!! Știu că nu ești de acord cu ceea ce-ți spun. Știu, Virginia, știu! Dar eu îți vorbesc acum de pe poziția omului pătit. Eu vin din mijlocul unei realități pe care n-ai să prezinzi că o cunoști mai bine tu, care stai aici, în mijlocul cîmpului. Cum, la fel de bine, nu o cunoștii nici tovarășii redactori din birourile nu știu cărei edituri sau reviste. „Vai! — se mirau ei — acest animal nu există.“ (*Pauză.*) Iar eu, ca autor, ce mai puteam face? Nimic. Sau, în cel mai optimist caz, s-o iau de la capăt. (*Brusc.*) Pentru ce?! Pentru ca, în momentul reușitei, să mi se dea la cap?! Nu, draga mea; după atîția ani de muncă mai mult decît istovitoare, am ajuns la concluzia că literatura e o proastă afacere. Da, da, proastă afacere! Și, dacă, totuși, reușești, atunci se adevărește vorba lui Hemingway: „Cîștigătorul nu ia nimic“. Ba, mai mult: cîștigătorul primește șuturi! (*Schimbă tonul.*) Așa că, stau și mă-ntreb, eu, omul: de ce atîta îndărjire, cînd viața asta, a noastră, e groaznic de scurtă?! De ce să nu stau eu aici, într-o casă mare, să mîncine bine, să am copii, să ies la vînătoare, să mă bucur de viață?!... Să-mi fac sfintele opt ore de lucru, după care... După care, vom stabili noi doi ce se poate face.

VIRGINIA (*retrăgîndu-se*): Ce s-a întîmplat cu tine, Costine?

COSTIN (*apropiindu-se*): Am găsit, cu greu, drumul spre echilibru; abia acum, cînd, la celălalt capăt al balansoarului, stai tu, Virginia, femeia-șerif. (*O cuprinde în brațe.*) De acord? (*Virginia îl privește lung.*) Gata, Virginia. Să echilibrăm balansoarul vieții noastre. Depinde numai și numai de noi să fim fericii, împreună! Să dorim și să avem micuții pui de panteră și de tigru... (*O apropie, sărutînd-o.*) Îți promit... cea mai frumoasă viață în doi!... Privește-mă... N-am rămas decît bărbat, am obîșnuit. Nu mai știu să scriu; nici versuri, nici proză, nici teatru! Am aruncat din mine tot ce mă reținea să fiu un om fără complexe, plin numai de viață. La draeu', literatura! Vreau viața mea, te vreau pe tine! (*Îi cuprinde obrazul între palme.*) Nu te bucuri?

VIRGINIA: Ba da...

COSTIN (*o ia în brațe*): Clipa ferieiiri supreme! Atunci cînd omul e regele vieții sale. Cînd mirele și-a luat mireasa în

brațe și au intrat amândoi într-un univers numai al lor: camera nupțială.

VIRGINIA (*prinsă de gîtul lui*): Arăt eu a mireasă?

COSTIN: Nu... prea. Dar cînd hainele tale vor începe să zboare prin cameră... (*O lasă din brațe.*) Noaptea trecută am dormit în gara unui orașel... Aș fi dat un sfert din viață pentru un pat.

VIRGINIA (*pregătind patul, drăguță*): Nu-mai pentru un pat?

COSTIN (*suride*): Mda... (*Din mișcarea lui prin cameră, se oprește într-un gest de așteptare încordată.*)

VIRGINIA: Nu am căutat niciodată să-mi închipui cum ar trebui să arate un pat... al celei mai frumoase nopți. (*Îl observă.*) Ei! Ce s-a întîmplat?

COSTIN: Stomacul...

VIRGINIA: Stomacul? Dumnezeu!... Ce-i cu tine?

COSTIN: Nimic, Virginia, nimic. Nu e prima oară.

VIRGINIA: Vreun calmant, ceva...

COSTIN: Poate ai ceva de băut; tare, și să nu fie dulce.

VIRGINIA: Am rom, pentru ceai.

(*Costin face un gest afirmativ. Virginia aduce din bucătărie sticla.*)

COSTIN: Toarnă-mi mult... Simt durerea în mine și parcă aș vrea să-mi deschid stomacul, s-o iau în mînă.

(*Bea o ceașcă de cafea plină cu rom. Face semn să i se mai toarne. Virginia mai toarnă, privindu-l, surprinsă, cum bea.*)

VIRGINIA: Să nu-ți fie mai rău... (*Așterne patul.*) Poate că e mai bine să te întinzi.

COSTIN (*după o pauză, începînd să se destîndă; cu un zîmbet forțat*): Cred... cred e-am oprit durerea... (*Suride.*) Grozavă senzație! Simt că mă arde. Ca un fier roșu pus pe rană. (*Pauză. Se mișcă puțin. Normal.*) Vezi? A trecut. Acum nu mai simt decît focul...

VIRGINIA (*răsufîind, liniștită*): O, bine că ți-a trecut! (*Se așază pe un scaun, istovită.*) Doamne, ce spaimă! Arătai îngrozitor. Ți se încheștase fața într-o expresie de durere...

COSTIN: Gata, Virginia; mă simt bine. (*Îmbrățișînd-o.*) Frumosul meu doctor!

VIRGINIA: Un pahar, și-ți trece... Hm!... Acum ești doar amorțit... (*Arată sticla.*) E ultima oară cînd te atingi de ea; ai să te tratezi cum trebuie, cu medicamente, nu cu băutură...

COSTIN: La băutură pot renunța... nu și la tine. (*O apropie mai mult.*)

VIRGINIA (*șovăind*): Masa... e aproape gata.

COSTIN (*o reține mult, apropiată de el, într-o încheștare plină de dorință. Îi șoptește, cu dragoste*): Renunțăm la ea.

VIRGINIA (*aprobîndu-l*): Să-i spun bătrinei să plece. (*Se desprinde încet din brațele lui, își ia capotul și iese.*)

COSTIN (*e tot mai leneș în mișcări, cuprins de beția romului și, mai ales, de aceea a fericirii. Mișcările lui sînt încete, cu pauze lungi, de gîndire*): Virginia!... Poate e-aș fi avut numai succes, nu și necazuri, dacă aș fi scris doar despre dragoste... Iubire cu miros de sinziene... Hm!... Iubire... (*Grav.*) Da, iubire. Acum, la vîrsta mea, se poate vorbi cu adevărat despre dragoste... De ce n-am sacrificat puțin timp și pentru un personaj ca ea? Numai pentru așa ceva. Fără alte chestii. Un foc pătîmas... o femeie frumoasă... Nu... Prostii! Acum n-am să mai scriu... O am pe ea. Vor veni copiii... Mulți!... Voi trăi o literatură frumoasă, pură!... Numai iubire. Iubire cu miros de sinziene — piesa mea de debut... (*Citează.*) „Piesa aceasta face cît o victorie; o victorie în bătălia pentru actualitate și autenticitate...” „Autorul își face o spectaculoasă intrare în literatura noastră dramatică actuală”. Cînc-o fi autorul?! Eu?! Nu... Nu mai am nimic comun cu el, decît numele. Iubire cu miros de sinziene — și atmosfera de uzină. Nu mai vreau să aud. Am uitat să scriu. La ce bun...?! Dialoguri, fraze, versuri... Nu mai știu nimic. (*Cu mîna între stomac și piept.*) Simt doar aici... Focul! Acea imensă flacără interioară... eu nu... n-o mai simt în inimă... Acum e o durere fizică. Dar atunci... cînd nu era zi fără să scriu un rînd... atunci ar fi trebuit să fac un compromis cu mine însumi... Să renunț la tot ce-ar fi putut zgîria urechile unora și să scriu numai despre dragoste. O patimă imensă... un foc uriaș, în care se consumă cei doi parteneri, se cred epuizați și renase, de fiecare dată, din propria lor cenușă, cu mai multă sete de viață... cu mai multă dragoste... Acum... cartea asta se va scrie de la sine. Eu am uitat să scriu literatură; învăț să dau viață romanului pe care nu l-am scris. (*Efectul romului pare mai evident, deși în realitate e dublat de zbuciumul interior.*) Adio, personajele mele! Oamenii revoltați, capabili de luptă pînă în pinzele albe. Eu v-am părăsit. (*Cu durere crescîndă.*) Voi învăța cînd și cît să-mi arăt colții. Mă cufund în viața... banală, viața de toate zilele. (*Îndreptîndu-se spre pat, își aruncă pantofii și-și scoate eșarfa de la gît.*) Iar cînd voi ajunge blazat de-a binelea, voi rîde — ha-ha-ha! — că am putut scrie vreodată literatură. Ba am luat și un premiu... Apoi, am primit șuturi: mi-au dat cu sinzienele peste ochi... Nu... Asta a fost de mult... Acum... aici... am uitat să scriu. Ha-ha-ha! (*Ajuns lingă pat, rămîne mult timp îngîndurat, ros de aceeași durere. Răpus, lasă să-i scape, ca o*



*exclamație șoptită, gândul ce-l frământă.)*  
 Ah ! foc ce mă mistui și mă arzi,  
 Din mijlocul ființei mele către margini!...  
*(Pauză, Se clatină, amețit. Cu glas scăzut, apăsător.)*  
 Nu-i adevărat !  
 Minciună !  
 Tu, Prometeu, nu ai fost hoț.  
 Nu din înalturi ai furat făclia.  
*(Rar, scandal.)*  
 Te-a ars un foc interior și te topeai ca mine.  
 Durere ce-ai fi vrut s-o porți în mină.  
 Ai smuls cu patimă o flacără din tine

Și-ai alergat să dăruie tuturor lumină.  
 Nu, Prometeu, tu n-ai fost hoț...  
*(Pauză, Se pleacă spre pat.)* O, cum de nu mă mai țin picioarele ?! *(În timp ce se întinde pe pat.)* Ar trebui să-mi notez undeva versurile astea. Ori, măcar, ideea. Să n-o uit, până mâine. *(Aproape adormit, încearcă să mai rețină ceva, recapitulând, rar.)*  
 Nu, Prometeu, tu n-ai fost hoț...  
 Te-a ars un foc interior și te topeai ca mine...  
 Durere... ce-ai fi vrut... s-o porți în mină...  
*(Adorm.)*

## CORTINA

# ACTUL al III-lea

### Tron și cătușe

A doua zi dimineată. Un început de zi cu mult soare și multă liniște ; o atmosferă odihnitoare, așa cum sînt, de obicei, diminețile de duminică, vara, la țară.

Toate lucrurile, aranjate cu grijă : perdelele mai groase, desfăcute, ca lumina să pătrundă din plin, dar nu puternic, prin perdeaua subțire, și, mai ales, patul mare, dublu, cu lenjeria frumos așternută, dau camerei un aspect elegant.

Virginia, aproape de nerecunoscut, îmbrăcată într-un capot de mătase, cu părul prins într-o panglică și lăsat liber pe spate, stă întinsă pe pat, rezemată de pernă ; termină de citit ultimele pagini bătute la mașină, pe care le așază peste altele, pe noptieră. Urmează clipe în care e încă sub impresia celor citite ; apoi se destinde. E fericită. Se rostogolește de-a curmezișul patului, care, deși dublu, se pare că nu-i ajunge. Rămîne cu brațele desfăcute, cu ochii închiși, aproape adormită. Caută cu mîna, lingă pat, magnetofonul lui Costin, și-i dă drumul. Se aude melodia „Portofino“.

Costin, obosit, îmbrăcat ca în ajun, a intrat și a rămas lingă ușă. Are impresia că totul e de nerecunoscut și, în surprinderea lui, ochii, cu sprîncenele încruntate de mirare, i se umplu de imaginea femeii. Neclintirea lui ar fi deplină dacă mîna lui dreaptă nu și-ar agita degetele, învîrtind între ele steaua de șerif.

Melodia se termină ; după o pauză de cîteva secunde, începe din nou.

Steaua de șerif îi scapă din mînă ; se apleacă, o ia și și-o agață de pulover, la piept, pe dedesubt.

**VIRGINIA** *(a tresărit la auzul zgomotului și a ridicat capul. Așteaptă un timp, apoi oprește magnetofonul. Observînd încurcătura lui Costin, radiază de fericire) :* Ei ! Am impresia că nu mă recunoști.

**COSTIN** *(se destinde într-un zîmbet larg. Vine lingă pat și-o sărută pe colțul gurii) :* Bună dimineată !

**VIRGINIA** *(prinzîndu-l de mînă, ca să-l așeze pe marginea patului) :* Numai atît ai să-mi spui ?

**COSTIN** *(fermecător, abia reușind să-și domine zbuciumul prin care a trecut) :*

Doar atît, draga mea. Restul nu se poate spune ; se simte.

**VIRGINIA** : O-o !

**COSTIN** : Uite-te și tu : se simte peste tot atmosfera calmă a dimineților de duminică. *(Visător.)* Acele dimineți cînd poți lenevi în pat pînă tîrziu, uitîndu-te cu ochii doar pe jumătate deschise la fereastra plină de soare.

**VIRGINIA** : Grozav ! Știi... senzația asta am avut-o și eu, azi... Ba nu... pot spune c-am descoperit-o azi...

**COSTIN** : Eu o cunosc de mult... de cînd mă știu. Diminețile acelea de duminică,

- de-acasă... Nu se mai auzeau nici căruțe pe drum, nici zgomet de uelne, nu mai intra nici mama, dis-de-dimineață, să-mi spună, înainte de a pleca la cîmp, ce am de făcut acasă, peste zi. Era liniște. Chiar și tata vorbea mai încet. Ori, pur și simplu, stătea pe prispă și citea ziarul. (*O alintă.*) Iar eu leneveam cu capul sub plapumă și visam la znel frumose și la oameni răi cu care să-mi măsoar puterile.
- VIRGINIA : Erai rău, de mic.
- COSTIN : Nu. Atunci eram numai visător.
- VIRGINIA : Și visai, o întreagă dimineață de duminică, lăsat în pace de toți...
- COSTIN : O, nu ! (*Înviează atmosfera cu noul său ton.*) Cam pe la ora asta, venea mama, grăbită ca întotdeauna. (*O scutură de mîină.*) „Hai, scoală, să fac curățenie. Îmbracă-te, să mergi la biserică. Preotul a început deja slujba. E păcat să dormi.” (*Interpretează totul cu o veselie molipsitoare.*) Iar eu... săream din pat și fugeam în camera cealaltă... (*se apropie de ea și-i șoptește*) să mă culc din nou. (*Izbucnesc amîndoi în ris.*)
- VIRGINIA : De atunci a trecut o veșnicie.
- COSTIN : Crezi ?
- VIRGINIA : Sint sigură. (*Inercind să fie răutăcioasă.*) Atunci, leneveai în pat pînă la amiază, acum fugi de-acasă înainte de a se face ziuă.
- COSTIN : Oo ! A venit și clipa unei adevărate scene de familie : soția, gata de scandal, cere socoteală soțului pentru orele lipsite de acasă. (*O alintă.*) Scumpa mea, mă crezi tu în stare să te înșel ? Jur pe... !
- VIRGINIA (*ride*) : Ești un norocos. Dacă veneai cu un ceas mai devreme, vedeai tu cum arată o soție supărată.
- COSTIN : Știu. (*Mimînd.*) Ai fi pus o mîină în șold și mi-ai fi aruncat priviri tăioase. „Bine, măi bărbate, te înțeleg că ai adormit aseară îmbrăcat, după ce te-ai umflat cu rom, lua-o-ar așa și pe dincolo de băutură (*mieros, plecîndu-se spre ea*), dar de ce, mă, frumușelule, mi te scoli cu noaptea-n cap și-o ștergi de-acasă ?” (*Între timp, o ia în brațe și se rotește cu ea prin cameră.*)
- VIRGINIA (*ride, apoi*) : Au, lasă-mă...
- COSTIN (*o aduce în brațe și-o ține deasupra patului*) : Să-ți dau drumul ?
- VIRGINIA (*agătată de gîtul lui*) : Nu !
- COSTIN (*o așază pe pat*) : Ei, cam așa ar fi fost acum o oră. Între timp, însă, vād, te-ai schimbat...
- VIRGINIA : Am descoperit că duci cu tine mici comori.
- COSTIN : Zău ? !
- VIRGINIA : Imhm. Uite (*ar vrea să arate colile de pe noptieră, dar se oprește, indicînd magnetofonul*), melodia asta... Am descoperit-o acum o oră, pe cealaltă parte a benzii. O știam de mult, dar, ascultînd-o azi, m-am simțit undeva, lîngă un colț de mare, cuprinsă de un fior ciudat,
- ea atunci, în adolescență, cînd te îndrăgostești prima oară. O așteptam și eram fericită ; dar nu de ajuns : mai așteptam ceva. Cînd te-am văzut lîngă ușa, mi-am dat seama că pe tine te așteptam. Păreai așa de surprins !...
- COSTIN : Nu te recunoașteam.
- VIRGINIA : Ieri am fost îmbrăcată în haine de lucru. Azi e duminică, zi de odihnă.
- COSTIN : Nu, Virginia. Ieri erai, înainte de toate, directoare de fermă. Azi ești numai și numai femeie.
- (*Palma lui îi alintă obrazul, coboară de-a lungul gîtului, pătrunde sub capot, și se oprește deasupra stînilor. Încordată, Virginia se lasă în voia lui : cînd palma îi atinge sinii, tresare la un fior de durere și se prăbușește pe pernă.*)
- VIRGINIA (*revenindu-și cu greu, oarecum stînjinită*) : O, iartă-mă !
- COSTIN (*puțin răutăcios*) : Ceea ce-ți spuneam : azi ești numai și numai femeie.
- VIRGINIA (*căutîndu-și figările*) : Iar tu ești... ești la fel de copilăros, la fel de grav ; la fel de bun, la fel de rău. (*Îi întinde pachetul.*) Vrei ?
- COSTIN : Nu, mulțumesc !
- VIRGINIA (*arătîndu-i țigara*) : Sper să nu-mi interzici, așa, dintr-o dată... (*Alinîndu-l, mina i se oprește pe pieptul lui, pipăind puloverul.*) Ce ai aici ?
- COSTIN : Steaua mea de șerif.
- VIRGINIA (*dialoguri scurte, ca un duel*) : Alta ?
- COSTIN : Nu, aceeași.
- VIRGINIA : Parcă ai aruncat-o.
- COSTIN : Da, dar am găsit-o. Era în iarbă. (*Pază. Ceva s-a rupt între ei. De lîngă fereastră, unde stă și fumează, Virginia nu reușește să continue discuția. Costin stă tot pe marginea patului, cu coatele pe genunchi, căutînd o explicație.*) Știi, Virginia, ar trebui să mă explic. N-aș vrea să-ți par anapoda. Aseară, oboseala, romul, m-au doborât imediat. M-am trezit după miezul nopții. Mi-era foame. Tu dormeai...
- VIRGINIA : Ești sigur ?
- COSTIN : Da... așa cred. Afară era lună. Și-n cameră era puțină lumină. M-am uitat atent la tine.
- VIRGINIA (*ride*) : Poate c-am stat eu nemîșcată, să nu observi că-s trează. (*Se plimbă prin cameră, drăguță.*) Ai mîncat la ora unu. Acum e opt. Șapte ore diferență.
- COSTIN : M-am plimbat. Așa, aiurea, pe cîmp. Era lună, frumos...
- VIRGINIA : Puteai să mă inviți și pe mine.
- COSTIN (*pușnește în ris*) : Ar fi fost culmea ! Parcă te-ai vād, ridicînd capul, deschizînd o jumătate de ochi și întrebîndu-mă : „Ce te-a apucat, dragă ?”
- VIRGINIA : Impresia asta ți-am lăsat-o eu ? Ori crezi, cumva, că o directoare de

fermă nu se poate bucura de (ironică) această desfătare a poeziilor ?

COSTIN : Se poate. (*Trist.*) Se poate bucura chiar și un... licențiat în fizică.

VIRGINIA : Licențiat în fizică ? Ce-ți veni ?

COSTIN : Nimic. Îmi mai aduc și eu aminte, din când în când, de fizică. (*Grav-ironic.*) Aceasta e poezia secolului douăzeci : fizica — centrale atomice, zboruri cosmice... Luna e deja a cosmonauților ; marii poeți fac corecții de traiectorie...

VIRGINIA (*răutăcioasă*) : Iar, din când în când, cite un romantic continuă să se plimbe „sub clar de lună”. Îmi reții un vers scris noaptea asta ?

COSTIN (*amar*) : Nu te plimbi sub lumina lunii numai ca să scrii versuri ; tot așa cum nu întotdeauna te duci la biserică pentru a te ruga. (*Visător.*) Nu... Simți, deodată, nevoia de liniște. Să te regăsești, să te rogi ție însuși, să-ți ascuți sufletul, ca pe o orgă din catedralele nordice. Și-atunci, încerci să descoperi ce rimă sună fals în poemul vieții tale... Deși cuvântul cu rima falsă e frumos, trebuie să ai puterea să te lipsești de el, ca poemul să iasă echilibrat, pe măsura sufletului tău.

VIRGINIA (*il prinde de braț aproape cu brutalitate*) : Costine ! Ce-i cu tine ?!

COSTIN (*încearcă să fie vesel*) : Nimic... Îți vorbesc de lună, de poezie...

VIRGINIA : Aseară, renunțaseși la tot... Voi-ai să pierzi „dorul de părinți și visul de luceferi”. Mi-ai cerut să te primesc... voiiai să rămâi aici.

COSTIN : Și, n-am rămas ?

VIRGINIA (*suride trist*) : Ai rămas... Cum !?... (*Pauză. Apăsăt.*) Cum ai rămas, Costine, cum ?! Te-ai lepădat de literatură înainte de culcare, ca apoi, în timpul somnului, câteva ore în șir, să repeți fără încetare, ca într-o obsesie, niște versuri. (*Se infurie.*) Până când, istovită să-ți veghez zburciumul, ți-am dat palme ! (*Pauză.*) Te-ai trezit încet, ai descoperit unde te afli, ai meditat un timp și-ai plecat. (*Se privește lung, rece. Virginia îi recită apăsăt, cu cinism.*) „Nu, Prometeu, tu n-ai fost hot... / Nu din înalțuri ai furat făclia... / Te-ars un foc interior și te topeai ca mine...” (*Se oprește.*)

COSTIN (*continuă versurile, pe măsură ce-și reamintește*) : „Durere ce-ai fi vrut s-o porți în mină. / Ai smuls cu patimă o flacără din tine / Și-ai alergat să dăruie tuturor lumină. / Nu, Prometeu, tu n-ai fost hot...” (*O prinde pe Virginia de brațe, radiind de fericire.*)

VIRGINIA (*surprinsă de fericirea lui*) : Doamne, Costine, ce-i cu tine ?!

COSTIN : Toată dimineața am încercat să-mi amintesc versurile astea...

VIRGINIA (*„poftim !, acum ești fericit, ai găsit ce căutai”. Sec.*) : Acum, ești fericit.

COSTIN : Da, cum să-ți spun ?... Le simteam în mine, parcă încătușate...

VIRGINIA (*furioasă, aproape cinică*) : Acum le știi. Dacă vrei, ți le repet eu. Spune-mi și mie olt de bune, cît de geniale sînt. Vreau să cunosc logica fericirii tale.

COSTIN (*grav*) : Am impresia că-ți bați joc de mine. Ori, poate, că ești într-adevăr o i... i... (*Se stăpînește.*)

VIRGINIA (*batjocoritoare*) : Hai, zi-i ! Sînt o incultă, ori, poate, o ingrată... sau o ignorantă... Da, drăguțule, asta sînt eu. Trăiesc cu picioarele pe pămînt. O noapte cu lună însemnă pentru mine vreme frumoasă, alte zeci de hectare arate, recoltate ori însămințate. Ești mulțumit ? Eu nu pot umbra o noapte întreagă aiurea, să-mi amintesc două-trei versuri.

COSTIN : Nici nu cred că poți face altceva decît agronomie ! Te admir, draga mea ! Tu faci să înflorească societatea prezentă. Tu gîndești productiv. Cei ce fac gîndire abstractă sînt niște paraziti. Dar nu tu duci omenirea mai departe. (*Mai cinic.*) O înflorești numai. Îi dai să mănînce, să se simtă sătulă și să se culce ! (*Pauză. Brusc.*) Ai ceva împotriva, că m-am chinuit jumătate de noapte să-mi amintesc niște versuri ?

VIRGINIA (*rece, vrînd să pună punct discuției*) : Te-am întrebat doar ce părere ai acum, cînd ți le-ai amintit. (*Ironică.*) Cît de geniale sînt. Dacă merită zbuciumul unei nopți.

COSTIN (*tăios*) : Sînt ale mele ! Și, bune, rele, vreau să le am ; să mă îngrijesc de ele, așa cum mama se îngrijește de fiecare copil al ei, fie el frumos sau urît, deștept sau prost ! (*Apăsăt, cinic.*) Asta pot face eu.

VIRGINIA (*provocată*) : Sînt convinsă. Ce-ai putea face, altceva ?! (*Tristă.*) Și-ai vrut să rămâi aici... (*Furioasă.*) Dar n-am nevoie de tine ! Am nevoie de un soț, nu de un tînăr plin de complexe. N-am nevoie de toate reținerile tale, de toată rațiunea ta rece. (*Cu durere, apoi cu cinism.*) Tu... vei aproba întotdeauna familia, necesitatea ei, dar nu vei avea așa ceva. Vei considera extrem de umană reacția de plăcere dureroasă a unei femei aflate în brațele unui bărbat, dar, tu fiind bărbatul, vei ști întotdeauna să te oprești, pentru a da înțietate rațiunii. Vei găsi normal ca un bărbat să adoarmă în patul unei femei, dar tu, cînd te trezești în această situație (*cu furie crescîndă*), umbli în virful picioarelor, să poți ieși în liniște din cameră, să te duci să-ți întrebai rațiunea ce trebuie să faci. (*Mai apăsăt.*) Și, ce te-a îndrumat, noaptea asta, rațiunea, să faci ?? (*Cum Costin stă, stupefiat, în fața ei, continuă pe un ton calm, aproape umil.*) Hai, lovește-mă.

COSTIN (*rece*) : Nu... E adevărat tot ce-ai spus. (*Se întoarce, obosit, să se așeze.*)

VIRGINIA (*se îngrozește de ceea ce-a făcut. Fiecare gest al ei trădează că-i pare rău. Încearcă să umple spațiul și timpul cu*

mişcări tăcute, șovăielnice): Știi... am vrut numai să fiu rea, ca o răzbunare meschină că tu...

COSTIN (obosit): Inutil să te scuzi, Virginia. Tot ce mi-ai spus știam și eu. A fost o clipă când mi-am dat seama de adevăr. Poate, m-am îngrozit, la început. Dar, pe urmă, m-am obișnuit să trăiesc cu toate complexele pe care le-am căpătat. (Suride amar.) Rațiunea mea rece, prin care vreau să mă consider om, să acționez ca un om... (Pauză.) Am avut clipe când mi-am dorit să mă fi născut leu sau tigr, undeva în junglă, să fiu puternic și să mă conduc numai după instincte. Prostii! Degeaba încerc... Nu-s cu omul. Știu asta, totuși, în clipele de rătăcire, încerc... (Scurt.) Sunt prea ancorat în realitate ca să mai pot evada... (Pauză.) Vezi tu, Virginia, soarta mea a fost să trăiesc povești triste; și, în continuare, zi de zi, adun în mine relele din jur, capăt tot mai multe complexe, iar când mă așez la masa de scris, ies din mine flăcări. Așa vreau să fie și scrierile mele: cu flăcări! Cititorul să se simtă ars de dogoarea lor! (Pauză.) Sunt prea rațional ca să mai pot fi masculul cretin, obsedat doar de perpetuarea speciei !!! (Pauză. Istovit.) Scuză-mă, Virginia! Cred... cred...

VIRGINIA: Costine! (Incet, apăsător.) Îți amintești ce mi-ai spus ieri? „În tine zac atâtea generații de femei lipsite de iubire...” Și-n tine, dragul meu, și-n tine zac...!... E nevoie doar de ceva care să echilibreze balansoarul...

COSTIN (scurt): Virginia, ce-mi poți oferi tu?

VIRGINIA: Poftim?

COSTIN: Repet: ce-mi poți oferi?

VIRGINIA (explodând): Sunt femeie, Costine, femeie !!! Îți ofer ceea ce nu ai avut, ceea ce dorești din tot sufletul: un cămin! Îți ofer posibilitatea de a te întoarce într-un loc în care să spui: aici e casa mea! Îți ofer tovărășia mea... (suride) și promisiunea unor copii... (Apropiată, cu dragoste.) Copii, știi tu ce-nseamnă asta?

COSTIN (se destinde într-un suris ce-i inundă fața): Copii... Rodul unor clipe frumoase, de dragoste !... (Pătimaș.) Cine ar putea să nu-și dorească așa ceva ?!... Un copil... pentru mine înseamnă pruncul de câteva luni, căruia trebuie să-i surzi ca să tacă; înseamnă băiețelul de trei-patru ani, care te trage de mână, să se oprească în fața fiecărei vitrine... apoi, școlarul sfios ori prea îndrăzneț; adolescentul îndrăgostit înflăcărat și, în sfârșit... (cumințind), tinărul! Tinărul, care, ajuns matur, îți va spune: „Tată, sint mîndru de modul în care ai știut să mă crești !” Atunci, vei sta o clipă descumpănit, privind-l. Ba nu! Admirînd-l. Vei admira, poate, cea mai frumoasă operă a vieții tale...

(Rămîne așa, mult timp, cu privirea pierdută în gol. Expresia și gesturile Virginiei reflectă spusele lui. Îi alintă un timp obrazul, apoi, palma îi alunecă pe lingă ureche, degetele-i cuprind ceața, într-un gest încordat, pătimaș. Se apleacă și-l sărută. Costin schițează doar un gest, de eliberare, poate, din îmbrățișare.)

VIRGINIA (se retrage privindu-l fix, lung. Exclamă, aproape cu ură): Mai bine-ai fi sărutat creanga unui pom înghețat!

COSTIN: Mai bine, desigur. Sub căldura sărutului tău, s-ar fi desfăcut solzii unui mugure, și creanga ți-ar fi oferit, drept răsplătă, o floare albă. (Pauză.)

VIRGINIA (apropiată): Costine, ce-i cu tine?

COSTIN (ridică din umeri): Cu mine, nimic.

VIRGINIA: Minți !!! (Pauză.)

COSTIN: Da, Virginia, mint. Mă întrebam dacă tu îmi poți oferi mai mult decît ceea ce-am avut. Sau am.

VIRGINIA: Ai un rucsac. Vrei unul și mai mare?

COSTIN: Dacă găsești, ți-aș mulțumi. (Pauză.)

VIRGINIA (suride): Scuză-mă! De fapt... (Brusc.) Ai vorbit cu-atîta patimă despre copii... Un om care nu-și dorește, n-ar fi putut...

COSTIN: Dar cine-a spus că nu-mi dorește? Sau...

VIRGINIA: ...sau poate e-ai avut.

COSTIN: Poftim ?!

VIRGINIA: Mă gîndeam... Voiam să spun că... undeva... în urmă... ar putea fi o familie...

COSTIN: ...de care eu să mă fi plictisit, să-mi fi luat rucsacul... Nu?! Asta ți-ar conveni de minune! Prilej să-mi faci morală trei ceasuri.

VIRGINIA (apropiindu-se, cu dragoste): O luăm de la capăt?

COSTIN (apropiînd-o): Nu. De unde-am rămas.

(Se privesc lung.)

VIRGINIA: Era frumoasă?

COSTIN (trist): Mai mult nefericită.

VIRGINIA: Scuză-mă! (Pauză lungă.)

COSTIN (frământat): Când te-am văzut, ieri, mi s-a părut că tu... de fapt... da... cred că-i adevărat: toate femeile însetate de iubire, de viață... seamănă între ele... (Pauză.) Ochi mari, imenși, vrînd parcă să soarbă universul... Degete care șopteau poeme de iubire cînd îmi atingeau trupul... (Revine la tonul firesc. Suride.) O frumoasă poveste de dragoste între un student și o femeie... O femeie care are de toate: condiții materiale, sociale, are un soț... Dar... mă rog !... (Pauză.) Eram primit în casa lor, cu sufletul deschis, parcă aș fi fost copilul lor... M-am îndrăgostit de ea... Nu, nu m-a respins.

Impotriva... Bunele relații continuau, iar eu... mă simțeam meschin, un fel de hoț... până-n ziua în care ea mi-a spus c-o să aibă un copil. Cu mine. O taină care ar fi rămas între noi, noi, cei trei... eu, ea, el... (Pauză.) Vezi tu, Virginia, natura își bate joc, câteodată, de unele familii, în care există destulă înțelegere. Ei doi nu puteau avea copii; era vorba de un fenomen de respingere... Doreau, totuși, nespun !, să știe crescând în casa lor un copil, și-atunci... Eram tânăr, drăguț, inteligent, sănătos... Nici că se putea un tată biologic mai bun !... (Își revine.) Scuză-mă ! (Pauză.) Ea aștepta un copil... Dar eu ?! (Zbuciumat.) Legal, părinții lui erau ei doi. Mie nu-mi rămânea decât să mă tirasez pe urmele lor, legat de ei prin copilul meu, care m-ar fi obsedat clipă de clipă... (Suride.) O'Neill a scris o mare dramă pe această temă... (Trist.) Eu am trăit momente de zbucium nemăsurat. Începusem să-i urăsc, pentru manevra lor, pentru... pentru că mă simțeam ca un pește prins în plasă. Îmi juram c-o să mă răzbun; să-i despart, ea să-mi devină soție, iar el, copilul, să fie al meu și după legile societății, așa cum era al meu după legile naturii. (Obosit.) Dar toată lupta se ducea aici, în mine... Pe ei îi vedeam tot mai rar, găseam motive să stau la cămin, între colegi, ori umblam aiurea, pe străzi... Între timp, ea născuse. (Apăsut.) Născuse un copil mort. (Cum Virginia încearcă un gest de atingere, el îi reține mina.) Cum trebuia să mă manifest, oare? Să mă cutremur de durere că-mi murise copilul, ori să mă simt eliberat de legătura ce m-ar fi ținut, în urma lor, toată viața ?... (Pauză, Sec.) Știu doar că am adormit cu capul pe brațele ei... Mă alinta cu gesturi pătimase; o patimă ciudată... Înțelesese zbuciumul meu și mă acuza că n-aș fi dorit venirea pe lume a acelui copil. (Sieși.) Oare... într-adevăr mă acuza ?... Ea... la nașterea aceea, odată cu copilul, pierduse și posibilitatea de a mai avea alții. Îi citeam pe chip groaza de singurătate, conștiința faptului că se consumă în zadar, ca un foc ce nu lasă urme. Și... la durerea ei, m-a făcut părtaş definitiv în ziua cînd mi-a spus : „Știi... a fost băiat. Ți-ar fi semănat. Avea degetele subțiri, fine, ca ale tale...” (Își privește degetele, gânditor, îndurerat.) Ca ale mele... (Pauză. O privește insistent pe Virginia.) Mă îndoiesc c-am să pot fi vreodată bărbatul pe care-l dorești tu... eliberat de orice complexe...

VIRGINIA (apropiată) : Te rog !... Punct și de la capăt. Un nou rînd, o nouă pagină. Ba nu : o nouă carte.

COSTIN : E greu să știi dacă începi o nouă carte ori o sfîrșești pe prima... (Îi reține mina, draguț.) Cînd am venit, mirosea dinspre bucătărie a cafea...

VIRGINIA : Sigur, te așteptam. Întîi, furi-oasă, apoi... (se apleacă și deschide magnetofonul) ca o adolescentă îndrăgostită. (Ascultă un timp melodia „Portofino”, apoi iese din cameră și se întoarce cu tava cu cafele.) Vino să stai la masă. (Costin oprește magnetofonul, Virginia aranjează ceștile cu cafea. Întreabă, vrînd să pară indiferentă.) Costine, ce s-a întimplat la Portofino ? (Costin se întoarce, brusc, spre ea.) Vreau să spun... că nu știu traducerea cîntecului.

COSTIN : O dragoste trăită la Portofino... (Amar.) Ori, poate, sfîrșită acolo...

VIRGINIA : ...cînd descoperi că te mistuie o alta, mai pătimasă, mai nobilă.

COSTIN (brusc, o prinde de braț) : Ascultă, Virginia !... Ce vrei să spui ?

VIRGINIA : O mare dragoste nu poate fi înlocuită decât cu una și mai mare ! (Pauză, Schimb de priviri.) Îți pui singur zahăr.

COSTIN : Da, mulțumesc ! (Pauză.)

VIRGINIA : La ce-ai fost student ?

COSTIN : La fizică. Am terminat acum cinci ani.

VIRGINIA : Cinci ani ?!... Ce-ai făcut de-atunci ?!...

COSTIN (abia stăpînindu-se să nu explodeze) : Te rog, stai. (Îi pune în față ceașca.) Să-ți mai pun zahăr ? A, ți-ai pus singură. (Se apleacă mult spre Virginia, privind-o atent.)

VIRGINIA : Ce-i ?

COSTIN : Mă oglindeam în ochii tăi. Ar trebui să mă bărbieresc. Ce ziceam ? A, da... (Scoate dintr-un buzunar o fotografie.) Fotocopia diplomei de licență în fizică. (Ironia devine tot mai evidentă.) Și-acum, pentru că tot m-ai întrebat ce-am făcut, să-mi fac autobiografia. M-am născut în '45. Origine pesăntoasă — părinții mei erau foarte bogați, în special, mama : aveau sufletul cel mai bogat din lume, stăpîneau o imensă putere de muncă !... (Smulgîndu-și vorbele cu patos.) Ar fi luat pămîntul întreg în palmele lor, să-l muncască !!...

VIRGINIA : Costine !... (Duel de priviri, Virginia suride.) Ai pus zahăr prea mult...

COSTIN : Scuză-mă !

VIRGINIA (privește fotocopia) : Cum se împacă literatura cu fizica ?

COSTIN : În capul meu, bine.

VIRGINIA : Și-n capul altora ?

COSTIN : Unde mi-i rucsacul ?

VIRGINIA : În cealaltă cameră. (Oprindu-l.) Spune-mi : dincolo de fizică, de războiul cu formulele fizicii atomice, de studiul energiilor înalte ori de calculul zborurilor cosmice, există ceva mai... ?

COSTIN : Da. Există. Pasiunea luptei. (Apăsut.) Cu și pentru oameni.

VIRGINIA : „Cu și pentru oameni...” (Costin iese și se întoarce cu rucsacul.) Nu-ți ții-mini cafeaua ?

COSTIN : Ba da.

VIRGINIA: Cum îți se pare ferna, noaptea?  
COSTIN: Jos, la iaz, am simțit Eternitatea  
oprindu-se lângă mine. Asculta și ca cin-  
tecul broaștelor.

VIRGINIA: La noapte, aș vrea să-l ascult  
și eu.

COSTIN: O spui cu convingere?

VIRGINIA: Mai mult decât îți închipui.

COSTIN: Ai umblat la rucsac?

VIRGINIA: Da, numai la o despărțitură;  
am dat de mîncare copilului mijlociu.

COSTIN: A! Copilul din rucsac... Ce zici?

Merge ca titlu de roman polițist?

VIRGINIA: Pentru început, da.

COSTIN: „Pentru început“?!

VIRGINIA: Ascultă, Costine, de ce nu înțe-  
legi că fiecare joc își are regula lui?  
Vrei să scrii. Foarte bine! Dar de ce nu  
încerci să... să o iei domol... De ce mă  
privești așa?

COSTIN: Continuă.

VIRGINIA: Dragul meu...

COSTIN: Știi ce mi-a spus odată un redac-  
tor? Pe-atunci, încercam să colaborez...  
mă rog! „Dumneata, tinere, ai condei  
și forță. Ce-ar fi să scrii ceva la pagină  
de umor?“ Umor! Ei află, dragă, că eu  
am umor, crăp de-afta umor! Asta sînt  
eu: omul cu umor. Umor și parfum de  
sînzien! (Se apleacă spre rucsac.)

VIRGINIA (după o pauză): Ia stai! Ce-ai  
vrut să spui, cu sînzienele?!

COSTIN: Au un parfum plăcut. Înfloresc  
în vremea prașilei porumbului. Ai mei  
se întorceau întotdeauna cu sapa pe umăr  
și cu buchete de sînzien în mînă. Vai,  
ce idilie! Mama era bătrînă, bolnavă, dar  
tot se mai ducea la cîmp. Intrase prea  
adînc în suflitul ei groaza de sărăcie,  
grija bucății de mămăligă... Intr-o zi,  
m-am certat cu tata, i-am spus să n-o  
mai lase pe mama la cîmp, la muncă.  
(Cu ură.) Ce batjocură dumnezeiască e  
viața asta, pentru unii!... (Amar.) M-am  
certat cu tata... L-am făcut tiran, pe el,  
care mi-a plătit din greu toată învățătura!  
Noaptea, a plecat de-acasă. Udă și acum  
florile, pe litoral... Iar mama a conti-  
nuat să muncească. Rămăsese singură...  
Trebuia să țină pasul, să aibă aceeași  
productivitate cu cei tineri. Și, cînd a  
simțit — în slăbit — că-i prea oboșită,  
s-a culcat la marginea unui lan, lângă  
o tufă de sînzien... Oamenii spun c-au  
găsit-o a doua zi, dar, după cum mi-a  
descriș-o o femeie, cred că trecuse o  
săptămînă. (Se oprește brusc și, tot  
brusc, începe să ridă sarcastic, nebunește.)  
Rîzi, Virginia! Ce mă privești așa?  
Mama n-a mai vrut să muncească. Asta-i.  
Și-atunci, s-a lăsat pradă gîngăniilor, care  
s-au înfruptat din ea înainte de a fi  
îngropată. Iar eu, care am „condei și  
forță“, îi voi cînsti memoria scriind o  
poveștioară hazlie: pentru pagina de  
umor!

VIRGINIA (privindu-l lung, cu calm):  
Poate. Dar, mai întîi, te vei odihni.

COSTIN: Mda... Asta ziceam și eu. (Scurt.)  
Vreau mașina de scris, te rog! (Observă  
că Virginia îl privește, mirată.) Da, da,  
mașina de scris. (Se așază în fotoliu.)  
Sper să nu se fi stricat, ieri, cînd am  
aruncat-o.

VIRGINIA (îi aduce mașina de scris, Spune,  
în timp ce Costin e preocupat de veri-  
ficarea mașinii): Mîine voi trimite la oraș  
să cumpere o mașină mare, de birou.  
(Drăguță.) Vei începe să faci ordine în  
hîrțile și în ideile tale.

COSTIN: Și despre ce să scriu?

VIRGINIA: Despre... dragoste. Nu supără  
pe nimeni; ba, dimpotrivă, place.

COSTIN (arată mașina): Singura mea dra-  
goste. Îi spun c-o iubesc (bate, în același  
timp, un „te iubesc“), ea îmi răspunde  
la fel: „te iubesc“. Și știu că e sinceră.

VIRGINIA: Ca ea să fie sinceră, trebuie,  
mai întîi, să fii tu. (Ia colile de hîrtie  
de pe noptieră.) Mai ales cînd e vorba  
de un poem...

COSTIN (după ce se uită în cutie, sub ma-  
șina de scris): Nu-mi place ca cineva  
să umble în hîrțile mele.

VIRGINIA: Știu! (Drăguță.) Răutăciosule,  
în loc să-mi mulțumești că nu am arun-  
cat mașina cu totul...

COSTIN: Mulțumesc! (Întinde mîna, după  
col.)

VIRGINIA: Nu, încă. De obicei, poeții își  
datează poeziile. „Portofino, 28 iulie.“  
(Pauză.) Portofino. Ce-ai căutat acolo?

COSTIN: Ai iubit vreodată? (Pauză.)

VIRGINIA: Poemul... știu... l-am citit... e...  
cum să-ți spun...

COSTIN: Ca o răbufnire a întregii mele  
ființe, un dor nebun de locurile unde am  
învățat să sufăr și să iubesc... acolo  
unde sînt morții mei. Mama! Pe mor-  
mîntul căreia să pun, măcar o dată pe  
an, o floare. (Își revine.) Iartă-mă!

VIRGINIA (tandăr): Acum înțeleg... sau...  
măcar încerc să înțeleg... (Observă că e  
preocupat de rucsac.) Costine...

COSTIN: E nume de cronicar. Și, știi ce  
spunea acest Costin? Că trebuie „să dăm  
seamă de ale noastre, cite scriem“... Să  
dăm seamă... (Pauză.)

VIRGINIA: Costine, poemul... e numai  
artă... De ce nu scrii așa? De ce trebuie  
să-ți arăți colții?! (Pauză.) Înțeleg că  
nu poți să renunți la scris, dar... în-  
cearcă și tu să... să scrii doar ceea ce...

COSTIN: Da... la asta mă gîndeam și eu...  
În fond, de ce n-aș scrie povești de dra-  
goste ori... De ce, neapărat, să-i mușc  
de pantaloni pe mulți dintre... concetă-  
țenii mei? Sau de ce să atac probleme  
sociale?! Nu... Povești de dragoste: iu-  
birea eternă ori... mă rog... văd eu... Ba  
nu: am să încep cu... dragostea unei  
femei-șerif.

VIRGINIA: Costine!... (Îl îmbrățișează.)

COSTIN: Ei, chiar vrei să mă sugrumi?!

VIRGINIA: Imhm... (Îl alintă.) Costine...  
vezi că ne putem înțelege și fără... fără



să ne arătam colții... fără să ne mai sfișiem? (Pauză.) Ai să scrii, îți formezi... cum să zic... o platformă... un nume... (Arată spre bani.) Există o editură care publică și pe cheltuiala autorului... Apoi... Totul e să-ți faci, într-un fel, intrarea...

COSTIN : Virginia, în literatură, dacă intri pe ușa din spate, ori pe la subsol... eam greu să mai intri și pe ușa din față.

VIRGINIA (înfuriată) : Ei nu, te pomenești că vrei să iei și Premiul Nobel!

COSTIN : Depinde pentru ce. Pentru fizică, nu mă simt în stare. Am o pasiune și mai mare.

VIRGINIA : Portofino?

COSTIN : Aceea e iubire. Ori... (Pauză.)

VIRGINIA : Ori...?

COSTIN : Portofino poate fi oriunde, Virginia. Oriunde găsești dragoste, liniște...

VIRGINIA : Dragoste, liniște. Ce-și poate dori, mai mult decât atât, un om? Tu, de exemplu.

COSTIN : Eu?! Eu vreau un loc în care să mă consum cu folos, să ard, zi de zi, cu flăcări pe măsura sufletului meu; să simt viața în jurul meu, să aud cum se distrug sau se consolidează destine.

VIRGINIA : Și destinul tău...?

COSTIN : Destinul meu?! Ceea ce fac eu... („are destin“).

VIRGINIA : Ceea ce faci tu!? Piese ce nu ajung pe scenă, romane ce nu sînt editate...

COSTIN : ...încă!

VIRGINIA (calmă) : Da, încă. Și, totuși, perseverezi. Dar, cît? Ceea ce scrii tu, acum, cu furie, vor scrie alții, peste doi-trei ani, cu calm și, poate, cu mai mult ori mai puțin talent. Dar ei vor merge direct la public; vor ști să aleagă momentul cînd trebuie dezgropat un adevăr. Iar tu... tu îți vei da seama că ai acționat în contratimp (cu cinism), că ai ajuns un ratat (amar), vei face un gest fatal sau... vei accepta compromisul; dar prea tîrziu ca să te mai redrezezi.

COSTIN (calm, văzîndu-și de pregătirea bagajului, lăsînd-o pe Virginia să se zburcume) : Tu, în locul meu, ce-ai face?

VIRGINIA : Știu ce trebuie să faci tu. Eu nu scriu literatură.

COSTIN : Sîntem foarte deștepti și foarte plini de idei, cu toții, cînd e vorba de soarta altora; acționăm repede, fără să stăm prea mult pe gînduri.

VIRGINIA (ostenită) : Bine... Ești liber să-ți alegi singur drumul. Dar nu uita ceea ce ți-am spus : asta te așteaptă!

COSTIN (calm) : Așadar, îmi cunosc viitorul. Viața nu mai poate avea nimic nou pentru mine. Nu-mi rămîne decît să mă împușc. Pot folosi arma ta de vinătoare?

VIRGINIA : Nu-i nevoie de cinism, Costine.

COSTIN : Asta, pentru cazul cînd viitorul meu ar fi, într-adevăr, cel prezentat de tine.

VIRGINIA : E varianta cea mai în roz, dragul meu.

COSTIN : Prefer culoarea cerului pe timp de furtună.

VIRGINIA (înfuriindu-se) : Preferi, pe dracu'! Improvizezi jocuri de cuvinte, asta faci. Urmează-ți calea, dragul meu; aici te-ai sufoca, te-ai stinge, în doi-trei ani. Dar, nu uita : decît o sută de ani, cioară, mai bine zece ani, corb.

COSTIN : Și, decît zece ani, corb, mai bine o singură zi, vultur! (Pauză.)

VIRGINIA (încearcă o nouă apropiere) : Costine, totuși... de ce... de ce pleci? („Bruse“) De ce atîta grabă?!

COSTIN : Vara asta m-am întîlnit, într-o zi, cu tata. Am tăcut amîndoi, împreună, un timp, apoi, la despărțire, el mi-a spus: „Ai terminat facultatea, cred.“ „Da“ — i-am răspuns. S-a mai depărtat puțin și-a murmurat : „Dacă eu nu eram tiran și mă-ta n-ar fi murit muncind, azi ai fi stat și tu, din noapte pînă-n noapte, pe ogor sau ai fi udat florile toată viața, cum fac alții pe-ai.“ (Pauză. Simplu, firesc.) De la tata știu o poveste. Aceea a ciuclui; cînd acest animal își căuta un tovarăș. Întîi s-a împrietenit cu iepurele. Dar, noaptea, a început să latre, simțînd dușmanii în jur. „Taci — i-a spus iepurele — ne aude vulpea și vine să ne mănînce.“ Atunci, cîinele s-a împrietenit cu vulpea; dar vulpea se temea de lup, lupul, de urs, și ursul, de om. Cînd s-a împrietenit cu omul, cîinele a lătrat din nou, simțînd apropierea fiarelor. Omul nu l-a mai oprit; i-a dat să mănînce și l-a îndemnat să latre în continuare. Așa au rămas prieteni, tovarăși nedespărțiți. (Pauză.)

VIRGINIA (drăguță) : Dragul meu, nu-mi supraestima inteligența. Nu găsesc titlul poveștii tale.

COSTIN : Nu? Poate, pentru c-am uitat să spun că-n drumul său cîinele a întîlnit și o panteră. O panteră care s-a oferit să-l învețe cînd și cît să-și arate colții.

VIRGINIA : Am vrut doar să te ajut!

COSTIN : Să mă ajuți! Cum?! Nu înțelegi că nu suport să fiu un... un cățel de odaie?! Nu de îmbrățișări care să mă sugrume am nevoie! Vreau o mină întinsă : „Cred în tine, băiete! Nu ești un geniu, ești doar un tînr la început de drum. Îți întînd mîna, pentru că-mi place drumul tău.“

VIRGINIA : Și eu ți-am spus că-mi place poemul.

COSTIN : Da! Și m-ai sfătuit să scriu numai despre dragoste. „Nu supără pe nimeni“. Iubire. Eterna iubire! Doamna vrea iubire. Iubire cu miros de sinziene. Vă place titlul ăsta, doamnă? (Pauză. Își dă seama că și-a ieșit din fire.) Te rog să mă scuzi! (Pauză.)

VIRGINIA : Iubire cu miros de sinziene... (Îl privește lung.) Trebuia să-mi închi-

pui... (Merge la bibliotecă, răscolește teancurile de ziare și scoate unul. Citește.) „Înăi aun aflat că este licențiat în fizică; lucrează de cinci ani într-un combinat, ca inginer tehnolog, și are două invenții...”

COSTIN : Trei. Articolul e scris acum șase luni. Or, între timp...

VIRGINIA : „Acest om, pasionat de teatru, pentru care teatrul este fericirea chinuitoare a zilelor și nopților sale, își face o spectaculoasă intrare în literatura noastră dramatică actuală. Piesa sa — *Iubire cu miros de sinziene* —, premiată la recentul concurs organizat de Televiziune, are destul de rara capacitate de a fi convingătoare...”

COSTIN : Mulțumesc, Virginia ! Am citit și eu articolul ăsta.

VIRGINIA : Mai am câteva, în alte ziare.

COSTIN : Știu. Le-am citit și pe acelea.

VIRGINIA : Deci, tu ești autorul acestei *Iubiri cu miros de sinziene*.

COSTIN : Da. Ai ceva împotriva ?

VIRGINIA : Ce-ai zice dacă te-ai da afară ?

COSTIN : Piesa a fost despre viața de uzină, nu despre agricultură. Dealtfel, n-ai fi prima care face asta.

VIRGINIA : Cum, adică ?!

COSTIN : Plec și singur, Virginia. Nu te mai osteni.

VIRGINIA : Poate că, totuși, îmi spui ce-a însemnat toată... Ieri, am luat de la marginea drumului un...

COSTIN : ...neisprăvit.

VIRGINIA : Tu m-ai lăsat să cred așa ceva și, pentru asta, tare te-ai mai da afară ! Am impresia că ți-ai ris de mine, ai jucat teatru.

COSTIN : Nu, Virginia. Am fost sincer. O ultimă încercare de-a mă rupe de... de a încerca să mă realizez altfel...

VIRGINIA (arată ziarul) : Dar...

COSTIN : E doar un început. Altf. Poate, un accident. O piesă scrisă în câteva zile și trimisă la un concurs.

VIRGINIA : Știi, măamintese piesa ; eram la fratele meu, astă-iarnă. (Arată ziarul.) Critica a primit-o bine. Dar cei de la uzină ? Mai ales șefii...

COSTIN : În nici un caz, directorii mei nu țin arme de vânătoare în bibliotecă. Probabil, pentru că nu au. Bibliotecă. (Scoate din rucsac o hîrtie.) Au, în schimb, niște formulare-tip : decizii. Ca asta.

VIRGINIA (după ce citește hîrtia) : Te-au dat afară ?!

COSTIN : Vai, Virginia, ce urît vorbești ! M-au dat disponibil începînd cu întii septembrie. Tot afară se cheamă că m-au dat, dar mai delicat spus. (Pauză, Virginia suride cu gîndul aiurea. Se joacă cu țigara pe care i-o va aprinde Costin.) Știi, cînd s-a aflat că am fost premiat, directorul a fost printre primii care m-a chemat să mă felicite. „Despre ce-i piesa ?” „O poveste de dragoste.” „A, de cînd cu „Love story”... Înțeleg... ești tînăr... N-ar

fi rău să scrii și despre uzină... Cum stai cu locuința ? Ești mulțumit de salariu ?” Și, uite-așa, sînt luat în brațe, se dă dispoziție să se urgenceze formele de plată pentru una dintre invențiile mele, care se aplica de doi ani, dar nu mi se plătise, apoi, continuînd discuția, tovarășul director rămîne stupefiat cînd află că locuiesc la etajul nouă al unui bloc de opt etaje; adică, sus pe acoperiș, în camera de mături. Ce să fac, așa-s eu, prost crescut ; nu pot să-mi cer drepturile decît pe cale legală și, ea să obțin locuință mai repede, n-am acceptat să meditez la matematică sau la fizică odrasla vreunui șef. În ziua aceea, cînd m-a chemat directorul la interminabila discuție, eram al treilea pe lista de locuințe, urma să primesc o garsonieră, în cel mult două luni. Dar, ca să mi se demonstreze cît preț pun ei pe faptul că sînt și scriitor, un autor de povești de iubire care e, în același timp, și un bun inginer, sînt trecut pe lista de urgențe : o garsonieră bună, să aîn liniște, să pot face și literatură, și invenții... Evident, tot peste două luni ași fi primit locuință, dar... ți dai seama... gestul contează. Nu-ți mai spun ce cafea bună am băut la director... Are o femeie angajată anume pentru cafele, ce vrei ?, uzină mare, se respectă. Ba am băut și coniac, iar dacă discuția ar mai fi durat, directorul m-ar fi lăsat să-l trag și de cravată. „Nu uita — mi-ai zis el, în timp ce mă conducea, de braț, spre ieșire — să spui regizorului să scrie pe generic, sub numele tău, că ești fizician aici, la uzina asta. Și... să mai vii să stăm de vorbă, poate scrii, la vreo revistă, un reportaj despre uzină...” Culmea e că, în numai trei săptămîni, piesa e gata regizată și se transmite la televizor. Toți sînt curioși să o vadă. Existau și afișe : „Astă seară sînteți invitați la clubul uzinei, seară de televizor : *Iubire cu miros de sinziene*, autorul este coleg de-al nostru...” De ce rizi ?

VIRGINIA : Iubirea era doar în titlu. (Continuă să rîdă.) Știi ce-a spus fratele meu, la sfîrșitul piesei ? „Sînt curios dacă autorul se duce mîine la uzină.” (Se oprește din ris. Pauză.) Scuză-mă !

COSTIN : Da, Virginia. Toți se așteptau la o poveste de dragoste, dar au văzut o piesă despre viața de uzină, viața de uzină văzută de la locul de muncă, nu din biroul serviciului Protocol sau din cabinetul directorului, unde ziariștii vin și beau o cafea, apoi își notează cifrele... (Se infurie.) Să-i spui fratelui tău că m-am dus, a doua zi, la uzină. Colegii m-au felicitat, sincer m-au felicitat ! Dar au avut grijă să nu mai fie nimeni de față cînd mă felicitau ; prea semănau cele din piesă cu realitatea din uzină. (Pauză.) Șefii s-au făcut că nici n-au văzut și nici n-au auzit. Lista de urgențe pentru locuință dispăre. Prietena mea —

aveam eu una... care speram că mă-n-  
telege, cit de cit — îmi trîntește ușa în  
nas : „Tu, Costine, ai venit din necunos-  
cut și, ca mine, te poți întoarce. Eu am  
venit în orașul ăsta să fac ceva, să prind  
rădăcini, nu să-i mușc pe alții de panta-  
loni.“ Teatrul din localitate, care începuse  
repetițiile la o piesă de-a mea, amină  
premierea pentru stagiunea viitoare. Nu,  
vai de mine, nu le-a sugerat nimeni că  
ar fi bine s-o lase mai moale cu „auto-  
rul local“, că autorul local ar face mai  
bine dacă s-ar ocupa de producție, nu de  
scris teatru ; nu, draga mea, așa ceva nu  
se poate întîmpla — cultura e sfîntă !  
Repetițiile la piesa aceea au fost întrer-  
upte, pentru că nu venise o aprobare  
„de sus“. Și, uite-așa, nimeni nu mă în-  
treabă nimic, trec patru luni, cu continuu  
să-mi văd de meserie, mai fac o invenție,  
toată lumea uită de sinziene, iar într-o  
zi, sînt chemat de șefi și sînt convins să  
cer transferul, de la instalația mea, la  
serviciul Export, biroul Marketing : cîcă  
voi lucra la probleme de studii pieței  
externe. Propunerea mi-a suris, mai ales  
că studiul experimental pe instalația de  
care mă ocupam era pe sfîrșite. Și-n  
plus, parcă bănuiam ce mă așteaptă...  
Fac cerere de transfer, insist, mi se a-  
probă, dar... trec două săptămîni și ser-  
viciul Export este asimilat de minister,  
cu tot cu personal. „Ce să caute un fizi-  
cian la serviciul Export ?! Aici e nevoie  
de economiști, de merceologi... nu de fi-  
zicieni“. De la instalație, plecasem la  
cerere... Așa că sînt dat disponibil. L-am  
căutat pe director, să bem împreună o  
altă cafea, dar nu l-am găsit ; era prea  
ocupat, nici măcar în audiență nu mă  
putea primi... (*Suride.*) Da, da, romane  
polițiste trebuia să scriu, am un fler!...  
Bănuiam că e ceva în neregulă și cu  
piesa la care se întrerupseseră repetițiile...  
Am început să beau. Nu singur. Cu cîți-  
va, care, odată ajunși în brațele alcoolu-  
lui, și-au dezlegat limba. Aflu că apro-  
barea „de sus“, pentru piesă, exista. De  
mult. Dar, aici, la municipiu... (*Izbuc-  
nește.*) Poftim, cultură ! Un biet profe-  
sorăș, care toată viața lui nu a făcut  
decît plecăciuni în fața șefilor și a zberlat  
la subalterni, mai voia oarecare modifi-  
cări în text. Deocamdată, nu știa care-s  
alea, dar „va reciti textul cu atenție și  
le va comunica“. Le va comunica peste  
vreun an, că, vezi, dragă doamnă, ăsta  
a făcut destul scandal, cu sinzienele lui ;  
să mai aștepte... Poftim, de mai scrie !  
Cinci ani de muncă în uzină, iar după  
uzină, direct acasă, la masa de scris !  
(*Amar.*) Colegii mei sînt bătrîni, au fami-  
lii, au copii mari... eu nici măcar nu  
pot să-mbătrînesc, o iau mereu de la  
capăt. Muntele e la un pas, dar eu nu-mi  
amintesc să fi făcut două excursii. Rîul  
e lîngă mine, dar eu n-am avut timp să

mă duc să stau și eu pe malul lui, cu  
undița-n mînă, măcar o după-amiază.  
Nu... Fuga, acasă ! Dacă, într-o duminică  
întreagă, închis în cămăruța mea, scriam  
un rînd care să-mi placă, eram fericit.  
Iar cînd sute de rînduri, adunate într-o  
piesă de teatru, au plăcut celor de la  
teatru, și ei mi-au întins mîna, mi-am  
zis : „da, merită să nu știu cum e într-o  
excursie, ori cum se prinde pește în  
rîul de munte“. Dar, iată că m-am întîl-  
nit cu el, cel care vrea oarecare schim-  
bări și-o să mi le comunice la anul ;  
el, care, în afară de urmași, nu știu să  
mai fi creat și altceva ! La uzină fac  
trei invenții, dar sînt dat disponibil. Evi-  
decent... mi-au oferit alte posturi : pro-  
fesor de fizică, fizician la un centru de  
calcul... m-ar fi numit și director la  
bancă, numai să scape de mine, să plec  
din uzină... să nu mai scriu și altceva  
despre ei. Ba, mai mult, și-au dat și  
votul de încredere, cînd a trebuit să  
plec în excursie în străinătate... (*Frîm-  
tăc.*) Cum de nu mi-am dat seama că... ?!

VIRGINIA : Costine ! (*Pauză.*) Mai bea ca-  
fea. Te rog ! Dacă vrei și rom... Altă  
băutură n-am. Dar am să cumpăr. Ce  
preferi ?

COSTIN : Nu, Virginia, multumesc !

VIRGINIA : Ca să vezi... Și eu, care toc-  
mă voiam să-mi amenajez un bar. (*Gest  
tandru.*)

COSTIN : Crezi că mai e nevoie de alcool ?  
Mă pot îmbăta numai privindu-te. (*Rîd  
amîndoi.*)

VIRGINIA : Spune-mi, cum ai fugit din  
țară ?

COSTIN : Dar cine spune c-am fugit ?!

VIRGINIA : Tu. Ce-ai căutat la Portofino ?

COSTIN : Excursie. Prin O.N.T. Mulțumită ?

VIRGINIA : Nici măcar să minți frumos  
nu știi. Poemul e mult prea sincer ca  
să-l negi tu, cu o minciună nereușită.  
(*Pauză.*) Cum ?

COSTIN : M-am rătăcit de excursioniști. Ea,  
prietena aceea din studenție, era acolo,  
se stabilise cu soțul în Italia. Amîndoi  
continuau să vadă în mine copilul lor...

VIRGINIA : Ei aveau nevoie de tine, dar  
tu ? O iubeai într-atît pe... ?!

COSTIN : Virginia !! (*Pauză. Se uită la colile  
pe care e scris poemul.*) Hm !... 28 iulie,  
Portofino... Cînd m-au dat ai mei la  
școală, la oraș, mi se făcea mereu dor  
de casă și fugeam simbăta de la internat.  
Tata mă bătea acasă, iar luni, la întoar-  
cere, mă bătea pedagogul. Dar eu eram  
fericit. Fusesem acasă !... (*Trist.*) Așa a  
început, la Portofino. Întîi amintirea ca-  
sei... O casă albă... albă !... albă !... Apoi...  
senzația aceea stranie, pe care o ai în  
fața unui părinte mort. (*Tragic.*) Știi că  
n-o să-l mai vezi... Aici, pînă și broaștele  
cîntă pe limba ta... (*Pauză.*) Eram doar  
eu și ea, în drum spre casa lor... Opri-  
sem la Portofino. Ea era obosită, dor-

mea, dar eu mă chinuiam ; descopereram ce mult înseamnă pentru mine bucată aceea de pământ unde am învățat să sufăr și să fiu fericit. Deseoperirea mea curgea pe clapele mașinii de scris într-o cameră de hotel cu fereastra spre Mediterana. (*Arată colile.*) Atunci le-am scris. Și-mi stăruia în minte, ca o obsesie, întrebarea : de ce fug? De cine fug?! Oare, fugind, nu le făceam lor jocul?! La ce bun, mă istovisem, noapte de noapte, scriind literatură despre realitatea contemporană, dacă eu nu rămâneam aici, pe cîmpul de bătaie, să dovedesc partea mea de adevăr, să „dau seamă” de ale mele, câte am scris?!... Și, de ce să fug acum, cînd reușisem?!... De cine?! De ei?! Azi sînt, mîine nu mai sînt ; studiază limba română, c-au fost prinși cu greșeli de ortografie. Știi, Virginia, a doua zi după premiera de la televizor, m-a oprit un muncitor, în curtea uzinei : „Dumneavoastră ați scris piesa de-aseară?” „Da, eu.” „Mi-a mers la inimă. Să veniți și pe la noi prin secție, avem niște întîmplări!...” (*Pauză*) Pe el, pe omul acela, și pe alții ca el, mii, cum de-i uitasem, oare, cînd m-am gîndit să fug?!?... Înțelegeți tu, Virginia? În noaptea aceea, mi-a fost rușine de mine... Am plecat din camera aceea de hotel, fără s-o trezese măcar ; i-am lăsat un bilet... (*Se înfurie.*) Mi-era teamă de ochii ei mari!... (*Cu glas scăzut.*) Aș fi fost toată viața un cățeluș de odaie... (*O privește.*) Ce ochi mari, frumoși ai!...

VIRGINIA : Portofino poate fi oriunde, Costine. Chiar și aici, nu ?

COSTIN : Da, Virginia, oriunde.

VIRGINIA : Și-atunci, de ce n-ai plecat ast-noapte ? (*Costin ridică din umeri, surîzînd.*) Înseamnă că rămîi!... (*Pauză.*)

COSTIN : Nu, Virginia, plec. (*Arată ziarul.*) Am intrat pe ușa din față, dar abia am intrat. Vreau să și rămîn. Să rămîn cu fruntea sus, fără povara vreunor compromisuri. Duc aici (*în rucsac*) și-aici (*în cap*) lucrări mai bune, mai adevărate ! Trebuie să lupt să ajungă la public. Și-abia atunci, după ce vor fi ajuns, între noi doi va exista o echivalență de valori, vom putea discuta „de la egal la egal”... (*cu dragoste*) șeriful.

VIRGINIA : „Echivalență de valori”... Dar cine-ți cere așa ceva ?!

COSTIN : Eu.

VIRGINIA (*tot mai tulburată*) : Te descopăr atît de... de... Tu, singur spuneași, duci cu tine povești amare, insuccese... căderi... Și-atunci?! De ce atîta...?! ...Atîta...

COSTIN : Atîta, ce ? (*Pauză. Calm, cu un zîmbet oarecum șăgalnic.*) Virginia, de cîte ori ai îmbrăcat capotul ăsta ?

VIRGINIA (*explodînd, după ce l-a privit o clipă, surprinsă*) : Poftim ! Eu sînt nebună, dragul meu ! Tu, în schimb, ești lucid, sănătos. Mai și zîmbești... Altfă întrebare mai banală, mai vulgară, n-ai găsit ?

COSTIN (*așteaptă un timp, ca ea să se liniștească, apoi continuă, cu același ton calm, obiectiv*) : Eu cred, totuși, că ai îmbrăcat acest capot numai de cîteva ori. De cîteva ori, într-un an ori doi, cît are de cînd l-ai cumpărat. Și, știi de ce ? Pentru că stai pînă noaptea pe lan ori în (*arată undeva spre curte*) biroul tău. (*Pauză scurtă. Apăs.*) De ce atîta dăruire, ajunsă pînă la uitarea de sine ? (*Suride, jucîndu-se cu steaua de șerif.*) Vezi ? Și tu le pari multora absurdă. (*Grav.*) Oamenii înțeleg greu logica dăruirii, a uitării de sine. Eu, însă, am înțeles-o. E vorba de un mic însemn strălucitor, pe care să-l porți cu mîndrie în piept. (*Șăgalnic, dar conștient că „spune un adevăr.”*) Părerea mea, despre mine, e că (*amar*), dincolo de poveștile triste pe care le-am grămădit în ființa mea (*iarăși voios*), am, cîteodată, și ceva din sufletul acela de școlar cufundat în cărți cu piei roșii, cu oameni înarmați și cu ținuturi sălbatice. Pentru asta mi-e drag să-i spun, acestui însemn, stea de șerif, să-i numesc, pe acești oameni, șerifi. (*Grav, dramatic.*) Dar steaua adevărată de șerif nu e (*și arată steaua*) din tablă lustruită ori (*gest spre decorația Virginiei*) din aur. (*Visător, asta explicînd însăși logica dăruirii, a uitării de sine.*) E întîi un punct luminos, aici, în piept, care te încălzește pentru moment, la care oamenii se uită cu respect, dar... (*culmînd, dramatic*), dar, închide ochii și vei vedea cum acest punct se mărește, devine stea, arde, te mistuie într-un foc ciudat, colturile stelei ți se întind pe după trup, devin gheare care te înalță și te încâlzează, în același timp. Tron și cătușe ! (*Pauză. Calm, convingător.*) Țasta e adevăratul foc, în care merită să te mistui și din a cărui cenușă renaști, de fiecare dată, eu puteri mai mari... Ca atunci, la ora bilanțului, să poți spune : ăsta-i bagajul meu, e tot ce-am adunat, tot ce las în urmă...

VIRGINIA (*îi reține mîna, privindu-l lung. Îi șoptește apăsător, cu convingere*) : Costine, rămîi ! Undeva tot trebuie să te oprești.

COSTIN (*drăguț*) : Da, mă opresc. Deasupra unor coli albe. (*Pauză. Preocupat de rucsac, gata de plecare, adaugă.*) Drumurile noastre nu se despart acum, au fost întotdeauna despărțite. ...Deși mergem în aceeași direcție.

VIRGINIA : Vreau doar să te ajut !

COSTIN : Și-ai renunțat tu, pentru mine, la îndatoririle tale ?

VIRGINIA (*imediat, cu convingere*) : Da, aș renunța.

COSTIN (*se retrage, privind-o lung, admirînd-o*) : Nu, Virginia, să nu-ți închipui că, dacă mi-am blestemat rătăcirea de aseară, cînd m-am lepădat de literatură, înseamnă că am negat tot ce-am spus atunci. (*Pauză.*) Pentru mine ești o fe-

meie minunată, pe care mi-ș dori-o ori-cind de soție. O căsnicie frumoasă, cu adevărat frumoasă! Dar... pentru asta e nevoie de un lucru: să mă urmezi. (*În-tinde mîna.*)

VIRGINIA (*uitîndu-se la mîna întinsă*):

Hu!... Unde să te urmezi? Etajul nouă...

COSTIN: Da, Virginia: etajul nouă, într-un bloc cu opt etaje. Acolo sînt cel mai aproape de stele.

VIRGINIA: Dar, tu, de la început septembrie...

COSTIN: Nu, Virginia. te-ngeli. Din uzină, de la instalația aceea, unde am făcut trei invenții, voi pleca atunci cînd n-o să mai am nimic de dat, atunci cînd o să mă simt eu în plus, nu cînd decid ei! Fiecare șef are un șef. Peste care sînt mîile de colegi ai celui care mi-a spus că i-a mers piesa la inimă și m-a invitat la el în secție, să-mi spună niște întîmplări... (*Brusc.*) Vîno cu mine, Virginia! Îți promit cei mai minunați, mai năstrușnici copii din cîți ai visat vreodată! Viața e-atît de lungă! Lumea-i atît de mare!... Alte locuri, alți oameni, alte lucrări literare... Să trecă drumul nostru prin toată țara!... Eu să mă furiez în sufletul fiecărui om... Iar seara, cînd fetița va fi adormit cu obrazul la pieptul ău, iar băiețelul cel mare se va fi lăsat, totuși, furat de somn, după ce-i voi fi spus — iarăși — povestea aceea născocită de mine... în liniștea calmă a unei încăperi luminate doar de-un becușor înfipit în nasul unui cățeluș hazliu, te voi lua în brațe, din patul copiilor, să te cule alături de mine... Și nu puține vor fi nopțile cînd, tirziu, convins că tu dormi, voi scoate din cutie mașina de scris... Am nevoie de cineva care să fie alături de mine și-atunci cînd scriu un poem, dar și-atunci cînd mă angajez într-o luptă. (*Pauză.*) Într-o seară, la toamnă, ori la iarnă, la primăvară... sau în altă toamnă, va fi premiara primei piese. Apoi, altă piesă... Duce în mine atîtea!

VIRGINIA: Să mă chemi la premieră, Costine.

COSTIN: Nu, Virginia. Vîno, să fii cu mine și-n ceasurile de zăbucium, nu numai în clipele de sărbătoare. Iarna e tare urît la etajul nouă, pe acoperiș, dar vara... vara îți vine să întinzi brațele și să zbori... (*Apropiat.*) Vîno cu mine, Virginia! Îți ofer mult: posibilitatea de a risca pentru ceva frumos și adevărat.

VIRGINIA (*încurcată de privirea senină și stăruitoare a lui Costin*): Dar... eu... aici... Eu am aici...

COSTIN: Știu, Virginia. Tu ai aici o certitudine; eu îți ofer o posibilitate. (*Pauză.*) *Îi aduce din bibliotecă o agendă.* Pentru

mine, cred că nici la asta n-ai fi renunțat. (*Îi pune agenda în mînă.*) Ieri am găsit-o deschisă pe noptieră. Am crezut că-i mai bine să nu te împiedici de ea; ar fi stricat farmecul unei eventuale zile de odihnă. (*Virginia e uluită, nu mai poate face nimic.*) Îți amintești ce-am spus? Steaua de șerif... (*Arată înțeli cu degetul în sus, apoi în jos, spre picioare.*) Tron și cătușe! (*Rămîne un timp în fața ei, cu un zîmbet puțin amor în colțul gurii.* Se apropie și, cum Virginia stă nemișcată, pasivă, îi dă capul pe spate și-o sărută pe obraz, în colțul gurii. Se retrage, iar după o clipă în care se privește calm, dar pătrunzător, îi spune apăsător, cu dragoste.) Cu bine, șeriful! (*Suride, face un gest prin care ar vrea să spună „asta e tot”, își ia rucsacul și iese.*)

VIRGINIA (*rămîne mult timp cu privirea pierdută în urma lui, apoi își aduce aminte de agendă*): Ce-a vrut să spună, cu agenda? De ce mi-a pus-o în mînă? (*O răsfoiește, aproape indiferentă, pînă cînd ajunge la o anumită pagină, ce-i reține atenția. Cîtește, ca pentru sine.*) Duminică, ora zece... (*Se uită imediat la ceas.*) E aproape zece! (*Cîtește din nou, parcă nevenindu-i să creadă.*) Duminică, ora zece, consfătuirea județeană... Extraordinar! Cum de-am uitat?! Toemai eu...?! ...Și doar am ținut agenda, toată săptămîna, deschisă, pe noptieră... (*Începe graba pentru a ajunge la timp sau pentru a nu întîrzia prea mult. Pregătește servieta cu toate hîrtiile necesare, apoi începe să se îmbrace. Cînd e gata îmbrăcată, deși se dovedește, o dată în plus, că e din categoria marilor doamne, cu un fizic frapant, nu cred că cineva mai îndrăznește să se gîndească la ea ca la o femeie; gesturile ei sigure, privirea pătrunzătoare, aerul rece, distant, sugerează sobrietate și corectitudine.* Se uită tot timpul la ceas, graba ei concurend scurgerea timpului. Costin a apărut în colțul stîng al scenei; se înțelege că e la marginea unei șosele. Face semne mașinilor care trec pe lîngă el în goană. Virginia ridică receptorul telefonului, e nervoasă că nu-i vine tonul, descoperă că telefonul e scos din priză, îl pune la loc și formează un număr din două cifre.) Alo, garajul? Bună ziua! Da, eu sînt. Vă rog să-mi aduceți mașina la intrare. Da, da, imediat! (*Închide telefonul.* Se uită în mapă să se convingă că are toate hîrtiile, își mai controlează o dată ținuta, apoi iese, grăbită, cu un mers sigur, impunător. Costin își ia rucsacul de jos, și-l aruncă în spate, îl prinde strîns și traversează scena. Pe lîngă el trec, în goană, mașinile.)

**CORTINA**

iulie 1969 — iunie 1974



## Intrarea actorilor

S-a vorbit foarte mult despre intrarea din față. S-au făcut fel de fel de metafore, s-au încercat simboluri disperate, iar uneori s-a eșuat, vae victis, chiar și în alegorii. Mai rău, probabil că nu se poate.

Intrarea din față are, desigur, hazul ei. În primul rând, pentru că portarul se uită la tine cu o anume suspiciune. Adică, nu știe dacă ești de la pompieri sau, pur și simplu, vrei să pătrunzi, mai mult sau mai puțin corect, la bufetul teatrului. Iar mulți fac o netă distincție între scriitor și autor dramatic. Pentru că ideea de scriitor e destul de neclară (poți fi, ca să citez pe cei care nu în vedere, de pildă, cefereul, *scriitor de vagoane*, ceva care nu depășește prea mult atribuțiile acarului), pe când ideea de autor dramatic e limpede. Adică, dacă autorul dramatic intră pe ușa din față, pe care intră toți directorii de teatru, cu excepția celor care sînt și actori sau regizori, atunci lucrurile încep să se contureze. A adus omul o *pesă*, care *pesă* nu se știe ce-i cu ea, probabil că nu se va juca, odată ce *autorul dramatic* intră cu atîta convingere fatalistă pe ușa din față. La intrarea cealaltă e cu totul altă viață. Adică, portarul se uită tot cu suspiciune la tine (s-au văzut fel de fel de chestii), dar, pînă la urmă, zice „A, dumneavoastră *sînteți*” și începi să te simți om, iar nu, pur și simplu, membru al unei colectivități neomogene. Mi s-a întîmplat acum cîțva timp să primesc un mandat poștal (pentru o colaborare la o revistă la care nu mai colaborasem de vreo zece ani de zile), la Teatrul Național. Învrteam hîrtia avizului și-i puneam portarului fel de fel de întrebări, care e oficiul, pe unde se află etc., etc. Portarul, cam plictisit de mulțimea întrebărilor mele, mi-a dat un răspuns scurt și precis : „Întrebați-l pe tovarășul Gicu Motoi. Dumnealui știe.” Că Gicu Motoi știe e foarte bine, înseamnă că a mai primit omul mandate, dar de unde o fi știind portarul că Motoi a jucat în *Cine a fost Adam*?, fiind chiar omul în cauză, că eu sînt autorul și că între Motoi și mine s-a legat o relație amicală, iată niște întrebări la care nici posteritatea nu va putea răspunde. Dar există întotdeauna un „voilà”. Voilà, deci, ce înseamnă intrarea actorilor. Eu, dacă, Doamne ferește, aș fi vreodată director de teatru, aș pune la intrarea principală următorul anunț : „Intrarea autorilor dramatici, strict interzisă. Autori dramatici ! Pofțiți la intrarea actorilor !” Pentru că

acolo vă e locul, acolo veți simți mirosul prafului de scenă și veți afla cu adevărat ce înseamnă autoritatea regizorului tehnic. Intrarea actorilor n-are nimic spectaculos, nici nu e măcar prea liberală (se intră mult mai ușor pe ușa din față, dar se și iese mai ușor pe acolo), însă adevărata firmă a teatrului e aici. Vorbesc de teatru ca teatru, iar nu de teatru ca instituție, poate și pentru faptul că nu știu prea bine ce este o instituție ; la urma amnei, și I.C.R.A.L.-ul este tot o instituție.

Dar, ca să revenim la obiectul nostru, scriitorul este un ins nespectaculos. În primul rând, pentru că activitatea lui esențială, scrisul, se desfășoară în cea mai strică intimitate, eu cu eu, ca să zic așa. Tot restul de activități, cele publice, adică, sînt, în fond, subsidiare. Sub aspectul faptului fundamental (scrisul), tot restul e un fleac. Ce conțază dacă un scriitor vorbește elegant sau nu, dacă este un bun orator, dacă e plăcut, dacă e simpatice, dacă e frumos, dacă... dacă... dacă... Serie bine sau nu serie bine ? Aceasta e întrebarea, restul e tăcere, cum a zis un coleg de-al nostru. De cele mai multe ori, o tăcere vorbită. Din păcate. Din această cauză, poate, relațiile fundamentale (adică, cele de lucru) ale scriitorului sînt lipsite de spectaculozitate. Pînă și corecturile în șpalt se fac fie acasă, fie la o masă redacțională rămasă întîmplător liberă. Poate, din această pricină, nu agreez prea mult agitația care se face, uneori, în jurul unor momente de lucru. Și, poate, din aceeași pricină, mi-a plăcut foarte mult modul în care au început repetițiile la *Cine a fost Adam* ? Radu Beligan, care a ținut să participe la prima lectură, a rostit un fel de discurs care ar putea fi redus, aproximativ, la următoarele idei : „Aceștia sînt actorii, acesta este regizorul, acesta este autorul. Vă urez succes.” Altcéva, ce se mai poate spune ? După care Constantin Dinulescu a citit textul. Dar l-a citit extraordinar. Altcéva, ce-ar fi putut să facă ? În timp ce Constantin Dinulescu citea, mă uitam, bineînțeles, la ceilalți actori, ca să le surprind cit de cit reacția. Dar, în curînd, mi-am uitat intenția, încîntat de „morga interioară” a actorilor. Nu erau pur și simplu *niște* actori, erau *actorii Naționalului*. Este o calitate peste care nu se poate trece, este ceva care rămîne, ceva care conferă demnitate și eleganță, un fel de „sînge albastru”. Desigur, Naționalul a avut fel de fel de spectacole,



și mai așa, și mai așa. Și extraordinare, și din celelalte. Altfel, nici nu se poate. Naționalul este o uzină, dar numai ca organizare, ca proporții, dacă vreți. În rest, puțin la urmă, e vorba, totuși, de o scinteie. Care, dacă vine, vine; dacă nu vine, nu vine. Dar scinteia în teatru vine din mai multe locuri deodată — actori, regizori, scenografi, autori. În teatru, scinteia nu poate să vină numai de la scenografi, să zicem, independent de ce se întâmplă cu restul. De oriunde ar veni scinteia, însă, ea trebuie să treacă prin actori. Ei fac, în ultimă instanță, ca obiectul să capete scâlpici. Dar pentru asta nu e suficient să ai talent, să fii *bun*, cum se zice în teatru. Trebuie să ai și conștiința propriei tale capacități. O conștiință critică, singura capabilă să-ți valorifice resursele. Și atunci, orice contact cu obiectul meseriei va fi degrevat, în egală măsură, de povara iluziilor, ca și de cea a complexelor. Pentru că, în artă, a fi fidel ție însuși nu este

un precept moral, este, mai presus de orice, o calitate profesională, în orice caz, este vorba de ceva care nu vine de la natură. De unde vine? Dacă aș ști...

Dar să revenim la intrarea actorilor de la Național. După ce treci de cușca portarului, începe un coridor lung, răsucit și întortocheat. În momentul în care te cuprinde disperarea, și-ți zici că umbli degeaba și că nu mai ajungi nicăieri, deodată, brusc ca o revelație divină, ați dai seama că ai și ajuns. La un fel de răscruce. Dacă te duci prea jos, ajungi la bufet. Dacă te duci prea sus, ajungi la direcție. Mai pe la mijloc sînt cabinetele, de unde se știe, toate drumurile duc spre sălile de repetiții. Nu-ți rămîne decît să alegi drumul. Dacă vrei s-o faci, dacă poți s-o faci și dacă te lasă alții s-o faci.

Vă mulțumesc pentru atenție și vă urez în continuare o seară plăcută. Într-una dintre sălile Naționalului.

## MUZICĂ

### Opera Română Eforturi necesare

Trei piese scurte de balet au îmbogățit recent repertoriul coregrafic al Operei Române, aflat, dealtfel, într-un proces de relativă primenire: în aceeași perioadă, două dintre titlurile importante ale genului (*Romeo și Julieta* de Prokofiev și *Prinț și cerșetor* de Laurențiu Profeta), absente, multă vreme, pe afișe, au reapărut în programe, în montări improspătate. Măturii de acestea, cele trei piese — semnate, în calitate de coregraf, de către Ion Tugearu — nu constituie, deocamdată, decît jumătate de spectacol (rațiune pentru care, la premieră, nu s-a găsit o altă soluție decît cuplarea lor cu acel gen de program, cuprinzînd arii și coruri din opere, lansat, în actuala stagiune, de către prima noastră scenă lirică, sub titlul „Opera în concert“). Spectacol ce nu va întârzia, probabil — este de dorit, căci o merită cu prisosință —, să fie întregit cu noi creații coregrafice, de preferință, concepute de același autor.

Ceea ce, din capul locului, impresionează favorabil este efortul de înnoire sesizabil în toate compartimentele spectacolului (dans, costume, decoruri, lumini), care izvorăsc, parec, din argumentul sonor. Colaborarea lui Ion Tugearu cu Valentina Stoicescu, autoarea coloanei sonore, s-a dovedit a fi deosebit de inspirată, căci rareori s-a putut vedea, în

compoziții coregrafice de acest gen, un mai fericit acord între imaginea vizuală și cea muzicală. O imagine muzicală ideală, prin aceea că servește sensurile programatice ale coregrafiei (un programatism în accepție generală, cu sugestie filosofică), uzînd de pagini mai puțin cunoscute, chiar atunci cînd sînt semnate de nume importante ale compoziției universale (exemplul cel mai convingător: *Piese pentru mandolină și clavicin* de Beethoven), sau bazîndu-se pe colaje coerente, într-o desfășurare expresivă, dirijată cu amină siguranță — fie că juxtapun extrase din opera unui singur compozitor (Leonard Bernstein), fie că alătură momente din partiturile mai multora, destul de îndepărtați, adesea, din punct de vedere stilistic (Schönberg, Webern, Xenakis și Beethoven).

La rîndul său, decorul creat de Roland Laub, apelînd aproape exclusiv la proiecții, „citează“ cîteva dintre tablourile lui René Magritte, selectînd cu rafinament, din creația preponderent suprarrealistă a pictorului belgian, imagini mai degrabă apte să sugereze o stare sufletească decît să decupeze fotografic obiecte investite cu semnificații intelectuale și afective. În ton sau, dimpotrivă, în contrast violent cu acestea, costumele Elisabetei Benedek își armonizează subtil culorile; iar linia lor (remarcabilă, îndeosebi, în piesa *Scorpio îmblînzită*, ingenios „de epocă“ și modernă, totodată) se înscrie admirabil în spiritul concepției de ansamblu a spectacolului.

Cea dintîi piesă, *Clovnii*, este, în aparență, un joc suav, de copii mari. Ironizează cu finețe sentimentalismul și naivitatea genului

de muzică salonardă, pe care, iată, nici titanul Beethoven nu l-a ocolit. Ironizează, deopotrivă, ticurile limbajului coregrafic tradițional, prelundu-i, totuși, cu toată seriozitatea, una dintre schemele formale cele mai răspindite (principiul variațiunilor din baletele romantice prilejuiește, aici, notabile demonstrații tehnice individuale celor șase dansatori: Florin Mateescu, George Covalec, Mihai Tugearu, Virgil Paleru, Gheorghe Anghelescu și Arpad Kovacs). Ironizează, în sfârșit, cu duioșie, inocența elevnilor (nu întâmplător, aceștia sînt invariabil înveșmîntați în alb: „Clovni imaculați” ar fi trebuit să se numească baletul). Este, însă, în esență, un joc cu implicații grave, pentru că trimite permanent la dramatismul și la candoarea, la grandoearea și la frămîntările, la truda și la gloria — într-un cuvînt, la datele fundamentale ale condiției de artist.

În *Scorpio imblinzită*, Ion Tugearu-coregraful (pentru că aici el este și dansatorul, partener al Ilenei Iliescu, într-o acerbă confruntare, care nu este doar aceea a ficțiunii, ci și una reală, de virtuozitate tehnică și expresivă) se dovedește un fidel și pătrunzător cititor al lui Shakespeare. Pentru că, a izbuti să exprimi în dans mai mult decît o acțiune — un duel verbal născut din ciocnirea a două voințe puternice — înseamnă a reuși o experiență suficient de nouă și de dificilă pentru a merita elogii. Limbajul clasic, îmbogățit aici cu termeni moderni, vehiculează o tensiune dramatică specifică, foarte bine realizată și condusă. Femeecător este, mai cu seamă, sub semnul emoției artistice, amalgamul de poezie, duritate și umor. Două momente se imprimă adînc în memorie: acela în care „scorpio imblinzită” își recîștigă, cu grație, feminitatea și acela — surpriză — cînd, ca deznodămînt al piesei, tot ea este cea care își impune voința.

table de șah, iar întreaga acțiune este o încercare continuă de eliberare, încununată, în final, cu o simbolică înfrățire, în sunetele „Odeii bucuriei”. Dacă momentul acesta luminos este mai puțin artistic realizat, coregraful neputînd depăși o anume grandilocvență (convenționalismul imaginii este accentuat prin intrarea în scenă a întregului corp de ballet și, mai cu seamă, prin costumele pe care acesta le îmbracă), în schimb, lupta care îl precede are o autentică măreție tragică și eroică. Grație acesteia, piesa se constituie într-o meditație zguduitoare asupra condiției umane, asupra libertății și personalității, asupra pericolului dezumanizării, asupra relațiilor dintre indivizi și asupra sentimentelor. Această bogată încălcutură ideatică este vehiculată prin intermediul unui limbaj coregrafic mai avansat decît în celelalte două lucrări din program. Foarte importantă se dovedește aici sintaxa discursului, în special prin maniera în care sînt declanșate reacțiile în lanț, de mișcare sau de atitudine, la cele 13 personaje ale dramei: Ion Tugearu a cîștigat una dintre calitățile esențiale ale coregrafiei contemporane: mobilitatea internă a grupului de dansatori, care nu mai sînt, în mod mecanic, simultani în acțiuni.

În sfârșit, prin toate acestea, și dincolo de toate acestea, meritul coregrafului este de a fi demonstrat soliștilor consacrați într-un stil că pot transcende cu succes limitele lui: Magdalena Popa și Ștefan Bănică, în *El, ea, noi*, și, mai ales, Illeana Iliescu (care face, incontestabil, în *Scorpio imblinzită*, una dintre marile creații ale carierei sale) își descoperă disponibilități nebanuite în abordarea expresiilor moderne ale dansului.

**Luminița Vartolomei**



Lucrarea cea mai amplă și mai complexă (și chiar cea mai interesantă, prin ceea ce spune și prin cum spune) se intitulează, destul de plat, *El, ea, noi*. Virtuozitatea compoziției coregrafice se vedește, aici, în toate domeniile, de la marea plasticitate a mișcării inspirate de o simplă bătaie de metronom și pînă la determinarea extrem de muzicală a tuturor evoluțiilor, ca sincronizare nu doar de ritm, ci și de expresie. Figurine alternativ însuflețite, singure sau cîte două-trei, mișcîndu-se simetric sau independent, cei 13 ballerini sînt prizonieri mereu, în lanțuri ori între zidurile nevăzute ale unei gigantice

FLORIAN POTRA : Chaplin, o temă etern valabilă . . . p. 62

## VIITORUL ROL

MARIA MARIN : Adina Popa și Ovidiu Iuliu Moldovan . p. 64

\* \* \*

IONUȚ NICULESCU : Contribuții la o bibliografie „Eminescen — om de teatru” . . . . . p. 66

I. N. : Un film de televiziune despre George Calboreanu p. 67

NIMIC DESPRE SINZIENE  
piesă în trei acte de  
CONSTANTIN MUNTEANU

. . . . . p. 68

LEONIDA TEODORESCU : Intrarea actorilor . . . . . p. 94

## MUZICĂ

LUMINIȚA VARTOLOMEI : Opera Română — Eforturi  
necesare . . . . . p. 95

Foto : Ileana Muncaciu  
REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA  
Bul. N. Bălcescu nr. 2,  
sect. 1  
Tel : 11.35.88 și 11.35.58

<https://biblioteca-digitala.ro>



I. P. „Informația” — c. 7

44 200

LEI 7

<https://biblioteca-digitala.ro>